

T.C.
ADYAMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MANZÛME-İ KISSA-İ YÛSUF (İNCELEME-METİN-DİZİN)

DOKTORA TEZİ

Selvi DOĞAN

DANIŞMAN
Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK

ADYAMAN, 2025

ÖZET

MANZÛME-İ KISSA-İ YÛSUF (İNCELEME-METİN-DİZİN)

Selvi DOĞAN

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Şubat/2025

Danışman: Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK

Klasik Türk edebiyatı sahasında önemli bir yere sahip olan mesnevî nazım şekli, şairlerin rağbet ettiği, şairlik hünerlerini gösterebildiği metinlerdir. Modern edebiyattaki roman ve hikâyenin klasik Türk şiirindeki karşılığı olan mesnevîler, genellikle uzun soluklu metinler olmuştur.

Eski Türk edebiyatında muhtelif konularda yazılan mesnevîler içerisinde “aşk temalı mesnevîler” şairlere edebî hünerlerini daha fazla gösterebilme imkânı sunmuştur. “Yûsuf ve Züleyhâ” mesnevîsi de içerdiği beşerî, dinî ve edebî unsurlar sebebi ile çok sevilmiş, klasik Türk edebiyatında 13.yy.dan 19.yy. a kadar bu mesnevinin birçok örneği verilmiştir.

Bu çalışmada *Manzûme-i Kısas-i Yûsuf* adlı eserin inceleme, çevriyazılı metin ve dizin çalışması yapılmıştır. Milli Kütüphanede 06 Hk 5024 numarası ile kayıtlı olan ve 220 varaktan oluşan eserin yazılış tarihi ve müellifi hakkında eserde ve kütüphane kaydında herhangi bir bilgi yoktur. Metin okumaları sırasında eserin müellifinin “Hızır Şeyyâd” olduğu tespit edilmiştir. Eski Anadolu Türkçesinin dil ve imla özelliklerini taşıyan eser, muhteva bakımından Sule Fakih’in, Şeyyâd Hamza’nın ve Erzurumlu Darîr’in “Yûsuf ve Züleyhâ” mesnevîleri ile benzerlik gösterse de eserin beyit sayısı daha fazladır.

Çalışmamız giriş ile beraber üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde mesnevînin tanımı, ortaya çıkışı, genel özellikleri ve Türk edebiyatındaki gelişimi ile ilgili bilgiler verildikten sonra Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîsinin dünya edebiyatındaki ilk örnekleri, kaynakları, muhtevası ve Türk edebiyatındaki varlığı ele alınmıştır. Eserin adı, nüsha tavsifi, nazım şekli, vezni, muhteva ve dil özellikleri ile ilgili bilgilerin verildiği ilk bölümde eserin incelemesi yapılmıştır. İkinci bölümde *Manzûme-i Kısas-i Yûsuf* adlı eserin çevriyazısı verilmiştir. Çalışma, metinde geçen özel isimlerin sıralandığı “Dizin” den sonra gelen sonuç ve kaynakça bölümleri ile sona ermektedir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı; mesnevî; Yûsuf ve Züleyhâ; *Manzûme-i Kısas-i Yûsuf*; Hızır Şeyyâd.

ABSTRACT

THE STORY OF YOUSUF (REVIEW, TEXT, INDEX)

Selvi DOĞAN

Department of Turkish Language and Literature

Adıyaman University, Graduate Education Institute, February/2025

Supervisor: Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK

The masnavi form of verse, which has an important place in the field of classical Turkish literature, is the texts that poets are in demand for and can demonstrate their poetic skills. Mesnevis, the equivalent of the novel and story in modern literature in classical Turkish poetry, have usually been long-running texts.

Among the masnevis written on various topics in ancient Turkish literature, the “masnevis on the theme of love” offered poets the opportunity to show their literary skills more. The masnavi of “Yusuf and Züleyha” is very much loved because of the human, religious and literary elements it contains, and it is the 13th in classical Turkish literature 19.yy. many examples of this masnavi have been given up.

This study, a review, a transliterated text and an index study of the work called Manzume-i Kissa-i Yusuf were conducted. There is no information about the date of writing and the author of the work, which is registered in the National Library with the number 06 Hk 5024 and consists of 220 leaves, in the work and in the library register. During the text readings, it was determined that the author of the work was “Hızır Şeyyad”. Although the work, which has the linguistic and spelling characteristics of the old Anatolian Turkish, bears similarities with the “Yusuf and Züleyha” mesnevis of Sule Fakih, Şeyyad Hamza and Erzurumlu Darir in terms of content, the number of couplets of the work is higher.

Our study consists of three parts together with the introduction. In the introduction section, after giving information about the definition of masnavi, its birth, general characteristics and development in Turkish literature, the first examples of Yusuf and Züleyha masnavi in world literature, their sources, content and presence in Turkish literature are discussed. In the first section, where information about the title, copy recommendation, form of description, title, content and language characteristics of the work are given, an examination of the work has been made. In the second part, the translation of the work called Manzume-i Kissa-i Yusuf is given. The study ends with the conclusion and bibliography sections, which come after the “Index” in which the special names mentioned in the text are sorted.

Keywords: Classical Turkish literature; masnavi; Yûsuf and Züleyhâ; Manzûme-i Kissa-i Yûsuf; Hızır Şeyyâd.

ÖNSÖZ

Klasik Türk edebiyatının önemli nazım şekillerinden olan mesnevî, genellikle uzun soluklu metinlerin anlatımında kullanılmıştır. Türk edebiyatında 11. yy. da ilk örnekleri verilen mesnevîler, tarihi süreç içerisinde farklı konuların işlendiği bir nazım şekli olarak varlığını sürdürmüştür. Dinî-tasavvufi-ahlâkî konular, aşk ve macera, kahramanlık, toplumsal hayatın farklı cepheleri mesnevîlerde işlenen konular arasında olmuştur. Özellikle aşk konulu mesnevîler, şairlerin şairlik hünerleri gösterebildikleri bir nazım şekli oldukları için çok daha fazla itibar görmüştür. Aşk konulu mesnevîler arasında “Yûsuf ve Züleyhâ” mesnevîleri, konusu ve dinî mahiyeti itibarı ile klasik Türk edebiyatında en çok yazılan mesnevîler arasında gösterilebilir. Anadolu sahasında ilk “Yûsuf ve Züleyhâ” mesnevîsi Şeyyâd Hamza tarafından 13. yy. da verilmiştir. Sule Fakih ve Erzurumlu Darîr’in Kıssa-i Yûsuf adlı mesnevîleri de ilk dönem eserleri olarak önemli bir yere sahip olmuşlardır. 15. asra kadar yazılan Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîlerinin çoğu, sanat gayesinden uzak; daha çok dinî-tasavvufî mahiyette eserler olmuştur. Sule Fakih, Kadı Darîr gibi isimlerin yazdığı Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîleri bu doğrultuda yazılmış eserlerdir. Her yüzyılda farklı örneklerine rastlanan Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîsi 19. yy. a kadar yazılmaya devam edilmiş, bu mesnevîler farklı çalışmalara konu olmuştur.

Milli Kütüphanede 06 Hk 5024 numara ile kayıtlı bulunan *Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf* adlı eser, Yûsuf ve Züleyhâ hikâyesini mesnevî nazım şekli ile anlatan eserlerden biridir. 220 varaktan oluşan eserin satır sayısı 13’tür. Sütun sayısı ise 2’dir. Eser, harekeli nesih ile kaleme alınmıştır. Ölçüleri 210x152-144x108 mm’dir. Saykallı abâdi, ok ve yay filigranlı bir kâğıt kullanılmıştır. Büyük kısmı soyulmuş siyah meşin, kurt yenikli, yaprakları lekeli, bazı yaprakları sırt kısmından onarılmış, şîrâzesi kısmen bozuk, yıpranmış mukavva bir cildi vardır. Konu başlıkları kırmızıdır ve Farsça verilmiştir. Tek bir nüshası tespit edilen eserin başı ve sonu eksik olup istinsah tarihi ve müstensihine dair herhangi bir bilgi tespit edilememiştir. Ancak eserde “Hızır Şeyyâd” adının varlığı, eserin bu isim tarafından yazılmış olma ihtimalini düşündürmektedir. Kaynaklarda hayatına ve kim olduğuna dair herhangi bir bilgiye ulaşılamayan Hızır Şeyyâd’a ait olduğu düşünülen *Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf* adlı eserin bilim dünyasına tanıtılmasının klasik Türk edebiyatı sahası için önemli bir hizmet olacağı düşünülmektedir.

Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf (İnceleme-Metin-Dizin) adlı çalışmamız, giriş, inceleme, çevriyazılı metin bölümlerinden oluşmaktadır. Çalışmanın *Giriş* bölümünde mesnevî nazım

şeklinin tanımı, tarihî gelişimi, Türk edebiyatındaki gelişimi, mesnevîlerin konularına göre tasnifi gibi hususlar üzerinde durulmuştur. Ardından Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîlerinin menşei, Kur’ân-ı Kerîm ve Tevrat’ta nasıl geçtiği, Arap ve Fars edebiyatında nasıl bir gelişim gösterdiği hakkında bilgi verilmiştir. Klasik Türk edebiyatında bu hikâyenin gelişim süreci, ilk örnekleri, yüzyıllara göre verilen örneklerinin neler olduğu anlatılmıştır.

Birinci bölümde Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf ‘un incelemesi yapılmıştır. Eserin nüsha tavsifi, müellifi, beyit sayısı, mesnevîde kullanılan vezin, dil ve anlatım özellikleri, muhtevası hakkında geniş bir inceleme yapılmıştır. Mesnevî, muhteva bakımından tahkiyeli anlatımlarda görülen inceleme metoduna göre ele alınmış; tema, şahıs, mekân, zaman, anlatıcı-bakış açısı, kullanılan motifler gibi başlıklar ile ele alınmıştır.

İkinci Bölümde, “Metin Kurmada Dikkat Edilen Hususlar ve İzlenen Yöntemler” başlığı altında eserin çevriyazısı yapılırken nasıl bir yol izlendiği ve hangi hususlara dikkat edildiği maddeler halinde verilmiştir. “Çeviri Yazı Alfabeti” bir tablo olarak gösterildikten sonra bu alfabe gereğince orijinal metnin çeviri yazısına yer verilmiştir. Eserin varak numaraları sayfanın başında ([ ]) köşeli parantez içinde belirtilmiş olup mesnevînin tüm beyitleri numaralandırılmıştır. Metinde geçen başlıklar ve varak numaraları koyu yazılmıştır. Mesnevîde geçen gazel ve şiirlerin beyitleri numaralandırılmadan verilmiş, vezinleri şiirlerin hemen altına koyu bir şekilde yazılmıştır. Metinde okunamayan kelime ve ibareler üç nokta [...] şeklinde gösterilmiş, okunup emin olunmayan kelime ve ibareler soru işareti ile [?] gösterilmiştir. Metinde, metin tamiri doğrultusunda yapılan düzeltmeler dipnotta belirtilmiş olup metin içinde [ ] köşeli parantez içinde verilmiştir. Mesnevînin eldeki tek nüshası yıpranmış, nüsha sayfaları tahrip olmuş ve bu sayfalar sonradan bir araya getirilmiş olduğu için metnin genelinde atlamalar ve muhteva olarak kopukluklar tespit edilmiştir. Bu durum dipnotlarda belirtilmiştir.

“Dizin” de mesnevîde tespit edilen özel isimler sayfa numaraları ile verilmiştir. Dizinden sonra *Sonuç* bölümünde tezde ulaşılan sonuçlar kısaca özetlenmiştir. Tez yazımı boyunca yararlanılan bütün eserler *“Kaynakça”* başlığı altında verilmiştir.

Her ne kadar titiz bir çalışmanın neticesinde hazırlanmış olsa da tezimizde metinden kaynaklanan ve gözden kaçan birtakım kusur ve hataların olması muhtemeldir.

Çalışmayı hazırlarken lisans, yüksek lisans ve doktora süreci boyunca derin bilgisi ve kültüründen yararlandığım, her zaman maddi ve manevi olarak desteğini hissettiğim, çokça zahmet verdiğim, çalışmamda kıymetli önerileri ve yönlendirmesi ile tezimin şekillenmesinde büyük pay sahibi olan saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. İbrahim Halil

TUĞLUK’a minnet ve şükran borçlu olduğumu belirtmek isterim. Bu süreçte her zaman desteklerini hissettiğim sevgili eşime ve onlara ayıracağım zamandan çaldığım dünyalar güzeli iki kızıma teşekkür ederim.

19/02/2025

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Adıyaman Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Selvi DOĞAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
BAŞLIK (İÇ KAPAK) SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Yûsuf ve Züleyhâ Hikâyesinin Menşesi	3
1.1.1. Kur'ân-ı Kerîm'de Yûsuf kıssası.....	3
1.1.2. Tevrat'ta Yûsuf kıssası	11
1.2. Arap ve Fars Edebiyatında Yûsuf ve Züleyhâ Hikâyesi	23
1.3. Türk Edebiyatında Yûsuf ve Züleyhâ Mesnevîleri.....	24
2. MANZÛME-İ KISSA-İ YÛSUF (İNCELEME)	28
2.1. Eserin Şekil Özellikleri.....	28
2.1.1. Nûsha tavsifi	28
2.1.2. Eserin adı	29
2.1.3. Eserin müellifi ve müellifinin edebî kişiliği.....	29
2.1.4. Vezin	30
2.1.5. Eserin beyit sayısı.....	32
2.1.6. Kafiye ve redif	32
2.1.7. Eserin nazım şekli	35
2.2. Eserin Dil ve Anlatım Özellikleri	37
2.2.1. Deyimler	42
2.3. Eserin Muhteva Özellikleri	43
2.3.1. Yararlanılan kaynaklar	43
2.3.2. Hikâyenin özeti.....	45
2.3.3. Eserin tahkiye özellikleri	53
2.3.3.1. Konu ve tema	53

2.3.3.2. Şahıs kadrosu.....	54
2.3.3.3. Anlatıcı ve bakış açısı.....	62
2.3.3.4. Zaman.....	64
2.3.3.5. Mekân	65
2.4. Eserdeki Motifler/Masal Unsurları.....	70
2.4.1 Rüya/Düş.....	71
2.4.2. Rüyada görüp âşık olma.....	74
2.4.3. Rüyada âşık olunan sevgiliyi arama.....	75
2.4.4. Kılık/Şekil değiştirme	75
2.4.5. Mektup	76
2.4.6. İnsan dışı varlıklarla konuşma	77
2.4.7. Gömlek	77
2.4.8. Kahramana yardımcı olan kişi	78
2.4.9. Tılsımlı eşya	78
2.4.10. Sembolik sayılar	79
2. 5. Mesnevîde Görülen Olağanüstü Durumlar	80
3.1. Metin Kurmada Dikkat Edilen Hususlar ve İzlenen Yöntemler.....	81
3.2. Çeviri Yazı Alfabesi.....	83
3. 3. Metin (Çevriyazı)	85
5. SONUÇ	609
KAYNAKÇA.....	612
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 3.1. Çeviri yazı alfabesi.....	83

KISALTMALAR DİZİNİ

bkz.	: Bakınız
C	: Cilt
D	: Divan
Hız.	: Hazreti
Ra	: Radıyallahüanh
S	: Sayı
s.	: Sayfa
Sav	: Sallallahü aleyhi vessellem
TS	: Türkçe Sözlük
Tar. S.	: Tarama Sözlük
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	: Ve benzeri
vr.	: Varak
Yay.	: Yayını, yayınları

1. GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatı nazım şekli olan mesnevî, kelime olarak sözlükte “ikişer ikişer” anlamındaki “mesna” kelimesinden türetilmiştir. Edebiyat terimi ve nazım şekli olarak ilk defa Fars edebiyatında kullanılmıştır. Her ne kadar Arap edebiyatında doğmuş olsa da bu nazım şeklinin günümüzde ifade ettiği anlama uygun ilk örnekleri Fars edebiyatında verilmiştir (Çiçekler, 2004: 320). Kendi aralarında kafiyeli beyitlerden oluşan (aa/bb/cc/çç/...) mesnevîde beyit sayısında herhangi bir kısıtlama söz konusu değildir. İki beyitten başlayarak 20-30 beyte kadar olan kısa mesnevîler yazılabildiği gibi beyit sayısı binleri aşan mesnevî örnekleri de yazılmıştır. Beyit sayısının sınırlı olmaması ve her beytin kendi arasında kafiyeli olması şairlere yazma kolaylığı sağlamış, şairler istedikleri genişlikte eserler yazabilmişlerdir (Ünver, 1986: 432). Mesnevîlerde beyit sayısında herhangi bir kısıtlama olmadığı için genellikle aruzun “hezec, remel” gibi kısa kalıpları kullanılmıştır.

Mesnevîler; genellikle giriş bölümü, asıl konunun işlendiği ikinci bölüm ve son olarak da bitiş bölümü olmak üzere üç ana bölümden oluşur. Giriş bölümünde besmele, tahmîd, tevhîd, münâcât, na’t, mi’râc, mu’cizât, din büyüklerine övgü, dört mezhep kurucusuna, 12 imama, şairlere, padişaha ve diğer devlet büyüklerine övgü ve sebep-i te’lîf bulunur. Bu bölümden sonra asıl konunun işlendiği ve mesnevînin de yazılmasına sebep olan bölüm gelmektedir. Hâtîme bölümü olarak da bilinen son bölüm mesnevînin nihayete erdiği bölümdür. “Hâtîmesi” olmayan mesnevîlerde sadece son beyitte eserin bittiği dile getirilir (Kartal, 2001: 69-119).

Mesnevî nazım şekli Türk edebiyatına İran edebiyatından geçmiş, 11-19. yüzyılları arasında birçok başarılı eser verilmiştir. İran edebiyatında başta destansı konuların işlendiği mesnevî nazım şeklinin en olgun örneğini Firdevsî Şâh-nâme adlı eser ile vermiştir. Klasik Türk edebiyatındaki birçok şairi etkileyen Feridüddîn-i Attâr (Gül ü Hüsrev, Mantıku’t-tayr, Pend-nâme, Esrâr-nâme), Nizâmî (Hüsrev ü Şîrîn, İskender-nâme, Leylî vü Mecnûn, Heft Peyker), Sa’dî (Gülistân, Bûstân), Molla Câmî (Yûsuf u Züleyâ, Leylî vü Mecnûn, Selâmân u Ebsâl) Fars edebiyatının önemli mesnevî şâirleri olarak dikkati çekmektedir (Ünver, 1999: 431-432).

Türk edebiyatında yazılan ilk mesnevî, Balasagunlu Yûsuf’un 1069-1070 yılları arasında yazdığı Karahanlı Hükümdarı Tabgaç Buğra Han’a sunduğu Kutadgu Bilig adlı eserdir. 13. yy. da Yûnus Emre’nin yazdığı Risâletü’n Nushiyye adlı eser ilk mesnevîler arasındadır (Kartal, 2007: 355). 14. yy. da verilmiş mesnevîlerin sayısı hakkında muhtelif görüşler vardır. Daha çok dini-tasavvufî ve destansı özellikler gösteren bu dönem

mesnevîlerine Sule Fakih'in Yûsuf u Züleyhâ'sı, Gülşehrî'nin Mantıku't-tayr'ı, Âşık Paşa'nın Garîb-nâme'si, Şeyhoğlu'nun Hurşîd ve Ferâhşâd'ı örnek gösterilebilir. 15. yy. Türk mesnevîciliğinde bir dönüm noktası sayılır. Bu dönem mesnevîleri hem muhteva hem üslup özellikleri bakımından bir önceki yüzyıllardan farklılık arz eder. Bu dönemde daha ziyâde sanat endişesi taşıyan eserler verilmiştir. 157'ye yakın mesnevînin varlığından bahsedilen bu dönemde öne çıkan mesnevîler şunlardır: Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sı, Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necât'ı, Yazıcıoğlu Mehmet'in Muhammediye'si, Cemâlî'nin Hümâ vü Hümâyün, Ali Şîr Nevâî'nin mesnevîleri. 16. yy. dönemindeki mesnevîler muhteva bakımından çok zengindir. Bu dönemde öne çıkan mesnevîlerden bazıları şunlardır: Hüsrev ü Şîrîn, Leylâ ve Mecnûn, Yûsuf ve Züleyhâ, Vâmuk u Azrâ, Şâh u Gedâ, Gül ü Bülbül, Hüsn ü Dil, Râz-nâme, İbret-nümâ, Gencîne-i Râz. 17. yy. mesnevîleri genel itibari ile dinî, ahlâkî ve tasavvufî içeriklidir. Bunlar arasında Hayriyye, Hayrâbâd, Şem ü Pervâne, Naihat-nâme, Tuhfetü'l-Emsâl, Mantık-ı Esrâr, Edirne Şehrengizi, Yûsuf u Züleyhâ gibi eserler öne çıkmaktadır. 18. asır mesnevîleri sayı bakımından önceki dönemlere göre nisbeten zayıftır. Özellikle aşk konulu mesnevîlere iltifat azalmış, daha çok didaktik ağırlıklı mesnevîler yazılmıştır. Bu dönemde mesnevî denilince akla gelen ilk eser Şeyh Gâlib'in Hüsn ü Aşk'ıdır. Belîğ'in Gül-i Sad-berg'i, Nahîfî'nin Manzum Mesnevî tercümesi, Mi'râcû'n-nebî'si, Vehbî'nin Lutfiyye-i Vehbî'si, Esrâr Dede'nin Mübarek-nâme-i Esrâr, Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Aşk-nâme'si bu dönemde öne çıkan mesnevîler arasındadır. 19. yy. Batı tesirinin edebiyat üzerinde etkili olmaya başladığı bir dönemdir. Bu açıdan mesnevîler beyit sayısı bakımından kısalmıştır. Bu asırda kaleme alınan mesnevîlerden bazıları şunlardır: Keçeci-zâde İzzet Molla'nın Gülşen-i Aşk, Yenişehirli Avnî'nin Âteş-gede, Dâniş'in Gülşen-i Dâniş Mustafa Aşkî'nin Aşk-nâme (Kartal, 2007: 357-368).

Yazılış amaçlarına göre mesnevîleri İsmail Ünver dört gruba ayırmaktadır: İlki bilgi vermek amaçlı yazılan dinî, tasavvufî, ahlâkî ve ansiklopedi niteliğindeki eserlerdir. İkincisi konusunu tarihten ve menkıbelerden alan kahramanlıkları işleyen eserler. Üçüncüsü sanat yönü ön planda olan, okuyucunun edebî zevkine hitap eden, ana çizgisi aşk ve macera olan mesnevîler. Dördüncü grup ise sûr-nâmeler, ta'rif-nâmeler, şehir-engizler, sergüzeştler olarak bilinen toplum hayatından kesitler sunan, meslekleri, düğünleri ve belli yöreleri tanıtan eserlerdir (Ünver, 1986: 438-439).

1.1. Yûsuf ve Züleyhâ Hikâyesinin Menşe'i

Edebiyat geleneği içerisinde anlatmaya bağlı edebî metin türünde önemli bir yere sahip olan Yûsuf kıssası, hem Doğu hem de Batı edebiyat geleneklerinde yüzyıllarca işlenen bir konu olmuştur. Bu hikâyenin dayandığı temel kaynaklar genellikle Kur'ân-ı Kerîm, Tevrat, İncil ve Zebur olarak geçmektedir. Bu kaynakların dışında hadis, tefsir ve peygamber kıssaları da kaynak olarak gösterilmektedir (Muş, 2000: 41).

1.1.1. Kur'ân-ı Kerîm'de Yûsuf kıssası

Kur'ân-ı Kerîm'de "Ahsenü'l-Kasas" olarak geçen Yûsuf suresi 12. sure olup 111 ayetten oluşmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de baştan sona aynı konudan bahseden tek suredir.

Bismillâhirrahmânirrahîm. 1. Elif Lâm Râ. Bunlar, apaçık Kitab'ın âyetleridir. 2. Biz onu, akıl erdiresiniz diye Arapça bir Kur'an olarak indirdik. 3. Sana bu Kur'an'ı vahyetmekle kıssaların en güzelini anlatıyoruz. Hâlbuki daha önce sen bunlardan habersiz idin. 4. Hani Yûsuf, babasına "Babacığım! Gerçekten ben (rüyada) on bir yıldız, güneşi ve ayı gördüm. Gördüm ki onlar bana boyun eğiyorlardı" demişti. 5. Babası, şöyle dedi: "Yavrucuğum! Rüyanı kardeşlerine anlatma. Yoksa, sana tuzak kurarlar. Çünkü şeytan, insanın apaçık düşmanıdır." 6. "İşte Rabbin seni böylece seçecek, sana (rüyada görülen) olayların yorumunu öğretecek ve daha önce ataların İbrahim ve İshak'a nimetlerini tamamladığı gibi sana ve Yakub soyuna da tamamlayacaktır. Şüphesiz Rabbin hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir." 7. Andolsun, Yûsuf ve kardeşlerinde (hakikati arayıp) soranlar için ibretler vardır. 8. Kardeşleri dediler ki: "Biz güçlü bir topluluk olduğumuz hâlde, Yûsuf ve kardeşi (Bünyamin) babamıza bizden daha sevgilidir. Doğrusu babamız açık bir yanılğı içindedir." 9. "Yûsuf 'u öldürün veya onu bir yere atın ki babanız sadece size yönelsin. Ondan sonra (tövbe edip) salih kimseler olursunuz." 10. Onlardan bir sözcü, "Yûsuf 'u öldürmeyin, onu bir kuyunun dibine bırakın ki geçen kervanlardan biri onu bulup alsın. Eğer yapacaksanız böyle yapın" dedi. 11. Babalarına şöyle dediler: "Ey babamız! Yûsuf hakkında bize neden güvenmiyorsun? Hâlbuki biz onun iyiliğini isteyen kişileriz." 12. "Yarın onu bizimle beraber gönder de gezip oynasın. Şüphesiz biz onu koruruz." 13. Babaları, "Doğrusu onu götürmeniz beni üzer, siz ondan habersiz iken onu kurt yer, diye korkuyorum." 14. Onlar da, "Andolsun biz kuvvetli bir topluluk iken

onu kurt yerse (o takdirde) biz gerçekten hüsrana uğramış oluruz” dediler. 15. Yûsuf ’u götürüp kuyunun dibine bırakmaya karar verdikleri zaman biz de ona, “Andolsun, (senin Yûsuf olduğunun) farkında değillerken onların bu işlerini sen kendilerine haber vereceksin” diye vahyettik. 16. (Yûsuf ’u kuyuya bırakıp) akşamleyin ağlayarak babalarına geldiler. 17. “Ey babamız! Biz yarışa girmiştik. Yûsuf ’u da eşyamızın yanında bırakmıştık. (Bir de ne görelim) onu kurt yemiş. Her ne kadar doğru söylesek de sen bize inanmazsın” dediler. 18. Bir de üzerine, sahte bir kan bulaştırılmış gömleğini getirdiler. Yakub dedi ki: “Hayır! Nefisleriniz sizi aldatıp böyle bir işe sürükledi. Artık bana düşen, güzel bir sabırdır. Anlattıklarınıza karşı yardımı istenilecek de ancak Allah’tır.” 19. Bir kervan gelmiş, sucularını suya göndermişlerdi. Sucu kovasını kuyuya salınca, “Müjde! Müjde! İşte bir oğlan!” dedi. Onu alıp bir ticaret malı olarak sakladılar. Oysa Allah, onların yaptıklarını biliyordu. 20. Onu ucuz bir fiyata, birkaç dirheme sattılar. Zaten ona değer vermiyorlardı. 21. Onu satın alan Mısırlı kişi, hanımına dedi ki: “Ona iyi bak. Belki bize yararı dokunur veya onu evlat ediniriz.” İşte böylece biz Yûsuf ’u o yere (Mısır’a) yerleştirdik ve ona (rüyadaki) olayların yorumunu öğretilim diye böyle yaptık. Allah, işinde galiptir, fakat insanların çoğu bunu bilmezler. 22. Olgunluk çağına erişince, ona hikmet ve ilim verdik. İşte biz, iyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanları böyle mükâfatlandırırız. 23. Evinde bulunduğu kadın (gönlünü ona kaptırıp) ondan arzuladığı şeyi elde etmek istedi ve kapıları kilitleyerek, “Haydi gelsene!” dedi. O ise, “Allah’a sığınırım, çünkü o (kocan) benim efendimdir, bana iyi baktı. Şüphesiz zalimler kurtuluşa eremezler” dedi. 24. Andolsun, kadın ona (göz koyup) istek duymuştu. Eğer Rabbinin delilini görmemiş olsaydı, Yûsuf da ona istek duyacaktı. Biz, ondan kötülüğü ve fuhşu uzaklaştırmak için işte böyle yaptık. Çünkü o, ihlâsa erdirilmiş kullarımızdandı. 25. İkisi de kapıya koştular. Kadın, Yûsuf ’un gömleğini arkadan yırttı. Kapının yanında hanımın efendisine rastladılar. Kadın dedi ki: “Senin ailene kötülük yapmak isteyeninin cezası, ancak zindana atılmak veya can yakıcı bir azaptır.” 26. Yûsuf, “O, benden arzusunu elde etmek istedi” dedi. Kadının ailesinden bir şahit de şöyle şahitlik etti: “Eğer onun gömleği önden yırtılmışsa, kadın doğru söylemiştir, o (Yûsuf) yalancılardandır.” 27. “Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalan söylemiştir. O (Yûsuf) ise, doğru söyleyenlerdendir.” 28. Kadının kocası Yûsuf

'un gömleğinin arkadan yırtıldığını görünce, dedi ki: “Şüphesiz bu, siz kadınların tuzağıdır. Şüphesiz sizin tuzağınız çok büyüktür.” 29. “Ey Yûsuf! Sen bundan sakın kimseye bahsetme. (Ey Kadın,) sen de günahının bağışlanmasını dile. Çünkü sen günah işleyenlerdensin.” 30. Şehirde birtakım kadınlar, “Aziz’in karısı, (hizmetçisi olan) delikanlısından murad almak istemiş. Ona olan aşkı yüreğine işlemiş. Şüphesiz biz onu açık bir sapıklık içinde görüyoruz” dediler. 31. Kadın, bunların dedikodularını işitince haber gönderip onları çağırdı. (Ziyafet düzenleyip) onlar için oturup yaslanacakları yer hazırladı. Her birine birer de bıçak verdi ve Yûsuf’a, “Çık karşılarna” dedi. Kadınlar Yûsuf’u görünce, onu pek büyüttüler ve şaşkınlıkla ellerini kestiler. “Hâşâ! Allah için, bu bir insan değil, ancak şerefli bir melektir” dediler. 32. Bunun üzerine kadın onlara dedi ki: “İşte bu, beni hakkında kınadığınız kimsedir. Andolsun, ben ondan murad almak istedim. Fakat o, iffetinden dolayı bundan kaçındı. Andolsun, eğer emrettiğimi yapmazsa, mutlaka zindana atılacak ve zillate uğrayanlardan olacak.” 33. Yûsuf, “Ey Rabbim! Zindan bana, bunların beni dâvet ettiği şeyden daha sevimlidir. Onların tuzaklarını benden uzaklaştırmazsan, onlara meyleder ve cahillerden olurum” dedi. 34. Rabbi, onun duasını kabul etti ve kadınların tuzaklarını ondan uzaklaştırdı. Şüphesiz ki O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir. 35. Sonra onlar, Yûsuf’un suçsuzluğunu ortaya koyan delilleri gördükten sonra yine de mutlaka onu bir süre zindana atmayı uygun buldular. 36. Onunla beraber zindana iki delikanlı daha girdi. Biri, “Ben rüyamda şaraplık üzüm sıkığımı gördüm” dedi. Diğeri, “Ben de rüyamda başımın üzerinde, kuşların yediği bir ekmek taşıdığımı gördüm. Bize bunun yorumunu haber ver. Şüphesiz biz seni iyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanlardan görüyoruz” dedi. 37. Yûsuf dedi ki: “Sizin yiyeceğiniz yemek size gelmeden önce, onun ne olduğunu bildiririm. Bu, bana Rabbimin öğrettiklerindendir. Ben, Allah’a inanmayan ve ahireti inkâr eden bir milletin dinini bıraktım.” 38. “Atalarım İbrahim, İshak ve Yakub’un dinine uydum. Bizim, Allah’a herhangi bir şeyi ortak koşmamız (söz konusu) olamaz. Bu, bize ve insanlara Allah’ın bir lütfudur, fakat insanların çoğu şükretmezler.” 39. “Ey zindan arkadaşlarım! Ayrı ayrı ilâhlar mı daha iyidir, yoksa mutlak hâkimiyet sahibi olan tek Allah mı?” 40. “Siz Allah’ı bırakıp; sadece sizin ve atalarınızın taktığı birtakım isimlere (düzmece ilâhlara) tapıyorsunuz. Allah, onlar hakkında

hiçbir delil indirmemiştir. Hüküm ancak Allah’a aittir. O, kendisinden başka hiçbir şeye tapmamanızı emretmiştir. İşte en doğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.” 41. “Ey zindan arkadaşlarım! (Rüyanızın yorumuna gelince,) biriniz efendisine şarap sunacak, diğeri ise asılacak ve kuşlar başından yiyecektir. Yorumunu sorduğunuz iş böylece kesinleşmiştir.” 42. Yûsuf, onlardan kurtulacağını düşündüğü kişiye, “Efendinin yanında beni an”, dedi. Fakat şeytan onu efendisine hatırlatmayı unutturdu da bu yüzden o, birkaç yıl daha zindanda kaldı. 43. Kral, “Ben rüyamda yedi semiz ineği, yedi zayıf ineğin yediğini; ayrıca yedi yeşil başak ve yedi de kuru başak görüyorum. Ey ileri gelenler! Eğer rüya yorumluyorsanız, rüyamı bana yorumlayın” dedi. 44. Dediler ki: “Bunlar karmakarışık düşlerdir. Biz böyle düşlerin yorumunu bilmiyoruz.” 45. Zindandaki iki kişiden kurtulmuş olanı, nice zamandan sonra (Yûsuf ’u) hatırladı ve, “Ben size onun yorumunu haber veririm, hemen beni (zindana) gönderin” dedi. 46. (Zindana varınca), “Yûsuf! Ey doğru sözlü! Rüyada yedi semiz ineği yedi zayıf ineğin yemesi, bir de yedi yeşil başakla diğeri yedi kuru başak hakkında bize yorum yap. Ümid ederim ki (vereceğin bilgi ile) insanlara dönerim de onlar da (senin değerini) bilirler” dedi. 47. Yûsuf dedi ki: “Yedi yıl âdetiniz üzere ekin ekeceksiniz. Yiyeceğiniz az bir miktar hariç, biçtiklerinizi başağında bırakın.” 48. “Sonra bunun ardından yedi kurak yıl gelecek, saklayacağınız az bir miktar hariç bu yıllar için biriktirdiklerinizi yiyip bitirecek.” 49. “Sonra bunun ardından insanların yağmura kavuşacağı bir yıl gelecek. O zaman (bol rızka kavuşup) sıra ve yağ sıkacaklar.” 50. Kral, “Onu bana getirin” dedi. Elçi, Yûsuf ’a gelince (Yûsuf) dedi ki: “Efendine dön de, ellerini kesen o kadınların derdi ne idi, diye sor. Şüphesiz Rabbim onların hilesini hakkıyla bilendir.” 51. Kral, kadınlara, “Yûsuf ’tan murad almak istediğiniz zaman derdiniz ne idi?” dedi. Kadınlar, “Hâşâ! Allah için, biz onun bir kötülüğünü bilmiyoruz” dediler. Aziz’in karısı ise, “Şimdi gerçek ortaya çıktı. Ondan ben murad almak istedim. Şüphesiz Yûsuf doğru söyleyenlerdendir” dedi. 52. (Yûsuf), “Benim böyle yapmam, Aziz’in; yokluğunda, benim kendisine hainlik etmediğimi ve Allah’ın, hainlerin tuzaklarını başarıya ulaştırmayacağını bilmesi içindi” dedi. 53. “Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir”

dedi. 54. Kral, “Onu bana getirin, onu özel olarak yanıma alayım”, dedi. Onunla konuşunca dedi ki: “Şüphesiz bugün sen yanımızda yüksek makam sahibi ve güvenilir bir kişisin.” 55. Yûsuf, “Beni ülkenin hazinelerine bakmakla görevlendir. Çünkü ben iyi koruyucu ve bilgili bir kişiyim” dedi. 56. Böylece Yûsuf ’a, dilediği yerde oturmak üzere ülkede imkân ve iktidar verdik. Biz rahmetimizi istediğimize veririz ve iyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanların mükâfatını zayi etmeyiz. 57. Elbette ki, ahiret mükâfatı, inananlar ve Allah’a karşı gelmekten sakınanlar için daha iyidir. 58. (Derken) Yûsuf ’un kardeşleri çıkageldiler ve yanına girdiler. Yûsuf onları tanıdı, onlar ise Yûsuf ’u tanımıyorlardı. 59. Yûsuf, onların yüklerini hazırlatınca dedi ki: “Sizin baba bir kardeşinizi de bana getirin. Görmüyor musunuz, ölçeği tam dolduruyorum ve ben misafir ağırlayanların en iyisiyim.” 60. “Eğer onu bana getirmezsensiz, artık benim yanımda size verilecek tek ölçek (zahire) bile yoktur ve bir daha da bana yaklaşmayın.” 61. Dediler ki: “Onu babasından isteyeceğiz ve muhakkak bunu yaparız.” 62. Yûsuf, adamlarına dedi ki: “Onların ödedikleri zahire bedellerini yüklerinin içine koyun. Umulur ki ailelerine varınca onu anlarlar da belki yine dönüp gelirler.” 63. Onlar, babalarına döndüklerinde, “Ey babamız! Bize artık zahire verilmeyecek. Kardeşimizi (Bünyamin’i) bizimle gönder ki zahire alalım. Onu biz elbette koruruz” dediler. 64. Yakub onlara, “Onun hakkında size ancak, daha önce kardeşi hakkında güvendiğim kadar güvenebilirim! Allah en iyi koruyandır ve O, merhametlilerin en merhametlisidir” dedi. 65. Yüklerini açıp zahire bedellerinin kendilerine geri verildiğini gördüler. “Ey babamız! Daha ne isteriz? İşte ödediğimiz bedeller de bize geri verilmiş. Onunla yine ailemize yiyecek getirir, kardeşimizi korur ve bir deve yükü zahire de fazladan alırız. Çünkü bu getirdiğimiz az bir zahiredir” dediler. 66. Babaları, “Kuşatılıp çaresiz durumda kalmanız hariç, onu bana geri getireceğinize dair Allah adına sağlam bir söz vermedikçe, onu sizinle göndermeyeceğim” dedi. Ona güvencelerini verdiklerinde, “Allah söylediklerimize vekildir” dedi. 67. Sonra da, “Ey oğullarım! Bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allah’tan gelecek hiçbir şeyi sizden uzaklaştıramam. Hüküm ancak Allah’ındır. Ben O’na tevekkül ettim. Tevekkül edenler de yalnız O’na tevekkül etsinler” dedi. 68. Babalarının emrettiği şekilde (ayrı kapılardan) girdiklerinde (bile) bu, Allah’tan gelecek hiçbir şeyi onlardan uzaklaştıracak değildi. Sadece Yakub, içindeki bir

dileği ortaya koymuş oldu. Şüphesiz o, biz kendisine öğrettiğimiz için bilgi sahibidir. Fakat insanların çoğu bilmezler. 69. Yûsuf 'un huzuruna girdiklerinde; o, kardeşi Bünyamin'i bağrına bastı ve (gizlice) “Haberin olsun ben senin kardeşinim, artık onların yaptıklarına üzülmeyin” dedi. 70. Yûsuf, onların yüklerini hazırlatırken su kabını kardeşinin yüküne koydurdu. Sonra da bir çağırıcı şöyle seslendi: “Ey kervancılar! Siz hırsızsiniz.” 71. Yûsuf 'un kardeşleri onlara dönerek, “Ne yitirdiniz?” dediler. 72. Onlar, “Hükümdar'ın su kabını yitirdik. Onu getirene bir deve yükü ödül var. Ben buna kefilim” dediler. 73. Dediler ki: “Allah'a andolsun, siz de biliyorsunuz ki biz bu ülkede fesat çıkarmaya gelmedik, hırsız da değiliz.” 74. Onlar, “Eğer yalancı iseniz, hırsızlığın cezası nedir?” dediler. 75. Onlar da: “Cezası, su kabı kimin yükünde bulunursa, o kimsenin kendisi(nin alıkonması) onun cezasıdır. Biz zalimleri böyle cezalandırırız” dediler. 76. Bunun üzerine Yûsuf, kardeşinin yükünden önce onların yüklerini aramaya başladı. Sonra su kabını kardeşinin yükünden çıkardı. İşte biz Yûsuf 'a böyle bir plan öğrettik. Yoksa kralın kanunlarına göre kardeşini alıkoyamazdı. Ancak Allah'ın dilemesi başka. Biz dilediğimiz kimsenin derecelerini yükseltiriz. Her ilim sahibinin üstünde daha iyi bir bilen vardır. 77. Dediler ki: “Eğer o çalmışsa, daha önce onun bir kardeşi de çalmıştı.” Yûsuf, bunu içinde sakladı ve onlara belli etmedi. İçinden, “Siz kötü bir durumdasınız; anlattığınızı Allah çok daha iyi biliyor” dedi. 78. Onlar, Yûsuf 'a: “Ey güçlü vezir! Bunun çok yaşlı bir babası var. Onun yerine bizden birini alıkoy. Şüphesiz, biz senin iyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanlardan olduğumu görüyoruz” dediler. 79. Yûsuf, “Malımızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını tutmaktan Allah'a sığınırız. Şüphesiz biz o takdirde zulmetmiş oluruz” dedi. 80. Ondan ümitlerini kesince, kendi aralarında konuşmak üzere bir kenara çekildiler. Büyükleri dedi ki: “Babanızın Allah adına sizden söz aldığını, daha önce de Yûsuf hakkında işlediğiniz kusuru bilmiyor musunuz? Artık babam bana izin verinceye veya Allah, hakkımda hükmedinceye kadar buradan asla ayrılmayacağım. O, hükmedenlerin en hayırlısıdır.” 81. “Siz babanıza dönün ve deyin ki: “Ey babamız! Şüphesiz oğlun hırsızlık etti, biz ancak bildiğimize şahitlik ettik. (Sana söz verdiğimiz zaman) gaybı (oğlunun hırsızlık edeceğini) bilemezdik.” 82. “Bulduğumuz kent halkına ve aralarında olduğumuz kervana da sor. Şüphesiz biz doğru söyleyenleriz.” 83. Yakub, “Nefisleriniz sizi bir iş

yapmağa sürükledi. Artık bana düşen, güzel bir sabırdır. Umulur ki, Allah onların hepsini bana getirir. Çünkü O, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir” dedi. 84. Onlardan yüz çevirdi ve, “Vah! Yûsuf ’a vah!” dedi ve üzüntüden iki gözüne ak düştü. O artık acısını içinde saklıyordu. 85. Oğulları, “Allah’a yemin ederiz ki, sen hâlâ Yusuf ’u anıp duruyorsun. Sonunda üzüntüden eriyip gideceksin veya helâk olacaksın” dediler. 86. Yakub, “Ben tasa ve üzüntümü ancak Allah’a arz ederim. Ben, Allah tarafından sizin bilmediğiniz şeyleri bilirim” dedi. 87. “Ey oğullarım! Gidin Yûsuf ’u ve kardeşini araştırın. Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah’ın rahmetinden ümidini kesmez.” 88. Bunun üzerine (Mısır’a dönüp) Yûsuf ’un yanına girdiklerinde, “Ey güçlü vezir! Bize ve ailemize darlık ve sıkıntı dokundu. Değersiz bir sermaye ile geldik. Zahiremizi tam ölç, ayrıca bize sadaka ver. Şüphesiz Allah, sadaka verenleri mükâfatlandırır” dediler. 89. Yûsuf dedi ki: “Siz (henüz) cahil kimseler iken Yûsuf ve kardeşine neler yaptığınızı biliyor musunuz?” 90. Kardeşleri, “Yoksa sen, sen Yûsuf musun?” dediler. O da, “Ben Yûsuf ’um, bu da kardeşim. Allah, bize iyilikte bulundu. Çünkü, kim kötülükten sakınır ve sabrederse, şüphesiz Allah iyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanların mükâfatını zayi etmez” dedi. 91. Dediler ki: “Allah’a andolsun, gerçekten Allah seni bize üstün kıldı. Gerçekten biz suç işlemiştik.” 92. Yûsuf dedi ki: “Bugün size kınama yok. Allah sizi bağışlasın. O, merhametlilerin en merhametlisidir. 93. Bu gömleğimi götürün de babamın yüzüne koyun ki, gözleri açılsın ve bütün ailenizi bana getirin” dedi. 94. Kervan (Mısır’dan) ayrılınca babaları, “Bana bunak demezseniz, şüphesiz ben Yûsuf ’un kokusunu alıyorum” dedi. 95. Onlar da, “Allah’a yemin ederiz ki sen hâlâ eski şaşkınlığın- dasın” dediler. 96. Müjdeci gelip gömleği Yakub’un yüzüne koyunca gözleri açılıverdi. Yakub, “Ben size, Allah tarafından, sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim demedim mi?” dedi. 97. Oğulları, “Ey babamız! Allah’tan suçlarımızın bağışlanmasını dile. Biz gerçekten suçlu idik” dediler. 98. Yakub, “Rabbimden sizin bağışlanmanızı dileyeceğim. Şüphesiz O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir” dedi. 99. (Mısır’a gidip) Yûsuf ’un huzuruna girdiklerinde; Yûsuf ana babasını bağrına bastı ve “Allah’ın iradesi ile güven içinde Mısır’a girin” dedi. 100. Ana babasını tahtın üzerine çıkardı. Hepsi ona (Yûsuf ’a) saygı ile eğildiler. Yûsuf dedi ki: “Babacığım! İşte bu, daha önce

gördüğüm rüyanın yorumudur. Rabbim onu gerçekleştirdi. Şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra; Rabbim beni zindandan çıkararak ve sizi çölden getirerek bana çok iyilikte bulundu. Şüphesiz Rabbim, dilediği şeyde nice incelikler sergileyendir. Şüphesiz O, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.” 101. Rabbim! Gerçekten bana mülk verdin ve bana sözlerin yorumunu öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada ve ahirette sen benim velimsin. Benim canımı müslüman olarak al ve beni iyilere kat.” 102. İşte bu (kıssa), gayb haberlerindendir. Onu sana biz vahiy yolu ile bildiriyoruz. Yoksa onlar tuzak kurarak işlerine karar verdikleri zaman sen onların yanında değildin. 103. Sen ne kadar şiddetle arzu etsen de insanların çoğu inanacak değildir. 104. Hâlbuki sen buna karşılık onlardan bir ücret de istemiyorsun. O (Kur'an) âlemler içinde ancak bir öğüttür. Göklerde ve yerde nice deliller vardır ki yanlarına uğrarlar da onlardan yüzlerini çevirerek geçerler. 106. Onların çoğu Allah'a ancak ortak koşarak inanırlar. 107. Yoksa Allah tarafından kendilerini kuşatacak bir azabın gelmeyeceğinden veya onlar farkında olmadan kıyametin ansızın gelip çatmayacağından emin mi oldular? 108. De ki: “İşte bu benim yolumdur. Ben ve bana uyanlar bilerek Allah'a çağırırız. Allah'ın şanı yücedir. Ben, Allah'a ortak koşanlardan değilim.” 109. Biz senden önce de, memleketler halkından ancak kendilerine vahyettiğimiz birtakım erkekleri peygamber olarak gönderdik. Yeryüzünde dolaşıp da, kendilerinden önce gelenlerin akıbetlerinin nasıl olduğuna bakmadılar mı? Elbette ahiret yurdu Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için daha iyidir. Hâlâ aklınızı kullanmıyor musunuz? 110. Nihayet peygamberler ümitlerini kesecek hâle gelip yalanlandıklarını düşündükleri sırada, onlara yardımımız geldi de, böylece dilediğimiz kimseler kurtuluşa erdirildi. Azabımız ise, suçlular topluluğundan geri çevrilemez. 111. Andolsun ki, onların kıssalarında akıl sahipleri için ibret vardır. Kur'an, uydurulabilecek bir söz değildir. Fakat kendinden öncekileri tasdik eden, her şeyi ayrı ayrı açıklayan ve inanan bir toplum için de bir yol gösterici ve bir rahmettir (Altuntaş ve Şahin, 2011: 254-266).

1.1.2. Tevrat'ta Yûsuf kıssası

Eski Ahit Yaratılış / Genesis 12 Bölüm

Yusuf'un Düşleri

1. Yakup babasının yabancı olarak kalmış olduğu Kenan ülkesinde yaşadı. 2. Yakup soyunun öyküsü: Yusuf on yedi yaşında bir gençti. Babasının karıları Bilha ve Zilpa'dan olan üvey kardeşleriyle birlikte sürü güdüyordu. Kardeşlerinin yaptığı kötülükleri babasına ulaştırırdı. 3. İsrail Yusuf'u öbür oğullarının hepsinden çok severdi. Çünkü Yusuf onun yaşlılığında doğmuştu. Yusuf'a uzun, renkli bir giysi yaptırmıştı. 4. Yusuf'un kardeşleri babalarının onu kendilerinden çok sevdiğini görünce, ondan nefret ettiler. Yusuf'a tatlı söz söylemez oldular. 5. Yusuf bir düş gördü. Bunu kardeşlerine anlatınca, ondan daha çok nefret ettiler. 6. Yusuf, "Lütfen gördüğüm düşü dinleyin!" dedi, 7. "Tarlada demet bağlıyorduk. Ansızın benim demetim kalkıp dikildi. Sizinkilerse, çevresine toplanıp önünde eğildiler." 8. Kardeşleri, "Başımıza kral mı olacaksın? Bizi sen mi yöneteceksin?" dediler. Düşlerinden, söylediklerinden ötürü ondan büsbütün nefret ettiler. 9. Yusuf bir düş daha görüp kardeşlerine anlattı. "Dinleyin, bir düş daha gördüm" dedi, "Güneş, ay ve on bir yıldız önümde eğildiler." 10. Yusuf babasıyla kardeşlerine bu düşü anlatınca, babası onu azarladı: "Ne biçim düş bu?" dedi, "Ben, annen ve kardeşlerin gelip önünde yere mi eğileceğiz yani?" 11. Kardeşleri Yusuf'u kıskanıyordu, ama bu olay babasının aklına takıldı. Bölüm 38: Kardeşleri Yusuf'u Satıyor 12. Bir gün Yusuf'un kardeşleri babalarının sürüsünü gütmek için Şekem'e gittiler. 13. İsrail Yusuf'a, "Kardeşlerin Şekem'de sürü güdüyorlar" dedi, "Gel seni de onların yanına göndereyim." Yusuf, "Hazırım" diye yanıtladı. 14. Babası, "Git kardeşlerine ve sürüye bak" dedi, "Her şey yolunda mı, değil mi, bana haber getir." Böylece onu Hevron Vadisi'nden gönderdi. Yusuf Şekem'e vardı. 15. Kırdan dolaşırken bir adam onu görüp, "Ne arıyorsun?" diye sordu. 16. Yusuf, "Kardeşlerimi arıyorum" diye yanıtladı, "Buralarda sürü güdüyorlar. Nerede olduklarını biliyor musun?" 17. Adam, "Buradan ayrıldılar" dedi, "'Dotan'a gidelim' dediklerini duydum." Böylece Yusuf kardeşlerinin peşinden gitti ve Dotan'da onları buldu. 18. Kardeşleri onu uzaktan gördüler. Yusuf yanlarına varmadan, onu öldürmek için düzen kurdular. 19. Birbirlerine, "İşte düş hastası geliyor" dediler, 20. "Hadi onu öldürüp kuyulardan birine atalım. Yabanıl bir

hayvan yedi deriz. Bakalım o zaman düşleri ne olacak!" 21. Ruben bunu duyunca, Yusuf'u kurtarmaya çalıştı: "Canına kıymayın" dedi, 22. "Kan dökmeyin. Onu şu ıssız yerdeki kuyuya atın, ama kendisine dokunmayın." Amacı Yusuf'u kurtarıp babasına geri götürmektir. 23. Yusuf 13 yanlarına varınca, kardeşleri sırtındaki renkli uzun giysiyi çekip çıkardılar 24. ve kendisini susuz, boş bir kuyuya attılar. 25. Yemek yemek için oturduklarında, Gilat yönünden bir İsmailî kervanının geldiğini gördüler. Develeri kitre, pelesenk, laden yüklüydü. Mısır'a gidiyorlardı. 26. Yahuda, kardeşlerine, "Kardeşimizi öldürür, suçumuzu gizlersek ne kazanırız?" dedi, 27. "Gelin onu İsmailîler'e satalım. Böylece canına dokunmamış oluruz. Çünkü o kardeşimizdir, aynı kanı taşıyoruz." Kardeşleri kabul etti. 28. Midyanlı tüccarlar oradan geçerken, kardeşleri Yusuf'u kuyudan çekip çıkardılar ve yirmi gümüşe İsmailîler'e sattılar. İsmailîler Yusuf'u Mısır'a götürdüler. 29. Kuyuya geri dönen Ruben Yusuf'u orada göremeyince üzüntüden üstünü başını yırttı. 30. Kardeşlerinin yanına gidip, "Çocuk orada yok" dedi, "Ne yapacağım şimdi ben?" 31. Bunun üzerine bir teke keserek Yusuf'un renkli uzun giysisini kanına buladılar. 32. Giysiyi babalarına götürerek, "Bunu bulduk" dediler, "Bak, bakalım, oğlunun mu, değil mi?" 33. Yakup giysiyi tanıdı, "Evet, bu oğlumun giysisi" dedi, "Onu yabancıl bir hayvan yemiş olmalı. Yusuf'u parçalamış olsa gerek." 34. Yakup üzüntüden üstünü başını yırttı, beline çul sardı, oğlu için uzun süre yas tuttu. 35. Bütün oğulları, kızları onu avutmaya çalıştılsa da o avunmak istemedi. "Oğlumun yanına, ölümler diyarına yas tutarak gideceğim" diyerek oğlu için ağlamaya devam etti. 36. Bu arada Midyanlılar da Yusuf'u Mısır'da Firavun'un bir görevlisine, muhafız birliği komutanı Potifar'a sattılar.

Bölüm 39: Yusuf ve Potifar'ın Karısı

1. İsmailîler Yusuf'u Mısır'a götürmüştü. Firavun'un görevlisi, muhafız birliği komutanı Mısırlı Potifar onu İsmailîler'den satın almıştı. 2. Rab Yusuf'la birlikteydi ve onu başarılı kılıyordu. Yusuf Mısırlı efendisinin evinde kalıyordu. 3. Efendisi Rab'bin Yusuf'la birlikte olduğunu ve yaptığı her işte onu başarılı kıldığını gördü. 4. Ondan hoşnut kalarak onu özel hizmetine aldı. Evinin ve sahip olduğu her şeyin sorumluluğunu ona verdi. 5. Yusuf'u evinin ve sahip olduğu her şeyin sorumlusu atadığı andan itibaren Rab Yusuf sayesinde Potifar'ın evini kutsadı. Evini, tarlasını, kendisine ait her şeyi bereketli kıldı. 6. Potifar sahip

olduğu her şeyin sorumluluğunu Yusuf'a verdi; yediği yemek dışında, hiçbir şeyle ilgilenmedi. Yusuf güzel yapılı, yakışıklıydı. 7. Bir süre sonra efendisinin karısı ona göz koyarak, "Benimle yat" dedi. 8. Ama Yusuf reddetti. "Ben burada olduğum için efendim evdeki hiçbir şeyle ilgilenme gereğini duymuyor" dedi, "Sahip olduğu her şeyin yönetimini bana verdi.9. Bu evde ben de onun kadar yetkiliyim. Senin dışında hiçbir şeyi benden esirgemedi. Sen onun karısısın. Nasıl böyle bir kötülük 14 yapar, Tanrı'ya karşı günah işlerim?" 10. Potifar'ın karısı her gün kendisiyle yatması ya da birlikte olması için direttiyse de, Yusuf onun isteğini kabul etmedi. 11. Bir gün Yusuf işlerini yapmak üzere eve gitti. İçerde ev halkından hiç kimse yoktu. 12. Potifar'ın karısı Yusuf'un giysisini tutarak, "Benimle yat" dedi. Ama Yusuf giysisini onun elinde bırakıp evden dışarı kaçtı. 13. Kadın Yusuf'un giysisini bırakıp kaçtığını görünce, 14. hizmetkârlarını çağırdı. "Bakın şuna!" dedi, "Kocamın getirdiği bu İbrani bizi rezil etti. Yanıma geldi, benimle yatmak istedi. Ben de bağırdım. 15. Bağırdığımı duyunca, giysisini yanımda bırakıp dışarı kaçtı." 16. Efendisi eve gelinceye kadar Yusuf'un giysisini yanında alıyordu. 17. Ona da aynı şeyleri anlattı: "Buraya getirdiğin İbrani köle yanıma gelip beni aşağılamak istedi. 18. Ama ben bağırınca giysisini yanımda bırakıp kaçtı." 19. Karısının, "Senin kölen bana böyle yaptı"diyerek anlattıklarını duyunca, Yusuf'un efendisinin öfkesi tepesine çıktı. 20. Yusuf'u yakalayıp zindana, kralın tutsaklarının bağlı olduğu yere attı. Ama Yusuf zindandayken 21. Rab onunla birlikteydi. Ona iyilik etti. Zindancıbaşı Yusuf'tan hoşnut kaldı. 22. Bütün tutsakların yönetimini ona verdi. Zindanda olup biten her şeyden Yusuf sorumluydu. 23. Zindancıbaşı Yusuf'un sorumlu olduğu işlerle hiç ilgilenmezdi. Çünkü Rab Yusuf'la birlikteydi ve yaptığı her işte onu başarılı kılıyordu.

Bölüm 40: Yusuf Tutsakların Düşünü Yorumluyor

1. Bir süre sonra, Firavun'un sakisi ve fırıncısı efendilerini gücendirdiler. 2. Firavun bu iki görevlisine, baş sakiyle fırıncıbaşına öfkelenildi. 3. Onları muhafız birliği komutanının evinde, Yusuf'un tutsak olduğu zindanda göz altına aldı. 4. Muhafız birliği komutanı Yusuf'u onların hizmetine atadı. Bir süre zindanda kaldılar. 5. Firavun'un sakisiyle fırıncısı tutsak oldukları zindanda aynı gece birer düş gördüler. Düşleri farklı anlamlar taşıyordu. 6. Sabah Yusuf yanlarına gittiğinde, onları tedirgin gördü. 7. Efendisinin evinde, kendisiyle

birlikte zindanda kalan Firavun'un görevlilerine, "Niçin suratınız asık bugün?" diye sordu. 8. "Düş gördük ama yorumlayacak kimse yok" dediler. Yusuf, "Yorum Tanrı'ya özgü değil mi?" dedi, "Lütfen düşünüzü bana anlatın." 9. Baş saki düşünüyü Yusuf'a anlattı: "Düşümde önümde bir asma gördüm. 10. Üç çubuğu vardı. Tomurcuklar açar açmaz çiçeklendi ve salkım salkım üzüm verdi. 11. Firavun'un kâsesi elimdeydi. Üzümleri alıp Firavun'un kâsesine sıktım. Sonra kâseyi ona verdim." 12. Yusuf, "Bu şu anlama gelir" dedi, "Üç çubuk üç gün demektir. 13. Üç gün içinde Firavun seni zindandan çıkaracak, yine eski görevine döneceksin. Geçmişte olduğu gibi yine ona kilik yapacaksın. 14. Ama her şey yolunda giderse, lütfen beni anımsa. Bir iyilik yap, Firavun'a benden söz et. Çıkar beni bu zindandan. 15. Çünkü ben İbrani ülkesinden zorla kaçırıldım. Burada da zindana atılacak bir şey yapmadım." 16. Fıncıbaşı bu iyi yorumu duyunca, Yusuf'a, "Ben de bir düş gördüm" dedi, "Başımın üstünde üç sepet beyaz ekmek vardı. 17. En üstteki sepette Firavun için pişirilmiş çeşitli pastalar vardı. Kuşlar başımın üstündeki sepette pastaları yiyorlardı." 18. Yusuf, "Bu şu anlama gelir" dedi, "Üç sepet üç gün demektir. 19. Üç gün içinde Firavun seni zindandan çıkarıp ağaca asacak. Kuşlar etini yiyecekler." 20. Üç gün sonra, doğum gününde Firavun bütün görevlilerine bir şölen verdi. Görevlilerinin önünde baş sakisiyle fıncıbaşını zindandan çıkardı. 21-22. Yusuf'un yaptığı yoruma uygun olarak baş sakisini eski görevine atadı. Baş saki Firavun'a şarap sunmaya başladı. Ama Firavun fıncıbaşını astırdı. 23. Gelgelelim, baş saki Yusuf'u anımsamadı, unuttu gitti.

Bölüm 41: Yusuf Firavun'un Düşünü Yorumluyor 1. Tam iki yıl sonra Firavun bir düş gördü: Nil Irmağı'nın kıyısında duruyordu. 2. İrmaktan güzel ve semiz yedi inek çıktı. Sazlar arasında otlamaya başladılar. 3. Sonra, yedi çirkin ve cılız inek çıktı. Irmağın kıyısında, öbür ineklerin yanında durdular. 4. Çirkin ve cılız inekler, güzel ve semiz yedi ineği yiyince, Firavun uyandı. 5. Yine uykuya daldı, bu kez başka bir düş gördü: Bir sapta yedi güzel ve dolgun başak bitti. 6. Sonra, cılız ve doğu rüzgârıyla kavrulmuş yedi başak daha bitti. 7. Cılız başaklar, yedi güzel ve dolgun başağı yuttular. Firavun uyandı ve düş gördüğünü anladı. 8. Sabah uyandığında kaygılıydı. Bütün Mısırlı büyücüleri, bilgeleri çağırttı. Onlara gördüğü düşleri anlattı. Ama hiçbiri Firavun'un düşlerini yorumlayamadı. 9. Bu arada baş saki Firavun'a, "Bugün suçumu itiraf

etmeliyim" dedi, 10. "Bana ve fırıncıbaşı kullarına öfkelenince bizi zindana, muhafız birliği komutanının evine kapattın. 11. Bir gece ikimiz de düş gördük. Düşlerimiz farklı anlamlar taşıyordu. 12. Orada, bizimle birlikte muhafız birliği komutanının kölesi İbrani bir genç vardı. Gördüğümüz düşleri ona anlattık. Bize bir yorumladı. 13. Her şey onun yorumladığı gibi çıktı: Ben görevime döndüm, fırıncıbaşı ise asıldı." 14. Firavun Yusuf'u çağırttı. Hemen onu zindandan çıkardılar. Yusuf tıraş olup giysilerini değiştirdikten sonra Firavun'un huzuruna çıktı. 15. Firavun Yusuf'a, "Bir düş gördüm" dedi, "Ama kimse yorumlayamadı. Duyduğun her düşü yorumlayabildiğini işittim." 16. Yusuf, "Ben yorumlayamam" dedi, "Firavun'a en uygun yorumu Tanrı yapacaktır." 17. Firavun Yusuf'a anlatmaya başladı: "Düşümde bir ırmak kıyısında 16 duruyordum. 18. İrmaktan semiz ve güzel yedi inek çıktı. Sazlar arasında otlamaya başladılar. 19. Sonra arık, çirkin, cılız yedi inek daha çıktı. Mısır'da onlar kadar çirkin inek görmedim. 20. Cılız ve çirkin inekler ilk çıkan yedi semiz ineği yedi. 21. Ama kötü görünüşleri değişmedi. Sanki bir şey yememiş gibi görünüyorlardı. Sonra uyandım. 22. "Bir de düşümde bir sapta dolgun ve güzel yedi başak bittiğini gördüm. 23. Sonra solgun, cılız, doğu rüzgârının kavurduğu yedi başak daha bitti. 24. Cılız başaklar yedi güzel başağı yuttular. Büyücülere bunu anlattım. Ama hiçbiri yorumlayamadı." 25. Yusuf, "Efendim, iki düşün de aynı anlamı taşıyor" dedi, "Tanrı ne yapacağını sana bildirmiş. 26. Yedi güzel inek yedi yıl demektir. Yedi güzel başak da yedi yıldır. Aynı anlama geliyor. 27. Daha sonra çıkan yedi cılız, çirkin inek ve doğu rüzgârının kavurduğu yedi solgun başak ise yedi yıl kıtlık olacağı anlamına gelir. 28. "Söylediğim gibi, Tanrı ne yapacağını sana göstermiş. 29. Mısır'da yedi yıl bolluk olacak. 30. Sonra yedi yıl öyle bir kıtlık olacak ki, bolluk yılları hiç anımsanmayacak. Çünkü kıtlık ülkeyi kasıp kavuracak. 31. Ardından gelen kıtlık bolluğu unutturacak, çünkü çok şiddetli olacak. 32. Bu konuda iki kez düş görmenin anlamı, Tanrı'nın kesin kararını verdiğini ve en kısa zamanda uygulayacağını gösteriyor. 33. "Şimdi Firavun'un akıllı, bilgili bir adam bulup onu Mısır'ın başına getirmesi gerekir. 34. Ülke çapında adamlar görevlendirmeli, bunlar yedi bolluk yılı boyunca ürünlerin beşte birini toplamalı. 35. Gelecek verimli yılların bütün yiyeceğini toplasınlar ve Firavun'un yönetimi altında kentlerde depolayıp korusunlar. 36. Bu yiyecek, gelecek yedi kıtlık yılı boyunca, Mısır'da ihtiyat

olarak kullanılacak ve ülke kıtlıktan kırılmayacak." Yusuf Mısır'ın Yöneticisi Oluyor 37. Bu öneri Firavun'a ve görevlilerine iyi göründü. 38. Firavun görevlilerine, "Bu adam gibi Tanrı Ruhu'na sahip birini bulabilir miyiz?" diye sordu. 39. Sonra Yusuf'a, "Madem ki Tanrı sana bütün bunları açıkladı, senden daha akıllı ve bilgili bir adam yoktur" dedi, 40. "Sarayımın yönetimini sana vereceğim. Bütün halkım buyruklarına uyacak. Tahttan ötürü yalnız ben senin üzerinde olacağım. 41. Seni bütün Mısır'a yönetici atıyorum." 42. Sonra mührünü parmağından çıkarıp Yusuf'un parmağına taktı. Ona ince ketenden giysi giydirdi. Boynuna altın zincir taktı. 43. Kendi yardımcısının arabasına bindirdi. Yusuf'un önünde, "Yol açın!" diye bağıldılar. Böylece Firavun ona bütün Mısır'ın yönetimini verdi. 44. Firavun Yusuf'a, "Firavun benim" dedi, "Ama Mısır'da senden izinsiz kimse elini ayağını oynatmayacak." 45. Yusuf'un adını Safnat-Paneah 17 koydu. On Kenti'nin kâhini Potifera'nın kızı Asenat'ı da ona karı olarak verdi. Yusuf ülkeyi boydan boya dolaştı. 46. Yusuf Firavun'un hizmetine girdiğinde otuz yaşındaydı. Firavun'un huzurundan ayrıldıktan sonra bütün Mısır'ı dolaştı. 47. Yedi bolluk yılı boyunca toprak çok ürün verdi. 48. Yusuf Mısır'da yedi yıl içinde yetişen bütün ürünleri toplayıp kentlerde depoladı. Her kente o kentin çevresindeki tarlalarda yetişen ürünleri koydu. 49. Denizin kumu kadar çok buğday depoladı; öyle ki, ölçmekten vazgeçti. Çünkü buğday ölçülemeyecek kadar çoktu. 50. Kıtlik yılları başlamadan, On Kenti'nin kâhini Potifera'nın kızı Asenat Yusuf'a iki oğlan doğurdu. 51. Yusuf ilk oğlunun adını Manaşşe koydu. "Tanrı bana bütün acılarımı ve babamın ailesini unutturdu" dedi. 52. "Tanrı sıkıntı çektiğim ülkede beni verimli kıldı" diyerek ikinci oğlunun adını Efrayim koydu. 53. Mısır'da yedi bolluk yılı sona erdi. 54. Yusuf'un söylemiş olduğu gibi yedi kıtlık yılı baş gösterdi. Bütün ülkelerde kıtlık vardı. Ama Mısır'ın her yanında yiyecek bulunuyordu. 55. Mısırlılar aç kalınca, yiyecek için Firavun'a yakardılar. Firavun onlara, "Yusuf'a gidin" dedi, "O size ne derse öyle yapın." 56. Kıtlik bütün ülkeyi sarınca, Yusuf depoları açıp Mısırlılar'a buğday satmaya başladı. Çünkü kıtlık Mısır'ı boydan boya kavuruyordu. 57. Bütün ülkelerden insanlar da buğday satın almak için Mısır'a, Yusuf'a geliyordu. Çünkü kıtlık bütün dünyayı sarmıştı ve şiddetliydi

Bölüm 42: Yusuf'un Kardeşleri Mısır'a Gidiyor

1. Yakup, Mısır'da buğday olduğunu öğrenince, oğullarına, "Neden birbirinize bakıp duruyorsunuz?" dedi, 2. "Mısır'da buğday olduğunu duydum. Gidin, satın alın ki, yaşayalım, yoksa öleceğiz." 3. Böylece Yusuf'un on kardeşi buğday almak için Mısır'a gittiler. 4. Ama Yakup Yusuf'un kardeşi Benyamin'i onlarla birlikte göndermedi, çünkü oğlunun başına bir şey gelmesinden korkuyordu. 5. Buğday satın almaya gelenler arasında İsrail'in oğulları da vardı. Çünkü Kenan ülkesinde de kıtlık hüküm sürüyordu. 6. Yusuf ülkenin yöneticisiydi, herkese o buğday satıyordu. Kardeşleri gelip onun önünde yere kapandılar. 7. Yusuf kardeşlerini görünce tanıdı. Ama onlara yabancı gibi davranarak sert konuştu: "Nereden geliyorsunuz?" "Kenan ülkesinden" diye yanıtladılar, "Yiyecek satın almaya geldik." 8. Yusuf kardeşlerini tanıdıysa da kardeşleri onu tanımadılar. 9. Yusuf gördüğü onlarla ilgili düşleri anımsayarak, "Siz casussunuz" dedi, "Ülkenin zayıf noktalarını öğrenmeye geldiniz." 10. "Aman, efendim" diye karşılık verdiler, "Biz kulların yalnızca yiyecek satın almaya geldik. 11. Hepimiz aynı babanın çocuklarıyız. Biz kulların 18 dürüst insanlarız, casus değiliz." 12. Yusuf, "Hayır!" dedi, "Siz ülkenin zayıf noktalarını öğrenmeye geldiniz." 13. Kardeşleri, "Biz kulların on iki kardeşiz" dediler, "Hepimiz Kenan ülkesinde yaşayan aynı babanın çocuklarıyız. En küçüğümüz babamızın yanında kaldı, biri de kayboldu." 14. Yusuf, "Söylediğim gibi" dedi, "Casussunuz siz. 15. Sizi sınavacağım. Firavun'un başına ant içerim. Küçük kardeşiniz de gelmedikçe, buradan ayrılamazsınız. 16. Aranızdan birini gönderin, kardeşinizi getirsin. Geri kalanlarınız göz altına alınacak. Anlattıklarınız doğru mu, değil mi, sizi sınavacağız. Değilse, Firavun'un başına ant içerim ki casussunuz." 17. Üç gün onları göz altında tuttu. 18. Üçüncü gün onlara, "Bir koşulla canınızı bağışlarım" dedi, "Ben Tanrı'dan korkarım. 19. Dürüst olduğunuzu kanıtlamak için, içinizden biri göz altında tutulduğunuz evde kalsın, ötekiler gidip aç kalan ailenize buğday götürsün. 20. Sonra küçük kardeşinizi bana getirin. Böylece anlattıklarınızın doğru olup olmadığı ortaya çıkar. Ölümünden kurtulursunuz." Kabul ettiler. 21. Birbirlerine, "Besbelli kardeşimize yaptığımızın cezasını çekiyoruz" dediler, "Bize yalvardığında nasıl sıkıntı çektiğini gördük, ama dinlemedik. Bu sıkıntı onun için başımıza geldi." 22. Ruben, "Sizi uyarmadım mı?" dedi, "Çocuğa zarar vermeyin diye. Ama dinlemediniz. İşte şimdi kanının hesabı soruluyor." 23. Yusuf'un konuştuklarını anladığını farketmediler, çünkü onunla çevirmen

aracılığıyla konuşuyorlardı. 24. Yusuf kardeşlerinden ayrılıp ağlamaya başladı. Sonra dönüp onlarla konuştu. Aralarından Şimon'u alarak ötekilerin gözleri önünde bağladı. 25. Sonra torbalarına buğday doldurulmasını, paralarının torbalarına geri konulmasını ve yol için kendilerine azık verilmesini buyurdu. Bunlar yapıldıktan sonra, 26. buğdaylarını eşeklerine yükleyip oradan ayrıldılar. 27. Konakladıkları yerde içlerinden biri eşeğine yem vermek için torbasını açınca parasını gördü. Para torbanın ağzına konmuştu. 28. Kardeşlerine, "Paramı geri vermişler" diye seslendi, "İşte torbamda!" Yüreklere yerinden oynadı. Titreyerek birbirlerine, "Tanrı'nın bize bu yaptığı nedir?" dediler. 29. Kenan ülkesine, babaları Yakup'un yanına varınca, başlarına gelenleri ona anlattılar: 30. "Mısır'ın yöneticisi bizimle sert konuştu. Bize casusmuşuz gibi davrandı. 31. Ona, 'Biz dürüst insanlarız' dedik, 'Casus değiliz. 32. Hepimiz aynı babanın çocuklarıyız. On iki kardeşiz; biri kayboldu, en küçüğü de Kenan ülkesinde, babamızın yanında.' 33. 'Ülkenin yöneticisi bize, 'Dürüst olduğunuzu şöyle anlayabilirim' dedi, 'Kardeşlerinizden birini yanımda bırakın, buğdayı alın, aç kalan ailelerinize götürün. 34. Küçük kardeşinizi de bana getirin. O zaman casus olmadığınızı, dürüst insanlar olduğunuzu anlar, kardeşinizi 19 size geri veririm. Ülkede ticaret yapabilirsiniz.'" 35. Torbalarını boşaltınca, hepsi para kesesini torbasında buldu. Para keselerini görünce, hem kendileri hem babaları korkuya kapıldı. 36. Yakup, "Beni çocuklarımdan yoksun bırakıyorsunuz" dedi, "Yusuf yok, Şimon yok. Şimdi de Benyamin'i götürmek istiyorsunuz. Sıkıntıyı çeken hep benim." 37. Ruben babasına, "Benyamin'i geri getirmesem, iki oğlumu öldür" dedi, "Sen onu bana teslim et, ben sana geri getireceğim." 38. Ama Yakup, "Oğlumu sizinle göndermeyeceğim" dedi, "Çünkü kardeşi öldü, yalnız o kaldı. Yolda ona bir zarar gelirse, bu acıyla ak saçlı başımı ölümler diyarına götürürsünüz."

Bölüm 43: Mısır'a İkinci Yolculuk 1. Kenan ülkesinde kıtlık şiddetlenmişti. 2. Mısır'dan getirilen buğday tükenince Yakup, oğullarına, "Yine gidin, bize biraz yiyecek alın" dedi. 3. Yahuda, "Adam bizi sıkı sıkı uyardı" diye karşılık verdi, "'Kardeşiniz sizinle birlikte gelmezse, yüzümü göremezsiniz' dedi. 4. Kardeşimizi bizimle gönderirsen, gider sana yiyecek alırız. 5. Göndermezsen gitmeyiz. Çünkü o adam bize, 'Kardeşinizi birlikte getirmeseydiniz, yüzümü göremezsiniz' dedi." 6. İsrail, "Niçin adama bir kardeşiniz daha olduğunu

söyleyerek bana bu kötülüğü yaptınız?" dedi. 7. Şöyle yanıtladılar: "Adam bize,'Babanız hâlâ yaşıyor mu? Başka kardeşiniz var mı?' diye sordu. Bizimle ve akrabalarımızla ilgili öyle sorular sordu ki, biz de yanıt vermek zorunda kaldık. Kardeşinizi getirin diyeceğini nereden bilebilirdik?" 8. Yahuda, babası İsrail'e "Çocuğu benimle gönder, gidelim" dedi, "Sen de, biz de, yavrularımız da ölmez, yaşarız. 9. Ona ben kefil oluyorum. Beni sorumlu say. Eğer onu geri getirmez, önüne çıkarmazsam, ömrümce sana karşı suçlu sayılayım. 10. Çünkü gecikmeseydik, şimdiye dek iki kez gidip gelmiş olurduk." 11. Bunun üzerine İsrail, "Öyleyse gidin"dedi, "Yalnız, torbalarınıza bu ülkenin en iyi ürünlerinden biraz pelesenk, biraz bal, kitre, laden, fıstık, badem koyun. Mısır'ın yöneticisine armağan olarak götürün. 12.Yanınıza iki kat para alın. Torbalarınızın ağzına konan parayı geri götürün. Belki bir yanlışlık olmuştur. 13. Kardeşinizi alıp gidin, o adamın yanına dönün. 14. Her Şeye Gücü Yeten Tanrı, adamın yüreğine size karşı merhamet koysun da, adam öbür kardeşinizle Benyamin'i size geri versin. Bana gelince, çocuklarımdan yoksun kalacaksam kalayım." 15. Böylece kardeşler yanlarına armağanlar, iki kat para ve Benyamin'i alarak hemen Mısır'a gidip Yusuf'un huzuruna çıktılar. 16. Yusuf Benyamin'i yanlarında görünce, kâhyasına, "Bu adamları eve götür" dedi, "Bir hayvan kesip hazırla. Çünkü öğleyin benimle birlikte yemek yiyecekler." 17. Kâhya Yusuf'un buyurduğu gibi onları 20 Yusuf'un evine götürdü. 18. Ne var ki kardeşleri Yusuf'un evine götürüldükleri için korktular. "İlk gelişimizde torbalarımıza konan para yüzünden götürülüyoruz galiba!" dediler, "Bize saldırıp egemen olmak, bizi köle edip eşeklerimizi almak istiyor." 19. Yusuf'un kâhyasına yaklaşıp evin kapısında onunla konuştular: 20. "Aman, efendim!" dediler, "Buraya ilk kez yiyecek satın almaya gelmiştik. 21. Konakladığımız yerde torbalarımızı açınca, bir de baktık ki, paramız eksiksiz olarak torbalarımızın ağzına konmuş. Onu size geri getirdik. 22.Ayrıca yeniden yiyecek almak için yanımıza başka para da aldık. Paraları torbalarımıza kimin koyduğunu bilmiyoruz." 23. Kâhya, "Merak etmeyin" dedi,"Korkmanıza gerek yok. Parayı Tanrınız, babanızın Tanrısı torbalarınıza koydurmuş. Ben paranızı aldım." Sonra Şimon'u onlara getirdi. 24. Kâhya onları Yusuf'un evine götürüp ayaklarını yıkamaları için su getirdi, eşeklerine yem verdi. 25. Kardeşler öğlene, Yusuf'un geleceği saate kadar armağanlarını hazırladılar. Çünkü orada yemek yiyeceklerini duymuşlardı. 26. Yusuf eve

geline, getirdikleri armağanları kendisine sunup önünde yere kapandılar. 27. Yusuf hatırlarını sorduktan sonra, "Bana sözünü ettiğiniz yaşlı babanız iyi mi?" dedi, "Hâlâ yaşıyor mu?" 28. Kardeşleri, "Babamız kulun iyi" diye yanıtladılar, "Hâlâ yaşıyor." Sonra saygıyla eğilip yere kapandılar.29. Yusuf göz gezdirirken kendisiyle aynı anadan olan kardeşi Benyamin'i gördü. "Bana sözünü ettiğiniz küçük kardeşiniz bu mu?" dedi, "Tanrı sana lütfetsin, oğlum."30. Sonra hemen oradan ayrıldı, çünkü kardeşini görünce yüreği sızlamıştı. Ağlayacak bir yer aradı. Odasına girip orada ağladı. 31. Yüzünü yıkadıktan sonra dışarı çıktı. Kendisini toparlayarak, "Yemeği getirin" dedi. 32. Yusuf'a ayrı, kardeşlerine ayrı, Yusuf'la yemek yiyen Mısırlılar'a ayrı hizmet edildi. Çünkü Mısırlılar İbraniler'le birlikte yemek yemez, bunu iğrenç sayarlardı. 33. Kardeşleri Yusuf'un önünde büyükten küçüğe doğru yaş sırasına göre oturdular. Şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar. 34. Yusuf'un masasından onlara yemek dağıtıldı. Benyamin'in payı ötekilerden beş kat fazlaydı. İçtiler, birlikte hoş vakit geçirdiler.

Bölüm 44: Kaybolan Kâse

1. Yusuf kâhyasına şöyle buyurdu: "Bu adamların torbalarına taşıyabilecekleri kadar yiyecek doldur. Her birinin parasını torbasının ağzına koy. 2. En küçüğünün torbasına benim gümüş kâsemi ve buğdayının parasını koy." Kâhya Yusuf'un buyruğunu yerine getirdi. 3. Sabah erkenden adamlar eşekleriyle yolcu edildi. 4. Onlar kentten pek uzaklaşmamıştı ki Yusuf kâhyasına, "Hemen o adamların peşine düş" dedi, "Onlara yetişince, 'Niçin iyiliğe karşı kötülük yaptınız?' de, 5. 'Efendimin şarap içmek, fala bakmak için kullandığı kâse değil mi bu? Bunu yapmakla kötülük ettiniz.'" 6. Kâhya onlara yetişip bu sözleri yineledi. 7. Adamlar, "Efendim, neden böyle konuşuyorsun?" dediler, "Bizden uzak olsun, biz kulların böyle şey yapmayız.8. Torbalarımızın ağzında bulduğumuz paraları Kenan ülkesinden sana geri getirdik. Nasıl efendinin evinden altın ya da gümüş çalarız? 9. Kullarından birinde çıkarsa öldürülsün, geri kalanlar efendimin kölesi olsun." 10. Kâhya, "Peki, dediğiniz gibi olsun" dedi, "Kimde çıkarsa, kölem olacak, geri kalanlar suçsuz sayılacak." 11. Hemen torbalarını indirip açtılar. 12. Kâhya büyükten küçüğe doğru hepsinin torbasını aradı. Kâse Benyamin'in torbasında çıktı. 13. Kardeşleri üzüntüden üstlerini başlarını yırttılar. Sonra torbalarını eşeklerine yükleyip kente geri döndüler.

14.Yahuda'yla kardeşleri Yusuf'un evine geldiğinde, Yusuf daha evdeydi. Önünde yere kapandılar. 15. Yusuf, "Nedir bu yaptığınız?" dedi, "Benim gibi birinin fala bakabileceği aklınıza gelmedi mi?" 16. Yahuda, "Ne diyelim, efendim?" diye karşılık verdi, "Nasıl anlatalım? Kendimizi nasıl temize çıkaralım? Tanrı suçumuzu ortaya çıkardı. Hepimiz köleniz artık efendim, hem biz hem de kendisinde kâse bulunan kardeşimiz." 17. Yusuf, "Benden uzak olsun!" dedi, "Yalnız kendisinde kâse bulunan kölem olacak. Siz esenlikle babanızın yanına dönün." Yahuda Benyamin İçin Yalvarıyor 18. Yahuda yaklaşp, "Efendim, lütfen izin ver konuşayım" dedi, "Kuluna öfkelenme. Sen Firavun'la aynı yetkiye sahipsın. 19. Efendim, biz kullarına sormuştun: 'Babanız ya da başka kardeşiniz var mı?' diye. 20. Biz de, 'Yaşlı bir babamız ve onun yaşlılığında doğan küçük bir kardeşimiz var' demiştik, 'O çocuğun kardeşi öldü, kendisi annesinin tek oğlu. Babamız onu çok sever.' 21. "Sen de biz kullarına, 'O çocuğu bana getirin, gözümle göreyim' demiştin. 22. Biz de, 'Çocuk babasından ayrılamaz, ayrılırsa babası ölür' diye karşılık vermiştik. 23. Sen de biz kullarına, 'Eğer küçük kardeşiniz sizinle gelmezse, yüzümü bir daha göremezsiniz' demiştin.24. "Kulun babamızın yanına döndüğümüzde, söylediklerini ona anlattık. 25.Babamız, 'Yine gidin, bize biraz yiyecek alın' dedi. 26. Ama biz, 'Gidemeyiz' dedik, 'Ancak küçük kardeşimiz bizimle gelirse gideriz. Küçük kardeşimiz bizimle olmazsa o adamın yüzünü göremeyiz.' 27. "Babam, biz kullarına, 'Biliyorsunuz, karım bana iki oğlan doğurdu' dedi, 28. 'Biri yanımdan ayrıldı. Besbelli bir hayvan parçaladı, bir daha göremedim onu. 29. Bunu da götürürseniz ve ona bir zarar gelirse, bu acıyla ak saçlı başımı ölüler diyarına götürürsünüz.' 30-31. "Efendim, şimdi babam kulunun yanına döndüğümde çocuk yanımızda olmazsa, babam onu 22 görmeyince ölür. Çünkü onu yaşama bağlayan bu oğludur. Biz kulların da acı içinde babamızın ak saçlı başını ölüler diyarına indiririz. 32. Ben kulun bu çocuğa kefil oldum. Babama, 'Onu sana geri getirmezsem, ömrümce kendimi sana karşı suçlu sayarım' dedim. 33. "Lütfen şimdi çocuğun yerine beni kölen kabul et. Çocuk kardeşleriyle birlikte geri dönsün.34. O yanımda olmadan babamın yanına nasıl dönerim? Babamın başına gelecek kötülüğe dayanamam."

Bölüm 45: Yusuf Kardeşlerine Kim Olduğunu Açıklıyor

1.Yusuf adamlarının önünde kendini tutamayıp, "Herkesi çıkarın buradan!" diye bağırdı. Öyle ki, kendini kardeşlerine tanıttığında yanında kimse yoktu. 2. O kadar yüksek sesle ağladı ki, Mısırlılar ağlayışını işitti. Bu haber Firavun'un ev halkına da ulaştı. 3. Yusuf kardeşlerine, "Ben Yusufum!" dedi, "Babam yaşıyor mu?" Kardeşleri donup kaldı, yanıt veremediler. 4. Yusuf, "Lütfen bana yaklaşın" dedi. Onlar yaklaşıncı Yusuf şöyle devam etti: "Mısır'a sattığınız kardeşiniz Yusuf benim. 5. Beni buraya sattığınız için üzülmeyin. Kendinizi suçlamayın. Tanrı insanlığı korumak için beni önden gönderdi. 6. Çünkü iki yıldır ülkede kıtlık var, beş yıl daha sürecek. Kimse çift süremeyecek, ekin biçemeyecek. 7. Tanrı yeryüzünde soyunuzu korumak ve harika biçimde canınızı kurtarmak için beni önünüzden gönderdi. 8.Beni buraya gönderen siz değilsiniz, Tanrı'dır. Beni Firavun'un baş danışmanı, sarayının efendisi, bütün Mısır ülkesinin yöneticisi yaptı. 9. Hemen babamın yanına gidin ve ona oğlun Yusuf şöyle diyor deyin: 'Tanrı beni Mısır ülkesine yönetici yaptı. Durma, yanıma gel. 10. Goşen bölgesine yerleşirsin; çocukların, torunların, davarların, sığırların ve sahip olduğun her şeyle birlikte yakınımnda olursun. 11.Orada sana bakarım, çünkü kıtlık beş yıl daha sürecek. Yoksa sen de, ailen ve sana bağlı olan herkes de perişan olursunuz.' 12. "Hepiniz gözlerinizle görüyorsunuz, kardeşim Benyamin, sen de görüyorsun, konuşanın gerçekten ben olduğumu. 13.Mısır'da ne denli güçlü olduğumu ve bütün gördüklerinizi babama anlatın. Babamı hemen buraya getirin." 14. Sonra kardeşi Benyamin'in boynuna sarılıp ağladı. Benyamin de ağlayarak ona sarıldı. 15. Yusuf ağlayarak bütün kardeşlerini öptü. Sonra kardeşleri onunla konuşmaya başladı. 16. Yusuf'un kardeşlerinin geldiği haberi Firavun'un sarayına ulaşınca, Firavun'la görevlileri hoşnut oldu. 17. Firavun Yusuf'a şöyle dedi: "Kardeşlerine de ki: 'Hayvanlarınızı yükleyip Kenan ülkesine gidin. 18. Babanızı ve ailelerinizi buraya getirin. Size Mısır'ın en iyi topraklarını vereceğim. Ülkenin kaymağını yiyeceksiniz.' 19. Onlara ayrıca şöyle demeni de buyuruyorum: 'Çocuklarınızla karılarınız için Mısır'dan arabalar 23 alın, babanızla birlikte buraya gelin. 20. Gözünüz arkada kalmasın, çünkü Mısır'da en iyi ne varsa sizin olacak.'" 21. İsrail'in oğulları söyleneni yaptı. Firavun'un buyruğu üzerine Yusuf onlara araba ve yol için azık verdi. 22. Hepsine birer kat yedek giysi, bir tek Benyamin'e ise üç yüz parça gümüşle beş kat yedek giysi verdi. 23. Böylece babasına Mısır'da en iyi ne varsa

hepsiyle yüklü on eşek, yolculuk için buğday, ekmek ve azık yüklü on dişi eşek gönderdi. 24. Kardeşlerini yolcu ederken onlara,"Yolda kavga etmeyin" dedi. 25. Yusuf'un kardeşleri Mısır'dan ayrılıp Kenan ülkesine, babaları Yakup'un yanına döndüler. 26. Ona, "Yusuf yaşıyor!" dediler, "Üstelik Mısır'ın yöneticisi olmuş." Babaları donup kaldı, onlara inanmadı. 27.Yusuf'un kendilerine bütün söylediklerini anlattılar. Kendisini Mısır'a götürmek için Yusuf'un gönderdiği arabaları görünce, Yakup'un keyfi yerine geldi. 28. "Tamam!"dedi, "Oğlum Yusuf yaşıyor. Ölmeden önce gidip onu göreceğim."(Türkdoğan, 2011: 11-23).

Kur'ân-ı Kerîm ve Tevrat'ta Yûsuf kıssası, temel olaylar konusunda aynilik gösterse de (rüya hadisesi, kuyu hadisesi, kurt hadisesi, Yûsuf'un Züleyhâ ile münasebeti, zindan hadisesi, Yûsuf'un Mısır'a sultan olması), bu olayların gerçekleşme şekli ve teferruatında farklılıklar göstermektedir. Yukarıda Yûsuf kıssasının Kur'ân-ı Kerîm ve Tevrat'ta nasıl geçtiği verilerek bu farklılıklar ve benzerliklerin tespiti kolaylaştırılmıştır.

1.2. Arap ve Fars Edebiyatında Yûsuf ve Züleyhâ Hikâyesi

Yûsuf kıssası Kur'ân-ı Kerîm kaynaklı olduğu için İslam edebiyatının bütün şubelerinde işlenen bir hikâye olmuştur. Arap edebiyatında genellikle mensur şekilde kaleme alınırken İran ve Türk edebiyatında manzum şekilde işlenmiştir. Hikâyenin Arap edebiyatındaki ilk örneği Gazâlî'nin (ö. M. 1111) Bahrü'l-Mahabba adlı eseridir (Muş, 2000: 41-42). Konuyla alâkalı diğer eser ise Zehrü'l-Anik fî Kıssa-i Yûsuf-ı Sıddîk adlı eseriyle İbnü'l-Cevzî Abdu'r-rahman b. Ali b. Muhammed Ebu'l-Ferec Cemâlû'd-dîn'e (M. 1116-M.1200) ait olan Yûsuf suresi tefsiridir. Ebu Hafs Sirâcü'd-dîn b. Ömer b. İbrâhîm el-Ensârî el-Avsî el-Mâlikî el-Müzekkir'in M. 1284 yılında yazmış olduğu Zehrü'l-Kimâm fî Kıssati Yûsuf Aleyhi's-selâtü ve's-Selâm adlı eser konuyla ilgili diğer eser olarak karşımıza çıkmaktadır. (Dolu, 1953: 97-98; Muş, 2000: 41-43). Tacü'd-dîn Ebu Bekr Ahmed b. Muhammed Yezîd et-Tûsî'nin Câmi'u Letâifi'l-Besâtîn adlı bir eseri de Yûsuf kıssası ile ilgili bir diğer eserdir. Mollâ Mu'înî Cuveynî'nin Ahsenü'l-Kasas ve Alâu'd-dîn Alî b. Muhammed b. İbrâhîm b. Hazînü's-şihî el-Bağdâdî'nin Tefsîr-i Sûre-i Yûsuf adlı eserleri de bu mahiyette eserlerdendir (Dolu, 1953: 100). Arap edebiyatında bu hikâyenin manzum bir örneği ise Türkiye kütüphanelerinde tespit edilebilen Şeyh İsmâîl Ebu Hadra et-Telebentî tarafından M. 32 33 1494'te yazılmış olan El-Bedrû't-Temmâm fî Kıssati Seyyidina Yûsuf Aleyhi's-selâm adlı eserle görülmektedir (Muş, 2000: 42).

Fars edebiyatında Yûsuf ve Züleyhâ hikâyesi ile ilgili manzum ve mensur birçok eser verilmiştir. Hikâye ile ilgili ilk eser, M.995/996'da yazıldığı iddia edilen Firdevsî'ye ait olan mesnevîdir. Her ne kadar müellifine dair muhtelif görüşler olsa da genel itibari ile Firdevsî'ye ait olduğu üzerinde mutabık kalınmıştır. Bu eserden sonra Sultan Sencer dönemi şairlerinden Şihâbu'd-dîn Am'ak Buhârî (ö. M. 1147), Rûknü'd-dîn Mes'ûd b. Muhammed İmâm-zâde (ö. M. 1227) ve Âzerî Tûsî (ö. M. 1461) de bu konuyu ele alan mesnevî şairlerindendir (Dolu, 1953: 120-128). Fars edebiyatında bu hikâyenin günümüze kadar gelen en meşhur örneği, Abdurrahman-ı Câmî'ye aittir. Türk edebiyatındaki pek çok şairi etkilemiş olan bu esere Hamdullah Hamdî ve Gubârî nazîre yazmış; Karamanlı Kâmî Mehmet ve Âteşzâde Mehmet İzzet Paşa tarafından manzum tercümeleri yapılmıştır. Molla Ferruh Hüseyin Nâzım Herevî'nin 4500 beyitlik mesnevîsi, Lutf Ali Beg'in Yûsuf u Züleyhâ mesnevîsi, Mes'ûd-ı Kûmî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sı, Şu'le-i Gülpâyigânî'nin, Cevherî-i Tebrîzî'nin Şihâb-ı Tûrşîzî'nin mesnevîsi günümüze kadar ulaşmış diğer Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîleridir. Kaynaklarda A'mâk-ı Buhârî, Mes'ûd-i Herevî, Âzer-i Tûsî, Tezhûrî-yi Ebherî, Mücî-yi Bedahşânî, Sâlim-i Tebrîzî, Evhadüddîn-i Belyânî, Nâmî-yi İsfahânî, Şevket-i Kaçar, Hâzık-ı Herevî, Nâzım-ı Herevî ve Kâtib-i Belhî gibi isimlerin de Yûsuf ve Züleyhâ'yla ilgili eserleri olduğu bilinmekte fakat bunların günümüze kadar ulaşmış ulaşmadığı bilinmemektedir (Kurtuluş, 2013: 40-41).

1.3. Türk Edebiyatında Yûsuf ve Züleyhâ Mesnevîleri

İçerdiği beşerî ve dinî öğeler bakımından edebiyat dünyasını etkilemiş olan Yûsuf kıssasının Türk edebiyatında ilk örnekleri 13. yy. da verilmiştir. Daha çok manzum şekilde yazılan bu hikâye, Türk edebiyatında ilk olarak Kul Ali tarafından “Kıssa-i Yûsuf” başlığı ile verilmiştir. Eser bu alanda yazılan diğer eserlerden hece ölçüsü ile yazılmış olması ve dörtlüklerden oluşması yönü ile farklılık arz eder. Eserde kaynak olarak daha çok Kur'ân-ı Kerîm ve tefsir etkili olmuştur. Eserde aynı zamanda Türk destan geleneğinin izlerini görmek de mümkündür. (Uygur, 2003: 12-14). Ali'nin “Kıssa-i Yûsuf”undan sonra Türk edebiyatında verilmiş diğer eser Kırımlı Mahmut'un “Yûsuf u Züleyhâ” adlı eseridir. Esere ait herhangi bir nüshaya ulaşılammış; mevcut nüshalar, Haliloğlu Ali adlı bir şaire ait kabul edilen, Türkçe'ye çevrilen varyantlarıdır. Eser 7'li hece ölçüsü ile dörtlükler halinde yazılmış ve Haliloğlu Ali tarafından tamamlanmıştır (Ertaylan, 1960: 16). Anadolu sahası Türk edebiyatının ilk Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîsi 14. yy. da Şeyyâd Hamza tarafından “Destân-ı Yûsuf” başlığı ile verilmiştir. Eser 1529 beyitten oluşmakta olup “fâ'ilâtün fâ'ilatün fâ'ilün

kalıbı ile yazılmıştır. Eser, Dehri Dilçin tarafından 1946 yılında basılmıştır (Dilçin, 1946: 24-40). 13.yy. ın sonu ile 14.yy. ın başında yazıldığı düşünülen diğer eser ise Sule Fakih'in "Yûsuf u Zeliha"sıdır. Kaynağını Kur'ân ve Tevrat'tan alan eserde ayrıca hadis ve tefsirlerden de faydalanılmıştır. 4800 beyitten oluşan eserin on nüshası tespit edilmiştir. Kendisinden önceki mesnevîlerden muhteva ve dil bakımından daha zengin bir görüntü çizmektedir. (Köktekin, 1996: 166-177). 14. yy. dönemi Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîlerinden biri de Erzurumlu Darîr'in "Kıssa-i Yûsuf ile Zeliha" adlı eseridir. 2125 beyitten oluşan eser bu dönemdeki diğer mesnevîler gibi "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbı ile yazılmıştır (Karahan, 1994: 14-20).

15.yy. Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîleri açısından daha yetkin örneklerin verildiği bir dönem olmuştur. Bu dönemdeki mesnevîlerde asıl gaye sanat yapmak olduğu için eserler edebî açıdan daha başarılı bir görüntü çizmektedir. Özellikle Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf ve Züleyhâ'sı bu türde yazılan mesnevîler içerisinde edebî kaygılarla yazılan ilk mesnevî olması ve türünün en güzel örnekleri arasında olması açısından da kıymetlidir. Ayrıca Câmi'nin mesnevîsinden etkilenen şairin ilk dönem mesnevîlerden farklı bir yanı da hikâyeyi Hz. İbrahim'in vefatına kadar götürmesidir. Eser dönemin en beğenilen ve okunan mesnevîleri arasında olmuştur. 6241 beyitten oluşan eserin 108 nüshası tespit edilmiştir (Üstün, 2014: 7-8). Bu dönemde Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîsi yazan diğer şairler şunlardır: Ahmedî, Şeyhoğlu Mustafa, Kırımlı Abdülmecid, Dur Big, Hamidi, Hataî, Çâkerî, Bihiştî Ahmet Sinân Bekâî, Abdulvahab, Nahifî.

Türk edebiyatında 19. yy. a kadar her yüzyılda örnekleri verilen Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîleri ilgi ile okunmuş, klasik Türk edebiyatında farklı bir yerde tutulmuştur (Türkdoğan, 2008: 39-69).

Türk edebiyatında yazılmış Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîleri yüzyıllara göre şöyledir:

- 1) Kul Ali (Kul Gali)- Kıssa-i Yûsuf (13. yy.),
- 2) Kırımlı Mahmud- Yûsuf u Züleyhâ (13.yy.),
- 3) Haliloğlu Ali- Yûsuf u Züleyhâ (13. yy.),
- 4) Şeyyâd Hamza- Dâsitân-ı Yûsuf Aleyhisselâm Ahsenü'l-Kasasü'l-Mübârek (14. yy.),
- 5) Sûle Fakih- Yûsuf u Züleyhâ (14. yy.),
- 6) Erzurumlu Darîr- Kıssa-i Yûsuf (14. yy.),
- 7) Garîb- Yûsuf u Züleyhâ (14. yy.),
- 8) Ahmed- Yûsuf u Züleyhâ (14. yy.),
- 9) Tebrizli Ahmedî- Yûsuf u Züleyhâ (15. yy.),

- 10) Şeyhoğlu Mustafa- Yûsuf u Züleyhâ (15. yy.),
- 11) Kırımlı Abdülmecid- Mûnisü'l-Uşşâk (15. yy.),
- 12) Ahmed/Ahmedî (Çağatay sahası)- Yûsuf u Züleyhâ (15. yy.),
- 13) Hamdullah Hamdî- Yûsuf u Züleyhâ (15. yy.),
- 14) Hatâî- Yûsuf u Züleyhâ (15. yy.),
- 15) Çâkerî- Yûsuf u Züleyhâ (15. yy.),
- 16) Bihiştî Sinan Çelebi- Yûsuf u Züleyhâ (15. yy.),
- 17) Bakâî- Yûsuf u Züleyhâ (15. yy.),
- 18) Abdulvahab- Yûsuf u Züleyhâ (15. yy.),
- 19) Kemâl Paşazâde- Yûsuf u Züleyhâ (16.yy.),
- 20) Yahyâ Bey- Yûsuf u Züleyhâ (16. yy.),
- 21) Akşehirli Abdurrahmân Gubârî- Yûsuf u Züleyhâ (16. yy.),
- 22) Şerîf/ Şerîfî- Yûsuf u Züleyhâ (16. yy.),
- 23) Ziyâî Yusuf Çelebi- Yûsuf u Züleyhâ (16. yy.),
- 24) Nimetullâh- Yûsuf u Züleyhâ (16. yy.),
- 25) Celîlî- Yûsuf u Züleyhâ (16. yy.),
- 26) Likâî- Yûsuf u Züleyhâ (16. yy.),
- 27) Halîfe- Yûsuf u Züleyhâ (16. yy.),
- 28) Karamanlı Kâmî Mehmed- Yûsuf u Züleyhâ (16. yy.),
- 29) Şikârî- Yûsuf u Züleyhâ (16. yy.),
- 30) Manastırlı Kadı Sinân- Yûsuf u Züleyhâ (16. yy.),
- 31) Bağdatlı Zihnî Abdulcelîl- Yûsuf u Züleyhâ (16. yy.),
- 32) Bursalı Hevâî- Yûsuf u Züleyhâ (17. yy.),
- 33) Rif'âtî Abdulhay- Yûsuf u Züleyhâ (17. yy.),
- 34) Hulvî Mahmûd- Yûsuf u Züleyhâ (17. yy.),
- 35) Halvetî- Yûsuf u Züleyhâ (17. yy.),
- 36) Nur Muhammed Andelîb- Yûsuf Züleyhâ (18. yy.) (Türkmen sahası),
- 37) Bilâl- Kıssa-i Yûsuf Aleyhisselâm (18. yy.),
- 38) Hevâî Abdurrahmân- Yûsuf u Züleyhâ (18. yy.),
- 39) Köprülüzâde Esad Paşa- Yûsuf u Züleyhâ (18. yy.),
- 40) Ahmed Mürşidî- Yûsuf u Züleyhâ (18. yy.),
- 41) Molla Hasan- Yûsuf u Züleyhâ (18. yy.),
- 42) Kerküklü Nevrûzî- Yûsuf u Züleyhâ (18. yy.),

- 43) Mehmed İzzet Paşa- Yûsuf u Züleyhâ (19. yy.),
44) Re'fet- Tercüme-i Yûsuf u Züleyhâ (19. yy.),
45) Müellifi Bilinmeyen Yûsuf u Züleyhâ (?) (Yıldız, 2017, s. 5-6)

2. MANZÛME-İ KISSA-İ YÛSUF (İNCELEME)

2.1. Eserin Şekil Özellikleri

2.1.1. Nüsha tavsifi

Milli Kütüphanede 06 Hk 5024 numara ile kayıtlı olan eser, Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi koleksiyonunda yer almaktadır. Eserin adı Manzûme-i Kısşa-i Yûsuf (as) olarak geçmektedir. 220 varaktan oluşan eserin satır sayısı 13'tür. Sütun sayısı ise 2'dir. Sütunlar kırmızı çizgiler ile birbirinden ayrılmış olup başlıklar kırmızı çizgilerle çerçeveye alınmıştır. Yazı türü harekeli nesihdir. Ölçüleri 210x152-144x108 mm'dir. Saykallı abâdi, ok ve yay filigranlı bir kâğıt kullanılmıştır. Büyük kısmı soyulmuş siyah meşin, kurt yenikli, yaprakları lekeli, bazı yaprakları sırt kısmından onarılmış, şirazesini kısmen bozuk, yıpranmış mukavva bir cildi vardır. Konu başlıkları kırmızıdır ve Farsça verilmiştir. "Kavl-i Dîger Ger Gûyed Müfessirân-ı İn-Kısşa" veya "Rivâyet-i Dîger Gûyed Der-În-Kısşa-i Yûsuf" gibi. Başlık dışındaki metin siyah mürekkeple yazılmıştır. Eserin başı ve sonu eksiktir. Manzûme-i Kısşa-i Yûsuf adlı eser, âgaz-ı destân denilen asıl konunun anlatıldığı bölüm ile başlamıştır. Bu durum, şairin bir tercihi olabileceği gibi eserin baştan eksik olması ihtimalini de haizdir. İkinci ihtimal daha isabetli bir durum teşkil etmektedir. Çünkü eserin hatime bölümü de eksiktir. Dolayısıyla eser, baştan ve sondan eksik bölümleri olan bir mesnevî görünümündedir. Eserde istinsah tarihi ve müstensihine dair herhangi bir bilgi tespit edilememiştir. Eserin tek bir nüshası tespit edilmiştir.

Birinci beyit şöyledir:

Ol büyüdükçe büyüirdi ol budak

Yakûb anı keser idi merd-i Hak (1)

Yukarıda geçen beyitten de anlaşılacağı üzere metin baştan eksiktir. Mesnevîlerdeki tertip geleneği gereğince başta münâcât, na't, dört halifeye övgü gibi bölümler gelmelidir. Fakat mesnevîde bu bölümler olmadığı gibi asıl konuya geçişin olduğu âgâz-ı destân bölümü de bulunmamaktadır.

Eserin son beyti:

Ger Yûsuf hoşnud olur ise bile

Yakûb anlara du'â andan kıla (5398)

2.1.2. Eserin adı

Klasik Türk edebiyatında yazılmış olan mesnevîler genellikle “Yûsuf ve Züleyhâ” ya da “Kıssa-i Yûsuf” olarak isimlendirilmişlerdir. Kütüphane kayıtlarında “Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf” adı ile kayıtlı olan eserin herhangi bir bölümünde bu isimle karşılaşılmamıştır. Bu durum esere sonradan bu ismin verilmiş olma ihtimalini de hatırlatmaktadır. Eserin ilk bölümlerinde “dâsitân, kıssa-i Yûsuf” ifadeleri geçmektedir. Bu ifadeler sebebi ile esere bu ismin verilmiş olma ihtimali yüksektir.

*İşid imdi sana didem **dâsitân***

İbn-i Abbâs eyle şerh eyler beyân (18)

Eyledi anı cihân fahri taleb

***Kıssa-i Yûsuf’ı** virdi Hak Çalab (67)*

2.1.3. Eserin müellifi ve müellifinin edebî kişiliği

Kütüphane kayıtlarında eserin müellifine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Fakat metnin bir beytinde geçen “Hızır Şeyyâd” adının varlığı, eserin bu isme ait olabileceği kanaatini güçlendirmiştir.

*Yâ İlâhî bu **Hızır Şeyyâd’ı** sen*

Maksûda irgöri vir izülmüşin[?]

Dilegi oldur günâhı çok katı

Fazlun umar senden ister himmeti

Eksüğine fazl idüp bakmayasın

Tamu odına anı yakmayasın

Uçmag ile viresin dîdârını

Göziyle bakup göre ruhsârını (5013-5016)

Kaynaklarda hakkında herhangi bir bilgiye yer verilmeyen Hızır Şeyyâd ile ilgili Mevlüt İlhan tarafından “Hızır Şeyyâd’ın Ebû Müslimnâmesi” adlı bir doktora çalışması yapılmış, fakat söz konusu eserde Hızır Şeyyâd’ın hayatı ve yaşadığı yüzyıl hakkında herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir (İlhan, 2021: 7). Genellikle mesnevîlerde şairler, eserlerinin bir bölümünde mahlasını yazarak Allah’tan niyazda bulunur; günahlarının af

olmasını dilerler. Bu eserde de aynı tutum sergilenmiş; şair, Allah'tan af ve mağfiret diledikten sonra asıl konuya devam etmiştir. Dolayısıyla eserin Hızır Şeyyâd'a ait olma ihtimali çok yüksektir. "Hızır Şeyyâd"ın Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf adlı eserinin "Şeyyâd Hamza"nın "Yûsuf u Zelîhâ" adlı mesnevîsinin başka bir nüshası olma ihtimaline karşı iki nüsha detaylı bir şekilde karşılaştırılmıştır. Anadolu sahasının ilk Yusuf ve Züleyhâ mesnevîsi olan Şeyyâd Hamza'nın eseri 1529 beyit iken Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf adlı eser 5421 beyitten oluşmaktadır. Ayrıca söz konusu eserin hikâye ve muhteva açısından Şeyyâd Hamza'nın eserinden daha zengin olduğu tespit edilmiştir. Dil ve üslup açısından da iki eser Eski Anadolu Türkçesinin birtakım özelliklerini barındırması dışında herhangi bir benzerlik göstermemektedir.

"Şeyyâd" kelimesinin mânası ile ilgili muhtelif görüşler ileri sürülmüştür. Nafiz Uzluk bu kelimenin "kıssa-hânlık" "meddâhlık" olduğu görüşündedir (Uzluk, 1949: 587). Dolayısıyla bu kelimenin bir sıfat olarak Anadolu'da kullanıldığı söylenebilir. Bu bakımdan bir lakap ya da sıfat olarak Hızır adlı kimsenin önüne eklenmiş olma ihtimali yüksektir.

Eserin Hızır Şeyyâd adlı kişiye ait olduğu kabul edildiği takdirde şairin edebî kişiliğine dair bilgileri daha önce herhangi bir kaynakta kendisi ile ilgili bilgi verilmemiş olması sebebi ile Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf adlı esere bakarak tespit etmek mümkün olacaktır. Eserin kendisi edebiyat tarihi için başlı başına bir kıymet taşımaktadır. Yazıldığı yy. göz önünde tutulduğunda şairin çağdaş olduğu şairlerle aynı edebî yönelimlere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yani eser; sanat gâyesinden uzak, toplumu bilgilendirmek amacı ile yazılmıştır. Şairin kullandığı dil, döneminde kullanılan dil ile örtüşmekte, sade, yalın, sanatlı söyleyişlerden uzak bir özellik göstermektedir. Şair, Arapça ve Farsça kelimelerden ziyâde Türkçe kelime kullanmıştır. Yine döneme ait deyim ve halk deyişlerinin varlığı da şairin dili hakkında bilgi vermektedir.

2.1.4. Vezin

Eski Anadolu Türkçesi ile yazılan birçok mesnevîde remel bahrinin "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbı kullanılmıştır. Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf mesnevîsinde kullanılan vezin de aynıdır. Metinde geçen gazel ve diğer şiirlerde farklı vezinler kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılan çoğu mesnevîde asıl gaye sanat yapmaktan ziyade dinî ve ahlakî konularda halkı bilinçlendirmek olduğu için vezin gibi unsurların ihmal edildiği görülür. Bu durumun bir yansıması olarak Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf'da da vezin kusurları ve eksiklikleri tespit edilmiştir. Bu duruma örnek olabilecek beyitler aşağıda verilmiştir:

Eyler asâ her birine kesüp anı
Ancılayın oldu on bir oğlanı (4)

Yukarıdaki beyitte ilk dizede bir hece fazlalığı olduğu için vezin yanlışlığı yapılmıştır. Son tef'ile, fâ'ilün olması gerekirken fâ'ilâtün olmuştur.

Ol Cühûdlardan biri bir söz didi
Ömer'e anı gör ki neyüz didi (41)

Aşağıdaki beyitte ilk mısradaki bir tef'ile eksik verilmiştir

Yûsuf ile ki oldu bu iş
Halk-ı âlem bizi eyler serzeniş (3070)

Aruz vezninin şiire tatbiki sırasında karşılaşılan bazı sıkıntıları gidermek için şairler, aruz kusuru olarak da adlandırılan birtakım yollara başvurmuşlardır. Özellikle uzun ünlü ses bulunmayan Türkçede kelimeleri aruz kalıplarına yerleştirmek oldukça güçtür. Bunun için şairler bu ölçüyü daha kolay kullanabilmek ya da beytin âhengini artırmak için vasl, imale ve zihaf denilen yollara başvurmuşlardır. (İpekten, 2004: 142). “Sonu ünsüzle biten bir sözcüğü, ondan sonra gelen sözcüğün ünlü harfine bağlamak” (Dilçin, 2009: 12) olarak tanımlanan “vasl” örnekleri mesnevîde pek çok yerde geçmektedir. Bu örneklerden birkaçı şöyledir:

İkinci dizede açık hece olması gereken hece, kapalı olarak kullanılmıştır.

İmdi geldük Yûsuf_ ahvâlin sana
İdelüm gör n'ite hâl oldu ana (802)

İşid _imdi yine bir dürlü makâl
Yine bu kıssa içinde vasf-ı hâl (808)

Mağrib_ ilinde meger bir pâdişâh
Var idi ki anun idi milk-i çâh (1105)

“İmale”, aruz ölçüsünde “kapalı hece gereken yerlerde açık heceyi biraz uzatarak okumaktır.” (Dilçin, 2009: 13). Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf adlı mesnevîde birçok imale örneği mevcuttur. Bunlardan birkaçı şöyledir:

Kime idem derdümi kıla tımâr
Hâlümi ne kime kılam âşikâr (3128)

Böyle ağlar derd ile ol hûb-cemâl
Kimesne bulmazdı andan makâl (3130)

Didiler yavlak bunaldı n'idelüm
Biz bu işe nice dermân idelüm (4099)

Aruzda başka bir kusur addedilen zihaf (İpekten, 2004: 155) ise uzun okunması gereken bir hecenin kısa okunmasıdır. Mesnevîde birçok zihaf örneği mevcuttur

İllâ gammâzlık iderim sanmagıl
Öldi didiklerine inanmagıl (742)

Gammâz olsa kişi üç kan eyler ol
Tamuda cânını biryân eyler ol (745)

Resûle ayıldılar fahr-i cihân
Olsa bize didiler bir hoş beyân (65)

Metinde tespit edilen imâle ve zihaf örneklerinin bir kısmı yukarıda verilmiştir. Bu vezin kusurları metin boyunca gözlemlenmiştir. Bu durum dönemin bir özelliği olarak da karşımıza çıkmaktadır. İlk dönem eserlerinde görülen muhtevaya önem verip vezni ihmal etme durumu bu eser için de geçerlidir.

2.1.5. Eserin beyit sayısı

Eser, mesnevîdeki kahramanların ağzından söylenen gazel ve diğer şiirler haricinde 5421 beyitten oluşmaktadır. Eserin başının ve sonunun eksik olduğu göz önünde bulundurulduğunda mesnevînin beyit sayısının daha fazla olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.

2.1.6. Kafiye ve redif

Dize sonlarında bulunan, şiirde ahengi sağlayan temel unsurlardan olan kafiye ve redif, Manzûme-i Kısas-i Yûsuf'ta farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bazen ek halinde bazen kelime halinde karşımıza çıkan redif ve kafiye, genellikle Türkçe olsa da Arapça ve Farsça olarak dikkati çeken örnekleri de kullanılmıştır. Aşağıda bu duruma örnek olacak beyitler verilmiştir:

Farsça kelimelerle yapılan kafiyeleler

Okuyup ashab cânı şâd oldılar
Her biri kaygudan azâd oldılar (83)

Yüz göge tutup didi ey Kâr-sâz
Sana mal'lûm durur ahir gizlû râz (54)

Zühredür dir adım ey nev-cüvân
Seni görüp didi oldum şâdumân (112)

Arapça kelimelerle yapılan kafiyeleler:

Bir gün ol Yakûb'ı pîr-i enbiyâ
Kendü hâlinde oturur bî-riyâ (87)

Çün ulalub Yûsuf oldu hûb-cemâl
Okudı ilmiyle oldu ber-kemâl (26)

Eyle san ol gökden inmişdür melek
Yir yüzine seyrân ider bu felek (27)

Türkçe kelimelerle yapılan kafiyeleler:

Yarım kafiye:

Anınçün bitdi ol bilir idi
Anı ana bir asâ kılur idi (2)

Kılmadılar Yûsuf'a hergiz nazar
Belli ki Yûsuf itdi anlardan hazer (1594)

Her dileğini revâ eyler Çalab
Hâcetümi var iderem senden taleb (1631)

Tam kafiye:

Şuds Begi ilerü vardı ol er
Anları şandurdu anda ser-be-ser (1547)

Bunun işin bir yana **itmek** gerek
Cümlemüz ya tağılup **gitmek** gerek (11)

Yûsuf ile bile anda **girdiler**
Ol turan pûtlar **katına irdiler** (1569)

Zengin kafiye:

Düzdi Yûsuf'a dahi bir **nîm-taht**
Geçdi vü anda oturdu **nik-baht** (2326)

Rûzı kıla her kime Allah **imân**
Sürer anun gönli içinden **gümân** (2361)

Kim vireler her biri aña **behâ**
Ne kadar çokluk olursa **müntehâ** (2438)

Mesnevîde bazı beyitlerde kafiye ve redif kullanılmamıştır. Bu durum, Eski Anadolu Türkçesi ilk dönem eserlerinde görülebilen bir durumdur.

Çok develer ve çok iller aldı **sil**
Ulu kiçi sil içinde **kaldılar** (1075)

Yağûb eydür korkum andandur **benüm**
Yûsuf'ı alup gidesiz bile **çün** (274)

Klasik Türk şiirinde redif çok önemsenmiş hatta çoğu zaman şiirler, redif etrafında şekillenmiştir. Klasik şiirde genellikle redif olarak Türkçe kelimeler tercih edilmiştir. Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf mesnevîsinde de bu duruma örnek olabilecek çok sayıda beyit vardır:

Gönlümüz senünle hürrem **turur**
Yüzüne bakmak dahi bir dem **turur** (125)

Ger anı eydürüsemm **gammâz olam**
Ger dimez olursam **enbâz olam** (705)

Kim görürse cemâlini **anun**
Artururlar idi mâlını **anun** (2470)

2.1.7. Eserin nazım şekli

Mesnevîler gelenekselleşmiş bir tertip düzeni ile yazılırlar. Başta tevhîd olmak üzere münâcât, peygamberimiz ve dört büyük halife için söylenen na'lar, devrin ileri gelenleri ve eserin sunulacağı kişi için yazılan methiyeler ve sebeb-i telif bölümü şeklinde bir sıralama takip edilir. Asıl konunun işlendiği bölüm, âgâz-ı dastân başlığı ile verilir ve son olarak da hatime bölümü denilen eserin te'lif tarihi, nerde yazıldığı ve kaç beyit olduğu gibi hususların yazıldığı bölüm verilir (Ünver, 1999: 428-443). Manzûme-i Kısas-i Yûsuf adlı eser, mesnevî nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Eser, asıl konunun işlendiği bölüm ile başlamaktadır. Eserin birinci beytine bakıldığında eserin baştan eksik olduğu anlaşılmaktadır. Aynı durum son beyit için de geçerlidir.

İlk beyitler şöyledir:

*Ol büyüdüğe büyürdi ol budak
Yakûb anı keser idi merd-i Hak (1)*

*Anınçün bitdi ol bilir idi
Anı ana bir asâ kılur idi (2)*

Son beyitleri ise şunlardır:

*Yarlıganma ide bunlara taleb
Yalvara vü tâ ki afv ide Çalab (5420)*

*Ger Yûsuf hoşnud olur ise bile
Yakûb anlara duâ andan kıla (5421)*

Mesnevîler uzun soluklu metinler olduğu için hikâyedeki tekdüzeliği bozmak ve hikâyeye yeni bir soluk getirmek amacı ile müellif tarafından kahramanların ağzından söylenmiş şiirlere başvurulabilir. Manzûme-i Kısas-i Yûsuf adlı eserde kahramanların ağzından söylenmiş 18 şiir mevcuttur. Bunlar, “şi’r” ya da “gazel” başlığı altında verilmiştir. Bu gazellerin matla beyitleri şunlardır:

1. Şi’r: *İlâhî ne kılam didi ben nâ-tüvân
Kim bana arkadaşlarum virmez emân (18a)*
2. Şi’r: *Eydivirdi ki bu devr-i rûzigâr*

Akdı gözüm yaşın seyl-âbvâr (21b)

3. Şi'r: *Bana dir ırardaşlarım itdi n'idem*
Kim bana irişdi bu derd ü elemim (43a)
4. Şi'r *Âh bu derde ne kılam dir nâmüdâr*
Yalınız kaldum didi uş hûr u zâr (70b)
5. Şi'r *Didi ki gövdemdeki cânım budur*
Ol benüm mahbûb-ı cânânım budur (96b)
6. Şi'r *Ey Hâlık-ı kevneyn dür ey Hayyi tuvânâ*
Senden irişür lutf-ı kerem halk-ı cihâna (98b)
7. Şi'r *Eydür ey gaddâr-ı devr-i rûzgâr*
Niçe bir idem elinden âh u zâr (109a)
8. Şi'r *N'idem aceb hâlümi dildâr bilmedi*
Ben olduğumı derde giriftâr bilmedi (110a)
9. Şi'r *Ey gönlüm alan niçe kılasın beni bî-dâd*
Vaslunı bulup olmaya mı cân u gönül şâd (116b)
10. Şi'r *Zelîhâ didi bulara ey nigâr*
Gördünüz dir hod hâlümi âşikâr (121b)
11. Şi'r *Îlâhî Hayyü tüvâna Bîr ü Bâr beni*
Aceb nice kılsun mihnet ile zâr beni (127a)
12. Mûnâcât *Didi ey Hayyü tüvânâ bana 'inâyet kıl*
Yolumı togru ırulavuzla hidâyet kıl (131b)

13. Şi'r *Hasret odı yakdı cânım yâ İlâhe'l'âlemîn*
Kime şerh idem aceb bu gönlümün derd ü gamın (137b)
14. Şi'r *Sâkî eydür ne diyem ne cândur ol*
Kamu hûblar üstüne sultândur ol (147a)
15. Şi'r *Gövdemün içindedir cân ol durur*
Gönülün tahtında sultân ol durur (150b)
16. Şi'r *Oturup on iki bir yirde hemîn*
Ayla Ürker ki oldı şan karîn (172b)
17. Şi'r *Zi-saâdetdür bula kimse murâd*
İrişüp sevgülüisine ola şâd (202b)
18. Şi'r *Âşık olan kişide ki nice nâm u âr ola*
Âşık olana gerek ki irte gice zâr ola (207a)

2.2. Eserin Dil ve Anlatım Özellikleri

Eser, Eski Anadolu Türkçesinin birçok özelliğini barındırması açısından dikkati çekmektedir. Eserde Türkçe söz varlığının ağırlıkta olması, sade ve yalın bir dil kullanılması, sanat yapmaktan ziyade muhtevaya önem verilmesi gibi unsurların varlığı bu dönemin başlıca özellikleridir. İçerik olarak da bu yüzyılda yazılan diğer mesnevîler ile benzerlik göstermektedir. Eserde istinsah tarihine dair bir bilgi bulunmamakla beraber, mesnevî; dil özellikleri itibari ile 14.yy. ile 15.yy. Eski Anadolu Türkçesi özellikleri göstermektedir. “Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin fonetik bakımdan gösterdiği en dikkat çekici hususiyet, yuvarlaklık-düzlük bakımından vokal uyumunun zayıf olması; vokallerde umumiyetle bir yuvarlaklaşma temayülünün bulunmasıdır.” (Timurtaş, 1976: 332). Söz konusu mesnevîde de bu duruma örnek teşkil edecek birçok beyit bulunmaktadır:

Böyle itdüğün ana görmeyevüz
Her bir işine nazar urmayavuz (12)

Yalvarup atasına dir pâk-ı dil

*Tabîri **nedür** bunun dir şerh kıl (138)*

*Söyleme kardaşlarına **tuymasun***

***Kasd idüp** sana bunlar **yuymasun** (155)*

*Bunlara **karşu** anı çözer içer*

*Kuvveti **anlarun kendüden** kaçar (2021)*

Aldılar zindâna koydılar tamâm

***Kayguyla** otururlar ol makâm (2043)*

*İbn-i Yâmîn'i Yûsuf ol **bahtlu***

Alıkor kardaşlarından ol ulu (2143)

Eski Anadolu Türkçesinde 1. çoğul istek kipi olarak kullanılan “-vuz” ekinin kullanıldığı beyitlerden birkaçı şöyledir:

*Ana göre **kılavuz** tedbîrini*

*Kavline **inanduravuz** birbirini (180)*

İdevüz anda Yûsuf'a bir belâ

Kimse olmaya elümüzden ala (213)

***Öldürevüz** aramızdan gide ol*

Hâtırımız andan olmaya melûl (214)

*İki yönden dahi mahrûm **olavuz***

*Cümlemüz dile menşûr **olavuz** (592)*

*Eyle danışduķ Yûsuf'ı **alavuz***

*Yine atamız katına **gelevüz** (621)*

Eski Anadolu Türkçesinin en belirgin özelliklerinden biri kelime başında ve ilk hecede bulunan “i” sesinin varlığıdır. Mesnevîde de bu durum aşağıdaki örneklerle gözlenmiştir.

*Bir **yire** gelüp kamu tanışdılar*

Her biri sonın önün sanışdılar (173)

Didiler ki atamız sever anı

Sankim oldur gövde içinde cânı (174)

Hak Teâlâ Yakûb'a virdi bir iş

Hasretiyle aglar idi yaz u kış (200)

İmdi biz geldük Yûsuf'un işini

İdelüm nice olur teşvîşini (205)

Her biri içi tolu kibr ü kine

Tanışup bir yire geldiler yine (207)

Bir gice geldi yine dil bile di

Yalvaru Yûsuf'ı andan diledi (1933)

Viripdi Yûsuf'a Reyyân-ı Şâh

Hey mi ben dahi didi ki sipâh (2000)

Gelecek zaman eki olan “-ısar” ekinin varlığı da eserin Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış olma ihtimalini güçlendirmektedir. Bu ekin kullanıldığı beyitlerden bazıları şöyledir:

Görmeyisersin didi ayruk beni

Çarh ayırdı uş bugün benden seni (497)

Olıarsın sen bulardan dir güzin

Hürmetüne uralar cümle yüzün (153)

Ben dahi bildüm ki fursat olısar

Kim benüm gönlüm dilegin bulusar (489)

Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinde imla bakımından yazıda bir birlik söz konusu değildir. Bunda Uygur yazı dili ile Arap yazı dilinin birlikte kullanılıyor olmasının etkisi büyüktür. Özellikle ünlülerin yazımı ve yuvarlaklaşma konusunda bir birliğin olmadığı görülür (Şahin, 2003: 33). Bir kelime aynı beyit içerisinde farklı yazılabilmektedir. Mesnevîde bu duruma örnek olabilecek beyitler şunlardır:

*Hâlümüze nisbet olsa **biledük**
Okuyuben anı şâdi **kıladık** (73)*

*Kim bu kullı Mâlik'e biz **satmışız**
Behâsını mâlumuza **katmışuz** (993)*

Eski Anadolu Türkçesinde “ñ” sesi “ng” şeklinde yazılır ve okunurdu. Mesnevîde bu duruma örnek olacak kullanımlar mevcuttur:

*Ayıtdı ey **Tengri** Resûlı vir emân
Vasf-ı hâlimden sana idem beyân (723)*

*Niçün andan utanursın ey nigâr
Tengri'den utan ki oldur Bîr ü Bâr (2807)*

Mesnevîde arkaik kelimelerin kullanımı da mevcuttur. “Arkaik, konuşulan ve yazılan dilde kullanımdan düşmüş olan eski söz veya deyim, ayrıca kullanıldığı çağdan daha eski çağdan kalma bir biçimin bir yapının kullanılmasıdır” (TS, 2005: 228). Eski Anadolu Türkçesi döneminde de kullanılan bu kelimelerden bazıları mesnevîde aşağıdaki şekilde geçmektedir:

Söylemek anlamında kullanılan “ayıtmak” kelimesi, aşağıdaki şekilde kullanılmıştır (TS, 2009: 87).

*Cebrâ'îl **ayıtdı** ki korkma ana
Hak Te'âlâ 'avni yoldaşdur sana (869)*

*Yakûb **ayıtdı** aglayu Cebrâîl'e
N'ola didi sorasın Azrâîl'e (777)*

“Çok, fazla” anlamında kullanılan “üküş” kelimesinin metinde kullanım yerlerinden biri aşağıdaki beyittir (TS, 2009: 167).

*Söz **üküş** irdi Dımışk'a ol güzîn
Her yana tutar kulagını gözin (833)*

*Turmadılar irte gice gitdiler
Söz **üküşdür** çünkü Mısr'a yitdiler (1382)*

“Yavlak” kelimesi büyük, ulu, çok, gayet anlamında kullanılan bir ifadedir (TS, 2009: 239).

Nâçâr olup yine döndi bî-karâr

*Oturur **yavlak** perişân nâmüdâr (318)*

“Biti” yazılmış şey, mektup anlamında kullanılan bir kelimedir (TS, 2009: 36).

*Bir **biti** yazup didi virün bana*

Kim behâ virüp satun aldum ana (985)

*Şâh buyurdu ki yazalar bir **biti***

Bildüreler âh-i Mısr’a ‘ileti (1303)

“Yarak eylemek” hazırlık yapmak anlamında kullanılan bir kelimedir (TS, 2009: 235).

*Kıldı **yaragını** eyleye sefer*

Varup andan ol ile bile haber (832)

Durdılar mührini muhkem urdılar

*Armaganlar hem **yaragın** gördiler (1322)*

“yavu kılmak” kaybetmek, yitirmek, anlamında kullanılan bir kelimedir (TS, 2009: 239).

*Ben ki atayam **yavu** kıldum oglul*

N’itesi olmaya dir gönlüm melül (735)

Yakûb anların işidür çün sözün

*Kaygudan **yavu** kalur ol kendüzün (249)*

Kızmak, öfkelenmek anlamında “kakımak” fiili aşağıdaki beyitte şu şekilde geçmektedir (TS, 2009).

***Kakıdı** vü hışm kıldı ol nigâr*

Kalmadı cânından ârâm u karâr (2674)

Düşünmek, mülâhaza etmek, birlikte düşünmek anlamında kullanılan “sanışmak” kelimesi de mesnevîde yer alan bir diğer arkaik kelimedir (TS, 2009).

Bir yire gelüp kamu tanışdılar

*Her biri sonun önün **sanışdılar** (173)*

“görklü” güzel, temiz, iyi anlamında aşağıdaki şekillerde kullanılmıştır (TS, 2009).

*Yûsuf’un **görklü** cemâlin gördiler*

Düşde Hak sun-ı kemâlin gördiler (1459)

2.2.1. Deyimler

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde halkın konuştuğu dil tercih edildiği için eserde döneme ait pek çok halk deyişi ve deyim kullanılmıştır¹:

And iç- (148): Yemin etmek.

Başını gövdesinden çal- (340): Öldürmek.

Baş önüne sal- (52): Düşünmek, üzülmek.

Can ver- (417): Ölmek.

Dil bile- (241, 260): İstemek, arzulamak.

Efsûn düz- (655): Yalan söylemek, uydurmak.

Eline fırsat gir -(279): İmkan bulmak, eline fırsat geçmek.

Emân ver-: Canını bağışlamak, öldürmemek

Gönli kıpırtı- (296): Üzülme, acı çekme

Gönlünde gülmân kal- (2572): Şüphe duymak.

Gözi gönlü açıl- (246): Neşelenmek, ferahlamak.

Gözi tol- (139): Ağlayacak kadar duygulanmak.

İçi yan- (397): Acımak, üzülme.

İlhâm et- (472): İçeride doğmasına sebep olmak, esindirmek.

İmân getir- (2572): Gönül rızası ile Müslümanlığı kabul etmek.

Kasd et- (155): Kötülük etmek, kıymak, zarar vermek.

Kaygu sal- (171): Kaygılandırmak, şüpheye düşürmek.

Kayur- (367): Birine haksız yere kolaylıklar sağlayarak iltimas etmek.

Kan dök- (368): Cana kıymak, birinin ölümüne sebep olmak.

Kanı boynunda kal- (401): Öldürmek, canını almak.

Kulak ur- (69,169): Merak edip dinlemek, işitmeye çalışmak.

Kül eyle- (3429): Yakmak, yıkmak, yok etmek.

Muhabbet kar- (245): Karşılıklı sevgi duymak, muhabbet beslemek.

Nazar ur- (537): Bakmak, bakış atmak.

Parmağını ısır- (3524): Şaşırma.

Söze gel- (116): Konuşmak, söylemek.

Söz kandini yedir- (164): Söz verdirmek, yemin ettirmek.

Özi göyün- (396): Ciğeri içi yanmak

---

¹ Söz konusu deyimlerin anlamları <https://sozluk.gov.tr/> sitesinde yer alan deyimler sözlüğünden alınmıştır.

Tâkati tâk ol- (640): Gücü kalmamak, dayanamamak

Tana kal- (139): Şaşırmak.

Tuş ol- (100): Şaşırmak.

Tuz etmek hakkı (2992): Birinin ekmek yedirip iyilik ettiği kimse üzerindeki manevi hakkı.

Ümidin üz- (655): Ümidini kırmak.

Yaprak gibi ditre- (341): Aşırı titremek

Yaş dök- (495): Ağlamak.

Yire sal- (3052): Yok saymak, değerini düşürmek.

Yüreginde od yan- (16): Kıskanmak.

Yüz göge tut- (54): Dua etmek, yalvarmak.

Yüz ur- (63): Yola düşmek, gitmeye niyetlenmek.

Yüz tut- (423): Yönelmek.

2.3. Eserin Muhteva Özellikleri

2.3.1. Yararlanılan kaynaklar

Eserde daha çok dinî kaynaklardan yararlanıldığı gözlemlenmiştir. Hikâyenin ana esasları Kur’ân-ı Kerîm’de yer alan Yûsuf suresi temel alınarak kurgulansa da Tevrat’tan ve daha önceki mesnevîlerden faydalandığı, yer yer edebî eserlerin etkisinde kaldığı da gözlemlenmiştir. Eserdeki başlıklar tefsir görüşlerine göre kurulmuş olup aynı konu ile ilgili farklı tefsir görüşlerinden yararlanılmıştır. Eserin pek çok yerinde “İbn-i Abbas’tan rivayettir” ibaresi geçmekte olup Yûsuf kıssasının nüzul sebebi farklı rivayetlere dayandırılmıştır: İlk rivayet Hz. Ömer’ e gelen bir Yahudi’nin kendi kitaplarında Yûsuf kıssasının geçtiğini, bu kıssanın Kur’ân’da geçmediğini söylemesiyle Hz. Ömer’in Hz. Peygamber’e gidip durumu anlatması olayına dayanır (Kurtubî, 1985: 118).

İbn-i Abbâs eyle aydur pâk-i cân

Ol ki tefsîr-i kelâm ider beyân (30)

Bu beyândan eyle takrîr eyler ol

Mustafâ’ya dir neden oldı muzûl (31)

Biri bu resme buyurmuşdur haber

Ol emîrû’l-mü’minin bir gün Ömer (34)

*Oturur kendü hâlinde ol emîn
Bir cemâat katına geldi hemîn (35)*

*Kim Cühûdlar idi anlar kavm-ı dûn
Ömer'e geldiler bahs için (36)*

İkinci rivayet Hz. Ayşe'nin gönlü şad edecek bir kıssa istemesi hadisesidir. Hz. Ayşe, Hz. Peygamber ile birlikte otururken ondan gönlü mesrur edecek bir kıssa ister. ²

*Ayişe bir gün oturmuşdı meger
Ol Resûl ile bile fahr'ü-l beşer (70)*

*Resûl'e eydür ey âlem serveri
Hak Teâlâ'nun güzîn peygâmberi (71)*

*Olsa Allâh'dan bize dir bir kelâm
Okuyup anı olayduk şâd-kâm (72)*

Üçüncüsü ise yine ashabın Hz. Peygamber'den gönüldeki tasayı giderecek bir kıssa istemesi üzerinedir. Elmalılı M. Hamdi Yazır'a göre Yusuf sûresinin nüzul sebebi, zulme uğrayan baskı ve eziyetlere maruz kalan Hz. Peygamber'i ve ashabını teselli etmektir. Hz. Peygamber ve ashabı Mekkeli müşriklerin zulmü ve eziyetleri karşısında bunalmış, hâllerini Allah'a arz etmişlerdir. Yûsuf sûrenin nüzulu, Hz. Peygamber ve ashabının gönlüne adeta su serpmiş, çektikleri sıkıntılar karşısında bir teselli kaynağı ve müjde olmuştur (Yazır, 2014: 2841).

*Resûle'e ayıtdılar fahr-i cihân
Olsa bize didiler bir hoş beyân (65)*

*Hâlümüze nisbet olsa kıssa tâm
Okuyup sürse gönülden gussa [bebân] (66)*

Aşağıdaki beyitte ise Kur'ân-ı Kerîm'de bu kıssanın en güzel kıssa olarak geçtiği ifade edilmiştir.

*Andı Kur'ân'da bunu Perverdigâr
Yig kasas budur didi ol Bîr ü Bâr (29)*

---

² Bu rivayet ile ilgili tefsirlerde herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

2.3.2. Hikâyenin özeti

Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf mesnevîsi konu itibari ile Hz. Yakûb'un Cebrâîl'in Cennet'ten getirdiği zümrüt yeşili asayı Yûsuf'a vermesi olayı ile başlar. Hikâyenin başının eksik olması hasebi ile konunun bu olay ile başladığını söylemek doğru olacaktır.

Geldi Yakûb'a meger ki Cebrâîl

Bir çubuk getürdi zümürüt yeşil (6)

Saldı uçmakdan anı dir sana Hak

Anı dir Yûsuf'a eylesün tayak (7)

Çünkü Allâh emrini eyle bilür

Yûsuf'a Yakûb anı asâ kılur (8)

Çünkü oğlanları anı gördiler

Hasede her biri bünyâd urdılar (9)

Yakûb'un on iki oğlu vardır. Oğulları arasında Yûsuf güzelliği, ahlakı ile en önde gelir. Bu bakımdan Yakûb tarafından çok sevilir. Bir gün Yakûb otururken Yûsuf onun dizine yatar ve uykuya dalar. Rüyada on bir yıldızla ayın kendisine secde ettiğini, bir taht üzerinde oturduğunu ve memleket yüzüğünün parmağında olduğunu görür. Yûsuf uyanır ve rüyanın tabirini babasına sorar. Yakûb, rüyanın ne anlama geldiğini anlar ve gözü yaşlı bir şekilde rüyasını başkasına özellikle de kardeşlerine anlatmamasını tembihler. Yakûb kardeşlerinin Yûsuf'a bir zarar vermesinden korkmaktadır. Bu arada Yakûb'un karısı ve Şem'un'un annesi olan kadın duvarın arkasında bütün söylenenleri duyar ve Yakûb'un diğer oğullarına anlatır. Bunu duyan Yûsuf'un kardeşleri kibr ü kin içinde bir araya gelip Yusuf'un babalarını kandırdığını, onu kendilerinden bu yüzden çok sevdiğini söyleyip bir çare arayışına girerler. En sonunda Yûsuf'u kıra götürmek bahanesi ile babalarından alıp öldürmeye karar verirler. Yakûb'un yanına gelerek Yûsuf'u almak için ondan izin isterler. Fakat Yakûb rüyasında Yûsuf'un kurt tarafından yenildiğini gördüğünü, bu yüzden izin vermeyeceğini söyler. Yûsuf ve diğer oğullarının ısrarı üzerine istemese de Yûsuf'u onlarla gönderir. Yûsuf'un kardeşleri ile gittiğini duyan İbn-i Yâmin koşarak Yûsuf'u durdurmaya çalışır fakat başarılı olamaz.

Yolda Yûsuf, etrafı seyre dalarken kardeşlerinden biri arkadan ona vurur. Ardından hepsi Yûsuf'a vurmaya başlar. Yûsuf ağlayarak onların küçük kardeşi olduğunu, babasının

kendisini onlara emanet ettiğini hatırlatır. Kardeşleri Yûsuf'u dinlemez ve onu hırpalamaya devâm ederler. Bu duruma şahit olan bir kuş; onlara seslenerek yaptıklarının yanlış olduğunu, peygamber çocuklarına yakışmadığını söyler. Kimse onu dinlemez. Bir ağaç dibine getiriler Yûsuf'u. Bu sefer ağaçtan yaptıklarının yanlış olduğuna dair bir ses gelir. Bu sese de kulak asmayan kardeşleri Yûsuf'u öldürmek üzere bir tepeye getirirler. Tepe de dile gelip onlara yaptıklarının yanlış olduğunu söyler. Yûsuf, bu durum karşısında birden gülmeye başlar. Yûsuf; ben zayıf ve çelimsiz biri iken siz pehlivan ve güçlü kimselersiniz, der ve gülmeye devam eder. Bu duruma üzülen kardeşlerin en büyüğü Yehûdâ, diğer kardeşlerine Yûsuf'u öldürme işinden vazgeçmeleri gerektiğini söyler. Bunun yerine Yûsuf'u bir kuyuya bırakmak gerektiğine ikna eder diğerlerini. Yûsuf'u alıp bir kuyu kenarına gelirler. Yûsuf'un elbiselerini çıkarıp onu bir ipe kuyuya bırakırlar. Bu sırada Hak Teâlâ Cebrâîl'i Yûsuf zarar görmesin diye kuyuya gönderir. Kuyuda Hz. Hûd ile karşılaşan Yûsuf, Hz. Hûd'dan bunca yıldır kendisini görmek için kuyuda beklediğini öğrenir. Bu arada Cebrâîl, Yûsuf'un yanına tekrar gelerek onun buradan çıkarılacağını, Allah'ın ona nice ikramlarda bulunacağını söyler. Bu arada kardeşleri eve dönüş yolunda bir keçi boğazlayıp keçinin kanını Yûsuf'un gömleğine bularlar. Babalarına Yûsuf'un bir kurt tarafından yendiğini söylemeye karar verirler. Bu arada Yehûdâ, kardeşlerine kendisinin Yûsuf'un kuyudan çıkarılmaması için orda bekleyeceğini, onların babalarına gidip durumu anlatmalarını söyler. Aslında amacı Yûsuf'u kuyudan çıkarmaktır. Fakat son anda kardeşleri tarafından niyeti anlaşılınca Yehûdâ da onlarla gitmek zorunda kalır. Eve dönen kardeşler, olanları Yakûb'a anlatır. Yûsuf'un bir kurt tarafından yendiğini ve ondan geriye sadece gömleğinin kaldığını söylerler. Yakûb kendinden geçer ve acıdan bayılır. Yaptıklarına pişman olan Yûsuf'un kardeşleri, Yûsuf'u kuyudan alıp getirmek için tekrar yola çıkarlar. Yolda karşılarına yaşlı bir adam kılığında şeytan çıkar ve artık bu suçu işlediklerini, geri dönmek boş olduğunu ve yaptıklarından ötürü tövbe etmeleri gerektiğini söyler. Gerisin geri dönen oğullarına Yakûb, onların kendisine yalan söylediklerini anladığını, Yûsuf'u yiyen kurdu getirmelerini söyler. Bir kurt bulup onu Yakûb'a getirirler. Kurt; Yakûb'a Yûsuf'u yemediğini, kaç gündür üç enişi ile aç gezdiğini, peygamber etinin kendilerine yasak olduğunu, Mısır'a gideceğini söyler. Yûsuf'un yokluğu ile gece gündüz ağlayan Yakûb'a Hak Teâlâ Cebrâîl'i gönderir. Yûsuf'un yerini soran Yakûb'a Hak Teâlâ onu bize ısmarlamadığını, ısmarlasaydı geri göndereceğini söyler. Yakûb başına gelenlerin kendi hatası olduğunu anlar.

Mısır’da Mâlik İbn-i Dogar adında bir tüccar vardır. Bir gece rüyasında bir kuyudan güneşin çıktığını, etrafına inciler saçtığını görür. Rüyasını şehirdeki bir muabbire anlatınca Ken’ân’da bir kuyu olduğunu, bu kuyudan çıkaracağı kulu satarak zengin olacağını duyar. Hemen hazırlıklara başlayan Mâlik, Ken’ân’a giderken bu kulun doğması için elli yıl geçmesi gerektiğini duyar. Aradan elli yıl geçer ve Malik, kervanı ile birlikte yola düşer. Kuyunun olduğu yere varırlar. Kuyunun etrafında kuşların dönüp durduğunu gören Mâlik, “Ankûr” adında bir kara kulu kuyuya su almak üzere gönderir. Ankûr, kuyuya delvi salar. Cebrâîl Yûsuf’a gelerek kovaya binmesini emr eder. Yûsuf gelenlerin kardeşleri olacağından endişe eder fakat Cebrâîl korkmaması gerektiğini söyler. Ankûr tek başına kovayı çekemeyince Beşîr adında bir kul daha yardıma gelir. Kuyudan çıkan Yûsuf’u gören Mâlik, düşünde gördüğü kişinin Yûsuf olduğunu anlar. Kervandakilerin hepsi Yûsuf’un cemâline hayran olur. Bu arada Yûsuf’un kardeşleri de kuyuya kadar gelirler. Yûsuf’un kuyuda olmadığını görünce kervanın onu aldığını anlarlar. Mâlik’e giderek Yûsuf’un kendi kulları olduğunu ve kendilerinden kaçtığını, onu geri vermeleri gerektiğini söylerler. Mâlik korkar ve Yûsuf’u onlara vermek ister. Yûsuf olanları anlatacakken abisi İmran onu uyarır. Ya satılmaya razı olacağını ya da onu öldüreceklerini söyler. Yûsuf çaresiz kalır ve satılmaya razı olur. Mâlik’e bir rivayete göre 18 akçeye bir rivayete göre 200 akçeye satılır. Bu kadar ucuza satılmasında Yûsuf’un bir gün aynaya bakarken güzelliğine hiçbir paha biçilemeyeceğini söylemesinin etkili olduğu anlatılır. Kardeşleri ile vedalaşan Yûsuf, onlara hakkını helal ettiğini söyler. İbn-i Yâmin’i hoş tutmalarını tembihler. Elleri kelepçelenen Yûsuf, kervanla yola çıkar. Yolda annesinin mezarı yakınından geçerler. Annesinin mezarına giderek derdini anlatan Yûsuf’un kervandan geri kaldığını gören bir kara kul onu almak için gelir ve Yûsuf’ı hırpalar. Bunun üzerine feryâd ederek Allah’a yakaran Yûsuf’un âhından sonra her yeri sel alır. Mâlik kimin günahı varsa tövbe etsin der. Kara kul Yûsuf’u dövdüğünü itiraf eder ve Yûsuf Allah’tan yağmurun durması için niyazda bulunur. Yağmur diner. Bunu gören Mâlik ve kervandakiler Yûsuf’un Tanrısına imân ederler.

Mağrib ilinde çocukları olmayan zengin bir sultan yaşar. Malı mülkü çok olan sultanın sonradan dünyalar güzeli bir kızı doğar. Adı Zelîhâ olan kızın güzelliği dillere destan olur. Serpilip büyüyünce birçok talibi çıkar ama o kimseyi kabul etmez. Bir gün rüyasında bir delikanlı görür ve ona âşık olur. O günden sonra aşk derdi ile yanıp tutuşur. Anası babası onun bu haline dayanamazlar. Bir çare aramaya başlarlar. Zelîhâ’nın rüyasına ikinci kez giren delikanlı, adının Yûsuf olduğunu söyler. Yine aşk ateşi sarar Zelîhâ’yı. Bir kez daha rüyasında Yûsuf’ı gören Zelîhâ ona nerede olduğunu sorar. Yûsuf, Mısır Azîzi olduğunu

söyler. Günden güne eriyen kızının halini gören anası, Zelîhâ'ya rüyasında ne gördüğünü sorar. Zelîhâ sevdiği delikanlının Mısır'da olduğunu söyler. Mağrib sultanına durumu anlatan Zelîhâ'nın anası, bu kızı Mısır'a göndermek gerekir der. Kızının bu durumuna daha fazla katlanamayan sultan, Mısır Azîzi'ne bir mektup gönderir. Mektubu alan Azîz, bu duruma sevinir ve Mağrib iline gönderilmek üzere hediyeler ve hayvanlar hazırlatır. Mağrib iline varan Azîz'in hediyeleri Şah tarafından kabul edilir ve onlar da düğün hazırlığına başlarlar. Zelîhâ'nın çeyiz hazırlığı başlatılır. Sultan, kızı için bütün varlığını seferber eder. Dâyesi ve hâdimleri ile yola çıkan Zelîhâ, sonunda Mısır'a varır. Mısır'da da düğün hazırlıkları tamamlanmıştır. Bu arada Mısır Azîzi de beyleri ile beraber düğün meydanına gelir. Zelîhâ onu görür ve hayal kırıklığına uğrar. Onun rüyasında gördüğü delikanlı olmadığını anlayan Zelîhâ'nın aklı başından gider ve Zelîhâ, oracıkta bayılır. Dâyeler, hizmetçiler onun etrafında toplanıp neden bu halde olduğunu sorarlar. Zelîhâ, Azîz'in rüyasında gördüğü kişi olmadığını söyler. Dâyeler, ona sabır telkin edip onu gerdeğe hazırlarlar. Gerdeğe giren Mısır Azîz'i için Hak Teâlâ, Zelîhâ suretinde bir peri gönderir. Böylece Zelîhâ Yûsuf için korunmuş olur.

Yûsuf'u alan Mâlik, ona yeni elbiseler giydirebilir. Yolda puta tapan insanların yaşadığı Rûze şehrine doğru yola düzülürler. Şehir halkı gece rüyasında Yûsuf'u görür ve güzelliğine hayran kalır. Hepsi sabah kalktığında rüyalarını anlatır birbirine. Rüyada Ken'ân ilinde olduğu söylenen bu güzel için şehir halkı da yola düşer. Karşılarına bir kervan çıkar ve kervanda Yûsuf'u görürler. Hepsi Yûsuf'a doğru koşar. Yûsuf'un cemâlini gören şehir halkı, Yûsuf sayesinde puta tapmayı bırakıp Allah'a inanır. Kervan, birkaç gün orda konakladıktan sonra Tablûs'a ardından Benlûşuk şehrine varır. Ardından Kuds şehrine varırlar. Burada onları Kuds Beyi karşılar. Şehir halkı da Yûsuf'un tanrısına iman getirir. Bu şehirden sonra Askalan'a ve başka şehirlere varırlar. Nihayet Mısır'a varan Yûsuf, Nil Nehri'ni görür ve orda yıkanmak için Mâlik'ten izin ister. Nehirde yıkanırken bir balık görür. Balık Yûsuf'un önünde secde eder ve ondan bir dilekte bulunur. Kızı, oğlu olmayan balığa Yûsuf, Allah'tan evlat vermesi için dua eder. O gece Mâlik'in evinde kalırlar. Ertesi gün tüm şehir Yûsuf'un güzelliğini duyup Mâlik'in evine Yûsuf'u görmeye gelir. Mâlik, Yûsuf'un yüzünü görmek isteyen kimsenin altın vermesi karşılığında görebileceğini söyler. Bütün şehir halkı onu görmek için altın verir. Mâlik kim pahasını verirse Yûsuf'u satacağını duyurur. Yûsuf'a birçok kişi talip olur. Zengin bir kadın olan Kârî'â adlı hatun da Yûsuf'a talip olur. Kadın, Yûsuf'u görünce kendinden geçip iman getirir. Yûsuf'un Mısır'a geldiği Zelîhâ'nın da kulağına gider. Zelîhâ da onu görmek ister. Yûsuf'u görünce tanır ve oracıkta bayılır. Hemen

Azîz'e giderek Yûsuf'u satın almasını ister. Azîz, bunun için bütün hazinesini seferber eder. Tüm hazinesini veren Azîz, bu durum için kaygılanıp düşünür. Hazinesine bakmaya gidince tüm malının orda olduğunu görür ve bu duruma şaşırır. Konaklarına getirdikleri Yûsuf'u kul olarak değil oğul olarak aldıklarını söyler Azîz. Yûsuf'a güzel kıyafetler giydirirler. Zelîhâ, Yûsuf'a özel ihtimam gösterir. Fakat Yûsuf, Zelîhâ ile hiç ilgilenmez. Yûsuf, onlarla böylece yedi yıl kalır. Bu süre zarfında Yûsuf, Züleyhâ'ya hiç ilgi göstermez. Züleyhâ'nın aşkı ise günden güne artar. Yûsuf'tan karşılık görmeyen Zelîhâ, onu yola getirmek için farklı yollara başvurur. Zelîhâ'nın bu haline artık dayanamayan dâyesi bu duruma bir çare bulmaya çalışır. Sonunda bir çözüm bulur. Altından duvarları olan, duvarlarında Zelîhâ ve Yûsuf'un olduğu, ipek ve dibadan döşeklerin serildiği bir saray yaptırmaya karar verirler. Nihayet saray tamamlanır. Yûsuf'u alıp saraya giderler. Yûsuf sarayın duvarlarında kendi resimlerini görünce ne yapacağını, nereye bakacağını şaşırır. Bu arada Zelîhâ, Yûsuf'tan murad almak ister. Yûsuf tam ona meyledeceken Allah'tan birtakım işaretler görür ve tövbe eder. Yûsuf, Zelîhâ'dan kaçarken kitli olan yedi kapı açılır, son kapıda Zelîhâ, Yûsuf'u yakalar ve gömleği arkadan yırtılır. Tam bu sırada Azîz, sarayın kapısında görünür. Durumu soran Azîz'e Zelîhâ, Yûsuf'un kendisine kastettiğini ve onu yakalamak için koştuğunu anlatır. Azîz, Yûsuf'a bakınca Yûsuf, olanları reddeder. Durumu anlatır. Saraydaki küçük çocuğun şahitliği ile Yûsuf'un suçsuz olduğunu anlayan Azîz, bu olay duyulmasın diye susmaya karar verir. Fakat bu durumdan bütün şehir halkı haberdar olur. Mısır'ın tanınmış kadınları Zelîhâ'yı bu durum için kınayıp dururlar. Zelîhâ, bu kadınları sarayına davet eder. Yûsuf'u en güzel şekilde hazırlar. Kadınların önüne içinde turuncu olan tabaklarla beraber bıçak koyar. Yûsuf karşılarına çıkınca onun güzelliğinden kendilerini kaybeden kadınlar, turuncu yerine ellerini keser. Zelîhâ'nın halini anlayan kadınlar onu kınamaktan vazgeçerler. Kadınlar, Yûsuf'a Zelîhâ ile hemdem olmasını öğütleyince Yûsuf, zindanın bu durumdan daha iyi bir seçenek olduğunu söyler. Bu arada dedikodular bütün şehri sarar. Azîz, bu duruma bir çare arar. Zelîhâ, Yûsuf'un zindana atılmasının en doğru seçenek olacağını söyler. Yûsuf zindana atılır. Zindanda Şâh-ı Reyyân'ı zehirlemekten hüküm giymiş şarabdâr ile ekmekçi de bulunmaktadır. İkisi bir gece rüya görür. Ekmekçi, rüyasında başının üstünde pişmiş ekmeklerin kuşlar tarafından yendiğini görür. Yûsuf, ekmekçinin idam edileceğini söyler. Şarabdârın rüyasını da tabir eden Yûsuf, ona suçsuzluğunun ortaya çıkacağını söyler. Şarabdâra efendisinin yanında kendisini anmasını tembihler. Şarabdâr, Yûsuf'un bu sözünü unuttur ve Yûsuf yedi yıl daha zindanda kalır. Yûsuf, bir gün zindanda pencere kenarından dışarıyı seyrederken bir kervan görür. Kervandaki develerden biri pencere önünden Yûsuf'a

seslenir. Burada niye beklediğini, atasının onun için yanıp tutuştuğunu, kanlı gözyaşı döktüğünü anlatır. Devenin sahibi deveyi götürmeye zorlarken Yûsuf, ona İbranice selam verir. Deveci de karşılık verir, deveciye Yakûb'un halini sorar, altın bilezik hediye ederek selamını iletmesini tembihler. Yakûb'un kendisine dua etmesini söyler. Bu arada Zelîhâ zindanda olan Yûsuf'un hasretinden dün ü gün ağlayıp acı çekmektedir. Zindancıya gidip Yûsuf'un kırbaçlanmasını ister. Böylece onun sesini duyabilecektir. Yûsuf'un feryadına dayanamayan Zelîhâ, zindancıyı çağırır ve eziyete son verir. Yûsuf zindanda kaldığı süre boyunca etrafındaki insanları doğru ve güzele teşvik eder, Allah'a kulluk etmeye çağırır. Kendisi de her zaman evrâd u ezkâr ile meşgul olur. Kendisine düş ilmi ikram edilir.

Bir gece Mısır sultanı Şâh-ı Reyân bir düş görür. Düşünde Nil Nehri'nin kurduğunu, yedi semiz ineğin yedi aruk, cılız inek tarafından yendiğini görür. Yine yedi buğday başağının göğcrip büyüdüğünü, yedi kuru buğday başağının da yanı başında bittiğini görür. Sabah uyanınca şehirdeki tüm rüya tabircilerine rüyasını sorar. Onların hiçbirisi bu rüyayı yorumlayamaz. Bu sırada şarabdârın aklına Yûsuf gelir ve sultana durumu anlatır. Hemen zindana giden Şarabdâr, Yûsuf'a rüyayı anlatır. Yûsuf rüyayı şöyle tabir eder:” Yedi semiz inek yedi yıl bolluk olacağına işarettir. Ardından yedi yıl kıtlık olur. Bolluk yıllarında iki yılın hasatını biriktiresiniz. Böylece kıtlık yıllarında sıkıntı çekmezsiniz.” Şâh'a rüyanın tabiri anlatılınca Şâh, Yûsuf'u görmek ister. Yûsuf'un zindanda kalma sebebini merak eden Şâh-ı Reyân, Yûsuf'u Azîz'e de sordurur. Azîz, Şâh-ı Reyân'a olanları anlatır. Yûsuf'u yanına çağırtan Şâh'a Yûsuf'un cevabı olumsuz olur. Suçsuzluğu ortaya çıkana kadar zindandan çıkmayacağını söyler. Ellerini kesen Mısırlı hatunlara kendisini sormasını söyler. Şâh, kadınları ve Zelîhâ'yı buldurur ve onlara olanları sorar. Kadınlar ve Zelîhâ, Yûsuf'un suçsuz olduğunu söyler. Azîz, Zelîhâ'yı boşar. Yûsuf da zindandan çıkarılır. Ülkenin yönetimi kendisine verilen Yûsuf, artık Mısır'ın hazinedârı ve yöneticisidir. Yedi yıllık bolluk zamanında hazine ve ambarları doldurur. Üçüncü yılda Azîz vefat eder ve tüm varlığını Yûsuf'a bahşeder. Yedi yıl bolluktan sonra yedi yıllık kuraklık gelir. Mısır'ın civar komşuları birer birer Yûsuf'tan buğday almaya gelir.

Yûsuf'un Mısır'a aziz olduğunu duyan Zelîhâ da onu görmeye gelir. Yûsuf ona da ikramda bulunur. Her daim Yûsuf'un yolunu gözleyen Zelîhâ'nın gözleri görmez olur. Gece gündüz Yûsuf'un yolunu gözler. Bütün varlığını bu uğurda harcar. En son Yûsuf'un Tanrı'sına iman eder ve iki rekât namaz kılıp dua eder.

Ken'ân'da da kıtlık baş gösterir. Yûsuf'un kardeşleri, Mısır'da buğday bulacaklarını umarak yola çıkarlar. Şehir kapısında bekçiler tarafından durdurulurlar. Yûsuf Ken'ân'dan

bir kafilenin geldiği haberini duyar. Kardeşleri olduğunu anlar. Onları karşılamak üzere gider. İbn-i Yâmin'i göremeyince üzülür. Kardeşlerini saraya gönderir. Başta onlara kötülük yapmak istese de Cebrâîl onu uyarır. Yûsuf'a yakışanın kötülüğe karşı iyilik etmek olduğu anlatılır. Kardeşlerine ikramda bulunan Yûsuf'a Yakûb'un selâmı iletilir. Yûsuf, onlara başka kardeşleri olup olmadığını sorar. Onlar da iki kardeşleri daha olduğunu, birinin kurt tarafından yendiğini anlatırlar. Yûsuf, onları daha fazla bekletmeden onlara buğday verir. Bir dahaki gelişlerinde küçük kardeşlerini de yanlarında getirmelerini ister. Kardeşlerden birini de burada bırakmaları gerektiğini söyler. Yûsuf Şem'un'ı yanında alıkoyar. Yolda giderlerken Yehûdâ, Azîz'in kendilerine neden bu kadar ikramda bulunduğunu, onun Yûsuf olabileceğini söyler. Diğerleri Azîz'i ona benzettiğini söylerler. Yûsuf'un kardeşleri, Ken'an'a varırlar. Yakûb'a Azîz'in selamını söylerler. Şem'un'ı görmeyince gözyaşı dökten babalarına bir sorun olmadığını söylerler. Getirdikleri yükleri dökünce içinden altın keseleri çıkar. Yakûb, bu işte bir hikmet olduğunu anlar ve İbn-i Yâmin'i onlarla tekrar Mısır'a gönderir. Altınları da Azîz'e geri vermelerini tembihler. Oğullarına Mısır'a varınca aynı kapılardan girmemelerini de salık verir. Babaları ile vedalaşıp yola çıkan Yûsuf'un kardeşleri, Mısır'a açılan kapılardan ikişer ikişer girerler. İçlerinde sadece İbn-i Yâmin yalnız kalır. Bu duruma üzülen İbn-i Yâmin, ağlayıp gözyaşı döker. Cebrâîl, Yûsuf'a gelerek onu bu durumdan haberdar eder. Yûsuf, hemen atına atlar ve kardeşinin yanına gelir. Ona neden mahsun olduğunu sorar. O da kapıdan yalnız geçtiğini, buranın yabancı olduğunu söyler. Yûsuf, onun gönlünü almak için ona murassa altın bir bilezik hediye eder. Kardeşleri İbn-i Yâmin'in halini merak ederler. O da kendisine bir bilezik hediye edildiğini söyler ve onlara gösterir. Hepsi bileziği ellerine takmak ister fakat bilezik yine İbn-i Yâmin'in koluna geçer. Hepsi beraber Yûsuf'un huzuruna girerler. Yakûb'un selamını ve mektubunu Yûsuf'a iletirler. Yûsuf, kardeşlerini ziyafet sofrasına davet eder. İbn-i Yâmin yine yalnız kalır ve üzülür. Yûsuf onu fark eder ve yanına giderek derdini sorar. O da bir kardeşi olduğunu, yıllar evvel kurt tarafından yendiğini söyler. Şimdi burda olsa onunla beraber otururduk, der. Yûsuf, ona beraber yemek yiyebileceklerini söyler. Bu sırada ona yüzünü göstererek Yûsuf olduğunu söyler. Bu arada Yûsuf, kardeşleri için bir saray yaptırır. Sarayın duvarlarına kardeşlerinin kendisine yaptıklarını nakş ettirir. Kardeşlerini bu saraya davet eder. Çok güzel sofralar kurulur. Tam yemek yenecekken kardeşleri duvardakileri fark ederler. Hepsi neye uğradıklarını şaşırır ve çok utanırlar.

Yûsuf, Mısır'da üç gün kalan kardeşlerinin yükünü hazırlatır. İbn-i Yâmin'in yüküne altın kilesini koyar. Kardeşleri yola çıktıktan sonra Azîz'in adamları tarafından

durdurulurlar. Askerler, Azîz'in altın kilesinin kaybolduğunu ve yüklerinin aranacağını söylerler. Altın kileyi İbn-i Yâmin'in yükleri arasında bulurlar. Hepsi duruma çok şaşırır ve Azîz'in yanına giderler. Azîz, İbn-i Yâmin'i yanlarında tutar ve onları gönderir. Yûsuf'un kardeşleri İbn-i Yâmin'i almak için cenk ederler. Yûsuf hepsini zindana atar. Sonra onları serbest bırakır ve evlerine gönderir. Yehûdâ ve Şem'ûn Mısır'da kalmaya karar verir. Diğerleri Yakûb'un yanına döner. İbn-i Yâmin'i göremeyince Yakûb, gözlerinden yaş akıtır. Olanları dinleyen Yakûb, Mısır Azîzi'ne gönderdiği bir mektupla kendilerinin hırsız olmadığını, peygamber soyundan geldiklerini yazar. Mektubu Yûsuf'a ulaştırırlar, Yûsuf, babasının mektubunu açar ve çok duygulanır. O da babasına bir mektup yazar. Mektubu kardeşleri ile gönderir. Yakûb, mektubu okuyunca Azîz'in Yûsuf olabileceğini düşünür. Oğullarını bir mektupla Mısır'a tekrar gönderir. Mektupta Azîz'den kendilerine kıtlıktan dolayı merhamet etmesini ve oğullarını serbest bırakmasını ister. Bunu duyan Yûsuf, merhamete gelerek kim olduğunu kardeşlerine söyler. Bütün olanları tek tek anlatır. Hepsi dizleri üstüne çöküp Yûsuf'tan af diler. Hak Teâlâ ve Yûsuf onları affeder. Yûsuf, her birisine en güzel kıyafetleri giydirir, hepsi beraber sofraya oturur. Şâh-ı Reyyân onları böyle görünce mutlu olur. Yûsuf, kardeşlerine babalarının durumunu sorar. Babasının gözlerinin görmediğini duyar. Gömleğini Yehûdâ ile babasına gönderir. Yolda Yehûdâ gömleği silkeleyince rûzgâr, gömleğin kokusunu Yakûb'a iletir. Yakûb, etrafındakilere Yûsuf'un kokusunu aldığını söyler. Herkes onun kocadığı için böyle söylediğini düşünür. Önden giden müjdecî, Yûsuf'u bulduklarını söylediğinde herkes çok şaşırır. Yehûdâ, gömleği getirir, babasına verir. Yakûb, gözlerine sürünce tekrar görmeye başlar. Bütün Ken'ân halkı Yûsuf'u buldukları için gülüp eğlenmeye başlar. Yûsuf, kardeşlerine Ken'ân'a götürmeleri için develerce yük hazırlatır. Bütün aile efradına hediyeler, halka yiyecekler hazırlatır. Beraberinde bey ve askerlerini de gönderir. Kardeşlerinin bütün ailesini alıp gelmelerini söyler. Mısır'da hazırlıklara başlanır. Yûsuf, ailesi gelecek diye tüm Mısır şehrini süsler, konaklar, saraylar hazırlatır. Nihayet Yakûb ve Yûsuf kavuşur. Şehir halkı da Yakûb'u görmek üzere toplanır. Yûsuf atasını kendi sarayına götürür. Bütün kardeşleri ve Yakûb, Yûsuf'un önünde diz çöker. Böylece Yûsuf rüyasının doğruluğunu hatırlatır herkese. Yakûb'u görmeye gelen Şâh-ı Reyyân onun peygamberliğini kabul eder ve iman eder.

Zelîhâ, yıllar içinde güzelliğini, servetini kaybeder. Yûsuf'un aşkından dün ü gün ağlar, artık gözleri görmez olur. Bir gün Yûsuf beyleri ile şehirde dolaşırken Zelîhâ ile karşılaşır. Başta Zelîhâ'yı tanıyamaz. Zelîhâ kendisini hatırlatır. Yûsuf onun güzelliğinin gittiğini, gözlerinin görmediğini, aciz kaldığını görür. Zelîhâ'dan dileğini sorar. Zelîhâ ondan

üç dilekte bulunur. İlk dileği güzelliğinin geri gelmesidir. İkincisi mal mülk sahibi olmasıdır. Üçüncüsünün ise Yûsuf 'a kavuşmak olduğunu söyler. O anda Cebrâîl, Yûsuf 'un katına gelir. Allah katında evliliklerine müsaade edildiği söylenir. Zelîhâ, eski güzelliğine kavuşur. Yûsuf da ona âşık olur. Düğün hazırlıkları yapılır. Eğlenceler düzenlenir.

Yûsuf 'un kardeşleri ve Yakûb Mısır 'a yerleşir. Her bir kardeşi cesareti ve gücü ile yeni yerler feth eder. Her biri Mısır 'ın bir şehrinde ailesi ile birlikte yaşar. Bu arada Şah-ı Reyyân vefat eder, ülkeyi Yûsuf 'a emanet eder.

2.3.3. Eserin tahkiye özellikleri

Mesnevîler, bugünkü roman ve hikâyenin klasik Türk edebiyatı dönemindeki karşılığı olarak bilinir. Dolayısıyla olay eksenli olan bu metinlerin klasik hikâyedeki tüm öğeleri barındırdığını söylemek mümkündür. Bu bakımdan Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf adlı eseri de konu, anlatıcı, bakış açısı, mekân, zaman, kişi olarak incelemek yerinde olacaktır.

2.3.3.1. Konu ve tema

Eserde konu olarak Yûsuf peygamberin hayatı anlatılmaktadır. Temelde iki ayrı konu üzerinde hikâyenin çeşitlendiği görülür. Bunlardan biri Yûsuf 'un kardeşleri ve babası ile olan hikâyesi. Diğeri ise Yûsuf 'un Zelîhâ ile olan hikâyesi.

Eseri, muhteva olarak başlıklar halinde aşağıdaki şekilde toparlamak mümkündür:

1. Yakûb 'un Yûsuf 'u diğer çocuklarından çok sevmesi,
2. Yûsuf 'un rüyası,
3. Kardeşlerinin Yûsuf 'un rüyasını öğrenip haset etmeleri,
4. Kardeşlerinin Yûsuf 'u kıra götürüp kuyuya atmaları,
5. Yûsuf 'un kuyuda Hz. Hûd ile görüşmesi,
6. Yûsuf 'un kuyudan Mâlik bin Dogar(Togar) tarafından çıkarılması,
7. Yakûb 'un Yûsuf 'u kurt yediği haberini alması,
8. Yakûb 'un Yûsuf 'u yediği söylenen kurt ile görüşmesi,
9. Zelîhâ 'nın dünyaya gelişi ve gençliği,
10. Zelîhâ 'nın Yûsuf 'u rüyasında görmesi ve âşık olması,
11. Zelîhâ 'nın durumunun babası tarafından öğrenilip bir çare arayışına girilmesi,
12. Zelîhâ 'nın rüyasında gördüğü kişinin Mısır Azîzi olduğunu öğrenmesi,
13. Zelîhâ 'nın babasının Mısır Azîzi 'ne kızının izdivacı için mektup göndermesi,

14. Zelîhâ'nın Mısır Azîz'i ile evlenmesi,
15. Zelîhâ'nın Mısır Azîzi'nin Yûsuf olmadığını öğrenmesi,
16. Yûsuf'un Mısır'a gelmesi ve Azîz tarafından satın alınması,
17. Zelîhâ'nın Yûsuf'u görmesi ve ondan murat almak istemesi,
18. Yûsuf'un Zelîhâ'yı reddetmesi ve gömleğinin arkadan yırtılması,
19. Mısır Azîzi'nin bu olaylardan haberdar olması,
20. Mısır kadınlarının Yûsuf'u görmeleri ve ellerini kesmeleri,
21. Yûsuf'un zindana düşmesi,
22. Yûsuf'un zindanda hükümlü iki saray çalışanının rüyasını yorumlaması,
23. Yûsuf'un zindanda yedi yıl daha kalması,
24. Mısır sultanının rüyası,
25. Rüyanın Yûsuf tarafından yorumlanması,
26. Yûsuf'un zindandan çıkarılması ve hazinedar olması,
27. Zelîhâ'nın güzelliğini ve zenginliğini kaybetmesi,
28. Zelîhâ'nın Yûsuf ile evlenmesi,
29. Kardeşlerinin Mısır'a kıtlık sebebi ile gelmesi,
30. Yûsuf'un kardeşlerinden İbn-i Yâmin'i istemesi,
31. Kardeşlerinin İbn-i Yâmin'i getirmesi ve Yûsuf'un onu yanında alıkoyması,
32. Yakûb'un gözlerini kaybetmesi,
33. Yûsuf'un kardeşlerine kendisini tanıtmaları ve onları affetmesi,
34. Yakûb'un Yûsuf'un gömleği ile gözlerinin tekrar görmesi,
35. Yûsuf ile Yakûb'un kavuşmaları,
36. Yakûb'un oğulları için Allah'tan mağfiret dilemesi.

2.3.3.2. Şahıs kadrosu

Hikâyenin ana unsurlarından biri de şahıs kadrosudur. Modern metinlerde daha kompleks şekilde karşımıza çıkan kahramanlar, mesnevî gibi geleneksel anlatılarda daha sığ bir şekilde anlatılırlar. Masal ve halk hikâyelerindeki mutlak iyi ve kötü karakter anlayışı mesnevîler için de geçerli olmuştur. Modern metinlerdeki şahıslar, genellikle hikâyeye kattıkları ve verdikleri yön itibari ile önem arz ederler. “Bir metinde yer alan şahıs kadrosu üstlendiği roller itibari ile önem arz ederler. Buna göre; “kahramanların büyük bir kısmı, doğrudan doğruya olay örgüsünün oluşumu, gelişimi ve sonuçlanmasında görev alırken; bir

kısım kahraman, yazarın düşünce ve kanaatlerinin okuyucuya aktarılmasında; geri kalan bir kısmı ise olay, zaman ve mekânın daha gerçekçi bir intiba içinde anlatılabılmesinde ihtiyaç duyulan atmosferin sağlanmasında görev alırlar.” (Çetişli, 2004: 93). Bu bakımdan mesnevîdeki kişileri yukarıdaki sınıflandırmaya bağlı kalarak incelemek daha doğru olacaktır:

Hikâyenin merkezindeki şahıslar

Mesnevîde asıl kahraman denilen, hikâyeye yön veren, tüm hikâyenin üzerinde kurulduğu şahıslardır. Başkahraman olarak da adlandırılan bu kişiler Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf'ta Yûsuf, Zelîhâ ve Yakûb'dur.

Yûsuf

Mesnevîde başkahraman olarak dikkati çeken Yûsuf, Yakûb'un on iki oğlundan biridir. Güzelliği, feraseti ve ilmi ile dikkati çeken Yûsuf, babası tarafından bu sebeplerle daha çok sevilmektedir. Bütün hikâye boyunca olumlu ve iyi tarafları ile tasvir edilen Yûsuf, bir peygamber olması dolayısıyla da peygamberliğin gerektirdiği bütün vasıfları haiz bir kahramandır. Sadece dış güzelliği değil, iç güzelliği ile örnek olacak bir kişidir. Uzun yıllar Mısır'ı yönetebilmesi, adaleti sağlaması, öngörülü olması ayrıca takdir edilecek vasıflarıdır. Azîz'in emanetine ihanet etmemesi, sabır göstermesi, iffetini koruması hikâyede Yûsuf ile ilgili öne çıkan değerlerdir.

Zelîhâ

Mağrib sultanının kızı olan Zelîhâ, bütün mesevilerdeki kadın kahramanlar gibi güzelliği ile dillere destan bir güzeldir. Kendisi ile evlenmek isteyen talibi çoktur fakat kimseyi gözü görmez. Bir gece rüyasında gördüğü Yûsuf'a aşık olur. Artık onun için Yûsuf dışında kimsenin önemi yoktur. Zelîhâ, klasik mesnevîlerde gördüğümüz kadın kahramanlardan farklı olarak erkek kahraman gibi aksiyon sahibi bir tutum sergiler. Aşkı uğruna her türlü fedakarlığı yapar. Gururunu hiçe sayar. Bütün varlığını, malını bu uğurda feda eder. Öyle ki amacına ulaşmak için Yûsuf'a tuzak kurar, iftira eder. Bu bakımdan klasik hikâyelerde görülen ideal tipe de aykırı bir tutum sergiler. Hikâye boyunca Yûsuf'u sevmekten vazgeçmeyen Zelîhâ, bu uğurda güzelliğini, servetini ve gözlerini kaybeder. Yaşadığı aşk acısı ve ayrılık onu Allah'a yaklaştırır. Nihâyet, Allah'a iman getirir ve kaybettiği tüm her şey kendisine tekrar ikram edilir. Hikâyenin sonunda Yûsuf ile evlenerek muradına kavuşur.

Yakûb

Yûsuf'un babası olarak mesnevîde yer alır. Yumuşak huylu, çocuklarına düşkün bir babadır. Hikâyede Yûsuf'u diğer oğullarından çok sevmesi ve bu durumun diğer evlatları arasında kıskançlık yaratması hadisesi ile öne çıkar. Tüm hikâye boyunca sabreden, Allah'ın takdir ettiklerine rıza gösteren bir tutum sergiler. Aynı zamanda bir peygamber olan Yakûb, gözü yaşlı, ağzı dualı biridir. En sevdiği oğlunu kaybedince ağlamaktan gözleri görmez olur, yaşadığı yer külbe-i ahzan olur. Yakûb, oğlu Yûsuf'un diğer çocuklarından farklı olduğunun bilincindedir. Bu durumun diğer çocukları tarafından öğrenildiği takdirde kötü sonuçlara yol açacağı endişesini taşımaktadır. Korktuğu şey başına gelir. Ve en sevdiği oğlundan ayrı düşer.

Hikâyeye yön veren birinci derecedeki şahıslar

Yûsuf'un kardeşleri

Mesnevîde Yûsuf'un on bir kardeşinden bahsedilir. Bunlar içinde adı geçenler Yehûdâ, Şem'un, Levî, İmrân, İbn-i Yâmin ve Rûbîl'dir. Mesnevîde İbn-i Yâmin Yûsuf'un ana bir kardeşidir. En büyük kardeş olan Yehûdâ, Yûsuf'un öldürülmesine karşı çıkan tek kardeştir. Mesnevîde diğerlerine nazaran daha merhametlidir. Yûsuf'un öldürülmesi yerine kuyuya atılması fikrini veren de odur. Şem'un ise kardeşler arasında en katı ve merhametsiz olanıdır. Genel olarak kardeşlerin en büyük özelliği kıskançlık olarak dikkati çekmektedir. Babalarının Yûsuf'u daha çok sevdiklerini düşünerek kıskanırlar. Dahası kardeşlerini öldürmeye teşebbüs edecek kadar ona nefret duyarlar. Yûsuf'un kendilerinden daha vasıflı biri olmasını çekemezler. Onu hırsızlık ve yalancılıkla suçlarlar. Fakat aslında yalancı olan kendileridir. Güçlü, kuvvetli ve heybetlidirler. Karşıdaki insanlara korku salacak kadar iri cüsselidirler. Hikâyede Yûsuf'a kötülüğü dokunmayan tek kardeş İbn-i Yâmin'dir.

Cebrâîl

Vahiy meleği olarak bilinen Cebrâîl, hikâyede yönlendirici kişi olarak dikkati çeker. Allah'ın emirlerini Yûsuf'a iletmekle görevlidir.

Mâlik İbni Dogar (Togar)

Mısırlı bir tüccardır. Rüyasında kuyudan bir köle çıkarıp zengin olduğunu görür. Bütün hayatı boyunca bu kuyu ve köleyi arar. Yûsuf'u kuyudan çıkarıp Mısır'a götürür.

Mısır’da satılığa çıkardığı Yûsuf sayesinde zengin olur. Yûsuf’un peygamber olduğunu öğrendikten sonra onu sattığına pişman olur. Hiç oğlu olmadığı için Yûsuf’tan kendisine dua etmesini ister ve yirmi dört oğlu olur.

Mağrib Şâhı

Zelîhâ’nın babasıdır. Hikâyede uzun zaman çocuk sahibi olamayan, sonradan kendisine bir kız çocuğu verilen bir babadır. Daha çok olumlu ve iyi tarafları ile öne çıkmaktadır. Kızını çok seven, kızının mutluluğu için her türlü fedakarlığı yapabilen bir babadır. Kızının rüyasında gördüğü delikanlıya aşkı dolayısıyla çektiği ızdıraba dayanamamış. Bu uğurda elinden geleni yapmış, kızını Mısır’a göndermiştir.

Mısır Azîzi

Zelîhâ’nın evlendiği kişidir. Mısır’ın yöneticilerinden ve en zenginlerinden olan Azîz, karısının isteği üzerine Yûsuf’u evlatlık olarak satın almıştır. Hikâyede genellikle anlayışlı ve iyi biri olarak gösterilen Azîz, karısını çok seven ve her istediğini yapan bir kocadır. Zelîhâ’nın Yûsuf’a aşkını bilmesine rağmen susar, dedikodulardan korktuğu için Yûsuf’u zindana attırır. Yûsuf’un suçsuzluğu ortaya çıkınca da Zelîhâ’yı boşar. Öldükten sonra bütün malını Yûsuf’a bırakır.

Zelîhâ’nın dâyesi

Çocukluğundan beri Zelîhâ’nın yanında olan, onu koruyup kollayan, akıl veren hanımdır. Zelîhâ’nın Yûsuf’a olan aşkının en büyük şahididir. Zelîhâ’nın Yûsuf’a kavuşması için çareler arar. Her zaman Zelîhâ’yı destekler.

Mısır Sultanı Reyyân

Mısır’ın sultanı olan Şâh-ı Reyyân, hikâyede rüya motifi ile dikkati çeker. Gördüğü düş, Yûsuf tarafından tabir edilir. Böylece Yûsuf zindandan çıkarılır. Yûsuf’a makam ve mevki verir. Mısır ülkesinin yönetimini ona bırakır.

Şarâbdâr ve ekmekçi

Mesnevîde Yûsuf’un zindan arkadaşları olarak geçmektedir. Sultana karşı yaptıkları öldürme teşebbüsünden zindana atılmışlardır. Zindanda gördükleri rüyalar, Yûsuf tarafından

tabir edilir. Ekmekçi gördüğü rüyanın tabiri gereğince üç gün içinde idam edilir. Şarâbdâr ise suçsuz bir şekilde tekrar eski işine geri döner. Şarâdâr, Yûsuf'un zindandan çıkarılmasına da vesile olur.

Beşîr ve anası

Yakûb'un Yûsuf'u emzirmesi için tuttuğu kadın oğlundan koparılır. Oğlu Yakûb tarafından başkasına satılır. Kadın bu sebeple Yakûb peygamber ve Yûsuf'un ayrı düşmeleri hususunda beddua eder, çünkü kendisi de yavrusundan koparılmıştır. Hikâyenin sonunda Yûsuf'un gömleğini Yakûb'a götüren kişi bir rivayette Beşîr'dir. Annesine de bu sırada kavuşur.

Mısırlı kadınlar

Hikâyede Zelîhâ'yı Yûsuf'a duyduğu aşk sebebi ile kınayan ve ayıplayan Mısır'ın önde gelen hatunları olarak öne çıkarlar. Bir rivayette yedi bir rivayette kırk kişi oldukları söylenir. Yûsuf'u gördüklerinde onlar da Zelîhâ gibi kendilerinden geçerler. Öyle ki Yûsuf'a duydukları hayranlık sebebi ile ellerindeki turunç yerine parmaklarını keserler. Yûsuf'tan Zelîhâ'ya evet demesini isterler. Yûsuf'un zindandan çıkması hadisesinde Yûsuf'un masum olduğuna dair şahitlik ederler.

Hikâyeye yön veren ikinci derecedeki şahıslar

Hz. Hûd

Yûsuf'un kuyuda karşılaştığı ak sakallı, uzun boylu kişidir. Yûsuf'un güzelliğini görmek için yıllarca kuyuda beklediği ifade edilir. Yûsuf'u gördükten sonra vefat eder.

Şeytân

Hikâyede Yûsuf'u kuyudan çıkarmak isteyen kardeşlerinin karşısına yaşlı bir adam olarak çıkar. Onları Yûsuf'u kurtarmaktan vazgeçirir.

Azrâ'il

Yakûb, Yûsuf'un öldüğüne dair haberin doğruluğunu Cebrâ'il aracılığı ile Azrâ'il'e sorar.

Beşîr

Yûsuf'u kuyudan çıkaran kişidir. Mâlik'in kölesi olan Beşîr, Yûsuf'u annesinin mezarına gittiğinde kervandan geri kalır ve Yûsuf'u bulduğunda onu hırpalır. Bu hareketinden dolayı Allah büyük bir sel felaketi verir.

Kâri'â

Hikâyede Yûsuf'u satın almak isteyen bir hatundur. Tüm varlığını Yûsuf'u görmek arzusu ile harcar. Yûsuf'u görünce kendinden geçer ve iman getirir.

Kaydar

İsmail peygamberin oğludur. Mısır'a Yûsuf'tan buğday almak üzere gelir. Bekçiler içeri girmesine müsaade etmeyince onlarla cenk eder. Yûsuf'un katına gelince Yûsuf ondaki nuru görür ve ondan özür dileyerek ona buğday verir.

Zindancı

Yûsuf'un kaldığı zindanın bekçisidir. Zelîhâ ondan Yûsuf'a işkence etmesini talep eder. Fakat zindancı, Yûsuf'tan iyilik gördüğü için buna teşebbüs etmez.

Hikâyedeki hayvanlar ve cansız nesneler

Kurt

Yûsuf'u öldürdüğüne dair kardeşlerinin babalarına yalan söyledikleri kurttur. Yakûb Yûsuf'u yiyen kurdun getirilmesini isteyince kardeşleri yakaladıkları bir kurdu getirirler. Allah'ın hikmeti ile Yakûb ile konuşan kurt, kendisine iftira atıldığını, peygamber etinin kendilerine haram olduğunu söyler. Yûsuf'a ne olduğu ile ilgili de gammazlık yapmayacağını dile getirir.

Balık

Yûsuf'un Nil Nehrinde yıkanırken ayağının altına gelen balıktır. Hiç kızı oğlu olmadığını söyleyen balığa Yûsuf'un duası ile iki evlat verilir. Bunlardan biri Yûnus peygamberi yutarken diğeri de Süleyman Peygamber'in yüzüğünü yutar.

Deve

Yûsuf'un zindanda iken pencereden görüp konuştuğu devedir. Ken'ân'dan gelen deve Yakûb'un durumu hakkında Yûsuf'a haberler verir.

Yûsuf'un anasının mezarı

Yûsuf, Mâlik tarafından Mısır'a götürülürken yol üstü annesinin mezarına uğrar. Burda onunla dertleşir. Annesinin mezarına kardeşlerinin kendisine yaptıklarını anlatır.

Altın kile

Yûsuf'un kardeşleri tarafından çalındığı söylenen altın kâsedir. Kardeşlerine bir oyun etmek isteyen Yûsuf, bu vesile ile onları utandırmak ister.

Put

Hikâyede Yûsuf'un Mısır'a giderken yolda karşılaştığı şehirlerde halkın taptığı putlar olarak karşımıza çıkarlar. Yûsuf'u gördüklerinde secde edip Allah'a iman ederler. Bunun dışında Zeliâ'nın taptığı put da mesnevîde yer alır. Zeliâ en sonunda ona tapmaktan vazgeçer.

Adı geçen dinî şahıslar

Mesnevîde muhtelif yerlerde işlenen konu ile ilgili dinî şahsiyetlere yer verilmiştir bunlar şu şekildedir:

Hz. Muhammed (sas)

Mesnevîde Hz. Peygamber Yûsuf kıssasının nüzul sebebi hadisesi ile ilgili mevzuda ele alınmıştır. Metinde resûl, Mustafa, peygamber olarak anılmıştır.

Bu beyândan eyle takrîr eyler ol

Mustafâ'ya dir neden oldu nuzûl (31)

Sûre-i Yûsuf ki Resûl bildirir

Ol bu resm ile beyânın kıldı dir (32)

Hz. Ömer

Yusuf kıssasının nüzul sebebi ile ilgili bir rivayette kendisinden bahsedilir.

Biri bu resme buyurmuşdur haber

Ol emîrû 'l-mü 'mînîn bir gün Ömer (34)

Oturur kendü hâlinde ol emîn

Bir cemâ 'at katına geldi hemin (35)

Kim Cühûdlar idi anlar kavm-ı dîn

Ömer'e geldiler bahs içün (36)

Hz. Âyişe

Yusuf kıssasının nüzul sebebi ile ilgili bir rivayette kendisinden bahsedilir.

Âyişe bir gün oturmuşdı meger

Ol Resûl ile bile fahr 'ü-l beşer (70)

Resûl'e eydür ey âlem serveri

Haş Teâlâ 'nın güzîn peygâmbéri (71)

Hz. Süleymân

Mesnevîde Hz. Yûsuf'un balıkla konuştuğu bölümde adı geçmektedir. Yüzüğü ve mührü ile bilinen Süleyman peygamberin geçtiği beyit şöyledir:

*Biri olaydı **Süleymân** nîk-baht*

Ol nübüvvet buldı sadr-ı baht (1637)

Hz. Osmân

Mesnevîde hayâsı sebebi ile öne çıkan Hz. Osmân aşağıdaki beyitlerde geçmektedir:

Osmân ol yüzde hayâ görmüşdi

Kim edeb ilmine ol irmişdi

Çün hayâ nûrını bulmuşdı cânı

Anunla cem' kıldı Kur 'ân 'ı (2370-2371)

Hz. Ebubekir

Sadakati ile mesnevîde yer almıştır.

Halkı davetkıldı çünkü Mustafâ

Dört yârı kıldılar ana hem vefâ

Çün Ebubekir ana virdi ışkını

Ol sûretde görmişdi sıdkını (2366-2367)

Hz. Ali

Mesnevîde cömertlik ve cesareti ile anlatılmıştır.

Ol yüze bakıp Alî buldı sehâ

Gelüben önünde kul oldu sehâ

Ol sebebden bulduğı mâl u dinâr

Mustafâ ışkına eyledi nisâr (2372-2373)

Adı geçen efsânevî ve tarîhî şahıslar

Leylâ

Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin kadın kahramanıdır. Mesnevîde aşağıdaki şekilde geçmektedir:

Leyliyken nâ-gâh ol Mecnûn olur

Yûsuf'un ışkıyla bagrı hûn olur (1209)

Mecnûn

Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanıdır. Asıl adı Kays Bin Mülevveh olan şair, Leylâ'ya duyduğu aşk sebebi ile aklını kaybeder ve Mecnûn adını alır (Durmuş, 2003: 59-160). Mesnevîde iki yerde geçmektedir:

*Gel beni şûride **Mecnûn** eyleme*

Gözlerüm yaşını Ceyhûn eyleme (1168)

Şeddâd Bin Âd

Yûsuf'un atıldığı kuyuyu yaptıran kişidir. Âd, Hz. Hûd'un peygamber olarak gönderildiği kavimdir aynı zamanda. Bu kavmin reisi olan Şeddâd Bin Âd ve kavmi Hz.

Hûd’a inanmadıkları için şiddetli bir rüzgâr tarafından helak edilmişlerdir (Kırca, 1988: 333-334). Mesnevîde şu şekilde geçmektedir:

*İmdi işit ol kuyu hâlin sana
Eydi virem ger kulak dutun bana (450)*

*Anı kazdurmış idi Şeddâd bin ‘Âd
Ana düşen kimesne bulmaz azâd (452)*

2.3.3.3. Anlatıcı ve bakış açısı

Anlatmaya bağlı edebî metinlerde “anlatıcı”, yazarın hikâyeyi anlattırdığı kişidir. Anlatıcı olayları, kahramanları ve diğer unsurları kendi dil ve üslup özellikleri ile verir. Bakış açısı; bir olayı, durumu yaş, kültür, deneyim meslek ve cinsiyet gibi unsurlarla bağlantılı olarak algılama biçimi, yorumlama tarzımızdır (Çetişli, 2004: 82).

Manzûme-i Kısas-i Yûsuf mesnevîsinde kullanılan anlatıcı “gözlemci anlatıcı” denilen yazar-anlatıcıdır. Yazar anlatıcı, destan geleneğinden bu yana kullanılan ve en fazla tercih edilen anlatıcıdır. Görgü tanığı konumunda olan bu anlatıcı, olayları uzaktan bir gözle müşahade eder (Çetin, 2008:106). Gözlemci anlatıcının sahip olduğu bakış açısı ise “tanrısal bakış açısı” ya da “İlahi bakış açısı”dır. Bu bakış açısında anlatıcı “Aynı zaman diliminde, farklı mekânlarda, farklı kişilerce yaşanmış olayların hepsini görmüş, izlemiş gibi aktaran, ... kişilerin iç dünyalarında olup bitenleri, onların neler düşündüklerini bilen kişi, ... kişilerin ruh dünyalarına, zamanın öncesi, şimdisi ve sonrasına, uzayın her mekânına nüfuz eden soyut bir bilinçtir.” (Çetin, 2008: 109).

Mesnevîde olayların çoğu görülen geçmiş zaman kipi ile anlatılmıştır. İlahi-Tanrısal bakış açısının kullanıldığı mesnevîde anlatıcı kahramanların her şeyine vakıftır. Onların evvelini, ahirini, iç ve dış dünyalarını, kahramanların hayal dünyasını, rüyalarını dahi bilir. Genel hikâyeye bu bakış açısı ile verilmiş iken metinde kahramanların kendi ruh hallerini anlattığı bölümlerde birinci tekil kişi kullanılmış. Anlatıcı kahraman bakış açısına dönmüştür. Bu durum, postmodern anlatılarda kullanılan “çoğulcu bakış açısı”nın kullanıldığını göstermektedir. Yûsuf’un annesine dert yanması, Zeliha’nın Yûsuf’un aşkından yaşadığı çaresizlik, Yakûb’un evlat hasreti metinde kahraman bakış açısının kullanıldığı yerlerdir.

*Didi ki gövdemdeki cânım budur
Ol benim mahbûbı cânânım budur*

Budur ol düşümde gördüğüm cemâl
Gönlümün tahtına sultânım budur (96b)

2.3.3.4. Zaman

Anlatmaya bağlı edebî metinlerde temel öğelerden biri de “zaman” unsurudur. Metinlerde anlatılan bütün olaylar belli bir zaman dilimi ve kronolojide geçmektedir. Kurgusal metinlerde zaman, “*nesnel, vak’a ve anlatma*” zamanı olmak üzere üçe ayrılır. “*Nesnel zaman*” olayların tarihi seyir içerisinde gerçekleştiği nesnel ve somut olan zaman dilimidir. “*Vak’a zamanı*” olayların geçtiği zamanı kapsayan zaman dilimidir. “*Anlatma zamanı*”ı ise metinlerde vuku’ bulan olayların anlatıcı tarafından öğrenilip, aktarıldığı, okuyucuya sunulduğu zamandır (Çetin, 2008: 128-133).

Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf mesnevîsinde olayların “*nesnel zamanını*” tayin etmek Hz. Yûsuf’un yaşadığı tarihleri bilmek ile mümkün olacaktır. Hz. Yûsuf’un yaşadığı yılların M.Ö. 1695-1585 yılları arası olduğu araştırmacılar tarafından tespit edilmiştir (Türkdoğan, 2008: 1). Bu haliyle mesnevînin nesnel zamanı bu tarihlere denk düşmektedir.

Mesnevîde “*vak’a zamanı*” hikâyenin başladığı süre ile sona erdiği süre arasında geçen zamandır. Bu bakımdan hikâye, Yak’ûb’un Cebrâîl’in Cennet’ten getirdiği zümrüt yeşili dalı Yûsuf’a vermesi ile başlar, Yakûb ile Yûsuf’un kavuşması ile son bulur. Bu tespit, mesnevînin ilk ve son bölümlerinin eksik olması sebebi ile yapılmıştır. Mesnevîde zaman, bazı durumlarda özetleme tekniği ile bazı zamanlarda geriye dönüş tekniği ile, bazen de doğrudan verilir.

Geleneksel anlatılarda zaman mefhumu modern anlatılarda olduğu gibi takvim ve saatle ölçülebilen bir zaman değildir. Bu metinlerde zaman, belirsiz, yuvarlak birtakım ifadelerle anlatılır. (Karakaya, 2012: 187).

Metinde “bir gece” “o vakit” “dün ü gün”, “o zaman ki”, “bir gün” “ezine gecesi”, “ol gice”, “imdi”, “kırk yıl”, “yıl başında”, “bunca yıl”, “nice yıldır” gibi müphem zaman kalıpları kullanılmıştır. Aradan geçen zamanlar ise “yedi yıl sonra”, “ikinci, üçüncü, dördüncü yıl”, “beşinci yıl”, “yirmi yedi yıl”, “elli yıl”, “yigirmi altı yıl”, “on sekiz yıl”, “ucuzluğun üç yılı”, “bir buçuk yıl”, “ikinci yıl”, “dört yıl” “kızlığın beşinci yılında” gibi ifadeler ile belirtilmiştir. Genellikle hızlıca geçilen bu zaman kalıpları tüm teferruatlarıyla verilmemiştir. Zaman kavramı, biraz da konuya, muhtevaya hizmet etmesi amacı ile kullanılmıştır.

Eserin anlatma zamanı, yani müellifin mesnevîyi kaleme aldığı zaman dilimi kesin olmamakla beraber XIV. yüzyıldır.

2.3.3.5. Mekân

Anlatmaya bağlı edebî metinlerde temel unsurlardan biri de olayların cereyan ettiği mekânlardır. Bu metinlerde olayların geçtiği gerçek ya da hayali bir mekân mutlaka bulunur. Realist bir bakış açısı ile yazılan metinlerde mekân, gerçek hayatta müşâhade edilen, gerçek mekânlardır. Fantastik metinlerde ise söz konusu mekânlar, hayâli ve ütöpiktir. Geleneksel metinlerden olan mesnevîde de mekânlar gerçek hayatta görülebilecek sadelikte değildir. Genellikle mekânlar, idealize edilmek suretiyle verilir. Modern anlatım metinlerinden önceki dönemde, yani geleneksel anlatımlarda mekân genellikle muhayyeldir ve mekânın taşıdığı anlam ve işlev sadece olayların vuku' bulduğu yer olması sebebiyledir. Yani metne kazandırdığı herhangi başka bir fonksiyonu yoktur. Tasvir edilen mekânlar da idealize edilerek verilir. Mesela bir saray tasvir edilecekse bu mutlaka cennet sarayları ile boy ölçüşecek şekilde verilir (Tekin, 2006:134).

Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf adlı mesnevîde mekân sadece ismen anılan, herhangi bir fonksiyonu olmayan bir ögedir. Mesnevîdeki mekânları genel olarak dış ve iç mekânlar olarak ikiye ayırmak mümkündür:

Dış mekânlar

Ken'ân

Şeria (Ürdün) Nehri'nin batısındaki antik Filistin topraklarına İbrânice verilen isimdir. Günümüzdeki İsrail, Filistin ve Lübnan toprakları ile Ürdün, Mısır ve Suriye'nin kıyı kesimlerini kapsamaktadır. Edebî metinlerde Hz. Yakûb ve Hz. Yûsuf'a izafeten anılmaktadır (Karakaya, 2012: 189). Yakûb ve Yûsuf'un memleketi olarak geçmektedir. Herhangi bir özelliği üzerinde durulmayan Ken'ân metinde bazı beyitlerde şöyle geçmektedir:

*Gördi ol kendüzini **Ken'ân**'da*

Düş içinde yürüdi anda (812)

Ol muabbir ana ayıtdı emîr

*Bir kûl elüne gire **Ken'ân**'da dir (824)*

Sahrâ

Yûsuf'un kardeşleri tarafından oynamak ve eğlenmek üzere götürüldüğü yerdir:

Ûoya Yûsuf azm-i sahrâ eyleye

Oynamaya vü hoş temâşâ eyleye (264)

Yûsuf'un oldur dilegi dir ide

Yüz urup sahrâ yüzine dir gide (266)

Mısır

Mesnevîde en sık ismi anılan mekândır. Hikâyenin büyük kısmının geçtiği yer olması dolayısıyla önem arz etmektedir. Yûsuf'un satıldığı kişi Mısırlıdır, Zelîhâ rüyasında aşık olduğu gence yani Yûsuf'a Mısır'da kavuşur. Yûsuf'un sultan olduğu, Yakûb'un Yûsuf'a kavuştuğu yerdir.

Vay Yûsuf diyü eylerdi zârı

Vâlih olurdu görüp Mısır'un şehri (3459)

Gulgule düşdi Mısır halkına hep

Bir ağac yaratmış ol Kâdir Çalab (3460)

Tablûs

Yûsuf'un Mısır'a giderken kabile ile uğradığı şehirlerden biridir.

Üç gün anda kaldılar hayrân u zâr

Yola girüp gitdi Yûsuf nâmüdâr (1516)

Tablûs'a irdiler andan şâd olup

Her birisi kaygudan azâd olup (1517)

Rûze

Ol yol üzre var idi bir şehir meger

Rûze şehri dirler idi mu'teber (1455)

Kuds

Mısır yolu üzerinde bulunan kafir bir memleket. Şehir halkı Yûsuf'u gördükten sonra onun dinini kabul edip, Allâh'a inanırlar.

Mâlik andan Yûsuf'ı alur gider

Kuds yolına gönülp azmi ider (1526)

*Kâfir idi **Kuds** kavmi ser-be-ser*

Anda saldı Yûsuf'ı çün Girdikâr (1527)

Askalân/ Ariş

“Yafa’nın 60 km. güneybatısında bulunan Askalân Tevrat’ta Aşkelon adıyla geçer. Helenistik, Roma ve Hristiyanlık devirlerinde dinî ve ticarî hayatta önemli bir yere sahip olan Filistin’in önde gelen şehirlerinden biri idi.” (Fayda, 1991: 487-488). Ariş ise “Sînâ yarımadasının kuzeyinde Akdeniz sahilinde kurulan şehir, eski Mısır’da Rhinokorura adıyla biliniyordu. Bugün Kuzey Sînâ bölgesinin (muhâfaza) merkezi olup çok verimli topraklara sahip bulunan Ariş vadisinin batı yakasında yer almaktadır.” (Bilge, 1991: 378-379).

Yusuf’un Kuds şehrinden sonra Mısır’a giderken uğradığı iki şehirdir. Ariş’te güzellikte kendisine denk kimsenin olmadığını dile getiren Yûsuf’un güzelliğine şehirdeki kimse itibar etmez.

Çırup andan yola çünkim girdiler

*Varup andan **Askalân’a** irdiler* (1577)

*İrdiler şehr-i **Ariş’e** dahi hem*

Yûsuf o şehri görücek pür-kerem (1585)

Mağrib

Doğu İslâm dünyasının (Meşrik) sınırı kabul edilen Mısır’dan Atlantik Okyanusu’na kadar uzanan Kuzey Afrika bölgesi ve Güney Sahrâ İslâm kaynaklarında Mağrib adıyla anılmaktadır. Günümüzde Libya, Tunus, Cezayir, Fas ve Moritanya bu bölgededir (Harekât, 2003: 318-322). Mesnevîde Zelîhâ’nın memleketi olarak geçmektedir. Zelîhâ, Azîz ile evlendikten sonra buradan ayrılıp Mısır’a yerleşir.

***Magrib** ilinde meger bir pâdişâh*

Var idi ki anun idi milk-i çâh (1105)

İç mekânlar

Kuyu

Yûsuf'un atıldığı kuyudur. Kenân civarında bulunan kuyunun Şeddâd bin Âd tarafından kazıldığı ifade edilir. Kuyunun özellikleri aşağıdaki beyitlerde ifade edilmiştir:

*Bir **kuyu** var idi anda ki ulu*

Ortaca anun içinde su tolu (432)

*İmdi işit ol **kuyu** hâlin sana*

Eydi virem ger kulak dutun bana (451)

Anı kazdurmış idi Şeddâd Bin Âd

Ana düşen kimesne bulmaz azâd (452)

Zelîhâ'nın Yûsuf İçin Yaptırdığı Sarây- Beytü'l- Kerem

Zelîhâ dâyesinin önerisi ile Yûsuf ile vuslata ermek için bir saray yaptırır. Dünyada eşi benzeri olmayan bu sarâyın dış duvarları akikten ve direkleri som altından, halıları döşekleri ipektendir. Her duvarın yakuttan dört penceresi vardır. Misk ve anber kokusu ile doldurulan sarayın duvarlarına Yûsuf ve Zelîhâ'nın suretleri işlenmiştir. Zelîhâ burda Yûsuf ile vuslata ereceği için saraya beytü'l-kerem adını vermiştir. Sarayın özellikleri aşağıdaki beyitlerle tasvir edilmiştir.

Bir sarây idem senün çün zer-nigâr

Tâ hod anunla bulasın vasl-ı yâr

İllâ çok altun gerekdür dir ana

Yapduram gönlün dilegince sana

Bir münakkaş kasrı zibâ eyleyem

Örtü döşek cümle dibâ eyleyem

Her biri bir dürlü zibâ renk ola

Kim gören kişiler anı deng ola

*N'ite kıldum gör anun tedbirini
Dört divârına anun her birini*

*Yûsuf'ı çün yaza nakkâş her yana
Hem yanında sen harîf olmuş ana*

*Bir sarây ola bu resme dilistân
Virmeye hergiz ana kimse nişân*

*Kande bakar ise Yûsuf ey nigâr
Sûretün ola gözine âşikâr (2727-2734)*

*Çün anı düzdürdi ol bedr-i tamâm
Ol ön adın kodı **beytü'l-kerem** (2749)*

Zindân

Yûsuf'un Zelîhâ tarafından atıldığı zindandır. Yûsuf burada sabr etmeyi, manevi olgunluğa ermeyi öğrenirken, zindanda Yûsuf'a rüya yorumlama kabiliyeti de ihsan edilir.

*Kıssa-i şerh-i beyân ider anı
Ârı dök didi Zelîhâ **zindânı***

*Kızıl altundan urur ser-be-ser
Saldılar üstine döşekler harîr*

*Ûd u anber kıldılar anda buhûr
Taht üzre oturur ol yüzi nûr (3119-3121)*

Yûsuf'un zindâna atılma sebebi zahirde işlediği iddia edilen suç olsa da zindana atılmasının gerçek sebebi dünya telaşından, masivadan, gönlündeki şüphelerden arınmasıdır.

*Ol revâdur fikr-i fâsidleri ko
Tevbeyle ma'siyet gerdini yu*

*Masiyetden tâ seni arı kılâm
Şek ü şübheden cânun arı kılâm*

Ol sebebden marifet ki sende var
omışam dir sende ol Perverdigâr (3179-3181)

Yûsuf'un Yaptırdığı Sarây

Yûsuf'un kardeşlerini ağırlamak üzere yaptırdığı saraydır. Duvarları altından olan bu sarayın her bir tarafına Yûsuf, kardeşlerinin kendisine yaptıklarını resmettirir.

Beytü 'l-Ahzân

Yakûb'un Yûsuf'u kaybettikten sonra kapandığı yerdir. Mesnevîde Yakûb'un burda gece gündüz kaldığı, kimseyle görüşmediği, tek kelâm etmediği anlatılır.

Cebrâ 'îl eydür atandan bil haber
Ol girübdür beytü 'l-ahzâna meger

Anda geçürür geceyi gündüzi
Ağlamakdan görmez olmuşdur gözi

Ol ev içinde oturur subh u şâm
Kimseyle söylemez hergiz kelâm

Kimseyle işi sözi yok anun
İllâ ağlar ol firâkıundan senün (3195-3198)

2.4. Eserdeki Motifler/Masal Unsurları

“Türkçe Sözlük'te “1. Yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden her biri: Halı motifi. Danteldeki motifler. 2. Bir eserde sık sık tekrarlanan süsleyici öğe. 3. Bestenin bir parçasına çeşitli yönlerden birlik sağlayan belirleyici küçük birim: Melodi Motifi.” (Türkçe Sözlük, 1998: 1578) olarak tanımlanan motif, Motif-Index of Folk-Litarature adlı altı ciltlik çalışmasında Türk masallarındaki motifleri de tetkik etmiş olan Stith Thompson tarafından “geleneğe kalma gücüne sahip olan, masalın en küçük unsurudur. Bu güce sahip olabilmesi için onun müstesna ve dikkati

çekebilen hususiyetleri olması gerekir.” (Sakaoğlu, 2007: 75; Akt. Karakaya, 2012: 202).

Halk edebiyatının pek çok türünde karşılaşılan motif unsuru, mesnevî gibi geleneksel anlatılarda da kullanılmıştır. Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf’da motifler şunlardır:

2.4.1 Rüya/Düş

Mesnevîde birçok yerde karşılaşılan ve hikâyenin seyrinde büyük rol oynayan motiflerin başında rüya gelmektedir. Mesnevîde işlenen ilk rüya Yûsuf’un gördüğü rüyadır. Yûsuf rüyasında ay ve güneş ile birlikte on bir yıldızın kendisine secde ettiğini görür.

İllâ dir ata aceb düş görmüşem

İşid anla gör neye tuş olmuşam

Yakûb eydür nicesi gördün ogul

Eydür atanı kulak ur bilmiş ol

Gördüm on bir yıldız ile ayı gün

Geldiler dir karşıma ey reh-nümun

Bir ulu şehirde görürem kendüzüm

Kızıl altun tahta üstünde özüm

Memleket yüzügi elümde meger

Karşıma turur yaraklu on ki er (100-104)

İkinci olarak Yakûb’un gördüğü düş anlatılır. Rüyada Yakûb, Yûsuf’un on kurt tarafından çevrildiğini, her birinin Yûsuf’a saldırdığını görür.

Düşü içinde gördi ol nâmüdâr

Yûsuf’ı on kırd eylemiş hısâr

Hamle kılmur her biri agzın açar

Yûsuf aglayu ara yirden kaçar

Yakûb anı görüp öninde sanur

Çagırur ol heybetiyle uyanur

Yüz yara urup didi ey Zü'l-Celâl

Çün bana virdün bunun gibi iyâl (219-222)

Mesnevîde rüya görenlerden biri de Mâlik'tir. Mâlik rüyasında Kenân'da bir kuyu görür. Bu kuyudan nurlar inciler saçılmaktadır. Mâlik, gökyüzünden o kuyuya doğru güneşin indiğini de görmüştür.

Gördi ol kendüzini Ken'ân'da

Düş içinde yürüdi anda

Yûsuf ol kıyunun içinde ki var

Kendüyi anda görür ol nâmüdâr

Nûrı çıkar kuyudan göge agar

Kendünün üstine hem dürler yagar

Gök yüzinden güneş iner nâgehân

Kuyuyu görür ol er ki ol zaman

Yine çıkar kuyu içinden görür

Karşısına ol varur bir dem turur (812-816)

Zelîhâ da Yûsuf'ı ilk kez rüyasında görür ve ona rüyada âşık olur. Sonra peş peşe iki rüya daha görür. Rüyasında Yûsuf'u Mısır'da bulacağını görür.

Ol düşde gördi bir sun'-ı İlâh

Kim bir oğlan durmuşdı sanki mâh

Çün Zelîhâ gördi düşde anı

Vâlihi hayrân denk oldu cânı

Ancılayın gördi ki yok hûb yüzün

Âşık olup yavı kılur kendüzün

Karşısına denk olup turmuş iken

Hûb cemâline nazar urmuş iken (1133-1137)

Kuds padişahı rüyasında şehirlerine bir sultanın geleceğini görür.

*Pâdişâh-ı Kuds'un o gice meger
Düş görür gelür ana bir muteber*

*Eydür ana ki ey server ol agâh
Çünkü yiründen turasın subh-gâh*

*Bir izzet ire bu şehre gün yüzi
Kim ayân ider nûrından gündüzi (1528-1530)*

Yûsuf'un zindandayken tanıştığı ekmekçi ve şarâbdârın rüyası metinde geçen önemli rüyalar arasındadır. Yûsuf'un rüya tabiri yaptığını bilen bu iki kişi aynı gece farklı rüyalar görürler. Yûsuf tarafından yorumlanan rüyalar gereğince ekmekçi idam edilir, şarâbdâr ise aklanır.

*Ben dahi dir bir aceb düş görmişem
Eydeyüm gör ki neye tuş görmişem*

*Didi gördüm bişmiş etmek ey ulu
Tablayla başum üstünde tolu*

*Dürlü kuşlar uça geldi per-şümâr
Kıldılar ol etmegi hep târûmâr*

*Hiç yirinde komadılar bil birin
Düşüm oldu eydivirün ta 'birin (3210-3213)*

Mısır sultanı Şâh-ı Reyyân'nın gördüğü rüya, hikâyenin kurgusu açısından önemli bir motif olarak karşımıza çıkmaktadır. Şâh, rüyasında Nil Nehri'nin kurduğunu, yedi zayıf öküzün yedi semiz öküzü yediğini, yine aynı şekilde yedi yeşil buğday başağın kökünde yedi kuru başağın bittiğini görür. Yûsuf bu rüyayı tabir ederek zindandan çıkar.

*İşid imdi ki n'ite olur beyân
Pâdişâh-ı Mısır-ı Reyyân ol zaman*

*Yatmışken ol düşinde bir gice
Bir acâyib düş görür işit nice*

*Nîl'ün ırmagı kurımıŝ ol görür
Isırur parmagını vü âh urur*

*Vâlih olup cânı almıŝken tana
Gördi yidi semiz öküz bir yana*

*Birinün yanında ol turur
Yidi öküz dahi ol aruk görür*

*Aruk öküzler ki var dururdu
Ol semiz öküzleri cümle yidi*

*Yine Reyyân gördi bugday yidi baş
Kim gögerüp bitmişdi şöyle yaş*

*Yidi baş bugday dahi uru görür
Yidi baş bugday katında hem turur (3522-3529)*

2.4.2. Rüyada görüp âşık olma

Halk hikâyelerinin en temel motiflerinden biri olan rüyada görüp âşık olma motifi, mesnevîlerde de görülebilmektedir. Zelîhâ, rüyasında gördüğü Yûsuf'a âşık olur.

*Bir gice yatmışdı ol gül- 'izâr
Uykuya garkdı nergis-i hü mâr*

*Ol düşde gördi bir Sun '-ı İlâh
Kim bir oylan durmıŝdı sanki mâh*

*Çün Zelîhâ gördi düşde anı
Vâlihi hayrân denk oldu cânı (1132-1134)*

2.4.3. Rüyada âşık olunan sevgiliyi arama

Halk edebiyatı ürünlerinde dikkati çeken diğer bir motif de rüyada görülen sevgiliyi gerçek dünyada aramaktır. Bu durum Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf'ta da görülmektedir. Zelîhâ rüyasında gördüğü delikanlının Mısır'da sultan olduğunu öğrenince ona ulaşmak ister. Bunun için babası Mısır Azîzi'ne elçi göndererek durumu anlatır. Mısır Azîzi, bu durumdan son derece hoşnut kalır ve Zelîhâ ile evlenmeyi kabul eder.

Sundı nâme aldu vü kıldı nazar

Okıdı ol bildi içinden haber

Şâdümân oldı ana yavlak Azîz

Bildi viridi Şâh-ı Magrîb ana kız

Mısır'a Magrîb'den meger varup gören

Altı ayda varur idi dir iren (1342-1344)

2.4.4. Kılık/Şekil değiştirme

Bu motif mesnevîde iki şekilde yer almaktadır: İlki şeytanın ak sakallı bir yaşlı kılığında Yûsuf'un kardeşlerine görünmesidir. Yûsuf'un kardeşleri babalarının Yûsuf'un yokluğuna dayanamadığını gördüklerinde yaptıklarına pişman olurlar. Bu durumu düzeltmek için yola çıktıklarında karşlarına yaşlı bir adam kılığında şeytan çıkar ve onları bu kararlarından vazgeçirir.

Didi ki ey Ya'kûb'un oğlanları

Erlik işinün kamu sultânları

Böyle ta'cîl kınde gidersiz aceb

Eydi virün dir bilem andan sebab

Gördiler bir ak sakallı pîr-i hûb

Şâdümân olur buyun görse kûlûb

Bilemediler anı İblîs durur

Yoldan ilter Âdem'i telbîs durur (602-604)

İkincisi de bir peri kızının Zelîhâ suretinde Azîz ile gerdeğe girmesidir. Zelîhâ, gerdek evine gelen Mısır Azîzi'nin Yûsuf olmadığını görünce çok üzülür. Bu durumdan kurtulması için Zelîhâ kılığında bir peri kızı Mısır Azîzi ile gerdeğe girer. Böylece Zelîhâ, Yûsuf için korunmuş olur.

*Allah ana diyü viripdi dişi bir
Azîz-i Mısır'a sevişdi ana dir
Bir melâyik bir dişi diyü getürür
Anlarun ara yirinde yaturur*

*Bekledi Allâh Zelîhâ'nun özin
Tâ ki bula bîkr anı Yûsuf güzîn (1441-1443)*

2.4.5. Mektup

Mesnevîde kahramanların birbirlerine haber vermek ya da bir konu hakkında bilgi vermek üzere gönderdikleri mektuplar birçok yerde kullanılmıştır. Bu mektuplardan ilki Mağrib sultanının Azîz'e kızı için gönderdiği mektuptur.

*Bildürelüm didiler hâli ana
Dir yazalum bir **biti** andan yana*

*Böyle bilicek habersiz Şâh'dan ol
Ol kızunı eyleye sende kabûl*

*Böyle yazmışdı bitide yâ Azîz
Vardur benüm Zelîhâ adlu kız*

*Yüzünü güneş görürse mât olur
Servi boyun görse iki kat olur (1300-1347)*

Yakûb'un Mısır Sultanı Yûsuf'a hırsızlık sebebi ile alıkoyduğu oğlu Yâmin'i serbest bırakması için gönderdiği mektup aşağıdaki şekilde geçmektedir.

*Derdine dermân anı buldı hemân
Tutdı kağıd u kalem aldı revân*

Çün saman üzre urmuşken raqam

Allah adın yazdı evvel adem

Kim anun ortağı yokdur bir durur

Fikri c nlarda anun tadb r durur (2179-2181)

Y suf'un Yak b'a cevap olarak yazdığı mektup ise şöyledir:

N me benden dir ey p r-i p k-ı c n

  n ire dir bile göresin bey n

 zzet   hürmet viren ol p di  h

 ullarına r zı v   ılan mülk-  h

Ey Zebihu 'll h 'un o lı   h-ı d n

Ey Hal llu 'll h 'un sırrı   h-ı d n (2210-2212)

2.4.6. İnsan dışı varlıklarla konuşma

Mesnev de kurt, balık, tepe, a a , deve gibi insan dışındaki varlıklar konu turulmu tur. Yak b, Y suf'u yedi i söylenilen kurt ile konuşur. Kurt Yak b'a peygamber etlerinin kendilerine haram olduğunu, Y suf'u yemedi ini söyler. Y suf'u öldürmek isteyen kardeşlerine önce tepe sonra a a  yaptıklarının yanlış olduğunu, Y suf'a zarar vermemelerini söylerler. Mısır'a giden Y suf, Nil Nehri'nde yıkanırken bir balıkla konuşur. Balık hiç oğlu olmadığını, Y suf'un kendisine dua etmesini söyler. Y suf'un dua etmesiyle çocukları olur.

Y suf zindandayken dışarıya bakan pencereden Ken n'dan gelen bir kervan görür. Kervandaki bir deveden babası ile ilgili haber alır.

2.4.7. Gömlek

Gömlek motifi mesnev de önemli bir motif olarak i lenmi tir. Y suf'un hayatında    önemli dönüm noktasını temsil eder. İlki kardeşlerinin kana bulayıp babalarına getirdikleri g mlektir.

Kanlu g nleg n Y suf'un aldılar

Anı Yak b 'un  nine saldılar (560)

Yûsuf'tan murad almak isteyen Zelîhâ'nın Yûsuf'un gömleğini arkadan yırtması hadisesi ile gömlek tekrar ortaya çıkar:

*Ardına düşdi Yûsuf'un ol zamân
Yitdi etegine yapışdı revân*

*Yidi kapu kaçça çıkdı nâmüdâr
Der-pence etegin tutup nigâr*

*Çekinür anun elinden kurtulur
İllâ Yûsuf ard etegi yırtılır (2828-2830)*

Mesnevîde geçen son gömlek, gözleri ağlamaktan görmeyen Yakûb'un gözlerinin görmesi için Yûsuf tarafından gönderilir. Yakûb, bu gömleğin kokusunu çok uzaklardan hisseder ve gömleği yüzüne sürünce tekrar görmeye başlar.

*Ol buyurdi gönlegini aldılar
Atasına muştulayı geldiler (4809)*

2.4.8. Kahramana yardımcı olan kişi

Metinde bu görevi Zelîhâ'nın dâyesi üstlenir. Çocukluğundan beri Zelîhâ'nın yanında olan bu kadın, mesnevîde Zelîhâ'nın akıl danıştığı, her zaman yardım gördüğü biridir. Zelîhâ'ya Yûsuf'a kavuşması için bir sarây yaptırması fikrini de dâyesi vermiştir.

2.4.9. Tılsımlı eşya

Mesnevîde tılsımlı eşyalardan biri Yûsuf'un İbni Yâmin'e takması için verdiği bileziktir. Diğer kardeşleri bu bileziği görünce alıp takmak isterler. Fakat bilezik kimsenin kolunda durmaz. Tekrar İbni Yâmin'in koluna geçer.

*Bana bir sırça bilezik virdi uş
Gönlüm olmuşdur anunçün didi hoş (1701)*

*İşidüp Yehûdâ ayıtdı kanı
Ol bilezik görelüm dir anı (1702)*

2.4.10. Sembolik sayılar

Halk edebiyatı ürünlerinde sıklıkla karşılaşılan birtakım özel sayılar vardır. Bu sayılar mesnevîde genellikle yedi ve kırk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yedi rakamı mesnevînin birçok yerinde kullanılmıştır. Zelîhâ, Yûsuf'u evlatlık aldıktan sonra Yûsuf'un yedi yıl aşkına karşılık vermesini bekler.

Yedi yıldur yalvaruram ben ana

Nâgehân bir kez nazar ide bana (2718)

Sabr kılmak bana assı itmedi

*Ağlaram **yidi yıl** işim bitmedi (2720)*

Yûsuf zindanda yedi yıl kalır.

Gayret itdi sözüne Rabbü'l-Celîl

*Olasın zindânda didi **yidi yıl** (3166)*

Şâh-ı Reyân rüyasında yedi semiz ve zayıf öküz ile yedi kuru ve yaş başak görür.

***Yidi** semüz gördi öküz şehr-i yâr*

***Yidi** yıl ucuzluk ola âşikâr (3594)*

***Yidi yıl** ucuzluk olusardur ön*

*Kızlık olısar **yidi yıl** illâ son (3597)*

Kırk rakamı mesnevîde geçen diğer önemli sembolik sayılardandır. Yakûb Yûsuf için kırk yıl gözyaşı döker.

*Çünkü **kırk yıl** dökdi yaşı o emîn*

İrte gice olmadı bir dem sâkin (3432)

İbn-i Yâmin Yûsuf'tan kırk yıldır ayrı düştüğünü söyler.

***Kırk yıl** oldu güç ile buldum seni*

Bunlarunla kırusan gidem beni (1870)

Zelîhâ'nın Yûsuf'a aşkını duyan ve onu kınayan Mısırlı kadınlar kırk kişidir.

***Kırk idi** avratı dir sâhib-beyân*

Çün Zelîhâ'dan bilürler dâsitân (3003)

2. 5. Mesnevîde Görülen Olağanüstü Durumlar

Mesnevîde gerçek hayatta olması muhtemel olmayan olağanüstü durumlarla karşılaşılmıştır. Tespit edilen bu durumlar şunlardır:

- Kuds Begi hayran olduğu Yûsuf'un yüzünü gördüğünde üç gün baygın yatar.
- Kuds şehrinde Yûsuf'u gören putlar yıkılır.
- Annesinin mezarını ziyaret eden Yûsuf'u hırpalayan Malik'in kölesi sebebi ile kafilenin başına olağanüstü şeyler gelir.
- Hz. Hud kuyuda senelerce Yûsuf'u bekler ve onu gördükten sonra vefat eder.
- Yûsuf'un Zelîhâ'ya karşı suçsuz olduğunun anlaşılması için iki aylık bebek şahitlik eder.
- Zelîhâ'nın gençliğine ve güzelliğine tekrar kavuşması.
- Yakûb'un gözlerinin Yûsuf'un gömleği sayesinde tekrar görmesi.
- Bir peri kızının Zelîhâ yerine Mısır Azîzi ile gerdeğe girmesi.
- Yûsuf'un deve ve balık ile konuşması.

3. METİN

3.1. Metin Kurmada Dikkat Edilen Hususlar ve İzlenen Yöntemler

Metnin çevriyazıya aktarılmasında Prof. Dr. İsmail ÜNVER'in "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" adlı makalesi esas alınmıştır.

1. Çalışmada klasik Türk edebiyatı metnlerinin okunmasında kabul gören transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır.
2. Metindeki başlıklar koyu yazılmıştır. Mesnevî nazım şekli ile yazılan eserin her beyti numaralandırılarak verilmiştir. Mesnevîde geçen gazel ve diğer şiirler bu numaralandırmanın dışında tutulmuştur.
3. Metinde geçen gazellerin vezinleri başlığın altına italik bir şekilde yazılmıştır.
4. Metinde tahrip olup okunamayan ifadeler "[...]" şeklinde gösterilmiştir.
5. Metinde okunup emin olunmayan ve anlamlandırılmayan ifadeler ise "[?]" şeklinde gösterilmiştir.
6. Metinde tahrip olan bazı bölümlerde okunamayan ifadeler metin tamiri doğrultusunda okunup köşeli parantez ([ ]) içinde verilmiştir.
7. Vezin kusurları tespit edilmiş, dipnotta belirtilmiştir.
8. Arapça ve Farsça kelimelerde geçen ön ekler ve son ekler kısa çizgi (-) ile gösterilmiştir: bî-cân, pür-hüner, nîk-nâm.
9. Farsça birleşik kelimeler iki kelime arasına kısa çizgi (-) konularak gösterilmiştir: Sîmîn-beden, nev-cüvân, sahib-cemâl.
10. Bazı kelimelerdeki medli okunuştan kaynaklanan ses türemeleri gösterilmiştir: pâdişâhlık, âfitâb.
11. Vezin gereği yapılan hece düşmeleri kesme işareti (') konularak yazılmıştır: n'ola, n'eylersin, n'idelüm.
12. Arapça ecvef köklerin ism-i fâillerinde hemze kullanılmıştır: dâ'im(<dâyim), câ'iz (<câyiz).
13. Farsça tamlamalar iki kelime arasına gelen izafet kesresi (-i) ile gösterilmiştir: Kavm-i kirâm, mazlûm-ı dîn, bedr-i münîr.
14. Arapça tamlamalar, Osmanlı Türkçesindeki alışlagelmiş hâliyle yani iki kelime arasına gelen harf-i tarif (-el) ile gösterilmiştir: Rabbü'l-âlemîn, beytü'l-ahzân.
15. Metinde yazıda bir birlik söz konusu olmadığı için metnin çeviri yazısı yapılırken metine sadık kalınmış. Bu bakımdan bazı kelimelerin yazımında farklılıklar

gözlenebilir. Bu durum, tamamen müstensih'in tercihine müdahale etmemek için tercih edilmiştir.

16. Eski Anadolu Türkçesi özelliği gösteren metinde Türkçe kelimelerin yazımı dönemin özellikleri göz önünde tutularak verilmiştir: eydün, atamuzdan, bilün.
17. Eski Anadolu Türkçesinde “-ub” şeklinde yazılan zarfîil eki “-up” şeklinde okunup yazılmıştır.
18. Belirtili isim tamlamaları metinde bazı yerlerde arada vav harfi kullanılarak verilmiştir. Metindeki bu kullanıma müdahale edilmemiş, ifadenin doğru şekli dipnotta belirtilmiştir: vasf u hâli.

3.2. Çeviri Yazı Alfabetesi

Tablo 3.1. Çeviri yazı alfabesi

Harf	Büyük Harf	Küçük Harf
ء	E	e
آ, ا	E, A, Ā	e, a, ā
ب	B	b, p
ت	T	t
ث	Ş	ş
ج	C	c
چ	Ç	ç
ح	H	h
خ	H	h
د	D	d
ذ	Z	z
ر	R	r
ز	Z	z
ژ	J	j
س	S	s
ش	Ş	ş
ص	Ş	ş
ض	Ž, Đ	ž, đ
ط	Ṭ	ṭ
ظ	Z	z
ع	‘	‘
غ	Ğ	ğ
ف	F	f
ق	K	k
ك	K, G	k, g
ل	L	l

م	M	m
ن	N	n
و	V, Ū, Ü, O, Ö	v, ū, ü, o, ö
ه	H	h, a, e
ل	Lā	lā,
ي	Y	y, ī,

3. 3. Metin (Çevriyazı)

Manzûme-i Kışsa-i Yûsuf

(*Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*)

[1b]

- 1 Ol büyüdükçe büyürdi ol budak
Ya‘kûb anı keser idi merd-i Hâk
- 2 Anıñçün bitdi ol bilir idi
Anı aña bir ‘aşâ kılur idi
- 3 Virdi on bir aña oğul çünki Hâk
Ol ağaçdan bitdi hem on bir budak
- 4 Eyler ‘aşâ her birine kesüp anı³
Ancılayın oldu on bir oğlanı
- 5 İllâ Yûsuf toğıcağ bitmez talı
Vâlih oldu gördi Ya‘kûb o hâli
- 6 Geldi Ya‘kûb’a meger ki Cebrâ’îl
Bir çubuk getürdi zümürüt yeşil
- 7 Şaldı uçmağdan anı dir saña Hâk
Anı dir Yûsuf’a eylesün tayak
- 8 Çünki Allâh emrini eyle bilür
Yûsuf’a Ya‘kûb anı ‘aşâ kılur
- 9 Çünki oğlanları anı gördiler
Hasede her biri bünyâd urdılar

---

³ Vezin hatası yapılmıştır.

- 10 Didiler kim ne kılalum imdi biz
Atamuz anı dutar böyle ‘ azîz
- 11 Bunuñ işin bir yaña itmek gerek
Cümlemüz yâ tağılup gitmek gerek
- 12 Böyle itdügün aña görmeyevüz
Her bir işine nazar urmayavuz
- 13 [Oğlı]⁴ oldu bizden anı çok sever
Ata oğlın buncılayın yok sever
- [2a]**
- 14 Biz dağı oğluyuz âhir sözi yok
Bizi hiç anuñ göresi gözi yok
- 15 Dâ ’im aña rağbetini arturur
Bize dâ ’im zağmetini arturur
- 16 Hâline Yūsuf’uñ oldılar hasūd
Her birinüñ yüreginde yanar od
- 17 O hasedden tutdı bunlar ‘ illeti
Ol sebebden çekdiler çok [‘ illeti]

Rivāyet-Kerden İbn-i ‘ Abbās (raḏiyallāhu anh) Ez-İn-Kıssa [...]

- 18 İşid imdi saña didem dāsītān
İbn-i ‘ Abbās eyle şerh eyler beyān
- 19 Bir gice Yūsuf ki oturmuş idi
Gözlerini uyku anuñ almış idi

---

⁴ Metinde tahrip olunan kısım tarafımızca tamamlanmıştır.

- 20   Kamu qardaşları ile ol gdr [?]
Dirilp bir yire cem‘ ile trur
- 21   Yire dikerler aēaēların tamām
Her biri el elinde bir maēām
- 22   Ysuf aēacın yire ēnki diker
Tengri qdretiyle ol dem biter
- 23   Ggerp yapraēlanur virr yemiē
Ol mfessirler bu resmiyle dimiē
- 24   Bitmedi qardaşlarını dir meger
Qr aēacd var ser-be-ser
- 25   Tā gele trd babasını boyladı
Grdēi dēni aēa syledi
- [2b]
- 26   ēn ulalup Ysuf oldu hb-cemāl
Oqd ‘ ilmiyle oldu ber-kemāl
- 27   Eyle şan ol gkden inmiēdr melek
Yir yzine seyrān ider bu felek
- 28   Her kim aēa gzin kılsa naēar
Bir melek şanur idi degil beēer
- 29   Aēdı Kr‘ān’da bun Perverdigār
Yig qaēaē budur didi ol Br  Bār

Naēnu Naēussu‘ Aleyke Ahsen’l- Qaēaē

- 30   İbn-i ‘ Abbās eyle eydr pāk-i cān

Ol ki tefsîr-i kelâm ider beyân

31 Bu beyândan eyle takrîr eyler ol
Muştafâ'ya dir neden oldu nuzûl

32 Sûre-i Yûsuf ki Resûl bildi dir
Ol bu resm ile beyânın kıldı dir

33 Muhtelifdür bunca dürlü kavîl ile
Şerh idelüm tâ ki mü'minler bile

34 Biri bu resme buyurmuşdur haber
Ol emîrû'l-mü'minîn bir gün 'Ömer

35 Oturur kendü hâlinde ol emîn
Bir cemâ'at katına geldi hemîn

36 Kim Cühûdlar idi anlar kavm-ı dūn
'Ömer'e geldiler bahş için

37 [...] uluları idi kavm-i Cühûd
Kim Müslümânlığa olmuşdı hasûd

[3a]

38 Kendüleri dîninde⁵ nev[?] İslâm'dan
Hak Te'âlâ virdüğü in'âmdan

39 Kanxısı yigdür diyü söylediler
'Ömer ile anı bahş eylediler

40 Mülzem idüp anları yiñdi 'Ömer

---

⁵ Vezin hatası yapılmıştır.

Dīn-i İslām'ında çünki mu' teber

- 41 Ol Cühūdlardan biri bir söz didi
‘Ömer’e anı gör⁶ ki neyüz didi
- 42 Böyle söyledi ol er kılp ‘itāb
Didi Allāh’dan nüzūl oldı kitāb
- 43 Ol bizimki mi durur yoḥsa sizūñ
Bilmek isterüz tarīḳin bu erūñ
- 44 ‘Ömer eydür anlara ey baḥtlu
Bizüm olur dir kitābumuz ulu
- 45 Kim ‘Arab dilince fażlanır tamām
Virdi luṭfından bize Rabbū’l-enām
- 46 Ol Cehūd eydür bizümdür mu' teber
Ne delīle aña didi ‘Ömer
- 47 O Yahūdī eydür ey luṭfı delīm
Ol sebebdendür kitābumuz ‘azīm
- 48 Kışsa-i Yūsuf içinde yād olur
Oḳuyanlar cānı gönli şād olur
- 49 Ol sizūñ yoḳdur kitābuñuzda dir
Virmedi anı size ol Bār u Bīr
- 50 Çünki ol er eyle söyledi ḥaber
Anı işidüp melūl oldı ‘Ömer

---

⁶ Vezin hatası yapılmış, açık hece olması gerekirken kapalı hece kullanılmıştır.

[3b]

- 51   Turdı Resûl atına geldi g z n
Ol Yah d 'n n a a eydür sözün
- 52    ş d p oldu mel l Fahr-i Cih n
Baş   ine şald  turd  bir zam n
- 53   Geçdi g  linden Res l' n ki 'aceb
Bize virmedi an  dir ferd-i Rab
- 54   Yüz göge t t p didi ey K r-söz
Sa a ma' l m durur   ir gizl  r z
- 55   Dilerem senden didi ey D dger
Y suf a v lini bilem ser-be-ser
- 56      n Res l an  dileyüp eyler   
Cebr ' l'e emri kıldı P diş  
- 57      n    b m dir niy z itdi ba a
Var didi s re-i Y suf ilet a a
- 58    rdi Cebr ' l H   emriyle hem n
S re-i Y suf getürdi ol zam n
- 59   Gördi Res l an  ş d oldu c n 
O ıd  a   ba bildiler an 
- 60   Uş budur bir  avl ki did   meger
Bir  avilden daği i itgil haber

 avl-i D ger Ger G yed M fessir n-   n-K   a

- 61   Ol zam n ki Mu tafa mu' ciz kıılır

Mekke'den gider Medīne'ye gelür

- 62 Ola aşhābı yārenleri tamām
Evlādı vü muhācirleri be-nām

[4a]

- 63 Milkinüñ varlığını terk itdiler
Yüz urup hep Medīne'ye gitdiler

- 64 Resül⁷ ile oldılar and u muķīm
Bir gün oturmuşlar idi söz delim

- 65 Resül'e⁸ ayıtdılar faħr-i cihān
Olsa bize didiler bir hoş beyān

- 66 Hālümüze nisbet olsa kışşa tām
Oқuyup sürse gönülden guşşa [bebān]

- 67 Eyledi anı cihān faħri taleb
Kışşa-i Yūsuf'ı virdi Hāķ Çalab

- 68 Oқuyup aşhābları anı bilür
Kendü hāline bular şükür kılur

- 69 Virdi Yūsuf kışşasın anlara Hāķ
Bir daħi ķavl idelim ki ur ķulaķ

Қavl-i Diğer Güyed Rāviyān-ı Aẖyār

- 70 'Āyişe bir gün oturmuşdı meger
Ol Resül ile bile faħr'ü-l beşer

⁷ Açık hece yerine kapalı hece kullanıldığı için vezin hatası yapılmıştır.

⁸ Aynı yanlışlık tekrar edilmiştir.

71 Resûl'e⁹ eydür ey 'âlem serveri
Hağ Te'âlâ'nun güzîn peygamberi

72 Olsa Allâh'dan bize dir bir kelâm
Okuyup anı olayduk şâd-kâm

73 Hâlümüze nisbet olsa biledük
Okuyuben anı şâdi kıladık¹⁰

74 Çünkü 'Âyişe'nün işitdi sözün
Diledi Resûl Hağğ'a tutdı yüzün

[4b]

75 Şûre-i Yûsuf'ı viridi Müste'ân
Okuyup bildiler olup şâd-mân

Rivāyet Diğer Gūyed

76 Bir dağî eydür rivāyet âşikār
Ol zamān içinde kāfirler ki var

77 Dirler idi uşagı vü irisi
Turur idi ara yirden birisi

78 Ol geçenlerden beyān eyler idi
Bir hikāyet-i dāsītān eyler idi

79 Yır yirin aşhāb anı işitdiler
Geldiler peygambere şerh itdiler

80 Bize dağî olsa dirler bir beyān

⁹ Açık hece yerine kapalı hece kullanıldığı için vezin hatası yapılmıştır.

¹⁰ Rediflerde görüldüğü üzere yazıda bir birlik söz konusu değildir. Bazı kelimelerde yuvarlaklaşma var iken bazı kelimelerde yoktur.

İşidüp dirler olayduk şādumān

81 Hātemümürsel ol nebīler sultānı
Yüz urup diledi Allāh’dan anı

82 Haḳ buyurdi Cebrā’īl girdi yola
Kışşa-i Yūsuf getürdi Resūl’e

83 Oḳuyup aşḥab cānı şād oldılar
Her biri ḳayḡudan azād oldılar

84 İmdi diñle Yūsuf aḥvālin be-nām
Evvel āḥir idelüm saña tamām

Kışşa-i Vaşf-i Hāl-i Yūsuf ‘Aleyhi’s-selām

85 Ger ola tevfiḳi Tengri’den baña
İdeyim bir söz beyānından saña

[5a]

86 Kim ḳaşas naḳli bu resme söyler uş
Yūsuf’ı idem ne resme gördi düş

87 Bir gün ol Ya’ḳūb-ı pīr-i enbiyā
Kendü ḥālinde oturur bī-riyā

88 Dizine yatmış idi Yūsuf meger
Yüzine ḥayrān anuñ şems ü ḳamer

89 İki kişi iḥtilāf eylediler
Yūsuf’uñ düş gördügin söylediler

90 İttifāḳ eylediler Yūsuf güzīn
Gice mi gördi düşi yā gündüzin

- 91 Biri eydür yatacak göñlü hoşın
Ezine gicesidi gördi düşün
- 92 Bir ezine günü gündüz gördi dir
Atası dizine çün urdı dir
- 93 Atasınıñ dizine yatmışdı
Öli der uykusına yatmışdı
- 94 İşbu resme yatur idi mähveş
Karşusına geldi Ya' kûb' uñ güneş
- 95 Yūsuf'a bakar idi ki güne
Fikrini eyler idi ol boyuna
- 96 Kim 'aceb bu gün mi görke hûb ola
Yohsa bundan dir Yūsuf maḥbûb ola
- 97 Uyanup Yūsuf nagāh açar gözin
Atasınıñ böyle işidür sözün
- 98 Eydür atasına ey adı nihād
Ol güneş bir pāre nūrdur ber-cemād[?]
- [5b]
- 99 Ādem oğlu berāt u cānım didi
Ulu ayak Şan' i Yezdān' um didi
- 100 İllā dir ata 'aceb düş görmişem
İşid añla gör neye tuş olmuşam

- 101 Ya‘kūb eydür nicesi gördüñ oğul
Eydür ataña kulağ ur bilmiş ol
- 102 Gördüm on bir yıldız ile ayı gün
Geldiler dir karşıma ey reh-nümün
- 103 Bir ulu şehirde görürem kendüzüm
Kızıl altun tahta üstünde özüm
- 104 Memleket yüzügi elümde meger
Karşıma тұrur yaraqlu on ki er
- 105 Her biri sâz salağ aldı hemân
Göklerüñ qapısı açılmış ‘ayân
- 106 Şanasın ‘âlem münevver nūr idi
Kamu varlık şahdı mesrūr idi
- 107 Çünkü gördüm yıldız on birdür tamām
Karşıma gelüp baña eyler selām
- 108 Çünkü gelüp hizmetüme yitdiler
Yüz urup önümde secde itdiler
- 109 İlerü yürüdi bir yıldız-ı rüşen
Hoş tevāzu‘ la dir ey cān vü ten
- 110 Görmege müştākdum yavlağ seni
Ol sözi anuñ vālih itdi beni
- 111 Ol sözinden bu cānum rahat bulur üküş
Baña eydür vir didüm aduñ n’olur

[6a]

- 112 Zühredür dir adım ey nev-cüvân
Seni görüp didi oldum şādumân
- 113 Görürem gökden Burak kuş indi yir
Kim benüm tahtum üzere kondı dir
- 114 Baña ol kuş daği böyle dir haber
İşbu yılduzlar ki gördüñ ser-be-ser
- 115 Olmak ister hizmetüñe cümle kıl
O şefâ' atle beni kılun kabûl
- 116 Baña karşı geldi yılduzlar söze
Ey güneş didiler sen gün yüze
- 117 'Āşık olmuşlardur iderler sücûd
Bize destûr olsun ey arı vücûd
- 118 Yine varavuz yirümûze tamâm
Medh-i hûnuñ olavuz her şubḥ u şâm¹¹
- 119 Yine destûr virdüm anlara hemân
Tutağaldum Zühre yılduzın revân
- 120 Göñlüm ol yıldıza virdüm pür-hüner
Yüzine sürse yüzün güneş eger
- 121 Nûrı andan daği olaydı ziyâd
Cân u göñül anı görüp oldu şād

---

¹¹ Metinde şubḥ-ı şâm şeklinde geçmektedir, fakat doğru kullanımı şubḥ u şâm şeklinde olmalıdır.

122 Ey arı āyetlü ur muḥkem dīne
Ay u gün ḳatuma geldiler yine

123 Nūra ḳarkıdı bular rūṣen yüzi
Secde ḳılup böyle eydürler sözi

124 Seni gören dir sa‘ adetler bulur
Gözlerimiz dir bizüm rūṣen olur

[6b]

125 Gönlümüz senüñle ḥürrem ṭurur
Yüzüñe baḳmaḳ daḫi bir dem ṭurur

126 Ṭurdum anlara tevaṣu‘ eyleyüp
Taḥtuma aldum eyü söz söyleyüp

127 Güneşe ṣerḥ eyledüm hep vaṣf-ı ḥāl
Ne didüğim ey daḫi bil ü maḳāl

128 Aña yılduzlardan eyledüm kile
Ay güneş işitirlerdi bile

129 Evvel āḫīr çün sözüüm işitdiler
Yine anlar baña secde itdiler

130 Ay güneş birbirine ayrı ḳalur
Anda yılduzlar daḫi ayru ḳalur

131 Tatlu virdüm anlara didüm cevāb
Ne ḥaddengi idüp dürlü ‘ itāb

132 Ḳayḡu yimeñüz didüm oluñ emīn
Ben sizüñem siz daḫi benüm hemīn

- 133 Bu hāl içinde uyandum nāgehān
Ta‘bīri nedür baña eyle beyān
- 134 Çün Yūsuf’ dan Ya‘kūb işitdi anı
Bildī ta‘bīri nedür qorqdı cānı
- 135 Nāgehān qardaşları dir işide
Düşmen olalar buña bir iş ide
- 136 Eydür oğul qayğu görmesün özüñ
Her düşüñi evler[?] idi kendüzüñ
- 137 Degme bir kişi görür ger çok durur
İ‘tibāra ta‘bīr ideler yok durur
- [7a]
- 138 Yalvarup atasına dir pāk-dil
Ta‘bīri nedür bunuñ dir şerh kıl
- 139 Eydivir dir çünki and virdi aña
Gözi tolup Ya‘kūb’uñ qaldı taña
- 140 Yūsuf eydür niçün aqlarsın ‘aceb
Eydivir aħır baña n’oldı sebeb
- 141 Ya‘kūb eydür qorqaram ey nev-cüvān
Bu düşüñi ideseñ hālqa ‘ayān
- 142 İşidüp qardaşlaruñ hem bileler
Bir yaramaz dir saña iş kılalar
- 143 Didi gel imdi benümle ‘ahd kıl
Dimegil qardaşlaruña cehd kıl

- 144 Eydivireyim düşüñ ta‘ bîrini
Nice olur bileyin taqrîrini
- 145 Atasınuñ işitür çün sözini
Elini aldı vü urdı yüzini
- 146 ‘Ahd kıldı kimseye rāzını
Söylemeye çoğın vü azını
- 147 Gelmeye ol düşüni hergiz dile
Ulu kiçi işidüp anı bile
- 148 And içdi ahdı muhkem kıldı ol
Ya‘ kûb ayıtdı ki işit ey oğul
- 149 İşbudur saña didüğüm söz didi
Düşde ol on gördüğün yıldız didi
- 150 İşbudur ta‘ bîri dir ey nîk-nām
Ol senün kardaşlaruñdur dir tamām

[7b]

- 151 Atañ anañdur didi ayla gün
Cānıyla seni severler didi çün
- 152 Bunlar¹² yıldız cān göğünde sensin ay
Şāhib emlāksın sen anlardur gedāy
- 153 Olırsarsın sen bulardan dir güzîn
Hürmetüñe uralar cümle yüzün

---

¹² Açık hece yerine kapalı hece kullanılmıştır.

- 154 Ta‘biri budur düşüñüñ bil haber
İllā baña özüñi eyle hazer
- 155 Söyleme kardaşlaruña tuymasun
Kaşd idüp saña bunlar yuymasun
- 156 Yūsuf eydür atasına ey bahtlu
Aşlı paygamber durur bunlar ulu
- 157 Hāşıl ola mı bular dir hased
Ol sebebdendir işleyeler dir fesād
- 158 Niye düşmen ola dir bunlar baña
İşbu hāle dir yigen qaldum taña
- 159 Ya‘kūb eydür Yūsuf’a ey yüzi gün
Ādem ardınca durur İblīs-ı dūn
- 160 Fitne birağur araya azdurur
Yoldan iletmedük kişi azdurur
- 161 Ādem oğlu göñline ol yol bulur
Ey niçe serverlere fırsat bulur
- 162 Yigergi[?] oldur ki sen esrāruñı
Kimseye söyleme dilde zāruñı
- 163 Yūsuf ayıtdı ata eyle kılam
Sözümü göñlüm içinde ben bilem
- [8a]
- 164 Çünkü yidürdüñ baña söz qandini
Hürmetünüñ qabūl idem pendini

165 Yūsuf eyle qaldı ki Ya‘kūb dir
Düşüni şaklaya açmaya idi sır

166 Dimedi hergiz kişiye gizledi
Bu tārīki illā gör kim izledi

Şindan Māder-i Şem‘ün Cevāb-ı Yūsuf Piser Ān Hōd Goft

167 İşid imdi nice oldı vaşf-ı hāl
Ne sebebdan Yūsuf’a irdi melāl

168 Ya‘kūb anda ki anuñ düşün bilür
Nice Yūsuf’a anı ta‘bır kılur

169 Şem‘ün anası kulaq urmış idi
Bir divārın ardına tırmuş idi

170 Yūsuf’a Ya‘kūb didügin ser-be-ser
İşidür bir bir anı bilür haber

171 Geldi anı didi oğlanlarına
Kaygu şaldı anlaruñ cānlarına

172 Sözüni anuñ işitdiler hemīn
Toldı gönülleri içi kibri kin

173 Bir yire gelüp kamu tanışdılar
Her biri soñın öñin tanışdılar

174 Didiler ki atamız sever anı
Şankim oldur gövde içinde cānı

175 Buncılayın bir yalan söyledi ol
Atamız girçek şanup itdi qabül

[8b]

- 176 Bir yalandan ancılayın söziyle
Atamuzu aldadı şol öziyle
- 177 Ara yirden birisi eydür meger
Biz daği bundan işitdük haber
- 178 Biz daği Yūsuf'a düşün şoralum
Eydivirir mi didi bir görelüm
- 179 Yoḥsa bizden anı kılur mı nihān
Bir görelüm şınayup dir bir zamān
- 180 Aña göre kılavuz tedbîrini
Kavline inanduravuz birbirini
- 181 ‘Ādeti olaydı bunlar ol zamān
Gün tolanup gice olunca hemān
- 182 Altı ‘avrat Ya‘ kûb’uñ ki var idi
Çift helāli anuñla yār idi
- 183 İki oğlu her birinden nîke hû[?]
Gice olsa cem‘ olurlar idi kamu
- 184 Birinüñ evine giderler idi
Şoḥbet ol arada iderler idi
- 185 Anda yaturlardı gice ser-be-ser
İşlü işine giderlerdi seher
- 186 Ol gice Yūsuf’ı bile aldılar
Şem‘ ün anası evine geldiler

187 Kim bulalar anda gönül hoşunu
Soralardı hem Yūsuf'a düşini

188 Nice ki bunlar aña yüz urdılar
Dimedi Yūsuf düşini şordılar

[9a]

189 Didiler aña neden korkar cānuñ
Biz hū bildik didiler düşüñ senüñ

190 Ol ki Şem'ün anasından bildiler
Taqrîrin yine Yūsuf'a kıldılar

191 Bildi Yūsuf dağı işitmişler haber
Anlara dağı düşüni ser-be-ser

192 Eydivirdi her biri işitdiler
Vālih olup kendülerden gitdiler

193 Ulu kiçi her biri korkdı cānı
Pes helāk itmek dilerler oğlanı

194 Tanışup gönüllerin bir itdiler
İşbu resme fıkır-i tedbîr itdiler

195 Yūsuf'ı ki öldüreler hūrı zār
İllā gör kim ne kıılır Perverdigār

196 Olmadı tedbîr anlaruñ dürüst
Kim kavî oldu işine kimi süst

197 Yūsuf'uñ kardeşları var ki be-nām
Düşmen oldılar aña çünkü tamām

- 198 Kim helāk olaydı ol nev-cüvān
Ya' kûb anlara olaydı mihribān
- 199 Anları göreydi Ya' kûb gözi
Mihr olup anlara duta yüzi
- 200 Hâk Te'ālā Ya' kûb'a virdi bir iş
Hasretiyle ağlar idi yaz u kış
- 201 Gözlerinüñ nûrın aldı Yādıger
Anlara eylemeye rahmet nazār
- [9b]
- 202 Yūsuf'ıñ meylin gönülden irmedi
Gönli mihrin bulara uyarmadı
- 203 Ger hasedden aña kıldılar hışār
Yine kendüleri koydı Girdigār
- 204 Birinüñ kalmadı gönlinde şafā
Kim Yūsuf'a ideler bunlar vefā
- 205 İmdi biz geldük Yūsuf'ıñ işini
İdelüm nice olur teşvîşini
- 206 Düşüni kardaşları çün bildiler
Anuñçün gör ne tedbîr kıldılar
- 207 Her biri içi tolu kibr ü kine
Tanışup bir yire geldiler yine
- 208 Her birisi meger yine kıldı şalā
Yūsuf'a itmek dilerler bir belā

- 209 Didiler imdi ne çäre idelüm
Aradan anı avāre idelüm
- 210 Niçe kim ol diridür dirlü eger
Kılmayıser atamız bize nazar
- 211 İttifākı böyle dirler idelüm
Alup anı atamızdan gidelüm
- 212 Bulalum bir arada halvet-maḳām
Uḡramaya gelüp anda ḥāşı ‘ām
- 213 İdevüz anda Yūsuf’a bir belā
Kimse olmaya elümüzden ala
- 214 Öldürevüz aramızdan gide ol
Ḥāṭırımız andan olmaya melül

[10a]

- 215 Şoñra biz ol işe tevbe kılavuz
Ne gelürse bize Ḥaḳ’dan bilevüz
- 216 İşbunuñ üstine kıldılar qarār
Yūsuf’a ki ideler bir kār u zār
- 217 İşbu resme ki bular tedbīr urur
Ḳurdı Ya‘ḳūb bir ḳavül bunda görür
- 218 Kim düşinde yatmışdı o gice
Ḳurdı Ya‘ḳūb anda gördi ey ḥoca
- 219 Düşi içinde gördi ol nāmūdār
Yūsuf’ı on ḳurd eylemiş ḥıṣār

- 220 Hamle kılur her biri ağzın açar
Yūsuf ağlayu ara yirden kaçar
- 221 Ya‘kūb anı görüp öñinde şanur
Çağırur ol heybetiyle uyanur
- 222 Yüz yere urup didi ey Zü’l-Celāl
Çün baña virdüñ bunuñ gibi ‘iyāl
- 223 Hālını bunuñ degir-gün eyleme
Bunuñçün yüregüm hūn eyleme
- 224 Bu ne tuḥfe ḫāl durur ey merdükār
Bunları gördikde Yūsuf nāmüdār
- 225 Her biri bir nūrānī yılduz idi
Yüzleri ki şanasın gündüz idi
- 226 Görecegiz soñra Ya‘kūb-ı emīn
Ne sebebdan ḳurdı gördi pāk-ı dīn
- 227 Zīrā ol dem bunlaruñ imānları
Var idi vü şāf idi cānları

[10b]

- 228 Cevre bunlar çünki şādık oldılar
Yūsuf’a anlar münāfık oldılar
- 229 ‘İllete müstağraḳ oldu özleri
Ḳurt gibi görünür oldu yüzleri

Mev‘ize-i Hind Beyt

- 230 Dört kişiden dört ki iş olmak muḫāl

Bir münāfık ki ola eyü hıŝāl

231 Bir beḥīl olmayıser ehl-i kerem
Bir ḥasūd daḥi nāgāh olmaya hem

232 Dünyāyı yār eyleyen kendüzine
Āḥiret olmaya ḥāşıl özine

233 İrte oldı çün güneş kaldırdı baş
Zer-nigār oldı be külli tağ taş

234 Yūsuf'ıñ qardaşları ki her biri
Tedbīr itmişdi anlar serseri

235 Kim Yūsuf'ı yatıralar ol zamān
Her birisi olmuşdı bed-gümān

236 Cānlarına kayḡu odın şaldılar
Turdılar Yūsuf qatına vardılar

237 Didiler ki yazıya gitmez misin
Bir temāşā vü şafā itmez misin

238 Koyunumuz otlağıdur ḥürrem diyār
Çevresi āb-ı revān lāle-zār

239 Sen daḥi gel bizimle gidelüm
Gülüp oynayup temāşā idelüm

[11a]

240 Anca öğdi bāḡı bostanı bular
Tā ki rāzı kıldılar anı bular

- 241 Yūsuf ol yiri işidüp dīl biler
Varup anlaruñ ile görmek diler
- 242 Göreyüm destūr virir ise baña
Bile varam sizüñ ile ol yaña
- 243 Yūsuf'uñ göñlini rāzı itdiler
Turdılar atalarına gitdiler
- 244 Didiler aña ki Yūsuf'ı n'ola
Bizüm ile kıoyasın yoldaş ola
- 245 Anuñla tā muḥabbet kıaravuz
Bile kıoyun otlağına varavuz
- 246 Yūsuf'uñ açıla hem göñli gözi
Ol teferrüc eyleye kıoyun kıuzı
- 247 Kıomazdı atası evden anı
Kııķa kıorķar idi gövdeden cānı
- 248 Eydür idi nāgehān Yūsuf yine
Hem bilür idi ki kııkāyet n'ite
- 249 Ya' kıūb anlaruñ işidür çün sözün
Kıayğudan yavu kıalur ol kendüzün
- 250 Ağrı tıtdı vü yüzi oldu şāru
Eti gövdesinde kıalmadı yaru
- 251 Ola ki düşün Yūsuf'uñ bildiler
Anuñçün bu dilegi kııldılar

252 İy dirīgā n'eyleyem döndi n'idem
Yūsuf'u ben bunlara nice şalam

[11b]

253 Yüzüni düşde anlaruñ ki ser-be-ser
Kurt gibi görmüşdi ki hem ol er

254 Anuñ çün Ya' kūb'uñ korkdı cānı
Bunlara қоşa ala gide anı

255 Ya' kūb¹³ anı görmedi hergiz şevāb
İşbu resme didi anlara cevāb

256 Didi Yūsuf çıkmaz evden siz yürüñ
Her biriñüz kendü işiñüz görüñ

257 Virmedi çün anı mağbūn qaldılar
Sürdiler Yūsuf qatına geldiler

258 Yalvarur her biri geldiler dile
Var seni sen atañdan dile

259 Kim қoya seni alavuz gidevüz
Yazılarda hoş teferrüc idevüz

260 Anlaruñla gide Yūsuf dīl biler
Gelür atasına kendüzin diler

261 Didi қardaşларum ile beni sen
Koş teferrüc gidelüm didi ben

---

¹³ Açık hece yerine kapalı hece kullanılmıştır.

- 262 Kim görem dünyâyı cānum şād ola
Göñlüm odı guşşadan azād ola
- 263 Çünki Yūsuf ol dilekde germ olur
Ya‘ķūb¹⁴’uñ göñli daħi hem nerm olur
- 264 Koya Yūsuf ‘azm-i şahrā eyleye
Oyanaya vü hoş temāşā eyleye
- 265 Kālan oğlanları daħi geldi hem
Didiler ki Ya‘ķūb’a ey pūr-kerem
- [12a]
- 266 Yūsuf’uñ oldur dilegi dir ide
Yüz urup şahrā yüzine dir gide
- 267 Sen neye viribimezsın ey ‘aceb
Kōmaduğūña nedür dirler sebab
- 268 Neye degilsin bize dirler emān
Bizimle ol bile gele hemin
- 269 Ne’yledük ki bizden olursın melūl
Sen atamız kardaşımız dirler ol
- 270 N’ite yavuzlık ola bizden size
Anı ışmarla didiler sen bize
- 271 Kim koyun kuzı kātına irevüz
Elümüzle anlara ot virevüz

---

¹⁴ Açık hece yerine kapalı hece kullanılmıştır.

- 272 Oynavuz şād olavuz bir zamān
Saḡlayavuz anı görmeye ziyān
- 273 Rāzı oldı Ya‘ kūb anlara vire
Yūsuf göñli dileğine ire
- 274 Ya‘ kūb eydür qorqum andandur benüm
Yūsuf’ı alup gidesiz bile çün
- 275 Sebze zāru çün temāşā bulasız
Ġāfil olup oyna meşğūl olasız
- 276 Gele nāgāh kırt yiyedir oğlanı
Siz oyunda bilmeyesiz dir anı
- 277 Kırdı Ya‘ kūb andı çün bunlar bulur
Ol sebeb kırd bulara bühtān kıalır
- 278 Anın çün didiler Yūsuf hakkın
Dile getürme yaramaz söz saqın

[12b]

- 279 Böyle bir yaramaz işe dil vire
Anuñla eline fırsat gire
- 280 Ol sözüñ üstine bağlayı hayāl
Anuñla saña irgöre melāl
- 281 Ya‘ kūb’a oğlanları dir ey peder
Yūsuf’a ziyān iderse kırd eger
- 282 Degmemüzüñ kuvveti vardur alu
Kimse gelüp bize eylemez ġulu

- 283 N'ite gözümüz görürken irevüz
Kurda didiler Yūsuf'ı virevüz
- 284 Ol kadar yalvardılar aña hemān
Rāzı oldu vara Yūsuf nev-cüvān
- 285 Vardı Yūsuf hem yarağını kıla
Bir şapanı var idi aldı bile
- 286 Aldı 'aşāsını eline meger
Kaşdı kıldı gün ile gide ol er
- 287 Yine Ya' kūb aña çağırur oğul
Katuma gel birü dir yüzi gül
- 288 Kim göreyim dir toyunca seni bir
Üşde katumdan gidersin çünkü dir
- 289 Ne'yleyüm yine görem mi yüzüñi
Yoħsa görmeyem mi dir kendüziñi
- 290 Öpdi çoçdı yüzine urdı yüzin
Yaş ile tılduruben iki gözün
- 291 Derd ile gönli içinden itdi āh
Eydür oğlanlarına ol dīn-penāh
- [13a]
- 292 Yūsuf'ı dir uş ısmarladum size
Yine getürüñ didi tizcek bize
- 293 Çünkü anlar dürlü cehd itdiler
Aldılar Yūsuf'ı andan gitdiler

- 294 İbn-i Yāmin ire geldi nāgehān
Atası atına girdi ol zaman
- 295 Atasınıñ çün yüzine badı ol
Gördi kim oturmuş idi k'ey melül
- 296 Göñli opageldi olur aygulu
anı Yūsuf ardaşum dir ey ulu
- 297 Ya' üb ol ardaşlaruñ dir geldiler
Yūsuf'ı didi atumdan aldılar
- 298 Yazuya varup temāşā ideler
anı yañaya dilerse gideler
- 299 Āh ıldı İbn-i Yāmin şaldı baş
Göñli içinde oldı aygu gözi yaş
- 300 Ardlarına düşdi tiz İbn-i Yāmin
Yūsuf anlarla gide yürür hemin
- 301 İbn-i Yāmin irdi yapışdı aña
Didi gel destūrı kim virdi saña
- 302 Ben seni didi omazam gitmege
Ne dilerse göñlüñ anı itmege
- 303 Döndürür Yūsuf'ı kim ala gide
Ya' nī ki derdine bir dermān ide
- 304 Aña ardaşları iregeldiler
Yūsuf'ı çeküp elinden aldılar

[13b]

- 305 İbn-i Yâmin'e ayıtdılar niçün
Anı bizden sen kaçurursın bugün
- 306 Virdi dirler atamız destûr aña
Virmezüz dirler anı yûri saña
- 307 ‘Âciz oldu alımadı ol güzîn
Geldi Ya‘kûb’a döküben yaş gözin
- 308 Şordı Ya‘kûb aña ki Yûsuf kanı
Niçün alup gelmedüñ bile anı
- 309 Cehd kıldum almadum anı dir
Virmediler yine geldüm uş haķır

Diger Beyân-ı Kerden Râviyân-ı Ahbâr

- 310 Bir dağı bu kışşadan bildüm beyân
Yûsuf’ı Ya‘kûb’ı çünkim ol zamân
- 311 Koşdı oğlanlarına aldı gider
Tırıgeldi ol yerinden âh ider
- 312 Sürdü ardınca bularuñ ol zamân
Vardı bir yire irişdi nâgehân
- 313 Bağıdı gördi bir tavuğ ol nâ mudâr
Kim güder ol on iki yavrusı var
- 314 İndi bir kuş gökyüzünden mu‘teber
Kapdı bir yavrusını anuñ meger
- 315 Talbını qaldı yirinde ol tavuğ

Aldı gitdi yavrusını çāre yok

- 316 Anı görüp Ya‘ kûb oldu melāl
Göñlinüñ içinde bağladı hayāl

[14a]

- 317 Ben daħi böyle olursam dir n’idem
Yine bir oğlum didi kande gidem

- 318 Nā-çār olup yine döndi bī-karār
Oturur yavlaķ perişān nāmūdār

- 319 Yūsuf’ı anlar ki alup gitdiler
Öylelik yola deġin gör n’itdiler

- 320 Uyanmaġa başladı Yūsuf hemān
Hoş temāşā eyler olup şādān

- 321 İrdi bir kardaşı ardından yigin
Yūsuf’ı boynur[?] bir urdı hemīn

- 322 Şöyle ki urmış idi anı yire
Yüz üstine Yūsuf düřdi yire

- 323 Urmaġa başladılar bir bir anı
Kaşd iderler alalar andan cānı

- 324 Yūsuf ağlayu dir ey kardařlarum
Ey benüm didi ‘ azīz yoldaşlarum

- 325 Ne günāh itdüm size dir ben ‘ aceb
Dime ki ‘ özrin itmedüm taleb

- 326 Benüm ile böyle idersiz işi
Buncılayın itdügi yokdur kişi
- 327 Beni dir ısmarladı atam size
Böyle niçün zulm idersiz dir bize
- 328 Geldüñüz atamı rāzı itdüñüz
Size koşdı beni alup gitdiñüz

[14b]

- 329 Saklañ atam hürmetin itmeñ n'idem
Ben kiçi qardaşuñuzam āhiri hem
- 330 Urdı bunlar hiç şefākāt kılmadı
Yūsuf anda neylesin bilmedi
- 331 Sürdiler biraz ol sīmīn-teni
Böyle mi qoruz didiler biz seni
- 332 Hiç bilür misin didiler n'itdüğüñ
Kendüñi atamuza medh itdüğüñ
- 333 Söylediñ dirler aña yalanları
Nice düzdüñ birbirine anları
- 334 Saña kim öğretti bu dürlü sözi
Kim çevürdi atamuz bizden yüzi
- 335 Ol saña bağladı cümle mehrini
Bize içürür belānuñ zehrini
- 336 Düşde ki gördüm didüñ ey hasūd
Ay gün yıldız baña eyler sücūd

- 337 Alavuz senden gerek kim ŧimdi cān
N'eyledüğüni bilesin bu zamān
- 338 Dögdiler etin tenin tağladılar
İki elin ardına bağladılar
- 339 ŧem'ün irüp çekdi kınından bıçağ
Kor Yūsuf'ın bođazında anı cađ
- 340 Çala gövdesinden ala başını
Dökdi Yūsuf gözlerinden yaşını
- 341 Ditredi yaprağ gibi korđdı cānı
Kalmadı hergiz tamarlarda kanı
- [15a]
- 342 Kaçup ol geldi Yehūdā'dan yaña
Ol dağı bir bıçağ çekdi aña
- 343 Diledi ki öldüre ol serveri
Cānı cisminden anuñ ola [berī]
- 344 Kaçdı Rübīl'den yaña vardı güzīn
Ol dağı tutdı yire sürdi yüzün
- 345 Kanķısına ki kaçup vardıysa hem
Eylemedi hiç biri aña kerem
- 346 'Āciz ü bī-çāre kaldı nā-tüvān
N'idesini bilmez kırtara cān
- 347 Hağ Te'ālā kudreti gör ne kıla
Geldi bir kuş gök yüzünden dir dile

- 348 Buncılayın dir niçün iş itdünüz
‘Ahd-ı Ya‘ kûb’la didi n’itdünüz
- 349 Çünkü peygamberdür utanmaz mısınız
Siz anı şorasını şanmaz mısınız
- 350 Tañrı’dan qorqmaz mısınız didi ‘aceb
Göreturur işiñüz āhir Çalab
- 351 İş mi kıldı size Yūsuf nā-şavāb
Buncılayın aña eylersiz ‘azāb
- 352 Birisi işitmedi anuñ sözün
Eyle unutmuş idi bunlar kendüzin
- 353 Yūsuf’ı alup ilerü gitdiler
Bir ulu ağac dibine yitdiler
- 354 Baqdılar ol biri halvet gördiler
Yūsuf’a anlar yine el urdılar

[15b]

- 355 Ya‘ nī anı öldüreler terkine
Ol ağacdan dañi üñ geldi yine
- 356 Tañrı’dan qorqmaz mı didi özüñüz
Yā utanmaz atañuzdan yüzüñüz
- 357 Anı niçün öldürürsiz hūrı zār
Göredurur ħod āhir Perverdigār
- 358 İşidüben biri anı ğam yimez
Ħayrı şer aña dönüp nesne dimez

- 359 Yine andan dağı yola girdiler
Bir yüce depe var aña irdiler
- 360 Yine ıaşd eylediler Yūsuf'a dir
Araya aldılar anı yir yir
- 361 Öldürüp yire dökeler ıanını
Hasret ile vire anda cānını
- 362 Şem' ün eli bıçağına vurdı revān
Sürdi Yūsuf ıatına geldi hemān
- 363 Şundı aldı Yūsuf' uñ şaın ala
Tā bıçağını boğazına çala
- 364 Ol depe deprer vü cūş eyledi
Ol dağı geldi dile hem söyledi
- 365 Didi ki ey Ya' kıb' uñ oğlanları
Tañrı'dan ğāfil ü ' āciz cānları
- 366 Yūsuf' ı öldüresiz ger hūr zār
Korıaram didi size Perverdigār
- 367 Pes ' azāb ide vü yandura oda
Ol sebebden irmeyesiz maıışūda

[16a]

- 368 Anlar işidüp ıayurmadı anı
Kıaşd iderler dökeler andan ıanı
- 369 Ol depe yine söze geldi revān
Eyle kıılmañ dir ey kıavm-i bed-gümān

- 370 Anı öldürmeñ işidüñüz sözi
Yoħsa yudaram didi cümleñüzi
- 371 Bir uğırdan sizi eylerem helāk
İşidüben zehreleri oldu çāk
- 372 Korkıdan her biri şanki yitdiler
Ol depeden ilerüye gitdiler
- 373 Çünkü kaşd itmişler idi ol cāna
Nāgehān uğradılar bir arşlana
- 374 Añrayup önlerine arşlān turur
Vālih olur çün bular anı görür
- 375 Arşlān¹⁵ eydür ey Yehūdā şanları
Siz didi ol Ya‘ kûb’uñ oğlanları
- 376 Atañuzdan utanuñ kılmañ vebāl
Korkuñ Allah’dan ki oldur lā-yezāl
- 377 Bu belānuñ feħmini ger añasız
Anuñla soñra zaħmet çekesiz
- 378 Uşşuñuza irişe andan ziyān
Eylemeñ bu işi olup bed-gümān
- 379 Yine anuñ sözün işitmediler
Yavuzı koyup eyi iş itmediler
- 380 Yūsuf’uñ hāline olmuşlardı ‘āk

---

¹⁵ Açık hece yerine kapalı hece kullanılmıştır.

Yine öldürmege itdiler yarağ

[16b]

- 381 Yūsuf ađlar ıdı hem yalvardı çok
Birisinüñ hergiz aña rağmı yok
- 382 Gördi Yūsuf ki bular virmez emān
Ėahķahayla güler bir nāgehān
- 383 Ėaña Ėaldı Yehūdā řordı aña
Kim bu ne gülmek yirüdüğ dir saña
- 384 Ağlamak gerek bu yirde cānunu
Ölüben yire dökerler şanunu
- 385 Yūsuf aña didi bir gün mu‘teber
Siz oturduñuz ben oynardum meger
- 386 Göñlüme bir fikri düşdi nāgehān
Şağ u şol bağdum size dir ol zaman
- 387 Ben didüm gürbüz erenlerdüğ bular
Ėardaşumdur her biri görklü Ėūlar
- 388 Baña düşmen şaşd idüp didüm n’ide
Ėurtulup bunlardan ol şande gide
- 389 Göñlüme bu endişe virđi sebaķ
Sizi baña uş musallať itđi Ėaķ
- 390 Baña düşmen buldum üşde dir sizi
Bu ta‘accübdür ki güldüren bizi

Rivāyet-i Diğer Gūyed Mūfessirān-ı Īn-Beyān

- 391 Yine eydür uş rivāyet bunda bir
Çünkü Yūsuf nāgehānı güldi dir
- 392 Didiler Yūsuf'a bu gülmek 'aceb
Bu siyāsetdür saña dürlü ta'ab
- [17a]
- 393 Yūsuf ayıtdı size 'ālem güle
Çünkü ben miskīn elüñüzde ola
- 394 Siz kavīlersiz ve ben bir nā-tüvān
Kiçi oğlanam ve sizler pehlüvān
- 395 Ben kiçi kardaşñuz güçsüz didi
Beni öldüresiz uş suçsuz didi
- 396 Kāmuñuzuñ baña göyünmez özi
İşidür Yehūdā andan ol sözi
- 397 İçi yandı rahmi kıldı ol meger
Döndi kardaşlarına eydür ol er
- 398 Didi ki öldürmeyelüm biz bunı
Ger helāk eylemegiñ yokdur bunı
- 399 Bu işi Hāḡ bize cā'iz görmeye
İder iseyiz aña Hāḡ kādri urmaya
- 400 Olmasun dir hem melāmetler bize
Oldı hem dürlü 'alāmetler bize
- 401 Nā-gāh urup öldürevüz biz anı

Ḳala boynumuzda anuñ dir anı

402 Ger dilersiz bu aramuzdan gide
Atamuz görmeye mehrin terk ide

403 Bir uyu bulup bıraalum anı
Ḳala eyyām ile dir ıa cānı

404 anlı olmayavuz eyle olsa hāl
Ḳurtulavuz aradan gide melāl

405 Bōyle yigdūr olursañuz revā
Anuñla idelūm derde devā

[17b]

406 Dūkeliden[?] uluları idi ol
Eyle gösterdi bulara ūnki yol

407 İşidūp sözün ‘aceblerler anı
Didiler bizūm ile avlūñ anı

408 Yehūdā bunlara eydür ol zamān
‘Āşī oldu dir Ḥa’a ol bī-gümān

409 Öldürüp kāfır daı olmayalum
Ṭamu dibinde cezā bulmayalum

410 N’itekim ardaına ābil ider
Öldürür kendü Cehennem’e gider

411 Oldı alından cihānda anlular
Her birisi gitdiler gümānlular

- 412 ʿĀṣī¹⁶ görmüş idi anları Ādem
Tañrı hışmı anlara qahr itdi hem
- 413 Bize daħi ancılayın olmasun
Her birimüz tavq-ı laʿ net bulmasun
- 414 Atamız peygamber olur ider āh
Tañrı dergāhına āhı ider āh
- 415 Atamız yavuz duʿ ā kıla size
O sebebdən hışm ide Allah bize
- 416 Qıyuya bırağalum iletüp diri
Dün ü gün anda ola çünki yiri
- 417 Ol arada açlığ ile vire cān
Ol yig ola öldürüp idince qan
- 418 Şoñra biz ol işe tövbe kılavuz
Ne gelürse anı Haq’dan bulavuz

[18a]

- 419 Yine rāzı olmadı bunlar aña
Sürdi Rübıl geldi Yūsuf’dan yaña
- 420 Ardına iki elini bağıladı
Āh kıldı yine Yūsuf ağladı
- 421 Fırqat ile nevha vü sāz eyledi
İşbu şi’ri Yūsuf ağaz eyledi

---

¹⁶ Bu hecede zihaf yapılmıştır.

Şi‘r-i Yūsuf Ez- Hasret-i Peder Zahmet-keşten Nevhā-kerden

(Fâ’ilatün fâ’ilatün fâ’ilün)

İlāhi ne kılam didi ben nā-tüvān

Kim baña qardaşlarum virmez emān

‘İzz ü nāz ile atam sildügin

Uş gözümnden çıkarur bunlar hemān

Qanı benüm İbn-i Yāmin qardaşum

Bunlara dādın vireydi bu zamān

Yalıñuz qalmışam uş hūr u ḥakīr

Dest-gīr ol sen baña yā Müste‘ān

Saña sığındum hele ey Pādişāh

Qoma ki bunlar tenümden ala cān

Beni uş bunlar helāk itmek diler

Kim atamuñ ola tolu bağırı qan

Senden artuq yā Raḥīm yoqdur ey Haq

Sen ‘ināyet qıl baña dir nāgehān

422 Çün Yūsuf anlardan emān bulmadı

Birisinden derde dermān bulmadı

423 Qanlı yaşıyla tolu qılup gözin

Ol Yehūdā’ya yine dutar yüzün

[18b]

424 Qoma dir bunlar beni öldüreler

Yüregümi qanla tolduralar

- 425 Atam ısmarladı dir beni size
Yine tiz getürüñüz didi bize
- 426 İşbu cevri dir baña siz itdüñüz
Yâ bu qardaşlık haqqını n'itdüñüz
- 427 Buncılayın baña dir iş idesiz
Atama hem cevri teşvîş idesiz
- 428 Size yâ Allâh iderse 'itâb
Siz nice viresiz aña dir cevâb
- 429 Çün Yehūdâ andan işitdi haber
Geldi qardaşlarına eydür ol er
- 430 Didi fikr idüñ ki öldürmeñ anı
Yire dökmeñ yok durur andan qanı
- 431 İllâ¹⁷ anı diri iken dir aluñ
İledüp bir quyuya didi şaluñ
- 432 Bir quyu var idi anda ki ulu
Ortaca anuñ içinde şu tolu
- 433 Didiler anda bırağalum anı
Vire 'âcizlikle anda cānı
- 434 Aldılar Yūsuf'ı yâ zār u fiğān
Ol quyuya getürürler ol zamān
- 435 İki el ardına bağılu aldılar

---

¹⁷ Bu kelimenin ikinci hecesinde zihaf yapılmıştır.

Yūsuf'ı kuyu atına geldiler

- 436 Birinüñ aygırmadı hergiz cānı
Getürür delv içine orlar anı

[19a]

- 437 Anuñ ile delveyi şaldı şuya
Ya' nī¹⁸ bunlar Yūsuf'ı anda oya
- 438 Delv ipin tıtdı Yehūdā ol zamān
Sarıdup uyuya indürdi revān
- 439 Yügir [?] ü 'İmrān iregeldi meger
aldı delvüñ ipini kesdi ol er
- 440 Baş ayak döne iner Yūsuf emīn
İmdi gör ki emr-i Rabbü'l- 'ālemīn
- 441 Cebrā'ıl'e emr ider Perverdigār
Tiz iriş tıtdır Yūsuf'ı anda var
- 442 Bu aradan Cebrā'ıl ki ol idi
Ondan otuz biñ yıllık yol idi
- 443 Yūsuf'ı dut didi aña çün Celīl
Bir anadın şındı andan Cebrā'ıl
- 444 Şuya ırmege soñu boyı alır
Cebrā'ıl anadı üstine alır
- 445 omadı ki şuya irişe anı

---

¹⁸ Kelimenin ikinci hecesinde zihaf yapılmıştır.

Boğula anda çıka Yūsuf cānı

446 Ol şuyuñ deriñliginden dir haber
Var idi bir soñı boyı dir meger

447 Bir taş olur idi altında anuñ
Aña dañi emri oldı Sübhān’uñ

448 Kim yirinden kopdı ol taş nāgehān
Çıkdı şu yüzine tırdı ol zamān

449 Ol mu‘allaķ tırdı şu üstinde bil
Kodı taş üzre Yūsuf’ı Cebrā’ıl

[19b]

450 Çünkü Yūsuf kendüzin anda görür
Yumūrı [?] zārı kılur bir āh urur

451 İmdi işit ol kuyu hālın saña
Eydivirem ger kulağ dutuñ baña

452 Anı kazdurmış idi Şeddād bin ‘Ād
Aña düşen kimesne bulmaz azād

453 Ulu kiçi kimesne her kim aña
Dirlerdi ‘Ād kuyusu hem aña

454 Ol zamān oldı bu kez ki geldiler
Ol kuyuya ki Yūsuf’ı şaldılar

455 Dañi andan soñra cümle hāşı ‘ām
Ceb-ı Yūsuf’dur didiler aña tamām

456 Ol taş üstinde Yūsuf kıldı qarār
İllā¹⁹ ki vālihe ‘āciz dil-fikār

457 Gāhī²⁰ n’olam diyü ider fikrini
Gāhī dili ider Allah zıkrını

458 Hāline şükr eyler idi nev-cüvān
Şuya düşüp virmedi ya‘ nī ki cān

459 İrdi Allah’dan ‘ināyetler delim
Şakladı ol yirdeki kıldı selīm

Rivāyet-Kerden Vahab İbn-i Münebbih Der-İn Tarīk

460 Ol Vahab İbn-i Münebbih bir haber
Bu arada eyledi ol mu‘teber

461 İşbu resme şerh ider ol şāh-ı hūd
Bir kişi var idi anuñ adı Hūd

[20a]

462 Biñ iki yüz yıl ömür sürmüş idi
Hayr u şer ol dünyāda görmüş idi

463 Oğumuşdı Şit şuhifinden ol er
Bilmişdi Yūsuf işinden haber

464 Niçe Allāh şun‘ıyla hūb ola
Atası katında ol maḥbūb ola

¹⁹ Kelimenin ikinci hecesinde zihaf yapılmıştır.

²⁰ Kelimenin ikinci hecesinde zihaf yapılmıştır.

- 465 Aña qardaşları kîn eyleyeler
Her birisi terk-i dîn eyleyeler
- 466 Eliyle atalarından alalar
İletüp anı ol quyuya şalalar
- 467 Bilmişdi vaşf u hālîni²¹ anuñ
Görmek isterdi cemālîni anuñ
- 468 Yüz urup Hakk’a münacât eyledi
Diledi Yūsuf’ı hācāt eyledi
- 469 Dilerem ki bir ‘ömür viresen baña
Kim cemālîni görem irem aña
- 470 Ol fid-i ‘ömrüñ payānına irem
Yüzünü görem daği cānı virem
- 471 Cān ile işbu niyāzı kıldı ol
Eyledi anuñ dilegin Hakk kabūl
- 472 Göñline ilhām ider Perverdigār
İmdi ‘Ād quyusına yūriyü var
- 473 Allah aña çün dilek virmişdi
Ol quyuya ol kişi irmişdi
- 474 Māyide gelürdi aña iki nar
Anları yirdi ol leyl ü nehār

[20b]

---

²¹ “Vaşf u hālî” şeklinde yazılmış olan ifadenin doğrusu “vaşf-ı hāl” olacaktır.

- 475 Ol zamān oldı Yūsuf'ı aldılar
Getürüp qardaşları ki şaldılar
- 476 İndi ol taş üzre oturmuş idi
Cāndan ümīdini getürmüş idi
- 477 Çıqageldi qarşusına ol qoca
Tañrı qatında anuñ qadri yüce
- 478 Yūsuf'a erkān ile virdi selām
Aldı 'aleykin anuñ ol nīk-nām
- 479 Çok şükür olsun didi ol Tañrı'ya
Kim beni saña iderdi bī-riyā
- 480 Yūsuf ayıtdı n'ite bildüñ beni
Gördüğüm ben yok didi hergiz seni
- 481 Vaşf-ı hālını kamu öñden şöña
Şerh ider Haq nice buyurdı aña
- 482 'Ād qapusına var dir Dādıger
Göresin anda Yūsuf'ı bir nazār
- 483 Seni dileyüp iderdüm dir zārı
Haq Te'ālā dir baña kıldı yārı
- 484 Nāgehān ün irdi hātıfdan baña
Ağlama dir gösterem anı saña
- 485 Muntazır idüm geleydüm hemān
Sen kıyu üzre gelicek nāgehān

486 Mevc urdı bu řu ki eyledi cūř
řādılıķdan ditredi idüp ħurūř

487 Her ne deñlü var içinde cānavar
şu yüzine geldi anlar ser-be-ser

[21a]

488 Muştıladılar seni yir yir baña
Dilegüñ virdi diyü Allah saña

489 Ben daĥı bildüm ki furşat olısar
Kim benüm göñlüm dilegin bulusar

490 İmdi incinme didi ey dīn-penāĥ
Bende düşdüğüne itme dürlü āĥ

491 Seni göstermek için baña Çalab
Eyledü ħardařlaruñ saña sebeb

492 Benüm için oldu saña nāmüdār
Gelmegüñe olmuşdum intizār

493 Çok şükür Allah dir bu dem beni
Ķomadı maĥrūm ki gösterdi seni

494 Ol sözi ider hemān düşer alur
Yūsuf'a   ibret yine ĥāřıl olur

495 Ol yaluñuz ħaldı gine dökdi yaş
Ĥasret odından yüregi tolu baş

496 Yüz göge tutup didi ey bī-niyāz
İşbu şi' ri diyü nevĥā ħıldı sāz

*Şi'r-i Goften Yūsuf Ez-Hasret-i Hūd
(Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün)*

*Eydi viridi ki bu devri rūzigār
Ağdı gözüm yaşın seylāb-vār*

*Atamuñ benden agāhı yok durur
Kim bu çāh içinde kaldum bî-ķarār*

*İşbu miḥnetde ki benüm bu zamān
Kurtaraydı ola ki nāmūdār*

[21b]

*Ağlamağ u ḥasret ü āh u firāk
Rūzı kıldı baña ol Perverdīgār*

*Ölürem üşde cihāna toymadın
Eylemedi ḥālīme kimse tımār*

*Yiridür kan ağlar isem her zamān
Kim baña ķardaşlarum olmadı yār*

*Ne kılayım cevır idüp arturdılar
Derd ile ḥasret baña efğān u zār*

*Ķandesin baba ķuzıcağıñ senüñ
Ķurd elinde kıldı ey Şāh-ı kibār*

497 Görmeyisersin didi ayruķ beni
Çarḥ ayırdı uş bugün benden seni

498 Bu ķuyu dibinde kıldum ben zebün
Sevgülü babamdan ayrılup bugün

- 499 Böyle diyüp ağlar idi zār u zār
Tutmaz idi cānı ārām u qarār
- 500 Buyurmak Allāh’dan olur Cebrā’ıl
Var ayıt Yūsuf’a itmesün gilāh
- 501 Ger aña qardaşları cevr itdiler
Kuyuya bırağup anı gitdiler
- 502 Ağlamasun dir gerek ben ol eri
Çāh içinde çıqaram ol server
- 503 Memleket çāhını aña bildürem
Aña qardaşlarını kıl duram
- 504 Geldi Yūsuf’a hemān-dem Cebrā’ıl
Ağlama didi aña ey pāk-dil

[22a]

- 505 Hāk Te’ālā eyle buyurur saña
Gerçi qardaşları cevr itdi saña
- 506 Ben kuyudan çıqaram şādān ola
Ol bir iklīme gerek sulţān ola
- 507 Aña muhtāc olalar qardaşları
Qavmi qabile hem bile yoldaşları
- 508 Kıl gibi tuta qapusında tamām
Anlara hüküm eyleye ol nīk-nām
- 509 Gitdi Cebrā’ıl anı diyüp haber
Qaldı Yūsuf kuyu dibinde meger

- 510 Ol zamān ki gitdiler qardaşları
İşit imdi n’itdiler qardaşları
- 511 Geldiler yine dirilip bir yire
‘Aql u bilü dirdiler hep tedbîre
- 512 Varup anlar çün ataların göre
N’oldı Yûsuf diyü anlardan şora
- 513 Bunlar aña niçe vireler cevâb
Kim inanup sözlerin bile şavâb
- 514 İşbu olsun didiler tedbîrümüz
Atamuza varalum her birimiz
- 515 Qurd yidi diyelüm anı biz hemân
Zirâ gönli qurda qılmışdur gümân
- 516 Eyle diyicek inana ol güzîn
Toğru řana her birimizüñ sözün
- 517 Aña bir hizmet kılavuz cân ile
‘İşqla vü şıdqla erkân ile
- [22b]
- 518 Gerçi Yûsuf aradan gitdi n’ola
İnşallah bizden ol râzı ola
- 519 İttifâq ol işe tıtdılar hemân
Bir keçi boğazladılar ol zaman
- 520 Etiyle derisini gizlediler
Kim bular ol şarîki izlediler

- 521 Ol keçiden ki bular dökdi kanı
Yūsuf'ıñ gönlegine cümle anı
- 522 Buladılar yola girüp gitmege
Atalarına varup ‘arz itmege
- 523 Yehūdā ayıtdı ey qardaşlarum
Ey benüm didi ‘aziz yoldaşlarum
- 524 Ben bu yirde qaluram dir gitmezem
Bir zamān bu yiri ben terk itmezem
- 525 Kim bile bir kimesne bunda gele
Quyudan çıkara Yūsuf'ı ala
- 526 Ol sebebden bu işimüz fāş ola
Zaḥmet ile baqrımız dir baş ola
- 527 Şorsa atam beni qandedüñüz
Ardına o qurduñ düşeydiñüz
- 528 Yūsuf'ı ki pāre pāre eyledi
Cānını tenden avāre eyledi
- 529 ‘Ahd kıldı tā anı öldürmeye
Bağrı için qanla taldurmaya
- 530 Yine dönmediydiñüz gerek ol er
Eyle bilsün dir atam benden ḡaber

[23a]

- 531 Qaşdı olaydı anuñ anlar gide
Yūsuf'ı andan çıkara ceḥd ide

- 532 Yine atasına getüre anı
Yanmaya ta kayğu odına cānı
- 533 Çün Yehūdā'nuñ sözün işitdiler
Döndiler andan kamosı gitdiler
- 534 Gider anlar Yehūdā anda kalur
Şunar ol dülbendın eline alur
- 535 Sürdi kıyu kātına geldi hemān
Çıkara Yūsuf'ı andan ol zamān
- 536 Bu yaña kardaşları gider iken
Her biri bir fikri rey ider iken
- 537 Dönüben nāgehān nazar urdı bular
Yehūdā n'itdügin gördi bular
- 538 Döndiler kākıyu yola girdiler
Yine Yehūdā kātına irdiler
- 539 Bunlar ayıtdı aña ey pür-ta'ab
Bir yalan sözüñle sen bizi heb
- 540 Gönderüp eylesin işbu işi
İrgöresin bize andan teşvîşi
- 541 Yine kıyudan Yūsuf'ı alasın
Bizi bu kayğu odına şalasın
- 542 Anlara Yehūdā böyle dir cevāb
Niyet eyle kılmadum itmeñ 'itāb

543 Kim Yūsuf'ı çıkaram alam gidem
Bir muḥabbet ya' nī anuñla idem

[23b]

544 Kuyu dibinde meger dir nāgehān
Bir çağırdı kıldı feryād u fiḡān

545 Kulaḡ urdum bir daḡi ün gelmedi
Diñledüm hergiz kararum ḡalmadı

546 Bir naḡar didüm ḡuyuya uḡrayam
Diri mi ölü mi [onı] göreyim²²

547 Ben ḡuyu ḡatına geldüm yitdüñüz
Fikri baña buncılayın itdüñüz

548 Kim çıkaram ḡuyu içinden anı
Size miḡnet ire 'aḡluñuz ḡanı

549 Tıtt ki dülbendüm ucın virem aña
El bileḡüñe baḡlagıl diyem aña

550 Eli baḡlu nice yapıḡa aña
Çünkim ol ḡuyudan ol ḡaḡra gele

551 Ey dirīḡā dir yoḡ imiḡ 'aḡluñuz
Kim bu resme siz ḡılursız naḡlüñüz

552 Sözin işidüp inandılar aña
N'ite biz inanavuz dirler saña

---

²² Vezin gereḡi bir tef' ile eksik verilmiştir.

- 553 Bu arayı tā ki terk itmeyesin
Bize uyuben bile gitmeyesin
- 554 Biz daḥi dirler hemān-dem gitmezüz
Seni bunda qoyuben terk itmezüz
- 555 Tā ki Yūsuf ol quyuda vire cān
Biz daḥi dirler gidevüz ol zamān
- 556 Yehūdā göñlinde eydür n'ideyim
Çāre yoq bunlarıñla gideyim
- [24a]
- 557 Gice yaticaq bular didi gelem
Yūsuf'ı bu quyı içinden alam
- 558 Göñlünüñ içinde bu fikri ider
Yola girür bunlarıñla gider
- 559 Yūsuf anda quyu dibinde qalır
Bunlar anda atalarına gelür
- 560 Qanlı göñlegin Yūsuf'ıñ aldılar
Anı Yaḳūb'ıñ öñine şaldılar
- 561 Her biri yaqalarını itdi çāk
Başlarına qoydılar her biri ḥāk
- 562 Eylediler āh u feryād u fiḡān
Gözlerinden yaşları olup revān
- 563 Gördi Ya'ḳūb anları āh eyledi
Dökdi yaşın ' aqlı gümrāh eyledi

- 564 N'olduñuz dir böyle feryād itdünüz
Kanı Yūsuf'ım didi n'itdünüz
- 565 Ne diyelüm didiler ey dīn-penāh
Bir қата irişdi dirlerdi nāgehān
- 566 Yazılara ki irişdük ol zamān
Oyna meşgöl yavlaқ olduқ řādumān
- 567 Eydür idün bize fitne kim kıla
Tañrı'dan iren қазāyı kim ire
- 568 Tonlarımızı çıkarup biz tamām
Düşürüben қомуşduқ bir maқām
- 569 Oynar iken yine bu қaydı yidük
Қoyunlarımız тағulmasun didük

[24b]

- 570 Ancılayın çünki tedbīr itmişüz
Görmege қoyunlarımız gitmişüz
- 571 Yūsuf ol тонlar қатında oturur
Anı bir қurt iregelür götürür
- 572 Tā dönüp gelince yine biz añā
Қurd anuñ işini қılmış bir yaña
- 573 Geldik anda Yūsuf'ı gördük helāk
Gözlerümüz yaşını dөkdük yā hāk
- 574 Anı eydüp bir uғurdan yüzlerin
Yırtdıлар yaş тоlduruben gözlerin

575 Cümle yaşların revān eylediler
Pes yalandan k'ey fiğān eylediler

576 'İllet ile ağlar idi her biri
Ya' nī Ya' kūb inana ol dīn eri

577 İşidüp Ya' kūb çün anı ider āh
Yire düşüp eyledi 'aqlın tebāh

578 Bir zamān ol er yatur ölü gibi
'Aqlı geldi tırdı ol delü bigi

579 Gözlerinden yaş yirine dökdi kan
Dā' imā dilde Yūsuf eydür hemān

580 Andan artuq ol kelecı söylemez
Hiç su'al ayruq bulardan eylemez

581 'Aql u bilü kendüde tırmazdı
Gözin açup anları görmezdi

582 Yüz yire urdı dilemez ki dura
Hem diler ol kendüzini öldüre

[25a]

583 Çünkü oğlanları anı gördiler
Kendülerden gidüben āh urdılar

584 Derdü dirler hep yüregın yaqdılar
Tanışüp birbirine baqdılar

585 Didiler ki gördüñüz mi n'itmişüz
Biz bu işi ki tanışup itmişiz

- 586 Eyle şanduk biz eyü hûb iş ola
Bilmedük bunuñ gibi teşvîş ola
- 587 Eydür midük atamuzı ağlaya
Yüregini cânın ancak tağlaya
- 588 Yūsuf'ı çün çünki görmez yüzün
Oda yakmaya dañi kendü özin
- 589 Sevgüsin bize bırağa ol güzîn
Bu helāk eyleyi yorur kendüzin
- 590 Yūsuf'a anuñ gibi hâl işledük
Atamuzı dañi oda şişledük
- 591 Ger Yūsuf'ıñ hasretiyle ola
Hâlimüz andan girü bizüm n'ola
- 592 İki yönden dañi mahrûm olavuz
Cümlemüz dile menşûr olavuz
- 593 Yūsuf'ı kuyudan alalum varup
Söyleyelüm her birimüz yalvarup
- 594 Suçumuz idevüz cümle tövbe
Tā ki bizi ‘afv ide ol dîl-zibā
- 595 Babamuza bu hikāyet kılmaya
İşlerümüzden şikāyet kılmaya

[25b]

- 596 Getürelüm atamuz görsün anı
Hem ölüp çıkınca güd [?] ādem cânı

- 597 Her birisi bu işe dil virdiler
Çıkdılar cümlesi yola girdiler
- 598 Yūsuf'ı varup getüreler hemān
Ataları kılmaya ayruķ fiġān
- 599 İşid imdi meger şeytān-ı la'ın
Anlara ki nice bulındı kemīn
- 600 Yügiri anlar giderlerken tamām
İrdi İblīs anlara virdi selām
- 601 Didi ki ey Ya' kūb'ũn oġlanları
Erlik işinũn kamu sulţānları
- 602 Böyle ta' cīl ķande gidersiz 'aceb
Eydivirũn dir bilem andan sebeb
- 603 Gördiler bir aķ saķallı pīr-i hūb
Şādümān olur boyun görse ķulūb
- 604 Bilemediler anı İblīs durur
Yoldan ilter Ādem'i telbīs durur
- 605 Didiler ne diyelüm ey pīr size
Bir 'acāyib vāķı' ā oldu bize
- 606 Sever atamız Yūsuf'ı görmişüz
Biz ḥased būnyādın aña vurmışuz
- 607 Bir gün eyle dāniş itdük ser-be-ser
Kim gide Yūsuf aramızdan meger

608 İçirevüz aña miḥnet zehrini
Bize bağlaya atamuz mihrini

[26a]

609 Alduḡ anı yazıya çıḡduḡ hemān
Öldürüp andan alavuz tā ki cān

610 Kıyamaduḡ göz göre cānın anuñ
Alavuz yere döküp ƣanın anuñ

611 Çoḡ ‘alāmetler daḡı gördük yine
Anı öldürmeklige şalduḡ gine

612 Hele çünki dökmedük andan ƣanı
‘Ād ƣuyusına iletdük biz anı

613 Anda bıraḡduḡ anı aḡlayu zār
Bilmezüz o daḡı öldi yoḡsa var

614 Dürtdük anuñ gōñlegine cümle ƣan
Atamuza aḡlayu varduḡ hemān

615 Gördi bizi şordı vaşf u ḡālını²³
Biz ittük Yūsuf’uñ aḡvālını

616 Ƙurt yidi biz didük anı ser-be-ser
Çünki bizden Ya‘ḡūb işitdi ḡaber

617 Āḡ ƣıldı yire düşdi ol gūzīn
Eyledi yavlaḡ melāmet kendüzin

Bu ifade, “vaşf -ı ḡālī” şeklinde olmalıdır.

618 Urunur ağlar ve döker yaşını
Kanıyla döker gözinden yaşını

619 Gördük olur iş degüldür o biter
Ol iş ile atamız dağı yiter

620 Bize hayf olur ara yirde hemān
Ne āhiret hāşıl olur ne cihān

621 Eyle danışduđ Yūsuf'ı alavuz
Yine atamız katına gelevüz

[26b]

622 Ola ki görüp Yūsuf'ıñ yüzini
Ol helāk eylemeye kendüzini

623 Çünkü İblīs işidür ona şavāb
Gör bulara onca ider cevāb

624 Didi gerçi erligüñüz çok durur
Birüñüzde ' aklı bili yok durur

625 Her biriñüz varıben eyle didi
Atañuza ki Yūsuf'ı kırt yidi

626 Cümle hālk işitdiler işbu hāli
Anuñçün cümle kıldılar zārı

627 Şimdi kim varup alasız ol eri
Atañuza iletmez ol serveri

628 Siz size ' özr itmiş olasız tamām
Ne diyeler siziñçün hās u ' ām

629 Atañuz dañi size ƙadrurmaya
Göre düřmān ol sizi dost görmeye

630 Tā ƙıyāmete ƙalasız bu tengi ile
Ƙalasız dir cümleñüz tengi ile

631 Size yalancı diyeler ħalk u er
Sözüñüze itmeyeler i‘tibār

632 İblis’üñ çünki sözün işitdiler
Varmadılar yine dönüp gitdiler

633 Eylediler sözini anuñ ƙabūl
Yine dönüp evlerine dutdı yol

634 Gördiler ataların ħayrān u zār
Yūsuf eydüp yāş döker seyl-āb-vār

[27a]

635 Niçe ƙıla ağlaya āh u nefir
Bir zamāndan gözin açdı ol faƙir

636 İki gözi ƙanlu yaşından tolu
Göñlegi aldı elinde ol ulu

637 Gördi hergiz yırtığı yok tañladı
Göñli andan ħayli nesne añladı

638 Dönüp oğlanlarına eydür ki siz
Baña ne iş itdüñüz bilür misiz

639 Ƙurt yidi dirsiz anı siz bī-sebeb
İşbu sözi niçün idersiz ‘aceb

- 640 Geldi Ya‘kūb anı eydür ol zamān
Tākati taķ oldu anlaruñ hemān
- 641 Didiler ki ata bu gülmek niçün
Ağlamak gerek bize dirler bugün
- 642 Bunlara Ya‘kūb ayıtdı nīk-ḥū
Ağladuḡuñuzla nedür dir kamu
- 643 Ben daḡi nice yalan ağlayam
Ḳayḡu odına gönül taḡlayam
- 644 Yalan eydürsiz Yūsuf’ı ḡurt yidi
Varuñ anı yiyeni getürüñ didi
- 645 Ḳurt yimiş olsaydı ol ḡūb begi
Pāre pāre olaydı gönlegi
- 646 Size dir inanmazam oḡlanlarum
Sözünüñ gerçek degüldür cānlarum
- 647 Hem Yūsuf’uñ kanı degül hemīn
N’eyledüḡuñuz Yūsuf’ı dir pāk-i dīn

[27b]

- 648 Ya‘kūb’a anlar ayıtdı ki ata
Bir sözümüñ var diyelüm ḡazrete
- 649 N’ite yalan söz diyeüz ḡurt yidi
İmdi varuñ ḡurdu getürüñ didi
- 650 Toḡrısı buysa sözünüñ sizüñ
Ḳara olmaya ḡatumuzda yüzüñ

- 651 Varuñ ol ҡurdı getürüñ göreyim
Ne içün yidi Yūsuf'ı şorayım
- 652 Ya'ķūb anuñ gibi dirdi çün sözün
Her birisi yavı ҡuldı kendüzin
- 653 Ulu kiçi hep perişān oldılar
İşlerine gine peşmān oldılar
- 654 Gördiler inanmadı Ya'ķūb hiç
Göñli toғrılmaz bulara oldu pīç
- 655 Başladılar yine efsūn düzmege
Atalarınuñ ümīdin üzmege
- 656 Getürelüm diyü ҡurdı gitdiler
Tağ u dere vü yazı sıra yitdiler
- 657 Girdi bir ҡurt ellerine nāgehān
İrüp ol ҡurdı tutarlar ol zamān
- 658 Şıdılar bir kaç dişin dutup anı
Aķar aғzından revān olmuş ķanı
- 659 Aldılar çāke sürüyi gitdiler
Atalarınuñ ķatına yitdiler
- 660 Yūsuf'ı budur yiyen dirler görür
Ya'ķūb ol dem derd ile bir āh urur
- [28a]
- 661 Eydir ey ҡurt ol Çalab Hāķ saña
Bir sözüm var toғrısın ayıt baña

- 662 Sen mi yidüñ Yūsuf'ı vir haber
Toğrı söyle sözüñi ey cānavar
- 663 Sen yidüñ dirler anı ey bī-emān
N'ite kıyup yidüñ anı dir revān
- 664 Dil virür ol qurda Sun' -ı Dādıger
İbri dilince söze geldi meger
- 665 Evvel ol Ya'kūb'a eyledi selām
Aldı 'aleykin Ya'kūb nīk-nām
- 666 Aña qurt eydür ey Haq peygāmbəri
Arı dinlü toğru yoluñ rehberi
- 667 Ey sa' adetlü güzın fahr-i ricāl
Bize peygāmbər eti olmaz helāl
- 668 Yimedüm dir baña bühtān itdiler
Cümle halk ol sözini işitdiler
- 669 Kim nice ādem gibi söyler sözi
Ulu kiçi her biri anda gözi
- 670 Kim nice ol qurt aña vire cevāb
Sözini Ya'kūb anuñ bile şavāb
- 671 Didi ey Tañrı resūlı qurt aña
Yūsuf'ı yidüñ diyü bunlar baña
- 672 Baña bil anlar ki bühtān kıldılar
Kaşduma benüm daği cān kıldılar

673 Bugün üç gündür ki açam nāmūdār
Üç enügüm didi benüm daħi var

[28b]

674 Düşmüşem bu yire daħi ben ġarīb
‘Āciz ü maħrūm ser-gerdān irip

675 Tā çıkup yola virmeden sürmişem
Tağ u taş u çok peyāpān görmişem

676 Elüme hiç bir yiyecek girmedi
Kim ki yiyem toyam Allah virmedi

677 İletem enüklerüme daħi yiye
Toya қарнı Allah’uñ ħamdin diye

678 Ol қойунларuñ қатına gün-be-gün
Varup anda тұruram acuz u dūn

679 Birine hiç meylüm olmaz ne diyem
Kim toya қарnum birin dutup yiyem

680 Eydürem ki ıssı peygāmbere olur
Ĥazrete nāzı geçer rehber olur

681 Bir yiyem didim beni gör toylayam
Yüzine karşı nicesi söyleyem

682 Zehrem olmadı ki alam bir қойун
Şabır қıldum nefse virmedüm oyun

683 Nice oğlunı yiyem ey dīn-penāh
İtmiş olam Tañrı қатında günāh

684 Üşde budur dir sözüm itdim saña
Bunlaruñ bühtāndur var söz baña

685 İşbu resm ile hileyi bildiler
Baña bühtān saña bu hāl kıldılar

686 Yā kılursız hasretinden oğlunuñ
Göñlüni ezmürdi kıldılar senüñ

[29a]

687 Buncılayın hem baña iş itdiler
Dünyānuñ nüşın baña nış itdiler

688 Kırduñ eyle Ya‘ kûb işitdi sözün
Döndi oğlanlarına dir ol güzīn

689 Gördüñüz mi ne didi ol kırt dir
Vaşf u hālī²⁴ nice söyler bir ü bir

690 İşidüp oğlanları hem bildiler
Başlarını hep aşğa şaldılar

691 Her birisi kıldılar hayrān u zār
Ne disünler cümlesi ‘illeti-vār

692 Ya‘ kûb ol kırda yine şordı meger
Kankı yirden dir gelürsin vir haber

693 Ne yiredür niyyetüñ ‘azmüñ yönüñ
Eydivir maqşūduñı bilem senüñ

---

²⁴ Metinde “Vaşf u hālī” şeklinde yazılan ifadenin doğru şekli “vasf-ı hālī” olmalıdır.

- 694 Kurt ayıtdı kayğu görme cāndan
Gelişüm didi benüm gör ki neden
- 695 Mısr’a giderem didi ey nāmūdār
Bir benüm dostum didi hem anda var
- 696 ‘Azmümüz ol yaña idi gitmege
Varıben anı ziyāret itmege
- 697 Anuñçün girmişem dir bu yola
Haq Te‘āla’dan ki baña müzd ola
- 698 Tañrı dostunı ziyāret itse kim
Haq Te‘āla’dan şevābı var diyim
- 699 Çün gelüp oğlanlaruñ oyun itdiler
Beni hūr eylediler ve tutdılar
- [29b]
- 700 Bunlar ol yirde beni öldürmedi
Yüregümi kan ile tıldurmadı
- 701 Raqm itdiler bular anda baña
Aldılar üşde getürdiler saña
- 702 Kıldılar bunlar azverde[?] kardaşın
Tā ataları ağı kıldı aşın
- 703 Buncılayın bir ulu suç itdiler
Bir yalan ile baña güç itdiler
- 704 Ya‘nī ki benümle kıldılar alin
Hem bilürem Yūsuf’uñ n’oldı hālin

- 705 Ger anı eydürürsem ğammāz olam
Ger dimez olursam enbāz olam
- 706 İllā ğamz itmege meylüm yok durur
Bilürem anuñ günāhı çok durur
- 707 Çün baña bunlar bīm-cān itdiler
Yidi diyüp Yūsuf'ı bühtān itdiler
- 708 Ol sebebden didi ayrıķ ben daħiy [?]
Et yimeyem nice 'ömrüm dursa hay
- 709 Ol zamāndan böyle eydürler ħaber
Ol vilāyet ķurdı et yimez meger
- 710 Ķurda çünki ben nażar urdum didi
Ya'ķüb'a ben Yūsuf'ı gördüm didi
- 711 Öpdi ķurduñ gözinde nīk ü nām
Getürüp aña yidürdi hem ға'ām
- 712 Didi ma' zūr tut ki zaħmet bulduñuz
Bunlaruñ elinde meħrüc olduñuz
- [30a]
- 713 Ķurt ayıtdı yā Resulallah aña
Bu belāyı didi sen itdüñ baña
- 714 Yūsuf aħvālını çünki bildüñüz
Bu işi baña ħavāle ķıldıñuz
- 715 Yūsuf'ı ķurda yidirmeñ dimeseñ

Eyle fikr idüp koyunı yimeseñ

716 İşidüp oğlanlaruñ bilmez idi
Baña bunlar bu işi kılmaz idi

717 Allah’a ısmarlasañ Yūsuf’ı sen
N’ite uğrardum bu miñnetlere ben

718 Ol sözüñle ben belāya uğradum
Bağrımı mihnet odına toğradum

719 Zaħmete bile bırağduñ hem seni
Ol sebebden meħrūc eyledüñ beni

720 Eyle didi vedā‘ itdi hemān
Kurt hemān yola girüp oldu revān

Qavl-i Diğer Güyed Müfessirān Ahvāl-i Gurek

721 Bir qavilde qurdı²⁵ ki görmış idi
Ya‘ qūb aña hālını şormuş idi

722 Ya‘ nī ayıtdı ana qanden geliş
Qande gidersin didi var mı biliş

723 Ayıtdı ey Tañrı Resūlı vir emān
Vaşf-ı hālinden saña idem beyān

724 Mışır’dur didi baña milki maqām
Ol arada olır idüm şubhı şām²⁶

²⁵ Metinde bu kelime bazen t harfi ile bazen dal harfi ile yazılmıştır.

²⁶ “şubh u şām” şeklinde yazılmış.

[30b]

- 725 Şimdi andan gelürem ey dīn-penāh
Göñlümün içi töludur derd ü āh
- 726 Var idi anda benüm bir kardaşum
Yār u hem-demüm idi hem yoldaşum
- 727 Mışr sulṭānı taleb itmiş şikār
‘Azm ider çünki piyāde er süvār
- 728 Gördük ol şahrā o ṭāğ töldi sipāh
Hāşıl oldu anda bize derd ü āh
- 729 Nāgehān bir kavim ire geldiler
Yiri yirin üstümüze at şaldılar
- 730 Ben kaçup kardaşum oldu dir esir
Hasretinden uş olup ben bir haķir
- 731 Didiler yarın anı Şāh öldürür
Furḳati yüregümi kan töldurur
- 732 On yedi gündür ki ben hergiz ta‘ām
Yidügüm yokdur gice gündüz tamām
- 733 Ya‘ḳūb anı işidür ḥayrān olur
Āh u derde irişür giryān olur
- 734 Didi bu cevānlıg ile gör n’ider
Kardaşı çün nicesi efġān ider
- 735 Benki atayam yavu kıldum oġlul
N’itesi olmaya dir göñlüm melül

736 Baña daħi vācib oldu dir hemān
Yūsuf üçün eyleyem āh u figān

737 Ağlayam zārı kılam feryād idem
Göñlümi ayrık n'itesi şād idem

[31a]

738 Kırdı eydür yine Ya' kūb ol güzīn
Yūsuf'ıñ gördüñ ise eger yüzün

739 Kınde ise baña eydivir ħaber
Kırt anı kıyuya kıoyarken meger

740 Kırmış anı gözedir idi nihān
Kıardaşını ister iken ol mekān

741 Ya' kūb'a eydür bilürem baħtīvār
Yūsuf'a ne ħālet olduğın meger

742 İllā ħammāzlık iderim şanmağıl
Öldi didikleriñe inanmağıl

743 Yok durur ħammāza Allah rahmeti
Cānına dā'im okurlar la'neti

Rivāyet-i Kerden Müfessirān-ı İn-Kelām Ez-Ĥazret-i Resūlu'llah

744 Nitekim eydür Muħammed Muşafā
Tañrınıñ peygāmberi cānı şafā

745 Ėammāz olsa kişi üç kıan eyler ol
Kıamuda cānını biryān eyler ol

746 Ol özüñ kıanına girür ħamz iden

Kāfirin gider şoñ uci dünyādan

747 Dañi anuñ qatına ki ğamz iden
Pādişāha añladuban demz[?] iden

748 Hem girür üçünci sulṭān qatına
Zirā Şāh qaşd ider anuñ cānına

749 Hışm ider sulṭān helāk eyler anı
Ol sebebden boynına qalur qanı

[31b]

750 Yine qurda Ya‘ qūb eydür ol zamān
Ayrıq eyleme didi āh u fiġān

751 Qardaşñ diriyse azād dir
Eyleyem seni olasın şād dir

752 Bulasız şağ u selāmet dir anı
Her biriñüzüñ ferağ bula cānı

753 Ben dañi her dem idem saña du‘ ā
Hācetüñi eyleye Allāh revā

754 Qurt ayıtdı ey nebī Allāh seni
Görmüşem qardaşa irgörsen beni

755 Haq seni dañi Yūsuf’a irgöre
Ki baqup gözüñ cemālini göre

756 Ya‘ qūb işidüben āh itdi hemān
Qan ile yaş oldı gözünden revān

- 757 Koyuvirdi kurdı Ya' kûb dutdı yol
Zârıyu ağlamağ ile kaldı ol
- 758 Niçe ki oğlanlarına pāk-ı dîn
Şordı Yūsuf'ı dimediler hemîn
- 759 Çünkü Yūsuf'ından ol maḥrûm kalur
Şunar anuñ gönlegin Ya' kûb alur
- 760 Ḥasret ü âhını yârı eylenür
Yüzine urur vü zârı eylenür
- 761 Anca ağlar görmez olur gözleri
Gice gündüz dilde Yūsuf sözleri
- 762 Geldi Ya' kûb'a meger ki Cebrâ'îl
Didi ki saña selâm eyler Celîl
- [32a]
- 763 Şabr kılsun didi bu derde güzîn
Kılmasun didi melâmet kendüzin
- 764 Şükri kıllur Cebrâ'îl çün görür
Ya' kûb aña Yūsuf aḥvâlin sorar
- 765 Cebrâ'îl urdı yüzini ḥazrete
Bile Ḥaḳ'dan Yūsuf aḥvâli n'ite
- 766 Cebrâ'îl'e irdi Allâh'dan ḥiṭâb
Ol sū'âline didi virme cevâb
- 767 Di Ya' kûb'a ne ısmarladı baña
Gösterem yâ eydivirem dir aña

- 768 Oğlın ısmarladı oğlanlarına
Bize ne ısmarladı ister yine
- 769 Baña dir ısmarlamış ger oladı
İsteyicek gine benden aladı
- 770 Cebrā'îl'e ne kim ider Dādıger
Ancılayın Ya' kūb'a ider haber
- 771 Bildi aña ne hitāb itdi İlāh
Gözi yaşı aqdı Ya' kūb itdi āh
- 772 Bildi ki kendüden olmuşdur hañar
Zārılıq idüp oda yandı ciger
- 773 Dögdi iki elleriyle başını
Tövbe çanağında ol şabr işini
- 774 Kötäruben yir idi Ya' kūb Pîr
Hüzn evinde oturup eyler nefîr
- 775 Şordı yine Cebrā'îl'e ol emîn
Didi ki her kimesne olsa cānın
- [32b]
- 776 'Azrā'îl alır mı dir ey Cebrā'îl
Didi Ya' kūb'a ol 'Azrā'îl alır
- 777 Ya' kūb ayıtdı ağlayu Cebrā'îl'e
N'ola didi şorasın 'Azrā'îl'e
- 778 Hax Te'ālā'dan ki fermān geldi mi
Yūsuf'umuñ cānını ol aldı mı

- 779 Şordı ‘Azrā’îl’e Cebrā’îl anı
Kim Yūsuf’dan didi alduñ mı cānı
- 780 ‘Azrā’ilden çünki işitdi haber
Cebrā’îl Yā’kūb’a ayıtdı meger
- 781 İşidüp Ya’kūb oturdı kaygulu
Yūsuf’uñ derdiyle cānı tolu
- 782 Ağlayu zārı kılur idi müdām
Zıkr iderdi dilde adın şubhı şām
- 783 Şöyle eydürler rivāyetden haber
Ya’kūb’a dir neden irdi bu haţar
- 784 Kim Yūsuf’dan ayrılır ğam-gīn olur
Cānı kaygulu gözi nem-gīn olur
- 785 Bir gün ol Ya’kūb-ı peygamber meger
Bir konukluk eyledi ol mu’teber
- 786 Oğudı kavmi konukluk eyledi
Dökdi ni’met ulu kiçi toyladı
- 787 Bir faķir irmiş idi bile oya
Ol daħi ni’met yiye bile toya
- [33a]
- 788 Ğāfil oldı Ya’kūb unuttı anı
Bulmadı ni’met vü yirindi cānı
- 789 Hax Te’ālā Ya’kūb’a kıldı ‘itāb
İşbu resmiyle aña oldı hıţāb

- 790 Eydür ol arzuñı olur dervîş
Yokluk elinden iken dîl-rîş
- 791 Ğâfil olduñda unutduñ ey emîn
Sen senüñ arzūñı gözettüñ hemîn
- 792 Ben daħi ol arzūnı senden alam
Bir ağır kayğunuñ içine şalam
- 793 Gerçi ol dervîş yimedi ni‘ meti
Korhuñuz ol ni‘ metüñ dir kuvveti
- 794 Kârı içinde ola gerek aña
İde ol kuvvetiyle ta‘ ât baña
- 795 Ben daħi her gün sağış biriyle
Kuvvet alam didi senden bile
- 796 Kayğuya kırk yıl didi seni şalam
Arzūñı senden didi senüñ alam
- 797 Tâ bilesin ki gönül itmek gerek
Kullarımı dir ‘azîz tutmağ gerek
- 798 Ya‘ kûb ayıtdı unuttum bilmedüm
Kaşdıyla didi ben anı kılmadum
- 799 Ol zamân içinde geldi Cebrâ’îl
Ya‘ kûb’a böyle buyurdı dir Celîl
- 800 Çün unutduñ ben daħi kıldum ‘itâb
Kaşd ile itdüñ ise irdi ‘azâb

[33b]

Ez-İn Cānib-i Hod Hikāyet-i Yūsuf -Keriden

- 801 İmdi geldük Yūsuf aḥvālin saña
İdelüm gör n'ite ḥāl oldu aña
- 802 Kuyunuñ dibinde ağlar ol emīn
Gör ne kıldı aña Rabbü'l-‘ālemin
- 803 Şaf şaf aña melā'ikler müdām
Gelüp eylerler idi her biri selām
- 804 Kuş şüretiyle gelürler şaf şaf
Yūsuf'ı dā'imā kıılurlar tavāf
- 805 Mūnis olmuşlar idi anuñla meger
Söyleşürler anuñla ser-be-ser
- 806 Kuyunuñ içinde oturmuşdı ol
Yaş dökerdi gözleri gönli melül

Hikāyet-Mālik-i İbn-i Dogar Ameden İn Čāh-erden Yūsuf Feraḥten Birāzān

- 807 İşid imdi yine bir dürlü maḳāl
Yine bu kışşa içinde vaşf u ḥāl²⁷
- 808 Olur idi Mısr içinde bir kişi
Ol erüñ dā'im bezirgānlık işi
- 809 Hocaydı ni'eti çok mu' teber
Adına dirler Mālik İbn-i Doğar
- 810 Bir gice uykuya varur baş urur

---

²⁷ Vasf-ı hāl şeklinde olmalıdır.

Ol bezirgān bir ‘acāyib düş görür

- 811 Gördi ol kendüzini Ken‘ān’da
Düş içinde yürüdi anda

[34a]

- 812 Yūsuf ol kıyunuñ içinde ki var
Kendüyi anda görür ol nāmūdār

- 813 Nūrı çıkar kıyudan göge aġar
Kendünüñ üstine hem dūrler yaġar

- 814 Gökyüzinden güneş iner nāgehān
Kıyuyı görür ol er ki ol zamān

- 815 Yine çıkar kıyu içinden görür
Karşısına ol varur bir dem tūrur

- 816 Tūrmuş iken ġayb oluben tölunur
Yine çıkar gökyüzünde bulunur

- 817 Baktı çevresinde ne bu ne er ol
Vālih ü ġayrān olup dışledi kıl

- 818 Ol düşüni bilmek içün zārı idi
Anda bir ulu mu‘abbir var idi

- 819 Varup aña dir düşüñ taķrīrini
Eydivire ol aña ta‘bīrini

- 820 ‘Arz kıldı gördi ki bigi aña
Ol mu‘abbir işidüp kıaldı taña

- 821 Ol düşün ta'birine kıldı nazar
N'ite olısar bilür andan haber
- 822 Didi yâ Mâlik bu düşün ta'birin
Eydeyim didi bilesin her birin
- 823 Virdi Mâlik aña iki altunı
Ol düşün bile ki niyedür yunı
- 824 Ol mu'abbir aña ayıtdı emîr
Bir kul elüne gire Ken'an'da dir
- [34b]
- 825 Saña ol yirde anı devlet vire
Bir sehl nesneyle elüne gire
- 826 İllâ şatıcağ anı ol kul ola
Anuñ avucundan oñ altun tola
- 827 Çün kıyâmet ola dir ey bâ-edeb
Saña rahmet olmağa oldur sebeb
- 828 Anuñ ucundan seni ol Dâdiger
Kurtara cümle belâdan ser-be-ser
- 829 Ki olasın ulu vü ehl-i kerem
Böyle yazmış didi alnuñda kalem
- 830 İşidüp Mâlik sevündi ol sözi
Turdı ol şadlığla kendüzi
- 831 Kıldı yarağını eyleye sefer
Varup andan ol ile bile haber

- 832 Söz üküş irdi Dımışk’a ol güzİN
Her yaña tutar kulağını gözİN
- 833 Kim eline gire anuñ gibi kul
Kim şatar ise ki şatun ala ol
- 834 Bir gün anuñ kulağına nāgehān
Bir ün irişdi meger ez-āsımān
- 835 Kim senüñ maķşūdıña irmegi bil
Dağı dir geķse gerekdür elli yıl
- 836 Elli yıl geķüp olunca kaz tamām
Elüñe girse gerekdür ol ğulām
- 837 Mālik andan yine Mışr’a tutdı yol
Şabr kıldı elli yıla degİN ol

[35a]

- 838 Geķdi eyyām ile oldı elli yıl
Mālik İbn-i Doğar eydür ‘azmİ kıl
- 839 Ola kim ol hūb cemāli göresİN
Vāķi‘ olan düşde hālİ göresİN
- 840 Özi tavar aldı yola duttı yön
Söz üküşdür geldi Şām’a irdi çÜN
- 841 Elli yıl olmuş idi zīrā tamām
İrdi eyyāmı Yūsuf’uñ nīk-nām
- 842 Kim anı kardaşları almış idi
O kuyuya getürüp şalmış idi

- 843 Sürdi Hoca geldi Ken‘ân’a hemân
Bir kûlına didi ki ey nev-cüvân
- 844 Elüme girse benüm dir ol ğulām
Buladum dilegüm Allah’dan tamām
- 845 Sen benüm mālumdan āzād olasın
Virevün ni‘met daħi şād olasın

Ez-İn Cānib Aḥvāl-i Yūsuf Kerīde Ki Çün Şeddād Revān Čāh-ı ‘Ād

- 846 Bu yaña Yūsuf daħi vālih cānı
O kuyuya ki bıraқdılar anı
- 847 Kuyunuñ dibinde ol kaç gün olur
Hāli miḥnetdür yigirmi gün қalur
- 848 Rāviler bunda rivāyet itdiler
İki қavl üzre ḥikāyet itdiler
- 849 Biri üç gün қaldı biri yidi dir
Yūsuf ol kuyuda ki çün қaldı dir

[35b]

- 850 Bunda Mālīk daħi çün Kervān ile
Gelüben irişdiler çün ol ile
- 851 Varup anda irdiler ki ol kuyuya
Ortaca kim toptoluydı şuya
- 852 Gördiler tırmış idi kuşlar anda şaf
Hācılar bigi iderlerdi tavāf
- 853 Bī-қıyāş ol kuyu aғzında meger

Yūsuf'ı beklerler idi ser-be-ser

854 Mālik eydür bir nazar anda kılun
Ne tavāf eyler bir ol kuşlar görün

855 Geldi ol araya kondı kārīvān
Haymeler tiz kurdılar her bir mekân

856 Bir niceler geldi kuyu katına
Tā kim andan şu çıkarmak niyyetine

857 Bir kara kulu Mālik emr itdi gele
Sarğıdı delveyi andan şu ala

858 ‘Ankūr idi ol kuluñ edı meger
Kuyudan şu almağa geldi ol er

859 Geldi kuyuda Yūsuf'a Cebrā'ıl
Tur yiriñden didi ey hūsn-i Cemil

860 Kaygu yimegil daħi dir aç gözün
Gör bahañı ne degersin kendüzün

861 Kim didi ki gözgüye bakdıkda sen
Kul ola idem didün ya' nı ki ben

862 Böyle ki benem didün dünyāda hūb
Kim behā yitüredi beni alup

[36a]

863 Çünkü gördün sen seni didi aha
Tur yukaru görindi saña behā

- 864 Şaldılar delvi kuyuya ol zamān
Yūsuf anı görüp oldu şādümān
- 865 Cebrā'îl ol delveye gir didi tūr
İki elleriñi dir ipine ur
- 866 Şandı kardaşlarıdur Yūsuf anı
Çıkaralar kuyudan korkdı cānı
- 867 Söyledi yalvarup ol Cebrā'îl'e
Kuyu ağızına çıkar beni bile
- 868 Cebrā'îl ayıtdı ki korkma aña
Haq Te'ālā 'avni yoldaşdur saña
- 869 Ben daği kuyu ağızındayam daği
Belki seni Mısr'a bekleme ağı
- 870 Haq Te'ālā dir ulu sultān ide
Ulu kiçi hükmüne fermān ide
- 871 Ol kamu kardaşlarıñ ey nāmūdār
Elüñ altında olalar her ki var
- 872 Görisersin soñra hem anuñ yüzün
Cebrā'îl'üñ eyle bilür çün sözün
- 873 Kayguyı göñlü hātırından yudı
Ayağını delvüñ içinde qodı
- 874 İpine yapışdı çekdiler hemān
Kuyudan çıkaralar anı revān

875 Ol ҡuluñ ki adı ‘ Anķūr pūr-hüner
Ƙara ҡul idi eker delvi ol er

[36b]

876 ıkarımadı ҡuyudan delvi ol
Geldi bu ağırdı bir hem geldi ҡul

877 Adı anuñ dağı Beşir pūr-kerem
Ol dağı ipe yapışdı geldi hem

878 Ƙuvvet itdiler ekmezler anı
Görmelik ol erenler sulţanı

879 İrişür ol dağı ipe el urur
Ƙuyudan delvi ıkarır er bezür

880 ıkdı Yūsuf Mālīk anı ün görür
Düşde gördüğüm didi ҡul budur

881 Perī misin didiler şorup aña
N’oldı dirler ҡuyuya düşmeñ saña

882 Eydir ādem oğlıyam mazlūm-ı dīn
Güç ҡılıp dirler baña bunda yaqın

883 Aldılar kārīvāna geldiler anı
Ulu kiçi gördi ҡalmadı cānı

884 Yüzi şu‘ le virirdi şanki nūr
Kim perī dir kim ferişte kim hūr

885 Kārīvān hālķı anı hep gördiler
Şūratına ҡarşu vālīh tırdılar

886 Mālik uş budur dir ol bedr-i münir
Kim gönül ıışkına olmuşdur esir

887 Ta'bir budur düşümün aşikār
Rūzı kıldı uş baña Perverdigār

888 Yūsuf'ın arkadaşları dađi meger
Ol yöreye irişmişdi ser-be-ser

[37a]

889 Günde bir kez seyrān iderler idi
Yūsuf'ı görmege giderler idi

890 Kārīvān halkı kalaba itdiler
Yūsuf'ın arkadaşları işitdiler

891 Didiler kuyu katına bu zamān
Konmuş ola mı didiler kārībān

892 Olmasun şu almağ için geleler
Görelər Yūsuf'ı andan alalar

893 Şoralar Yūsuf'dan anlar vaşf u hāl²⁸
Sergüzeştin eydivire hūb-cemāl

894 Bile ki atası Ya'kūb olur
Cānı gönülden aña maḥbūb olur

895 Atamuza getüreler çün göre
Atamuz daği aña hālın şora

---

²⁸ “vaşf-ı hāl” şeklinde olmalıdır.

896 Eydivire atasına ol sözün
Bağmaya ayruğ bize rağbet güzün

897 İşbu işden eyleme gerek hâzer
Yügürü yola girürler ser-be-ser

898 Te‘cil ile sürdiler arkadaşları
Kārīvānı gördiler arkadaşları

899 Ol kuyu katına konmuşlar tamām
İllā ki vardur galebe bir maḳām

900 Cānların şanki oda yaqdılar
İlerü varup kuyuya baqdılar

901 Gördiler Yūsuf’ı yokdur anda çün
Āh kılup oldılar şankim cünün

[37b]

902 Didiler ki kārībān gelmiş ola
Bu kuyudan Yūsuf’ı almış ola

903 Anuñçündür galebe ol maḳām
Yügürü ol yire vardılar tamām

904 Mālīk’ün katına geldiler revān
Kulumuz kaçdı didiler nāgehān

905 Ol kuyuya girdigin gördük anuñ
Der bunca biz daḫi sürdük anuñ

906 Kuyu içinde görmedük kanı
Geldüñüz siz alduñuz meger anı

- 907 Gizledüñüz ola anı bî-mecāl
Tiz virüñ itmeñ bizimle kı̇l ü kı̇āl
- 908 Yoḥsa bir na‘ ra ururuz ra‘ dı-var
Her biriñüz cān virirsiz ḥūr-zār
- 909 Korkdı Mālik eyle işitdi ḥaber
Virdi Yūsuf’ı bulara ol meger
- 910 Ditredi yapraḳ bigi Yūsuf güzīn
Tañrı dergāhına döndi ol yüzīn
- 911 ‘İzzetüñ ḥaḳḳı çün dir ey ‘Alīm
Sen beni kı̇rtara bulardan dir selīm
- 912 Diledi söyleye Yūsuf ol zamān
Vaşf-ı ḥālīn bile ḥaḳḳı ‘āyān
- 913 ‘İbrī dilince didi ‘İmrān aña
Epsem ol dir yā cefā kı̇ılam saña
- 914 Ya‘ nī dir bilmez misin kimden beni
Söyleme dir öldürürem yā seni
- [38a]
- 915 Korkdı Yūsuf göricegiz anları
Yaşı aḳar zārı kı̇ılur yalvarı
- 916 Geldi ilerü yüridi ‘İmrān bizüm
Kulumuzdur didi ol oḒlan bizüm
- 917 Kaçdı bizden gizledi kendüzini
Öldürürüz yā şataruz özini

- 918 Yūsuf işitdi ki şataruz seni
Nice şatarsız didi Yūsuf beni
- 919 Ben didi peygamber oğluyam ulu
Kimse alır mı didi ey bahtlu
- 920 Atama alup iledüñ beni dir
Buncılayın eylemeñ dir Dādıgir
- 921 Yūsuf'a eydür Yahūda nev-cüvān
Söylemedeñ dur didi kılma fiğān
- 922 Āhiri qardaşlaruñ bilirsın pānk
İdemez kimse bularıñla cenk
- 923 Yüz bularuñ bigi olsa ne yapak
Bir dem içinde bular ider helāk
- 924 Seni daħi öldüreler alalar
Cānunu miḥnet odına şalalar
- 925 Çün Yehūdā eyle söyledi ḥaber
Eyle olsun didi Yūsuf mu' teber
- 926 Söylemedi tınmadı ayrık sözün
Rāzı oldu ki şatalar kendüzün
- 927 Tek bulardan kırtula virmeye cān
İrdi ' İmrān elini dutdı revān
- [38b]
- 928 Şatun dir bu kulumuzdur size
Aluben dir vire behāsını bize

- 929 Yūsuf'a şordı Mālik ey bahtüvār
Kul mısın belü baña virgil haber
- 930 Seni alayum beḥānı vireyim
Gönülüp yine yoluma gireyim
- 931 Didi Yūsuf Mālik'e kulam didi
Her ne kim eydür bular olam didi
- 932 Kūldı Yūsuf sözi yalan degül
Kul ola mı hocası sübhān degül
- 933 Mālik anlara ayıtdı imdi siz
Bu kulı şimdi baña şatar mısız
- 934 Bunlar eydür şataruz ey cāmı pāk
Yoḥsa almazsañuz iderüz helāk
- 935 Eydür imdi şatuñuz anı baña
Benden artuḡ müşteri yoḡdur baña
- 936 Çün bu halk anuñ ḥālın bilür
Almaḡa Mālik anuñ cehdin kılur
- 937 Ol kadar ḡūbdı Yūsuf nev-cüvān
Ḥüsn ü vaşfin kimse kılmazdı beyān
- 938 İdeyim bir şemme ḡüsninden haber
Var ise 'aḡluñ belāsın az kadar
- 939 Eyle buyurmuş қаşaş naḡlın bilen
Āyātıyla şerḡ tefsīr kılan

940 Yiyesi ki Yūsuf alup yir idi dir
Taşra halkından görünür ñurı dir

[39a]

941 Olmasun ki idesün gerçek midür
Bu didikleri aña bî-şek midür

942 Haḫdur āmennā ve şaddaḫ āşikār
Ne yire dise Haḫḫ'uñ ḫadri envār

943 Haḫretinde ' aciz noḫsān yoḫ durur
Ḳudreti ' ālemde anuñ çoḫ durur

944 Zerrece şüret ḫılur ḫüsn ü cemāl
Kim bulunmaz kimesne aña mişāl

Ferūhten Birāzān-ı Yūsuf Mālīk İbn-i Doḡar Müfessir-ra [...]

945 Geldi imdi Mālīk anda dil biler
Kim bulardan Yūsuf'ı almak diler

946 Aḫçe azdur didi Mālīk n'idelüm
Anlar eydür varını vir gidelüm

947 Çünki gördük luṭfiñı ḫaldıḫ taña
Ne virirseñ virelüm dirler saña

948 ' Ayıbla şataruz dirler size
Kim şonuñda ta' n eyleme bize

949 Mālīk eydür ' aybı nedür diyiñ bilem
Aña göre ben daḫi cehdin ḫılam

950 Didiler kaçḫıncıdur yalancıdur

Daği uğrıdur ki bizi incidür

951 Mālik ayıtdı ki ‘ ayıbıyla aña
Ne vireyüm dir behā eydün baña

952 Neñ var ise didiler kıldık kabül
Tā ki bize māl ola vü size kûl

[39b]

953 Nağd aqçe bende var idir be-nām
On sekiz Mısr aqçesi var dir tamām

954 İki bir aqçeye kıluñ kabül
‘ Ayıbla dir benüm olsun bu kûl

955 Didiler getür bāri virdik saña
Al bu kaçkınıcı kûl gıt bir yaña

956 Bir kavilde iki yüz aqçe idi
Nüşhalarda rāviler eyle didi

957 Bir kavilde on sekiz aqçe meger
Rāvilerden eyle iderler haber

958 N’ite oldıdı beyān itdiler
Ol kadar mālı Yūsuf’ı şatalar

959 Tañrı taqdırinde bu olmuş idi
Yūsuf o deñlü behā bulmuş idi

960 Ayinede gördi bir kez yüzün
Vālih oldı vü begendi kendü özin

961 Didi ger ben k l olaydum böyle h b
Kimse beh m  yit reydi bulup

962 All h eydür y  Y suf gördük seni
Ara yirde g rmed   didi beni

963   zzet m ha  k  beh nu dir bildürem
Seni az nesneye kıymet kılduram

964 Görme kend z  ni ey   hib-cem l
Ol sebebd n sa a gelmesün mel l

[40a]

965 Gördi Y suf kendüyi   n bir naz r
On sekiz a  eye satalar meger

Bey n-ı H li   nd Goft nd M fessir n Furi ten Y suf Sebeb H  Est

966 Yine bir a  dürlü eydürler bey n
Ya  n    n  atıldı Y suf nev-c v n

967 Böyle bilindi bu bir  avl  n yolu
Var idi meger Y suf u  bir k l 

968 D gdi bir gün ol k l  Y suf meger
Ya  k b a a söylemedi hayr u  er

969 Seni k l idem didi H   bel s n
 adri fikrini k lu  dir kılasın

970 Bir da i k l oldurur ki ol  l h
Y suf  ol kılısardı p di  h

971 K l  eyd r All h an  k l kıla

Şāh olıncaḡ ḡūlları ḡādrin bile

972 Bir daḡi dūş ḡördi de dil bileḡi
Tañrı'dan ol pādīşāhlıḡ diledi

973 Allāh ayıtdı ḡılam ḡūl özüñi
Bilesin miḡdārıñı kendü özüñi

974 Şāhıken ger kūtahlıḡ [?] itmeyesin
Egri yola yañılup gitmeyesin

975 Bir daḡi bu faḡri ḡılmısdı ol
Bizüm aşlumuzda yoḡdur didi ḡūl

976 Hem revāda kilidi ki ol ola
Bizüm aşlumuzda didi ḡūl ola

[40b]

977 Ancılayın fikri çüñki ol ḡılur
Ḥaḡ Te'ālā daḡi anı ḡūl ḡılur

978 Tā bileler ḡalkā bu ḡayu degül
Kendü özin baña nān [?] eyü degül

979 Yūsuf'ı ne bildi şatan ne alan
İllā bilürdi anı yavu ḡulan

980 Bilseler virmeyelerdi rāyigān
Eyleyince dürr ü gevher la'li kān

981 Yūsuf'ıñ ḡardaşları daḡi hemīn
Ancılayın ḡıldılar ey pāk-ı dīn

- 982 Yūsuf'ın kıymeti degildi 'ayān
İllā anlar şatdı anı rāyigān
- 983 Şoñra Mālik şatıcağ o serveri
Yitmedi 'ālem māl u cevheri
- 984 Yūsuf'ın qardaşları ne hoca
Mālik İbn-i Doğar ol qadri yüce
- 985 Bir biti yazup didi virün baña
Kim behā virüp şatun aldum aña
- 986 Arada qāl u qılınüz olmaya
Bir dağı dürlü dilünüz olmaya
- 987 Dest-i haṭṭuñuzı virün ser-be-ser
Yazuñ adlaruñuzı dir her bir er
- 988 Ol qavüm ki yularından azdılar
Her birisi adların yazdılar
- 989 Kim ne günde onı eydün şatdılar
Yūsuf'ı anlar yabana atdılar
- [41a]
- 990 Yıl başında tāriḥ itdiler hisāb
Zirā Mālik eyle görmişdi şavāb
- 991 Hücçeti bile yazuben virdiler
Tāriḥini ol zamāndan urdılar
- 992 Kim bu qılı Mālik'e biz şatmışız

Behāsını mālumuza atmıřuz²⁹

- 993 Hatır rm oldu şkr eder
Ol yara itdi yine Mışr'a gider
- 994 Yusuf'n ardaşları Malik'e hem
Didiler ey hoca-y  şhib-kerem
- 995 Bağlu tutu bu l osa aar
Dai bulunmaz nice 'mrn geer
- 996 An  didiler dnben gitdiler
Fariğ olup Yusuf' terk itdiler
- 997 Yusuf eydr Malik ey batlu
Bir dilek senden dilerem ey ulu
- 998 Baa destr vir didi ey mu' teber
Ol beni saa şatanlara meger
- 999 Varuben yanlarına dil bileyem
Anlara didi helll  dileyem
- 1000 Kim bile anları grmedin olam
ayėum oldur itmezem dai n'olam
- 1001 Ger beni şatdı bular huru haır
Ben şkirem didi bunlardan emr
- 1002 Malik aa eydr ey devletl l
Hoş kereml cnışsın luf  bol

---

²⁹ Eklerin yazımında farklılık gzlenmiştir.

[41b]

- 1003 Saña anlar dir yavuzlık itdiler
Şatdılar behānı alup gitdiler
- 1004 Sen bulara eyü şanursın ‘aceb
İde āhir bu hāli nedür sebeb
- 1005 Yūsuf eydür dünyāda her bir kişi
Kendüye lāyık ider olur işi
- 1006 Mālik eydür aña var deştürdur
‘Özrūñ eger buysa ma‘ zürdur
- 1007 Anlaruñla tiz vedā‘ it n’idelüm
İllā yine tiz gelüñ dir gidelüm
- 1008 Hocasından çün Yūsuf destür alur
Yine arkadaşları katına gelür
- 1009 Geldi Yūsuf anlara virdi selām
Eydür esen qaluñ ey qavm-i kirām
- 1010 Çün bu kişiye beni dir şattuñuz
Terk idüp beni yabana atduñuz
- 1011 İbn-i Yāmin’i dir illā hoş tutuñ
Qılmañ azdura anuñ göñlin ütüñ
- 1012 Anı dañi dir şatasız olmaya
Āhuñuzdan³⁰ derd ü hasret bulmaya

---

³⁰ “ah” kelimesi metnin diğer bölümlerinde “ah” şeklinde yazılmıştır.

- 1013 Atasınıñ bağrını baş eylemeñ
Ger gözini ƙan ile yaş eylemeñ
- 1014 Baña ne kim itdüñüz olsun helāl
Tek getürmeñ İbn-i Yāmin’e melāl
- 1015 Çünki bunlar ol sözi işitdiler
Her birisi kendülerinden gitdiler
- [42a]
- 1016 Zārı ƙılup ağladılar her ki var
Yūsuf anı görüp oldı bī-ƙarār
- 1017 Yūsuf’a ayıtdılar ey pāk-ı dīl
İşbu işden biz daħi olduƙ delīl
- 1018 Atamızdan udlu ƙalduƙ Tañrı’dan
N’idelüm ide āħı ey simin-beden
- 1019 Saña Һasret ƙılduƙ uş atañı dir
Bu melāletden ucurumuz[?] erir
- 1020 Yūsuf eydür bu firāƙa yā ricāl
Rūz-ı maħşer olıser durur vişāl
- 1021 Eyle didi ağlayu döndi hemān
Ƙıldı bunlar anda vü zār u fiğān
- 1022 Sürdi Yūsuf geldi Mālīk ƙatına
Yüz yire urur tırur Һizmetine
- 1023 Yūsuf’a Mālīk buyurdı kim tıra
Bir ƙara ƙül kim aña demür ura

1024 Eydür elli yıl bunuñçün ‘ālemi
Güşte kıldum ki bulup ven bu demi

1025 Gerçi Yūsuf hūsni bī-mānend idi
Yüzi gündi ve sözi qand idi

1026 İllā iki kişi ol hūsni ‘ayān
Nicesi dir görmışdi bī-gümān

1027 Birisi Ya‘kūbdı ki oldı zār
Hem biri Zeliḫā’ydı ki ol nigār

1028 Yūsuf’uñ hicrinden ol iki gūzīn
Ağlamaqdan yavı qaldılar özin

[42b]

Laṭīfe Goften Çe Sebeb Fūruhunet [?] Yūsuf Teri

1029 Bir laṭīfe söyledük bunda beyān
Kim anı işidesin yā ‘aql u cān

1030 Ne sebebden Yūsuf’ı şatdurdı Hāq
İdeyüm saña tūtğıl qulaq

1031 Geldi anda ancılayın bir ulu
Yoğ idi zerre dīn ey baḫtlu

1032 Yūsuf’a arı nazar kılmış idi
Çünki anuñ çevherin bulmuş idi

1033 Hem qabūl oldı anuñçün ḫāzrete
Buldı maqşūdın irişdi devlete

1034 Yūsuf’uñ arulıgınan Dādıger

Rūzî kılmışdı anı aña meger

1035 Yol yarağın itdi Mālik ol zamān
Ala gide Yūsuf'ı Mısr'a revān

1036 Bir deveye urdılar ol yüzü gül
Gider idi ağlayu gönli melül

1037 İbn-i Yāmin'i añar eyler fiğān
Atasın añup olur hem bağıri kıan

1038 Dün buçuğ idi iderler 'azm-i rāh
Dā'im işi Yūsuf'ın ıasret ü āh

1039 Gözler idi dā'ima şağ u şolı
Nāgehānı sinleye irdi yolı

1040 Andaydı anası sini meger
Gördi Yūsuf aña çün kıldı nażar

[43a]

1041 Āh idüp düşdi deveden ol güzīn
Kıoçdı ol sini aña urdı yüzin

1042 Gözlerinden yaş döküp zārı kıılır
Hasret odı āhıyla Yūsuf yakılır

1043 Eydürdi anacuğum n'ideyim
Cevre düşdüm nice dermān ideyim

1044 Gözlerinden yaş döküben eyler āh
Eydür idi işbu şi'ri dīn-penāh

Şi‘r-i Goften Yūsuf Ez-Ḥasret-i Ḥod

(Fâilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün)

Baňa dir qardaşlarım itdi n’idem

Kim baňa irişdi bu derd ü elem

Beni sehl nesneye şatdılar

Baňa hâşıl oldı üşde derd ü ğam

Yoğ idi anam ki hâlümi bile

N’olduğum bilmedi atam daħi hem

Öldürürdi söylesem qardaşlarum

İtdiler böyle baňa cevri sitem

Şatdılar beni hûrı haķîr zâr

Yüregüm başlu gözüm kan ile nem

Ne kılayum fûrkat odı cānımı

Yaķdı vuşlat irişip olmadı kerem

Gözlerüm yine göre mi nāgehān

Atamuñ görklü yüzün ol muḥterem

[43b]

İbn-i Yāmin ḥasretinden n’ideyim

Āḥ u zārı kıluram uş dem-be-dem

Şimdiden girü baňa gülmek ‘aceb

Ağlamak oldu işimüz şādıkem

1045 İşbu resme ağlar idi nāmüdār

Sen ‘ināyet kıldıra ey Perverdigār

- 1046 Kāh ağlar derd ile kāh eyler āh
    Koçmış anası sinin ol dīn-penāh
- 1047 Ol sin arasında kaldı nev-cüvān
    Uzadı meger ilerü kārībān
- 1048 Sin içinden geldi aña bir avāz
    Çağırur Yūsuf’a eydür ser-firāz
- 1049 Var ki himmetüm didi yoldaş saña
    Fikre düşüp dir kayıkma dört yaña
- 1050 Tañrı’ya ısmarladum didi oğul
    Ola üstüne anuñ dir ‘avni bol
- 1051 Bu yaña baqdı qara kul sağ u sol
    Gördi Yūsuf’ı deve üzre degül
- 1052 Çāgır vü ayıtdı ki āh ol gulām
    Çaçuben gitmiş didi bilüñ tamām
- 1053 Kārīvān tırdı anı kullar arar
    İstemekde Yūsuf’ı kullar gezer
- 1054 Gördiler sin üzre ol yüzi kamer
    ‘Aklı gidüp yatur idi bī-ḥaber
- 1055 Kendüden gitmişdi ol nev-cüvān
    Ol qara kul irişügeldi hemān
- [44a]
- 1056 Bir tabanca urdı anuñ yüzine
    Āh idüp geldi Yūsuf kendü özine

- 1057 Ser-furu tırdı yirinden Şāh-ı hōd
Sandı iki gözlerinden çıkdı od
- 1058 Çekdi anı sürüyü ol bed-fi'āl
Kārīvāna ilete ya' nī ol zālāl
- 1059 Tutdı Yūsuf yüzüni gökden yaña
Didi İlāhī her iş ma' lūm saña
- 1060 Kim baña zulm eyledi bu bī-edeb
Kōma dedüm bundan el ey ferd-i Rab
- 1061 Çünkü mazlūm hākk ile duta şīn
Zālīmūñ çıkarur ağızından dişin
- 1062 Çün kıyāmet ola yarın muṭlaқа
Her kişi ala vü levhine baқа
- 1063 Dünyāda ne kıldıysa hayr u şer
Göre levhinde ide çünkü nazar
- 1064 Aça hem zālīm bitini ki vara
Hayru yok şerrini bilüp āh ura
- 1065 İde ki ey Hayyu'l-Kayyūm-ı ebed
Ben daği hayr itmemişem yā Eḥad
- 1066 Qanı levāḥimde muşavver olmamış
Rūşen anuñla münevver olmamış
- 1067 Haq Te'ālā ide ki hayruñ senüñ
Yazmışam divānına ol kimsenüñ

1068 Kim sen aña zulm iderdüñ her zamān
Eyler idi senüñ eliñden fiğān

[44b]

1069 Urdı Yūsuf'ı dañi çün ol gulām
Kıldı zulmını aña ol tamām

1070 Yüzin urdı āh kıldı Şāh'ına
Vardı āhı irdi Hāḡ dergāhına

1071 Āh oldurur ki dergāha ire
Bir bulıt çıqdı hemān laḡzā qara

1072 Tolu yağdı taş ile yağmur ile
Ġarḡ oldu yazı vü deryāsıle

1073 Çok develer ve çok iller aldı sil
Ulu kiçi sil içinde kaldılar³¹

1074 Mālik eydür her kim itdiyse günāh
Tevbe kılsun yoḡsa oluruz tebāh

1075 Kara kul eydür ben eyledüm suçı
Kim bu 'İbrī kulına eyledüm kūḡı

1076 Yüz göke tutdı vü feryād eyledi
Kendü dilince Hāḡḡ'ı yād eyledi

1077 Dökdi gözleri yaşını ağladı
Bu qazā irdi yolumuz bağladı

---

³¹ Redifte birlik sağlanmamıştır.

1078 Ol sebebden bize bu iş oldu uş
Kim anuñ olmadı gönli baña hoş

1079 N'ite olduğın hikāyet bildiler
Ol ħalāyık cümle zārı kıldılar

1080 Geldiler Yūsuf atına ol zamān
Mālik eydür aña ey cān u cihān³²

1081 Dostuñuz mıdur sizüñ ol pādişāh
Yüz urup ki eyledüñüz aña āh

[45a]

1082 Kim size gösterdi ol bu udreti
Buncılayın gördüğüm yok heybeti

1083 Yūsuf ayıtdı ki dostumdur bilür
Ĥālūme her dem ‘ ināyetler ılır

1084 Didi bizi dileseñ andan n’ola
Kim azā gide girevüz dir yola

1085 Bārıgāhumuz helāk olur hemān
Raĥm ıl bize didi ey pāk-cān

1086 Çünki Yūsuf andan işitdi ĥaber
Yüz urup Allah’a dir ey Dādıger

1087 Dilerem senden viresin raĥmeti
Görmeyevüz daĥi işbu zaĥmeti

---

³² “cān-ı cihān” şeklinde olmalıdır.

- 1088 Hâķ aña virdi dilek dād eyledi
Yine Yūsuf göñlini şād eyledi
- 1089 Hâķ Te‘ālā ‘avni oldı yine çün
Gitdi bulut gökyüzünden toğdı gün
- 1090 Yine oldı ser-be-ser hürrem cihān
Ulu kiçi gördi oldı şādımān
- 1091 Yūsuf’uñ hep ayağına düşdiler
‘Özr idüp hep yöresine üşdiler
- 1092 Anlaruñ katında Yūsuf ol zamān
Hâş olur gitdi göñüllerinden gümān
- 1093 Cümle Yūsuf Tañrısına tapdılar
Küfr kapusını varı yaptılar
- 1094 Hoş harīrler geydürür Mālīk aña
Ulu vü kiçi gören қalur таña

[45b]

- 1095 Görür tonlar muraşşā‘lar harīr
Helva vü külçeler pālude yir
- 1096 Yine aña bir maḥafe düzdiler
Ümīdin Ken‘ān ilinden üzdiler
- 1097 İnişi yoķuş dere depe vü yol
Kāruvān ile giderdi ol³³

---

³³ Vezin gereğı iki hece eksik verilmiştir.

Ağāz-ı Dāsītān Zeliḥā Sergüzešt Āmeden Diyār-ı Mısr u Gere[?]

- 1098 Gitdi Yūsuf işitdi imdi dāsītān
Ol Zeliḥā'dan işit n'olur beyān
- 1099 Ey me'āni dūrlerin cem' iden
Söz ne yirden gelür anı sem' iden
- 1100 Söz deñizinde yüzen ğavvāşı-var
Me'āni dūrlerin çıkararı şāhı-var
- 1101 Añlayan her bir sözi kıanden gelür
Yüce gökden göñle cāndan gelür
- 1102 Aç kıulağıñ işide me'ānī sözün
Cān gözün aç göresin me'ānī yüzün
- 1103 İdelüm bu kıışsa vaşfını tamām
İşidenler göñli ola şād-kām
- 1104 Hem Zeliḥā idelüm ne olduğın
Gelüp ol Yūsuf'ı nice bulduğın
- 1105 Mağrib ilinde meger bir pādīşāh
Var idi ki anuñ idi milk-i çāh
- 1106 Alī yü 'ādil hūner-mend idi
Ulu yā kıçı sözi pend idi
- [46a]**
- 1107 Māl u mülki vü genci çoğ idi
Ol maķāmda andan ulu yoğ idi
- 1108 Emri altında idi çok mülki yir

İllā oğlı kıızı olmaz idi bir

1109 Eydür idi dā'îmā ey lā-yezāl
N'ola vireydüñ ger bir 'iyāl

1110 Yüz urup ol ta'ata meşgûl olur
Haq katında hâceti maqbûl olur

1111 Kudretinden kendünüñ meger İlâh
Virdi bir kıız aña şanki yüzi mäh

1112 Gördi çün Şâh anı oldu şâdimân
Adını virdi Zeliḥâ ol zamân

1113 Andan artux oğlı kıızı yoğ idi
Gerçi mālî anuñ çoğ idi

1114 Söz üküşdür bu ayıtdı ol nigâr
Hüsni vaşfin söyler idi il ü şehir

1115 Kâmete servi kıılır idi kıyâm
Olur idi Zühre hüsnünde gulâm

1116 Saçı sünbül idi alnı aydı
Sihr ile şan iki kaşı yaydı

1117 Gözi nergisden alır idi ḥarâc
Kırpügi oqlarına cânlar umac

1118 Yañağından lâle diler idi dād
Tutagından şeker olur idi kesād

1119 Söyledikçe la'li mercân açılır

Hem şadefden dürri gevher saçılur

[46b]

1120 Nāgehān bir kez boyun gören kişi
‘Aklı ser-gerdān olur añmaz [?] işi

1121 Hām gümüşden idi zenehdānı anuñ
Kurtulamazdı çāhında cān anuñ

1122 Boyına kıl yazılur serv-ü hırām³⁴
Cismi gül şuyı şanasın tolu cām

1123 Nicesi şerh eyleyem ol dil-beri
Hūr idi uçmağ yağından yā peri

1124 İşbu vaşf ile anuñ maḥbūblığı
‘Āleme çav olmuş idi hūblığı

1125 Vaşfını her ilde dāstān kıldılar
Yidi sulṭān oğlu anı bildiler

1126 Her birinüñ ataları tāk-vār
Adı ile iller içinde nām-dār

1127 Kūl qaravaş getürürler sīm ü zer
Şehrine anuñ gelürlerdi meger

1128 Gelür idi atasına her biri
Yüz urup diler idi ol dil-beri

1129 Vire atası rāzı olur idi

---

³⁴ “Serv-i hırām” şeklinde olmalıdır.

Cān u göñli şafā bulur idi

1130 Kızına bildürür idi nāmūdār³⁵

Dileyü geldi seni bir şehr-i yār

1131 Rāzı olmaz idi Zelîhā hūb-cemāl

Kim var birisine ola helāl

1132 Bir gice yatmışdı ol gül-‘ izār

Uykuya ğarktı nergis-i hūmār

[47a]

1133 Ol düşde gördi bir Şun‘ -ı İlāh

Kim bir oğlan durmuşdı şanki māh

1134 Çün Zelîhā gördi düşde anı

Vālihi hayrān deng oldu cānı

1135 Ancılayın gördi ki yok hūb yüzün

‘ Ğışık olup yavı kılur kendüzin

1136 Karşusına deng olup tırmış iken

Hūb cemāline nazar urmuş iken

1137 Yine ğayb oldu gözinden nāgehān

Çağırur ol uykudan tırdı revān

1138 Sağa şola bakdı ol aşüfte-vār

Görmedi ma‘ şūķı yanında nigār

1139 Vālih olup barmağını dişledi

³⁵ Metinde “nāmūdār” olarak geçen kelimenin doğru hali “nām-dār” olmalıdır.

Akdı yaşları gözinden başladı

1140 ‘İşkı derdine boyandı dil-istân
Gül yüzi şoldı vü oldı za‘ ferân

1141 Al yüzine urıben göyner olur
‘İşk odından cigeri biryân olur

1142 Gördiler hâlini ol mâh-peykerüñ
Dâyeler anasına ol dilberüñ

1143 Vaşf-ı hâlini didiler bir bir
Kim nice kılp nigâr ider nefîr

1144 Pes turu geldi yirinden âh urur
Ol Zelîhâ katına gelür görür

1145 Gözleri yaşın döker ol sîm ten
Vâlih olup kendüden hûb-hoten

[47b]

1146 Eydür anası aña cân-ı dîl
Vaşf u hâlüñ nedür âhîr şerh kıp

1147 Ne hîkâyetdür bu sen ağladuğñ
Göñli hasret odına tağladuğñ

1148 Çünkü andan derd ü hâlin şoyladı
Dile geldi vü Zelîhâ söyledi

1149 Eydür anasına ol bedr-i münîr
Böyle ‘ışk eyledi beni dir fakîr

1150 Bir çāre kıl dir baña ey māh-liḳā
Yoḥsa cān ḳalmaz bu dūnyāda beḳā

1151 Anası eydür ki ey ḥūb-ı zamān
Kime ‘āşıkız āḥir eyle ‘ayān

1152 Eydür ana bilmezem ol ḳandedür
İllā ‘ışkı odı anuñ cāndadur

1153 Çünkü eglenmeye anuñ aşlına
Nice dermān ola anuñ vaşlına

1154 Bir cemāli görmişem dir nūr idi
Ne perīye beñzer ol ne ḥūr idi

1155 İllā anı bilmezem kimdür be-nām
Aldı beni firāḳı her şubḥ u şām

1156 Bildiler ‘ışk odını cānda durur
Bilmediler ma‘şūḳı ḳande durur

1157 Ḳaldı bu derd ile dilber bir zamān
Yaş yirine gözlerinden aḳdı ḳan

1158 Ḳaldı bir yıl yana yaḳıla içi
Kim esirgerdi anı ulu kiçi

[48a]

1159 Yine ikinci yıl ol yüzi ḳamer
Kim oda yaḳmışdı ol cānı ciger

1160 Kim yatuben uyḳu örtmişdi gözin
Yine ol uyḳu içinde aḥsuzın

- 1161 Gördi yine ma‘ şūķını nāgehān
Karşusına tırmaşdı hemçü cān
- 1162 Kim vücūdı yok anuñ eti teni
Rūh idi şöyle münevver şan anı
- 1163 Şavk-ı nūrı gözlerini kıldı yūş
Kim āh eyleyüp Zeliḥā kıldı cūş
- 1164 Ağlayup eydür ki ey cān-ı cihān
Uş giriftār eyledüm ‘ ıṣķuñ cān
- 1165 Nice bir ‘ ıṣķuñ odı cānum yaķa
Nuḥt [?] ola vaşluñ baña ey māh-liķā
- 1166 Ne revādur ger beni zār idesin
Cānımı derde giriftār idesin
- 1167 Olalı ‘ ıṣķuñ bu göñlüme şikār
Nice geçer bilmezem leyl ü nehār
- 1168 Gel beni şūride Mecnūn eyleme
Gözlerüm yaşını Ceyḥūn eyleme
- 1169 Nice ki zaḥmı sen urduñ cānuma
Yine sen irgör beni dermānuma
- 1170 Nedür aduñ saña kim dirler ayet
Luṭfi kıl söyle sözüñi ey yigit
- 1171 Çün aduñ şorar anuñ eyler nefir
Eydür adum Yūsuf olur dilben yir

[48b]

- 1172 Anı diyüp çün olur gözden revân
Yüzini çevürdi vü oldu nihân
- 1173 Yine ağlayu uyandı dîl-rübâ
Olmış idi yüzi levni kehrübâ
- 1174 Çün uyandı görmedi ma' şûkasın
Âh idüben çāk kıldı yaqasın
- 1175 Başını taşa vü yüzün toprağa
Urır idi kâh şağa kâh şola
- 1176 Ata ana yöresine üşdiler
Her biri kayğu odına düşdiler
- 1177 Didiler ey server-i hûb-ı hoten
N'olduñ âhir bize şerh it eyle sen
- 1178 Virdi bunlara yine dilber cevâb
Gözi yaşıyla tolu bağırı kebâb
- 1179 'Âşıkam der anuñ çün ağlaram
Şanmañuz ayrūk hayâli bağlaram
- 1180 Yine düşde gördüm ol dil-dârumı
Ol güler yüzlü gönli gülzârumı
- 1181 Karşusına olup tırmışdum
Hûb cemâline nazar urmışdum
- 1182 Bakduğumca vâlih olmuşdı cân
Yine gayb oldu gözümde nâgehân

1183 Gözümi açdum belikleyü [?] meger
Delü bigi sağ sol itdüm nazar

1184 Görmedüm katumda ol cānānı ben
Görmişem düşüm içinde anı ben

[49a]

1185 Ben öñümde şanurdum geldi yār
Ya‘ nī benimle oldu ğam-kūsār

1186 Ben ğod ol erüñ hayālın görmişem
Gökde şanırdum cemālin görmişem

1187 Elüme girmedi çünkü vaşl-ı yār
Baña vācibdür kılam nevḥā vü zār

1188 İrmeyicek bülbülün eli güle
Nevḥā vü sâzı gerekdür bülbüle

1189 ‘Āşıkuñ derdine ma‘ şūḳdan devā
İrmeyicek yakılıp yanmak revā

1190 Çün Zeliḥā’ dan bilürler vāsf u ḥāl³⁶
İşbu reşmilige [?] kıldılar su ’āl

1191 Didiler aña ki düşde irdünüz
Yüzüni görüp aña dil virdünüz

1192 Cānda kılduñ ‘ışkınuñ bünyādını
Şorup anuñ bilmedün mi adını

---

³⁶ “vaşf-ı ḥāl” şeklinde olmalıdır.

- 1193 Zelîhâ ayıtdı ki çün zâr olmışam
‘İşkına anuñ giriftâr olmışam
- 1194 ‘Aklı başımda degül idi benüm
Lerzeye düşmiş idi cümle tenüm
- 1195 İdeven ne yirde olursın bilem
Saña irişmek çün cehd kılam
- 1196 Cehd ile ‘aqlum biraz dirdüm baña
Aduñuz nedür diyü şordum aña
- 1197 Yūsuf eydürler didi adum hemin
İstemedüm derdümün ayrık emîn
- [49b]
- 1198 Kandedür yirün diyem ey yüzi mäh
Oldı ğayıb yine gözümde nâ-gāh
- 1199 Anuñçün yakıluram derdine
Virmişem cânımı kaygu gerdine
- 1200 Bilmezem çün kendü kimdür yiri ne
Hasret ile kaldum üşde yirine
- 1201 Kamular önünde bulurlar vişāl
Üşde beni oda yandurdu hayāl
- 1202 Çün işidüp bildiler andan sebeb
Kim ola Yūsuf didiler ey ‘aceb
- 1203 Kim bunu bu resme kıldı kaygulu
‘İşkı odı kıldı cânında ğulū

1204 Dellik fi‘li durur dirler bu iş
Kimse bilmez Ysuf yd u biliş

1205 İstediler nice Ysuf‘dan ħaber
Bilmediler hiċ ħaylinden eşer

1206 Del bigi oldu maĥbb-ı zamn
ĥ Ysuf diyü kılur idi fiġn

1207 Tnını yırtar dökerdi yaşını
Klların ċiyner gznĥ yaşını

1208 Yüzi üstine döker seyl-b-vr
Kna ġarċ olur gzĥden lle-zr

1209 Leyliyken n-gĥ ol Mecnn olur
Ysuf‘uĥ ‘ışkıyla baġrı ĥn olur

1210 Ata ana ĥlin eyle gördiler
Del oldu diyü ben bend urdılar

[50a]

1211 Kıldı bend iċinde ol glden şıfat
Nice ola ĥli bilmez ‘ķıbet

1212 İşbu ceng ile geċrr rzigr
İster idi ele gire vaşl-ı yr

1213 Kıldı yine bend ile bir yıl tamm
Dilde Ysuf diyü zıkr eyler mdm

1214 Yine ol yüzi İrem bġı güli
Dili cnlar glřeninĥ blbli

- 1215 Gice yatmışdı yirinde nigār
Gözine yine göründi rüy-ı yār
- 1216 Çıka geldi karşıasına dil-rübā
Bil muraşsa‘ lar giyür la‘ lin kıba
- 1217 Gördigi dem berk yapışdı bir aña
Eydür ahır güciyle irdüm saña
- 1218 Kıandesin ‘ışkuñ beni kıldı zebün
‘Aklı virüp olmışam üşde cünün
- 1219 Ay gün alnumı kıaşum yāy iken
Hüblük içinde iken zībā iken
- 1220 Hicrūñ ile aldum uş şimdi harāb
Dünyā dirliği baña sensüz ‘azāb
- 1221 Kıande olursın didüm şāhib-cemāl
Hicr ile tab yak beni göster vişāl
- 1222 Eydür ey Cennet bāğının gülşeni
‘Āşıksañ bulmak isterseñ beni
- 1223 Ben didi Mısr’uñ ‘aziziyem ‘ayān
Anda bulursın beni dir dil-istān
- [50b]
- 1224 Anı eydüp gine gizledi yüzün
Açdı bālîñleyü [?] ol dil-ber gözün
- 1225 Yine ol yanında bulmadı yārı
Dökdi kıanlı yaşını kıldı zārı

- 1226 Varduğunca ğālib oldu ‘ ıŝķı hem
Kimse anuñ derdine bulmazdı em
- 1227 Ancılayın ‘ āŝıķ oldu ol nigār
Gül yañağı şoldı nergisler ħümār
- 1228 Göñli cānı ‘ ıŝķa düşdi bü’l-‘ aceb
Vaŝl-ı ma‘ ŝūķ eylediler rûzı ŝeb
- 1229 Çünki ‘ ıŝķ odı aña kıldı ğulū
Dāye vü ħādimler oldu kayğulu
- 1230 Anasına söylediler ol sözün
Āh kıldı yavı kıldı kendü özin
- 1231 Ey dirîğā dir ne ħāle uğradı
Derdi dir anuñ yüregüm toğradı
- 1232 Tākati tāk oldu vālih kıaldı cān
Kızınuñ kıatına geldi ol zamān
- 1233 Ĥālını anuñ daħı dürlü görür
Yüzinüñ levni döniben āh urur
- 1234 Tolu yaş eyleyüp iki gözini
Kızınuñ yüzine urdı yüzini
- 1235 Gördi ki gitmişdi andan mecāl
Didi kızım n’ite oldu saña ħāl
- 1236 Ey ‘ aceb ne vaħte dek ağılayasın
Kayğu odıyla cānuñ tağılayasın

[51a]

- 1237 Bu firākuñ beyānı yok mudur
Ağlamağuş bir emānı yok mudur
- 1238 Nice bir bu āh u feryād u figān
Bir gözüş açup bağ āğir der-cihān
- 1239 Ta‘accüb sevdāya düşdüş ey nigār
Bir uğurdan gitdi cānuñdan qarār
- 1240 Böyle görelî seni oldum zebūn
Gözlerüme uyku girmez dün ü gün
- 1241 Cān u gönül fikrüne düşmiş durur
Dürlü kayğular baña üşmiş durur
- 1242 İsteyüp bulmazam dermānuñı
Bu belādan kırtaraydum cānuñı
- 1243 Düş mi gördüş yine ey bedr-i münār
Böyle kılırsın yine āh u nefir
- 1244 Anası sözün Zeliḥā diñledi
Gözün açup bir iki kez iñledi
- 1245 Tırdı yirinden götürdi yüzini
Dirdi kendüye vü açdı gözünü
- 1246 Eydür ana ne şorarsın ḥālümü
Bu baña vāқи‘ olan aḥvālümü
- 1247 Yüregümde kılmayıpdur şu benüm
Aldı cānum milkini kayğı benüm

1248 Ey ‘aceb bu āh derdiyle melāl
Dirliğüm ayını kılmazsa hilāl

1249 Egerçi gözüm yaşıldur tenüm kadīd
İllā bir nesneye tutaram ümīd

[51b]

1250 Yine gördüm düşde ol maḥbūbumı
Ol gönül istedügi maṭlūbumı

1251 Yine ol görklü cemālin görmişem
Eteğine irişüp el urmışam

1252 Didim āḥir eylegil dermānımı
Ḳayğudan ḳurtar bu ḳuşca cānumı

1253 Düşime girdüñ iki kezdür ey yār
Ḳomaduñ bir zerre içimde ḳarār

1254 Ol zamāndan şevḳüñ odı cānadur
İllā yirüñ bilmezem ki ḳandetur³⁷

1255 Kim bile kim isteyem yirüñ şoram
Ola ki bir cehd ile yüzüñ görem

1256 Eyle diyicek esirgedi beni
Ne ḳatı ‘ışḳum esīr itmiş seni

1257 Bulmaḳ isterseñ beni dir bī-melāl
Ya‘ nī olasın ki baña çift ḥelāl

---

³⁷ “-dur” eki bu beyitte “-tur” şeklinde yazılmış.

- 1258 Diñle agāh ideyüm didi seni
Mışr şehrinde bulasın sen beni
- 1259 Ben ‘Azīz-i Mıřr oluram nāmūdār
Cehd kıl baña olasın cift-i yār
- 1260 İşbu resme söyledi baña sözün
Yine gözümdeñ tolundurdı yüzün
- 1261 Derdümüñ olmağ dilerseñ dermānı
Mışr içinde bulasız gerek anı
- 1262 Yoksa cānumda dağı yokdur karar
‘Aciz ü maħrūm oluram ħūrı zār
- [52a]
- 1263 Anası andan işidür çün ħaber
Göñli ārām oldu anuñ az kadar
- 1264 Buncılayın görmedüm dir ħāl ‘aceb
Cehd ile itmek gerekdür dir taleb
- 1265 Tā elümüze gire ma‘şūğ bizüm
Kim helāk olmaya ol uçdan kızum
- 1266 Mışr iline bu kızı göndürelüm
Yüzüni kıblesine döndürelüm
- 1267 Vara ma‘şūğla ide birliğı
Bize ölmekden bunuñ yig dirliğı
- 1268 Çün Zelīĥā’nuñ bilür göñli sızın
Ancılayın ideğaldı tedbīrin

1269 ʿTurdı ʧatından ʧızınıñ ol zamān
Sürdi Mağrib Şāh’ına geldi hemān

1270 Söyledi vaşfın Zeliḥā’nuñ aña
Vālih oluben ʧalur sultān ʧaña

1271 Şāh-ı Mağrib aña ayıtdı ḥatun
N’idelüm taḳdīr-i Rebbāni bugün

1272 Bu serencāmı getürdi ʧün ʧıza
Cehdini itmek gerek anuñ bize

1273 ‘İşḳ ucından Zeliḥā ki yitmeye
Ol ne işidür ki cihānda bitmeye

1274 Cāndan ol ʧayḡu tozın sildürelüm
Mısr’a andan dir ḥaber gönderelüm

1275 Kim ḥaberdār ola bundan sultānı
Dileyüp bizden ʧapu ide anı

[52b]

1276 Bildi Şāh daḡı ʧızı ḥālini ʧün
ʿTurdı andan işine gitdi ḥatun

1277 Şāh-ı Mağrib taḥtına ʧıldı ʧarār
ʧatına geldi anuñ pīrleri ki var

1278 ‘Adl u dād işin ʧılır sultān tamām
Yirlü yirine ʧaḡıldılar ‘avām

1279 ʧaldı bir ʧaç ḥāşları birḳaç emīr
ʧarşusunda oturur kāmīl vezīr

- 1280 Anlara Şāh eydür ey kavm-i güzīn
Çok görüp siz dünyāda eylük yüzin
- 1281 Çün bizümle itdühüz birliğühüz
Görmedüm bir gün yamān dirliğühüz
- 1282 Cümle eylüg ü mürüvvet işiñüz
Hiç fesāda yok durur teşvīşühüz
- 1283 Her ne iş ki vāķi‘ olursa bize
Anı biz ‘arz idecek bir bir size
- 1284 İtmedühüz siz anuñ taķşīrin
Cānıyla eyledühüz tedbīrin
- 1285 Cümle müşkülli asān kılduñuz
Her birine dürlü dermān kılduñuz
- 1286 Yine bir müşkül işüm oldu ‘aceb
Anuñçün eyledüm sizi taleb
- 1287 Eydivirem size anı bilesiz
Tedbīri nice olursa kılasız
- 1288 Pādişāhuñ çün sözün işitdiler
Yüz yire urup du‘ālar itdiler
- [53a]
- 1289 Dilediler ey pādişāh-ı pūr-kerem
Her ki seni dilemez olsun ‘adem
- 1290 Ol zamāndan biz ki kuluñ olmuşuz
Hürmetühde çünki maķbūl olmuşuz

- 1291 Müşkölün olsa meger bilmeyüz
Kim biz anuñ tedbîrin kılmayuz
- 1292 Ne buyurur bilelüm sulţānumuz
Ḳurbān idelüm öñüde cānumuz
- 1293 Şāh buları bildi ki hem-dem durur
Her birisi ḥāline maḥrem durur
- 1294 Bendini götürdi ol server-i dilün
Eydür imdi aña ey pîrler bilün
- 1295 Her ne kim bildi kızından söyledi
Bildiler çün aşikār eyledi
- 1296 Maḳşūdın bildiler anda sulţānuñ
Yüz yire urdılar öñünde anuñ
- 1297 Didiler çün böyle oldu n'idelüm
Şāh-ı Mısr'a ḥālî ma' lüm idelüm
- 1298 Senden ulu pâdişāh olmaya ol
Ḳızıñı virirseñ ola saña ḳul
- 1299 Sen ḳabul itseñ anı ey nāmūdār
O ki yāruñ olmağa biñ cānı var
- 1300 Bildürelüm didiler ḥālî aña
Dir yazalum bir bitî andan yaña
- 1301 Böyle bilicek ḥabersiz Şāh'dan ol
Ol kızuñı eyleye senden ḳabul

[53b]

1302 Ancılayın çünkü tedbîr itdiler
Her birisi didiler işitdiler

1303 Şâh buyurdu ki yazalar bir biti
Bildüreler Şâh-i Mısr'a 'ileti

1304 Okıdılar katına geldi vezîr
Pes kalem aldı ele dutdı harîr

1305 Kim yaza maşşudunı ol müşkile
İrmeye cânı bularuñ müşkile

Nâme-Mağrib'den Şâh-ı Mısr'a Vaşf-ı Hâl Duğter-i Ma' lûm-Kerden

1306 Nâmeye ki evvel urdılar nişân
Ol 'Azîz adına yazdılar beyân

1307 Şâh-ı Mağrib geldi bu resme dile
Kim 'Azîz-i Mısrır maşşudı bile

1308 Nâmeye çün eyleyesin dir nazar
Seni ki kıldı ulu dir Dādıger

1309 Bir kızum vardur didi ey kāmūrân
Görki vaşf olmuşdur anuñdur cihân

1310 Eyle vormüşdür aña görküni Haq
Kim ferîşteler alur andan sebaq

1311 Anuñ adıdur Zelîhâ dil-nivâz
Ay yüzi güneşe eyler görki nâz

1312 Bunca şâhlar adını işitdiler

‘ Āşık olup kendülerden gitdiler

- 1313 Dilediler benden anı varmadı
Birine meyl ü muḥabbet ḳarmadı

[54a]

- 1314 Düşde meger sizi gördi nāgehān
Meyli vü fikri sizüñledür hemān

- 1315 İşbu ḳısmet ger ezelde var ise
‘ Aḳl u devlet ḳızumla yār ise

- 1316 Ḥalvetüñüzde ola size ḥelāl
Nāmede maḳşūd olupdur vaşf-ı ḥāl

- 1317 Siz daḫi virüñ rızā ey şehir-i yār
Dünyā mülkinde delim ḥüblar ki var

- 1318 Olmaya bir ancılayın gör ki yay
Deng olur görse anuñ yüzi ay

- 1319 Rāzı ol sen daḫi Şāh-ı kerem
Senden olusar anuñ derdine em

- 1320 Mihri düşdi yüzüne baḳmıḫ durur
‘ İşkuñ odına gönül yaḳmıḫ durur

- 1321 Her ne kim oldu ḫikāyet ser-be-ser
Ol biti içinde yazdılar meger

- 1322 Durdılar mührini muḫkem urdılar
Armağanlar hem yarağın gördiler

1323 Her meta‘dan tuhfeler hem şāhı-vār
Şāh atında var idi bir nāmūdār

1324 Her biriyle ol sefer ılmışdı
Dürlü diller söyleyip bilmişdi

1325 Virdi aña armağanlar u biti
Didi urma yola gir yilden atı

1326 Ol ‘Azīz-i Mısr’a var sürāt ıla
Nāme vir vaşf u hālümüz³⁸ bile

[54b]

1327 Aldı yola girdi nāme armağan
Mısr’a vara gitmek ile ol zamān

1328 Altı aylık yoldı Mısr’a meger
urmadı ırte gice gitdi ol er

1329 Ol zamānda Mısr’a ikliminde Şāh
Adı Reyyān idi ol zerrīn-külāh

1330 Bir emīri var idi ol serverüñ
Sağışın ol bilür idi leşkerüñ

1331 Ulu kii hükmi altında anuñ
Ol sipāh-silār idi sulţānuñ

1332 Şāh anı manşıbla ki oylamış
Sen ‘Azīz-i Mısr ol diyüp söylemiş

---

³⁸ “vaşf-ı hāl” şeklinde olmalıdır.

1333 Halkı hūbdı vü dirligi temiz
Ulu kiçi aña dirlerdi ‘Azīz

1334 Anuñ elindeydi ol il ü şehr
Biter elinde ne dürlü iş ki var

1335 Gice gündüz kaçd andan aldı yol
Altı ayda geldi Mısr’a irdi ol

1336 Bir ulu şehr-i mu‘azzam ol görür
Ol ‘Azīz-i Mısr’a ne yirde şorar

1337 Aldılar anı ‘Azīz’e gittiler
Geldiler çün kaçırına anuñ yitdiler

1338 Didiler ki aña ey ‘aql-ı münir
Mağrib eṭrāfı şāhından bir emir

1339 Elçilige geldi didiler saña
Karşu çıkdı ta‘zīm eyledi aña

[55a]

1340 Dürlü ni‘met döküp anı toyladı
Niye geldüñ didi aña söyledi

1341 Şundı nāme aldu vü kıldı naẓar
Oқıdı ol bildi içinden ḥaber

1342 Şādümān oldı aña yavlaқ ‘Azīz
Bildi virdi Şāh-ı Mağrib aña kız

1343 Mısr’a Mağrib’den meger varup gören
Altı ayda varur idi dir iren

- 1344 Bildiler Mısr’a sultān kim olur
Yā ‘Azīz Şāh-ı Reyyān kim olur
- 1345 Böyle yazmışdı bitide yā ‘Azīz
Vardur benüm Zelīhā adlu kız
- 1346 Yüzünü güneş görürse māt olur
Servi boyun görse iki kat olur
- 1347 Dünyāda hūblar egerçi çok durur
Rūm ilinde mişli anuñ yok durur
- 1348 Çok anı ilden ulular diledi
Kim benümle bilişilik kıladı
- 1349 İlçiler her bir taraftan irdiler
Genc ü māl altun hazīne virdiler
- 1350 Rāzı olmadı biri ne ulu nigār
Vaşlına dil virüp anuñ ola yār
- 1351 Düş içinde sizi görmişdür ‘ayān
Meyli ‘ışkı siziñledür hemān
- 1352 Şöyledür ki sizi nuhtun [?] yād ider
Vālih olup kendü özinden gider
- [55b]
- 1353 Vaşf-ı hālî size bildürdün şavāb
Nāmede siz daḡi bildürün cevāb
- 1354 Kim bilevüz nicedür dürr ü kayūl[?]
Ancılayın varavüz biz daḡi yol

- 1355 Çün ‘Azîz-i Mısr işitdi beyân
Göñli açıldı vü oldu şādümân
- 1356 ‘İşkına virdi Zeliḥā’nuñ özin
Bitinüñ yazdı cevābın kendüzin
- 1357 Kim kamu ‘özü ü tevāzu’ ol ḥaber
‘Arz kıldı dürri gevher sîm ü zer
- 1358 Kul qaravaş at qatar tonları ḥarîr
Qıymetiler birbirinden bî-ḥaber
- 1359 Düzdü vü koşdı yarağını kıla
Biş yüz adlu âdemi vir dile
- 1360 Kim alup anları yola gireler
Şâh-ı Mağrib’e iledüp vireler
- 1361 Kim qabûl ide o anları ala
Mâl u rûzıyla Zeliḥā’yı şala
- 1362 Aldılar mâlı tavarı gitdiler
Altı ayda yine anda yitdiler
- 1363 Kim aña Mağrib ili eydürler ad
O maḳâmı gördi ilçi oldu şād
- 1364 Çün varup Mağrib şâhına irdiler
Mâlî rûzı ‘arz kılup virdiler
- 1365 Bildi vaşf aña ki eyledi qabûl
Başladı düğün yarağına hem ol

[56a]

- 1366 Hep şala ol şehri kūy eylediler
Cem^c oluben bir ulu toy eylediler
- 1367 Yidi gün oldu temāšā vü düğün
Yimek içmek oldu halk dürlü hon
- 1368 Hem gelen işçilere hil^c at virür
Hoş görüp ulu kiçi ni^c met virür
- 1369 Çok keremler bunlara ol gün kılur
Kızını göndermege düzgün kılur
- 1370 Biñ qaravaş virdi biñ kul atıyla
Kur kuşak altun gümüş ala bitiyle
- 1371 Biñ deve virdi bile hem biñ qatar
Aleti her birinüñ bî-naẓîr
- 1372 La^c l ü yâķût cevâhir bî-şümâr
Genc ü māl u hem hazîne vü tavar
- 1373 Bir ma'hāfe düzdiler altun yine
Kim Zeliḥā ol maḥāfeye bine
- 1374 Anuñ ile vara bir etrāk bār
Örtü döşek ki içinde cümle var
- 1375 Bî-kıyāş idi bular daḥi ḥarîr
La^c l ü incü düzilidür yir bayır
- 1376 Ol maḥāfeye bezek bunlar meger
Otura anda Zeliḥā baḥtûvār

1377 Şāh-ı Mağrib yine toylar haş u ‘ām
Yarağını düzdü vü koşdı tamām

1378 Tā ki kaydı var bitürdi şehir-i yār
O maḥāfe içine girdi nigār

[56b]

1379 Dāye vü ḥādümler iregeldiler
Zeliḥā’nuñ çevre yanını aldılar

1380 Şāh-ı qarīn gönderü bir menzīl gider
Dögülüp her yaña şehir ü il gider

1381 Şāh görüşü anlarıñla döndi yol
Gitdi Mısr’a hem Zeliḥā pür-uşul

1382 Turmadılar ırte gice gitdiler
Söz üküşdür çünkü Mısr’a yitdiler

1383 Ol ‘Azīz-ı Mısr’a virdiler haber
İrdi ma‘ şūka diyü ey mu‘ teber

1384 Şādumān olur işidür nāmūdār
Oldu ulu begler ile ol süvār

1385 Urdılar tabl u nekkāre çaldılar
Yimek içün dürlü ni‘ met aldılar

1386 Ni‘ met-i ‘ālem götürmüşdi ‘Azīz
Giydi fāḥir tonlarını ol temiz

1387 Biñ qaravaş kul dutar elde tabaḫ
Her biri ḥübānī ‘ālem yüzi aḫ

1388 Kimisi bilinde bir zerrīn kemer
Ol ʔabaqlar ii ʔolu sīm ü zer

1389 İki yaña yola ʔurdılar ʔatar
Kim bular ʔıla Zeliḥā'ya niṣār

1390 İki yüzine döşediler bizleri
İki yaña ʔurdu ḥūri ʔızları

1391 [...] diyü inʔizār çoḫdur diler
ʔarṣudan ıḫdı ün anı gördiler

[57a]

1392 Merḥabā diyü ʔamu dil açdılar
Ol nigār üzre cevāhir saçdılar

1393 Çekdiler hem sükkeri şerbetleri
Dökdi ḥalḫa yidiler ni‘ metleri

1394 ʔıldılar ta‘ ẓīm ü ‘ izzet ne ki var
Oldular yine ulu kii süvār

1395 Şadlıḡ ile ilerü sürdiler
Şehre yaḫıncaḫ gelürek gördiler

1396 Kim ıḫa geldi neḫḫāre vü ‘ alem
‘ Azīz³⁹-i Mıṣr irdi begleriyle [dem]

1397 Didiler ol dem Zeliḥā'ya nigār
Muṣtuluḫ uṣ ʔarṣu geldi şehr-i yār

---

³⁹ Açık hece yerine kapalı hece kullanılmıştır.

- 1398 Düşde ki gördüñ hayālını anuñ
Göziñi aç gör cemālını anuñ
- 1399 Zeliḥā işitdi şād oldı cānı
Açdı kapuyı bakup göre anı
- 1400 Eydür imdi xanı ol cānān-ı men
Nice gelür görelüm sulṭān-ı men
- 1401 Didiler işde gelür ol mu‘teber
Çün Zeliḥā añsuzın kıldı nazar
- 1402 Gördi kim ol düşde gördügi degül
Mehrine hiç mā‘il itmedi gönül
- 1403 Tolagelür gözleri bir āh ider
Bî-ḥaber olup hemān uşşı gider
- 1404 Saçdılar gül şuyını ol gül yüze
Açdı gözini ol el ura yüze
- [57b]
- 1405 Kaşdı kıldı pāre pāre eyleye
Ay yüzi dırnağı yara eyleye
- 1406 Dāye vü ḥādimler uşa geldiler
Çevre yanında ḥurūşa geldiler
- 1407 Didiler ey şengül-i ra‘nā nigār
Saña ne geldi ki olduñ bî-ḳarār
- 1408 Eydür āḥir bu degüldür yār olan
Düşüm içinde baña dildār olan

- 1409 Şüreti anuñ şanasın gündi
Kendüzine hūblığı mevzūndı
- 1410 Bu degüldür düşde hem-dem olduğum
Cānla ‘ışkına mahrem olduğum
- 1411 Ey dirigā bunca çekdüm zahmeti
Yile virdüm bunca māl u ni‘ meti
- 1412 amusı oldu hebā vū tārūmār
Rūzūgār elinde oldum hūr u zār
- 1413 Kendü özünden gidüp şoldı yūzi
Ağladı an yaşıyla oldı gözi
- 1414 Eylemege başladı feryād u āh
Dāyeler eyitdiler ey yūzi māl
- 1415 Şabur yigdür amusından ıl abūl
Hātırūñ eyleme şimdi melūl
- 1416 Bu daı Mısr’uñ ‘azīzidūr ulu
Mālī rūzı bī-ıyāş batlu
- 1417 Mısr diyārı hūkm altında esīr
Emrine mukem anuñ emīr
- [58a]
- 1418 Geldügūñ degül şükūr ıl kim işi
Niye irişūr görelüm bu işi
- 1419 Çok naşihat böyle dirler almadı
Çünkü derdinūñ devāsın bulmadı

- 1420 Aña şabriyla nice dermān olur
‘ Āşık olan dā’imā giryān olur
- 1421 Olmışdı vālih ü hayrān cānı
Aldılar girdege geldiler anı
- 1422 Hoş bezenmiş halk u eyvān u kuşūr
Halk iş her bir yaña ‘ işret ü sürūr
- 1423 Girdege getürdiler ol dil-beri
Dāye vū cümle hādimler her biri
- 1424 Ulu kiçi hep perīşān oldılar
Her biri bir hāle hayrān oldılar
- 1425 Kim yine bulamadı dil-ber vişāl
Ol ki düşde görmişdi hūb-cemāl
- 1426 Anı diyü geldi görmedi yüzün
Eyledi yavlaḡ melāmet kendüzün
- 1427 Her biri anuñcün ḡayḡulu cān
İllā ‘ Azīz olmuşdı şādümān
- 1428 Kim Şāh-ı Maḡrib kıızı ol gül-‘ izār
Kendüyle girdeginde oldu yār
- 1429 Savunurdu bir murād andan ala
Yine kıldı şehir halkına şala
- 1430 Eyledi adıyla yine bir düḡün
Toyladı halkı Şah’a ne dökdi hon

[58b]

- 1431 Şādılık içinde cümle mîr ü kûl
İllā ki göñli Zelîhā’nuñ melûl
- 1432 Vaşl umarken neylesün mağbûn olur
Gözlerinüñ yaşları Ceyhûn olur
- 1433 Kime söylesün ki derdini bile
Raḥm ide vü gözleri yaşın sile
- 1434 Allah’a ısmarladı kendü özünü
Ögini dirdi vü sildi gözini
- 1435 Halk tağıldı vü şavıldı hem düğün
Gün tolandı Mağrib’e vü oldu dün
- 1436 Turdı yirinden ‘Azîz-i Mısr hem
Yoğ idi hiç göñlü içinde ğam
- 1437 Sürdi geldi girdegine girdi şād
Hâşıl ide tā Zelîhā’dan murād
- 1438 Çün beşâret irmişdi cānına
Geçdi oturdı Zelîhā yanına
- 1439 Diledi irişe anuñla meger
Gör ne kıılır Sun‘-ı Şāh-ı Dādıger
- 1440 Çünki kısmet ayruğundı nigār
İrişe aña kimüñ zehrāsı var
- 1441 Allāh aña diyü viripdi dişi bir
‘Azîz-i Mısr’a sevişdi aña dir

1442 Bir melāyik bir dişi diyü getürür
Anlaruñ ara yirinde yaturur

1443 Bekledi Allāh Zeliḥā’nuñ özin
Tāki bula bikr anı Yūsuf güzīn

[59a]

1444 Yūsuf’a olsa gerekdi helāl
N’ite ayrıkdan ire aña melāl

1445 Bikr kız oğlan Zeliḥā kaldı hem
Aña ‘Azīz’den irişmedi elem

Ez-İn Cānib-i Hikāyet Yūsuf Tevāzu’-ı Nā-Mūrān Mālik-i Derīş

1446 Bu yaña yine Yūsuf’dan bil ḥaber
Şatun aldı ol Mālik İbn-i Doğar

1447 Yola göñildi giderken nāgehān
Anası sinine Yūsuf ol zamān

1448 İrdi ağladı işitdūñ n’itdiler
Dökdiler göñlin şikest itdiler

1449 Yūsuf anda āh kılup ağladı
Ol kavmi Tañrı ḥışmını tağladı

1450 Bildiler Yūsuf ucundan oldı ḥāl
Kim bulara irdi Allāh’dan zevāl

1451 Başların açup öñine geldiler
Yūsuf’uñ göñlini ele aldılar

1452 Göñlini anlar Yūsuf’uñ ḥoş ider

Ol ƙazā bunlaruñ üstinden gider

1453 Mālik anı hoş görür yavlaƙ emīr
Dürlü ƙonlar geydürür aña ƙarīr

1454 Göçüp andan cümle raħatın dirdiler
Aldılar Yūsuf yola girdiler

1455 Ol yol üzre var idi bir şehir meger
Rūze şehri dirler idi mu‘teber

[59b]

1456 Ol şehir ehli ulu ƙiçi ve’s-selām
Put öninde secde ƙılurdu tamām

1457 Andan artuƙ Tañrı bilmezdi varı
Yüz urup andan dilerlerdi varı

1458 Tañrı taƙdīrin işit imdi nice
Ol ƙalāyık yaturken bir gice

1459 Yūsuf’uñ görklü cemālin gördiler
Düşde Ƙaƙ şun‘-ı kemālin gördiler

1460 ‘Āşık oldılar aña hep ser-be-ser
Didiler kim aña ey Şāh-ı beşer

1461 Ƙüb cemālüñi görüp ƙalduƙ taña
Ƙanda bulalum seni dirler aña

1462 Bunlara Yūsuf ayıtdı ol zamān
Yüzümi görmek dilerseñüz ‘ayān

1463 Bu hayālümdür ki düşde gördüñüz
Kande görelüm diyü ben şorduñuz

1464 Tañla Ken'ân yol üstünde turuñ
Göz ile bakup cemâlümi görüñ

1465 Ne yaratmışdur görüñ Perverdigār
Andan artuq şanmañuz ki Tañrı var

1466 Ol gice bu düşi çünki gördiler
İrte yirlerinden uru turdılar

1467 Ulu kiçi ki varı gönül hoşın
Söylediler biribirine düşün

1468 Şehr kavmi cümle dîl bir itdiler
Dökülüp Ken'ân yolına gitdiler

[60a]

1469 Ol yüzi ki düşde gör didi bular
Göz ile bakup göreler âşikâr

1470 İntizâr anda tururken nâgehân
Çıkageldi qarşudan bir kâruvân

1471 Gördiler bir deve üstinde nâ-gâh
Oturur bir hûb yüzlü hem çü mâh

1472 Bir melek şüretlü ferişte şoyı
Yüzi güneş tûbâya beñzer boyı

1473 Anı görüp vâlih-zâr oldılar
‘Işkına cândan giriftâr oldılar

- 1474 Ulu kiçi her yanından üşdiler
Yūsuf'ũn hep ayağına düşdiler
- 1475 Boru sibih [?] çün neķāre çaldılar
‘İzzet ile ol aradan aldılar
- 1476 Eyleyince ulu kiçi şādumān
Anları şehre getürdiler hemān
- 1477 Kōndurup ulu kiçi toyladılar
Yūsuf ol kavüm hep söylediler
- 1478 Gice dirler uykuya baş urmuşuz
Düş içinde hūb yüzüni görmüşüz
- 1479 Söyledüñ vaşluñ bize kande ola
Sen ayıtdüñ karşıu gelüñüz yola
- 1480 Gitdi gice çünki irişdüñ taña
Pes gönüldüñ rāh-ı Ken‘ ān’dan yaña
- 1481 Düş içinde ger hayālüñ görmüşüz
Çok şükür üşde cemālüñ görmüşüz
- [60b]
- 1482 Gördigümüz içün olduk seni şād
‘Āşıkuñuz cümlemüz ey hūb-nihād
- 1483 Bildi Yūsuf çünki bunlardan sebeb
Karşıu gelüp anı itdiler taleb
- 1484 Vālih oldu Tañrı taķdīrine ol
Yūsuf eydür bunlar ol yüzi gül

- 1485 Neye ʔaparsız didi eydüñ tamām
Put a ʔaparus didiler nīk-nām
- 1486 Yūsuf eydür anlara ol nev-cüvān
Tañrı birdür dir aña yoǵdur gümān
- 1487 Andan artuǵ daǵı birdir Tañrı yoǵ
Mülki bī-pāyān anuñ ʔulları ʔoǵ
- 1488 Ol yaratdı ‘ālemi gögi yiri
Şun‘ ıyla dürdi anuñ her biri
- 1489 Rızǵı viren size oldur dün ü gün
Neye ʔaparsız puta ey ʔavm-i dün
- 1490 Aña ʔapuñ ki sizi var eyledi
‘Aǵl u bilü virdi izhār eyledi
- 1491 Andan olur ʔullarına fetḥ-ı cūd
Put nedür ki aña idersiz sücūd
- 1492 Aña ol ʔavm didiler nev-cüvān
Ol putumuz bize söyler her zaman
- 1493 Dilerüz varup göresin bir naǵar
Görevüz ki size ne eydür ḥaber
- 1494 Ger ʔanıǵlıǵ Tañrı‘ ya putlar vire
Biz daǵı inanavuz hem ol yire

[61a]

- 1495 Yūsuf eydür imdi iledüñ görem
Nice söyler ol puta didi şoram

- 1496 Alup ol kavim Yūsuf'ı gitdiler
Çünkü putları katına yitdiler
- 1497 Yūsuf ol putlara eydür bilüñüz
Tañrı birliğine secde kıluñuz
- 1498 Çünkü Yūsuf'ıñ sözün işitdiler
Anda putlar cümle secde itdiler
- 1499 Dile geldi ne kadar putlar ki var
Didiler ki Tañrı oldur bir yār
- 1500 Nāziri yok bir daği Allāh'dur
Kulları hālinden ol agāhdur
- 1501 Oldurur bu kamuları var ider
Şun'ıdur 'ālemleri ızhār ider
- 1502 Ancılayın putlar ikrār itdiler
Ol halāyık kendülerden gitdiler
- 1503 Kōdılar küfri bırağdılar yine
Ulu kiçi girdiler düpdüz dīne
- 1504 Yüz urup birliğe mü'mīn oldılar
Tamunuñ odundan emīn oldılar
- 1505 Bir iki gün ol arada kâfile
Diñlenüben tırdılar Yūsuf bile
- 1506 Yine üç günden yarağın itdiler
Yola girüp ol kâfile gitdiler

1507 Bildiler şehir kavmi ki Yūsuf gider
Hep yirinden turugelüp āh ider

[61b]

1508 ‘İşk odına yakıben cān u ciger
Geldiler Yūsuf katına ser-be-ser

1509 Didiler aña ey server n’itdühüz
Terkimüz urup ne tizcek gitdiñüz

1510 Ol şehriñ kavmi ki var ulu kiçi
Ardına düşdiler itdiler ğulu

1511 Bilmez Yūsuf n’ide hayrān qalur
Nāgehān qulağına bir ün gelür

1512 Yüzüñi göster bulara dir göre
Yirlerinden her biri vālih tura

1513 Size andan ilerü yürek[?] ki deşte
Eydüben görsek gerekdür sergüzeşte

1514 Çünkü Yūsuf işidür hātıf sözün
Anlara gösterdi nā-gāh ol yüzün

1515 Çün bakup anuñ cemālin gördiler
Vālih olup yirlerinde turdılar

1516 Üç gün anda qaldılar hayrān u zār
Yola girüp gitdi Yūsuf nāmüdār

1517 Tablūsa irdiler andan şād olup
Her birisi qayğudan azād olup

1518 Yūsuf çün ol Mālīk İbn-i Doġar
Şādıydı ki eline girdi meger

1519 Anuñ içün şādımānıydı aña
Kim yüzün gören alurdı taña

1520 Benlūsük avmi Yūsuf'ı gördiler
Kendüleri unutup āh urdılar

[62a]

1521 Kimi eydür mulaa bu nūr durur
Kim melekdür dir kimisi hūrī durur

1522 Kimisi eydür ferīştedür 'ayān
Kim yire inmiş durur az āsumān

1523 Buncılayın dürlü sözler didiler
Vardılar hep putlarını şıdılar

1524 Yūsuf'la birlige çün bitdiler
Putlarını ancılayın itdiler

1525 Bu Yūsuf'dur diyü ol avm-i be-nām
apdılar aña iki biñ bil tamām

1526 Mālīk andan Yūsuf'ı alur gider
uds yolına gönölüp 'azmi ider

1527 Kāfir idi uds avmi ser-be-ser
Anda şaldı Yūsuf'ı çün Girdikār

1528 Pādişāh-ı uds'uñ o gice meger
Düş görür gelür aña bir mu' teber

- 1529 Eydür aña ki ey server ol agāh
Çünkü yirüñden tırasın şubḡ-gāh
- 1530 Bir ʿizzet ire bu şehre gün yüzi
Kim ʿayān ider nūrından gündüzi
- 1531 ʿİzzet idüp karşı vara eyle kerem
Kim anı kılmışdur Hāḡ muḡterem
- 1532 Devletüñ arta gerek şād olasın
Hem tamū odından azād olasın
- 1533 Tolunur gözinden anı çünkü dir
Ser-mūru[?] tırur yirinden ol emīr
- [62b]
- 1534 Şādī kılr ol düşine ki görür
İrte yakın idi yirinden tırur
- 1535 Beglerine cümle bildürdi ḡaber
Kim yaraḡında olurlar ser-be-ser
- 1536 Urdılar tabl getürdiler ʿalem
Begleriyle yola girdi muḡterem
- 1537 Kim göre ol Tañrı şunʿ ını nice
Aña ki gösterdiler düşde gice
- 1538 İtdi vaşfın begleri işitdiler
Bir zamān çünkü ilerü gitdiler
- 1539 Gördiler ki Mālik irdi göñli şād
Bile Yūsuf anuñla ḡüb-nihād

1540 Anuñla bir bölük leşker ‘aceb
Ne ‘Acem’e beñzerdi ne ‘Arāb’a

1541 Cümlesinüñ aya beñzer yüzi hūb
Hāşıl ulu gör ne vahyü’l-kulūb

1542 Şāh ‘acebler görüp anlaruñ yüzün
Göñli içinde bu resme dir sözün

1543 Bu Mālik didi bu şehre her zamān
Uğrar idi anuñla kārīvān

1544 Gelmez idi kendü leşkerle bile
İşbu deñlü anuñla er bile

1545 Kim bile bunda ne işe geldiler
Luţf ide mi yā kirişe geldiler

1546 Hūb feriştelерdi görinen çeri
Yūsuf’ı beklerler idi her biri

[63a]

1547 ẖuds Begi ilerü vardı ol er
Anları қandurdı anda ser-be-ser

1548 Kārībān hālkını cümle toyladı
Uluya kiçiye eyü söyledi

1549 Yūsuf’ı gördi ki yüzinde niķāb
Yürimişdi şanasın afitāb

1550 ẖaddi serve berķ urur yüzinde nūr
Görküne hayrān olur uçmaķda hūr

- 1551 Kuds Begi anı görüp tañladı
Gice düşde gördügidür añladı
- 1552 Didi ey yüzi güneş aduñ nedür
Kim olursın aşlı ecdāduñ nedür
- 1553 Çün yüzüm gördüñ didi Yūsuf emīn
Uş cevābuñ saña degdi dir hemīn
- 1554 Eydür ey yüzi güneşden yahtlu
Görk ilinüñ şāhı sensin bahtlu
- 1555 Eydivir dir baña kimsin aşikār
Tā ki bilem nicedür ahvāl-i kār
- 1556 Yūsuf eydür aña ey Şāh-ı cihān
Ben bilürem işbu şehri bī-gümān
- 1557 Kuds dirler adına işbu maḳām
Tañrı şehridür bilürem çün tamām
- 1558 Sen bu şehrüñ şāhısın ‘ālem bilür
Div ü perī ser-be-ser ādem bilür
- 1559 Şun‘ ile Hāḳ seni var eyledi
‘Aql u cān virdü ızhār eyledi

[63b]

- 1560 Sen anı koyup taparsın bir pūta
N’ite ‘ālem halkı hükümüñ tuta
- 1561 Saña ben daḥi ne idem sözümi
Aşikāre bilesin kendü özümi

- 1562 Şāh ayıtdı ey cemāli āfītāb
Çünkü kılduñ bize bu resme ‘itāb
- 1563 Pūtlara karşı varup dir turalum
Sözüñi söyle bulara görelüm
- 1564 Söziñe anlar eger şaddağ diye
Her ne kim sen söyledinse Hağ diye
- 1565 Biz daği her ne ki sen dirseñ ‘ayān
Eydüp öñüñde getürevüz imān
- 1566 Eyle olsun diyü Yūsuf kavl ider
Alur ol Şāh buları şehre gider
- 1567 Aldı ol dem Yūsuf’ı rağbet kıla
Pūt-ğāneye girdi ikisi bile
- 1568 Ol ferişter bile var idi hem
Yūsuf’ı sağlar nagāhdaydı hem
- 1569 Yūsuf ile bile anda girdiler
Ol tıran pūtlar katına irdiler
- 1570 Her biri bir pūt aluben tırdılar
Götürüp heybetle yire urdılar
- 1571 Yire dökölüp hep olur ħurd u ħām
Ol kāfirler vālih oldılar tamām
- 1572 Bildiler Yūsuf sözini Hağ didi
Hem bular daği aña şaddağ didi

[64a]

- 1573 Tā ki küfür dini inkār itdiler
Yūsuf'ıñ dinine ikrār itdiler
- 1574 Hakk'a tapdılar müslümān oldılar
Ulu kiçi ehl-i imān oldılar
- 1575 Toyladılar yine bular şehr-i yār
Dürlü ni' metler döküldi bî-şümār
- 1576 Yine Mālik andan itdi 'azm-i rāh
Kuds kavmi eylediler cümle āh
- 1577 Çıxup andan yola çünkim girdiler
Varup andan Askalān'a irdiler
- 1578 Bunlar anda olur iken nāgehān
İregeldi Kuds Begi ol zamān
- 1579 Bunda gelmege sebep ne idi ol
Aldı Mālik Yūsuf'ı çün dutdı yol
- 1580 Yūsuf'ıñ çün cemālin görmedi
'Aklı uşşı başda anuñ turmadı
- 1581 Girdi yola tolduruben yaş gözin
Kim göre bir kez yine Yūsuf yüzün
- 1582 Geldi gördi Yūsuf'ı ol pādişāh
Kendü özin yavı qalup itdi āh
- 1583 Qaldı üç gün anda ser-gerdān olup
Vālihi bîçāre vü hayrān olup

1584 Mālik andan yine ‘azm itdi yola
Kim vara şehrine maḳṣūdın bula

1585 İrdiler şehir-i ‘Arīše’e daḫi hem
Yūsuf o şehri görücek pür-kerem

[64b]

1586 Geçdi göñlinden bu şehir içinde bir
Bulına mı didi ḫüsnüme nazır

1587 Ḥūblıḳ içinde baña mānend ola
Ḥūb şüretlü ağızı yarı kınd ola

1588 Vālih olalar cemālini gören
Varlığın vire vişālini gören

1589 Buncılayın kıldı Yūsuf fikrini
Böyle diline getürdi zıkrını

1590 Çünkü böyle kıldı Yūsuf fikr ü rey
Gör ne kıılır Şāni‘-i kudret-nümāy

1591 Girdiler ol ḳavm-i şehre ser-be-ser
Ḳanḳı yaña ki iderlerdi nazār

1592 Ḥaḳḳı’nuñ yüzün görürler şanki gün
Anları gören güne toymazdı yün

1593 Belki Yūsuf’dan varı zibāydı
Bunlar andan daḫi görke baydı

1594 Ḳılmadılar Yūsuf’a hergiz nazār
Belli ki Yūsuf itdi anlardan ḫazer

- 1595 Geldi nā-gāh Yūsuf'a hātıfıdan ün
Kim daḡı sen seni görürsün niçün
- 1596 Saña beñzer kullarum 'ālemde çok
Sen seni şanarsın ayruḡ kimse yok
- 1597 Yūsuf ayıtdı unuttum pāk-ı dīn
Kıldı istiğfār ḡorḡdı ol hemān
- 1598 Bir daḡı ün irdi Yūsuf'a hemān
Bir baḡ āḡ-ı çevreñe ey nev-cüvān
- [65a]
- 1599 Dört yaña baḡdı Yūsuf ol nīk-nām
Gördi ṡurmuşlar ḡalāyık her maḡām
- 1600 Allah ḡılmıṡ teveccühe ol varı
Cümlesin terk eylemiş faḡr-ı 'ārı
- 1601 Kendüyi şanırdı müştāḡ ancaḡ ol
Öñi ardı ṡolu gördi şaḡ u şol
- 1602 ḡıldılar üç gün yine anda ḡarār
Yine Mālīk gitmege oldu süvār
- 1603 Bir iki üç gün gitdiler andan meger
İrdi nā-gāh Mıṡr şehrine ḡaber
- 1604 Gelür uş bir māhir ḡül dir güzīn
Vālīh olur her ki görse yüzün
- 1605 Ancılayın cān u cānān yok durur
ḡūblıḡla şun' -ı Yezdān yok durur

- 1606 ‘İbrī oğlıdur ve bir görklü ğulām
Mısr hocaları işitdi tamām
- 1607 İttifāk ile kamu bir itdi dil
Bunda anuñ görkine dirler be-dīl
- 1608 Olmaya mı didiler ‘arz idelüm
Qullarumuz aña qarşı gidelüm
- 1609 Görelüm bunlar mı hübdur yoħsa ol
Cem‘ kıldılar ne kim var anda qūl
- 1610 Görklüler biribirinden hüblar
Cümle yetmiş biñ idi maħbūblar
- 1611 Alup aña qarşı gitdiler tamām
Kim göreler nicesidür ol ğulām
- [65b]
- 1612 Her biri eydür idi kiçi ulu
Nicesidür göreler ol baħtlu
- 1613 Bu yaña Mālik Yūsuf ile bile
Geldiler çünki irişdiler Nīl’e
- 1614 Gördi Yūsuf anı ki āb-ı revān
Varup anda yunmağ ister ol zamān
- 1615 Mālik’e ayıtdı ey hocā n’ola
Tapuñuzdan ben qūla destūr ola
- 1616 Kim varup o su kenārını görem
Elüme yüzüme andan şu uram

- 1617 Mālik aña eydür ey ārām-ı dīl
Cān u cānansın baña sen di-dīl
- 1618 Ne dilerseñ anı kıl ey nīk-nām
Ben senüñ hizmetüñe kemter gulām
- 1619 Yūsuf’a çün böyle destūr virdiler
Sürdi geldi şu⁴⁰ katına yüzi gül
- 1620 Şādımān oldı Yūsuf bağıdı şuya
Diledi ki gire kendü özin yuya
- 1621 Şoydı tonlarını kıdı der-kenār
Gün bulıtdan çığıdı şanki aşikār
- 1622 ‘Anber ile kāfiri örter şebāb
Sünbülü yahūd güne eyler niķāb
- 1623 Taldı ol şu içinde ol şehir-i yār
Ay u gün oldı aña hayrān u zār
- 1624 Çizdi sünbüller su üzre ol zamān
İki nerkesler ider sil-i revān
- [66a]
- 1625 Çünkü bir kez şuya taldı nīk-ķū
Olmış idi rūķ nilid[?] şanki şu
- 1626 Aķar iken tırdı çün kalmadı cūş
Yūsuf ile olmuşdı vaķtı hoş

---

⁴⁰ Bu kelime yukarıdaki beyitte “sin” harfi ile yazılmıştır.

- 1627 Şu içinde anı bir balık görür
Secde eyleyüp yüzün yire urur
- 1628 Devlet ü iqbāldi aña meger
Gördi ol balık Yūsuf'ı bir nazār
- 1629 Dile gelür söyler ol balık aña
Eydür ey Yūsuf selām olsun saña
- 1630 Bilmişem dir vaşf-ı hālün dir sebağ
Seni peygamber idiser emr-i Hāğ
- 1631 Her dilegünü revā eyler Çalab
Hācetümi var iderem senden taleb
- 1632 Baña oğul kız cihānda virmedi
Elüm ol maqşūda benüm irmedi
- 1633 Dile Allāh'dan didi ey ulu kıl
Hāğ Te'ālā vire baña bir oğul
- 1634 Çünkü Yūsuf anuñ işitdi sözün
Allāh'ıñ hāzretine urdı yüzün
- 1635 Hāğ Te'ālā'dan diledi kıldı nāz
Pes du'ā kıldı dilegin Kār u Sāz
- 1636 Ol du'āsından iki balık bulur
Kim kamuya balıklara sulṭān olur
- 1637 Biri olaydı Süleymān nīk-bağt
Ol nübüvvet buldı şadr-i bağt

[66b]⁴¹

1638 Ol nübüvvet kuvvetiyle bahtüvār
Bildü qarşuki bulara şaldı er

1639 İde Yūsuf hükmini tā kim ire
Kim bular her qapudan iki gire

1640 İrdi hācible buları bu boyladı
Böyle dirler Şāh sizūñ çün soyladı

1641 İki iki her qapudan şehre dir
Girüp anlar bir araya vara dir

1642 İşidüp ol buyruğı çün bildiler
Emre muhkem olup eyle kıldılar

1643 Her qapudan ikişer girdi bular
Şoñra bir yire dirildiler meger

1644 Yine öñdünki saraya bunları
Qondururlar rāhat olur cānları

1645 Geldi hācibler ki anda gitdiler
Yūsuf'a aḥvālī taqrīr itdiler

1646 Bildi Yūsuf nice kıldılar işi
Ol gelenler didi eydūñ kaç kişi

1647 Didiler on kişidür ey muḥterem
İbn-i Yāmin'dür birisi bildi hem

---

⁴¹ Bu varak itibari ile metin atlamış. Metin başka bir bölümden devam etmiştir.

- 1648 Hâtırı oldı Yūsuf'ũñ şādumān
İbn-i Yāmin'i görem dir pāk-i cān
- 1649 Geldi Şem'ün İbn-i Yāmin'e meger
Gördi eydür şād geldüñ ey mu' teber
- 1650 Seni dir müştak durur göre 'Aziz
Vire ni' metlere ve hem hil' at temiz

[67a]

- 1651 Virdi bunlara Yūsuf ta'ām
Yidiler vü oldılar hem şād u kām
- 1652 Anda ki bunlar revāna oldılar
Biñer altun ki yükde buldılar
- 1653 Yine Mısr'a tutıcağ bunlar yöni
Bile almışlardı ol altunı
- 1654 Bunlara Ya' kûb ayıtmışdı sözün
Göresiz didi 'Aziz'üñ çün yüzün
- 1655 'Arz idesiz altunı dir ol bile
Ol yine didi size bahşış kıla
- 1656 İllā siz ki didi eger viresiz
Anuñla hâtırına giresiz
- 1657 Çünkü bunlara gelmişler idi
Altunı hem bile almışlar idi

Rivāyet-i Diğer Güyed Der-İn- Kıssa-i Yūsuf

- 1658 İşid imdi bir rivāyet mu' teber

Bu rivāyetden daḥi diñle ḥaber

- 1659 İbn-i Yāmin'i ki ḳardaşları alur
Atasından ol zamān Mısr'a gelür
- 1660 Mısr şehrine gelüp çün irdiler
Her ḳapudan iki ḳardaş irdiler
- 1661 İbn-i Yāmin yalıñuz ḳaldı meger
Ağladı gözden döküp ḥūn-ı ciger
- 1662 Ne yol añlar ne bilür dīl Ḳıptice
‘Āciz olup yüridi cā-be- cā
- [67b]
- 1663 Kimse anuñ ve ol kimesne dilin
Bilmez şora ḳıla ḥāl müşkilin
- 1664 Vālih ü ḥayrāndı ol nev-cüvān
Ḳılmışdı gözleri yaşını revān
- 1665 Yūsuf'ıñ ḳatına geldi Cebrā'ıl
Didi ki işbu ḥaberdan bellü bil
- 1666 Kim gelüp ḳardaşlarıñuz irdiler
Her ḳapudan iki iki girdiler
- 1667 Ataları dimişdi bildiler
Yine anlar ancılayın ḳıldılar
- 1668 İbn-i Yāmīn yalıñuz ḳaldı bugün
Gözlerinden aḳar vü yaş baḡru ḥūn

1669 Dilini bilmez kimesne kim şora
Kandedür qardaşların varup göre

1670 Tır vara anuñla ki sen hāldaş ol
Bir qapudan gir bilene yoldaş ol

1671 Yūsuf anı bildü vü oldı revān
Bindi atına gönüldi ol zaman

1672 Bir gulāma ne giyüpdür ton meger
Sürdi qapuya irişdi bahtüvār

1673 Geldi buldı anda ol qardaşını
Gördi döker gözlerinüñ yaşını

1674 Söyledi ‘İbrī dilince ol zamān
Niçün ağlarsın didi ey nev-cüvān

1675 Sen ġarībsin ola bu şehirde ‘aceb
İşbu ola ağlamaqlığa sebeb

[68a]

1676 Baña hālūñ eylegil dir aşikār
N’oldı gönlüñ qayğuya oldı aşikār

1677 Ol ġarībem bilmezem dir bu ili
Qande ögrendüñ didi sen bu dili

1678 Bunda Kıptī dilini söyler tamām
Ne ki Mısr’uñ ehli olur hāş u ‘ām

1679 Yūsuf eydür sizüñ ilüñüzi ben
Görmüşem dir bir zamān itdüm vağan

- 1680 Anda öğrendüm bu ‘İbrī dilini
Añlamışam didi qāl u qīlini
- 1681 İbn-i Yāmīn kendünün aqvālını
Söyledi ki nice oldu hālını
- 1682 Kendü gidüp atası Ken‘ān’da
Nice qaldı zārıyla anda
- 1683 Kendü qardaşlarıyla geldüğün
Gidüp anlar bu yaluñuz qalduğın
- 1684 Bilmedüğün gitmege yolın ezīn
Qarıyla tıldurduğın iki gözün
- 1685 Eydivirdi Yūsuf’a ol nev-cüvān
Yūsuf işidüp ve oldu bağı qan
- 1686 Bir muraşşa‘ bilezük virdi aña
Benden olsun dir tebrük ol saña
- 1687 İbn-i Yāmīn’i alur andan hemān
Getürür qardaşlarına ol zamān
- 1688 Gördi ki bir yire gelmişlerdi hep
İbn-i Yāmīn’i iderlerdi taleb
- [68b]
- 1689 Gösterür Yūsuf ırakdan nāmüdār
İşte ol qardaşlaruñuz didi var
- 1690 İbn- Yāmīn eydür aña nīk-nām
Şanki ‘ālem baña sensüzdür harām

- 1691 Seni cānum sevdi gönül kıldı cūş
Ne kılayum dir koyup gidersiz uş
- 1692 Yūsuf eydür ğulamım ey yigit
Bir benüm aḥvālūmi daḥi işit
- 1693 Korkaram eglenmege ḥocam püşer
Baña ‘ömrüyle ḥarām olur bu şehir
- 1694 Böyle didi gitdi İbn-i Yāmīn’i
Kodı anda gönölünüñ ārāmını
- 1695 El diyü şaldı anı endişeye
Düşdi cāmı kuşu fikrin pışeye
- 1696 Geldi ol kardaşların buldı hemān
Görüp anlar daḥi oldı şādumān
- 1697 Anı çünki gönli ḥürrem gördiler
Aña kardaşları daḥi şordılar
- 1698 İbn-i Yāmīn’e didiler ne sebeb
Ḥāṭıruñ evi tolu yimiş tarāb
- 1699 İbn-i Yāmīn didi ki şimdi baña
N’olduğın dirsem kalasız dir taña
- 1700 Görürem bir ‘İbrī’dir binmiş deve
Geldi benüm katıma irdi ive
- 1701 Baña bir sırça bilezik virdi uş
Gönölüm olmuşdur anuñçün didi ḥoş

[69a]

- 1702 İřidüp Yehūdā ayıtdı anı
Ol bilezik görelüm dir anı
- 1703 Aldı gördi begendi gör nedir
Sen düşürürsin bunu dir baña vir
- 1704 oluna geçürdi aldı virmedi
Nicedür ayruğı aña irmedi
- 1705 Aña Şem‘ ün didi ki getür görem
Bunu kim virmiş durur aña şoram
- 1706 Bulmadı Yehūdā olında anı
Tā gelüp ayıtdı ‘aceb ol anı
- 1707 Vālih oldılar aña ayrān u zār
Her biri fikr eyler idi biñ hezār
- 1708 İbn-i Yāmīn eydür anlara uş
Ol yine koluma gelmiş didi hoş
- 1709 Vālih oldılar anuñ ol āline
Şundı Rūbīl aldı anı eline
- 1710 Rūbīl anı olına dadı aı
Şanur idi ki tura anda daı
- 1711 İbn-i Yāmīn’e gelür yine revān
Görmedi lāyık bulara Müste‘ ān
- 1712 Her biri görür anı mihri aar
Alur anı kendü olına daar

1713 İllā kollarında eglenmez gider
İbn-i Yāmīn'e gelür ārām ider

1714 Nice ki cehd itdi bunlar anı çok
Gördiler almağa anı çāre yok

[69b]

1715 Oldılar fāriğ çünki bildiler
Kendüler 'azm-i şehānşāh kıldılar

1716 Yola girüp bir uğurdan gitdiler
Pādişāha gelmege 'azm itdiler

1717 Bu yaña Yūsuf buyurdi tūrdılar
Taht u baht u āyin-i erkān kırdılar

1718 Yidi biñ kul tūrdılar zerrīn kemer
Taht önünde yüzleri hemçü kamer

1719 Cümle ere ide oldı taht u çāh
Okıdı arkadaşların ol pādişāh

1720 Gördiler ol heybeti çün yitdiler
Yidi perdeden içerü gitdiler

1721 Girdiler gördiler oturmuş be-nām
'İzzet ile aña kıldılar selām

1722 Hem du'ā eylediler yā şehir-i yār
Taht u çāhuñ 'ālem içre pāyidār

1723 Dā'īm ola devletüñ dirler senüñ
Kodılar önünde hoşkayı anuñ

1724 Atamuz dirler eyā Şāh-ı cihān
Anı saña viripdi armağan

1725 Nāme daḡi şunıvirdiler meger
İllā oқыya bile andan ḡaber

1726 Җodılar ol altunı hem yanıyla
Girü varup ғurdılar erkān ile

1727 ‘Özriyle ‘arzın getürdiler dile
Didiler server yola gelmiş bile

[70a]

1728 Buğday ölçer iken meger ey nīk-nām
Bile ölçülmüş bular itdüm tamām

1729 Be-nām işidir didi gördi ‘Azīz
Yoḡsa gelmez dir bulardan bu temiz

1730 Pes yine ol dem buyurdı nāmūdār
Şandalı on bir ғodılar zer-nigār

1731 Oturur ғardaşları on bir ana
Döndi Yūsuf baқdı anlardan yaña

1732 İbn- Yāmīn oturur bile görür
Ancılayın ol yaña ne āh urur

1733 Ulu begler oturlar her maқām
Pehlüvānlar ve ulular her be-nām

1734 Altı yüz ғullar daḡi zerrīn kemer
Bağlayup altun bilekler ser-be-ser

- 1735 Aldı Yūsuf açdı hoşkayı revān
Gördi destārı içinde ol zamān
- 1736 Şükr kıldı Allah'ıñ virdüğine
Eli ol destāra hem irdüğine
- 1737 Bildi nübüvvet virür Perverdigār
Aña şükr idüp yüz urdı nāmüdār
- 1738 Nāmeyi açar oqır andan beyān
İki gözlerinden oldu yaş revān
- 1739 Derd ile yazmışdı Ya' kūb anı
Yūsuf'ı ister idi göre cānı
- 1740 Oquyup anı olurdı bî-ķarār
Ol niķāb altında ağlar zār u zār

[70b]

- 1741 Vaşf-ı hāli bildi ma' lūm oldu ğün
Pes buyurdı getürüñ alāt-ı ğon
- 1742 Bunlar şordı Yūsuf ol nīk-ĥū
Bir ata bir anadan mıyız ķamu
- 1743 Didi bunlar ki atamız bir durur
Ħaķ resūlı Ya' kūb ol ki pīr durur
- 1744 Altıdur dirler anamız pāk-i men
Her ikimüz bir anadandur hemān
- 1745 Yūsuf ayıtdı ana birler gele
Degme bir ğona otursunlar şala

- 1746 Her ikisi ana bir durur be-nām
Degme bir hōna oturlar tamām
- 1747 İbn-i Yāmīn çünki bu resme görür
Yalıñuz kendü qalır bir āh urur
- 1748 Göz tōldı dōndı yüzün hāzrete
Şi‘ iri ağāz eyledi ol hāsrete

Şi‘r-i Goften İbn-i Yāmīn Ez-Hasret-i Hōd

(Fâ’ilâtün fâ’ilatün fâ’ilün)

Āh bu derde ne kılam dır nāmūdār
Yalıñuz qaldum didi uş hūr u zār

Ger Yūsuf olsa bile dır qardaşum
Böyle dır qalmayadum bî-‘ itibār

Devr elinden görmedüm hergiz vefā
İllā gördüm hāsret ile derd ü yār

Āh ki bu çarhūn elinden dād u dād
Āh ki neyledi baña bu rūzigār

[71a]

Meyl ider çoklara ger eyler kerem
Cevrini kıldı baña ol şümār

İbn-i Yāmīn’e daği yār olaydı
Ger Yūsuf olaydı ol gül‘ izār

- 1749 Derdüme dermān bulunmaz ne çāre
Derd ü hāsret ile uş qaldum ne çāre

1750 İbn-i Yāmīn'e zārı kılup eyler āh
Yūsuf anda ağlar idi dīn-penāh

1751 Tūrdı Yūsuf ol zamān şorar aña
Niçün ağlarsın yigit digil baña

1752 Didi bir qardaşum ey Şāh var idi
Bir anadan benümle yār idi

1753 Kurt yidi dirler anı ey pādīşāh
Anuñ çün oldı baña derd ü āh

1754 Ger diri olaydı o nīk-nām
Ben daği anuñla yirdüm ta'ām

1755 Yūsuf ayıtdı aña ey bağı hūn
Gel ikimüz dir yiyelüm bile hon

1756 İbn-i Yāmīn hoş ola didi aña
Vire ger qardaşlarum destūr baña

1757 Yūsuf anuñ işidür çünki sözün
Döndi qardaşlarına dir ol güzīn

1758 Luṭfuñuzdan didi anlara n'ola
Sizden ol yigide dir destūr ola

1759 Arañuzda ol yaluñuz qaldı çün
Gele benümle dir yiye hon

[71b]

1760 Aña faḥr u ulā didiler nīk ü nām
Ger yiye bile sizüñle ta'ām

1761 Yūsuf işitdün sözüm dir yine bir
Yidügüm yok halk içinde nesne dir

1762 İbn-i Yāmīn'i alur Yūsuf hemān
Kendü halvetine girür ol zamān

1763 Yūsuf anuñ derdiyle olmuşdı zār
Kendüzin kılmağ dilerdi āşıkār

1764 Ben Yūsuf'um diye aña ser-firāz
Ol sarāy içinden irdi bir avāz

1765 Yūsuf'a ya' nī daği vaḳti degül
Ger seni bildürür iseñ bilmiş ol

1766 Şādisinden ol yiyemez yiyesi
Vaḳti degüldür tapunı diyesi

1767 Yiyesini kıysun ol nāmüdār
Daği şöñunda 'ayān eyle dīdār

1768 Bula yimek lezzetini hem ol er
Bula hem dīdār lezzetin meger

İşāret-i Goften Müfessirān İn-Ḳıṣṣa

1769 Buña nisbet bir işāret var saña
Tañrı luṭfindan beşāret var saña

1770 Eydivirem ger şalavat viresin
Dīnine tā kim ḥalāvet viresin

1771 Hağ Çalab yarın gerek maḥşerüñi
Ol zamānda ki çalına şūr üni

[72a]

- 1772 Çünkü mü'minleri uçmağa kıoya
Bunlar uçmak ni' metiyle kıoya
- 1773 Göstere didârını Perverdigâr
Şâd olalar kamu mü'minler ey yâr
- 1774 Ger didâruñdan görelerdi tamâm
Yimez idi birisi hergiz ta'âm
- 1775 Pes iki dürlü kerâmet bulalar
Tañrı hâzretine maqbûl olalar
- 1776 İbn-i Yâmîn ile Yûsuf dañi hem
Yiyesi yirler ikisi pür-kerem
- 1777 Şonra Yûsuf aña gösterür yüzün
İbn-i Yâmîn bildi Yûsuf'un özin

Rivâyet-i Kerden-Ra Mûsî Kıssa Bînâ-Kerden Yûsuf Nakkaş-ger

- 1778 Yine işit bir 'acâyib vaşf-ı hâl
İdeyüm bu kışşadan tuhfe maqâl
- 1779 Yûsuf ol kardaşlarını ki döndürür
Bunları Ken'ân'a ya' nî gönderür
- 1780 İbn-i Yâmîn'i getürüñ didi ol
Çıkuben Ken'ân'a anlar tutdı yol
- 1781 Buydı maqşûdı Yûsuf yüzi ay
İdeydi anda tedbîr-i rey
- 1782 Dönüp anlar Mısr'a gelince meger

Yapdurur bir aşr anda mu‘teber

- 1783 Nice iş itdi gör imdi bu ‘aceb
Düşürür naaşlar ol ilde hep

[72b]

- 1784 Yazdurur Ya‘kûb kim ol bir yaña
Kim anı görür ise alur aña

- 1785 onları egninde hem yüzi nûrı
Bile hem oğlanları kii ulu

- 1786 Bir divârda yazdurur Şem‘ûn’ı āk
utmuşdı sağ elinde bir bıak

- 1787 Şol eliyle Yûsuf’ı dutmuşdı ol
Diler öldüre Yûsuf’ı ol fuûl

- 1788 Bir yaña Yehûdâ yazulur ‘ayân
aşd-ı Yûsuf itmiş ol dai hemân

- 1789 Rûbil’i Lâvî’yi yazmışlar yine
Yûsuf’a anlar dai idüp ginâh

- 1790 Her birisi ururdı ger anı
aşd idüp anlar ki alalar cânı

- 1791 Yine yazmışlar idi hem bir yaña
Cümle ardaşları üşmüşler aña

- 1792 Yûsuf’ı alup gelürler uyuya
Kim bıraalar boğula ol şuya

- 1793 Ardına bağlu eli boynı ipe
Getürürler kim sürüyü kim depe
- 1794 Bir yire yazmışlar idi hem yine
Cümlesi gelmiş atası atına
- 1795 ordılar Ya‘ üb and virür be-nām
Yaasın yırtup durur bunlar tamām
- 1796 an ile yatur bulaşup gönlegi
Gider idi görenün ‘aqlı ögi
- [73a]
- 1797 Hem yine bir arada ol serveri
Yazdıları ki işit dehrin biri
- 1798 Mālik’e şatuben alurlardı māl
Yūsuf’uñ gönli ii olu melāl
- 1799 Yūsuf ol ařrı bu resm ile ider
İşid imdi ki ulağ ol gör n’ider
- 1800 Yūsuf’uñ ardařları ki aldılar
İbn-i Yāmīn’i ikinci geldiler
- 1801 Yūsuf anı ün bilür ol hūb-nihād
İbn-i Yāmīn bile geldi oldu řād
- 1802 Buyurur anları ki mihmāndāra
ondurur ol aşra anlar ki vara
- 1803 Anda hāzır itdiler elvān yimek
N’ite ola degmeler vaşfın dimek

- 1804 Yir iken ol honı bunlar nagehān
Başını kaldırdı Rübīl ol zamān
- 1805 Gördi ne kim kendülerüñ fi‘li var
Abda kılmışlar idi naqş-ı nigār
- 1806 Eyle şan cān gitdi kendüde tamām
Hāli kalmadı şunup yiye ta‘ām
- 1807 Şordılar kardaşları kim n’olduñuz
Kim bu resme teşvīş ile tılduñuz
- 1808 Eydür āhır baquñ işbu hāle bir
Cānum uş görelı gövdemde erir
- 1809 Baqdı bunlar daḥi anı gördi hep
Kendüden gidüp kalur ki ‘aceb

[73b]

- 1810 N’ideceklerini bilmez ser-be-ser
Kendülere olmaya andan ḥaṭar
- 1811 Ol arada cümle denk oldı bular
Şöyle tıururlar ki şan oldı bular
- 1812 Ne cevāb itdiler ayrıḳ ne sū’āl
Kaldılar bī-kaṭar u yükneki ve lāl [?]
- 1813 Korkudan hep cānları gerdān idi
Her biri ol hāle ser-gerdān idi
- 1814 Birisi kılmaz ta‘āma iltifāt
Şanasın olmuşlar idi cümle māt

- 1815 Yūsuf eydür niye yimezsiz ta‘ām
Baña bu aḥvālī eydũñüz tamām
- 1816 Anlar eydür işbu şüretler ki var
Çok eſerler tıyduḡ andan nāmūdār
- 1817 Kalmadı tākāt yiyesi yimege
Nuṭḡumuz yokdur kelecı dimege
- 1818 Yūsuf eydür bu şüretde ma‘nī çok
Şürete kıлмаḡa hergiz ma‘anī yok
- 1819 Meşḡul olmañuz şürete dir hele
Yiyüp içũñ girdi çũn ni‘met ele
- 1820 Anlar ayıtdılar ey Şāh-ı cihān
Saña aḥvālümüz idelüm ‘ayān
- 1821 Ol yavu varan bizüm ḡardaşumuz
Anuñçũn dā’ım aḡar yaşumuz
- 1822 Şüretin gördük bu şüretlerde uş
Anıñçũn gitdi birden ‘aḡl-ı ḡuş
- [74a]
- 1823 Göñlümüz oldu bu ḡāletden melül
Yiyesi yimedüğümüz bizüm ol
- 1824 Yūsuf emr itdi buları ol zamān
Daḡı ḡaşra ilettiler hemān
- 1825 Öñlerine ḡodı anlaruñ ta‘ām
Yidiler anlar daḡı kām-ne-kām

- 1826 İbn-i Yāmīn eydür ey Şāh-ı cihān
Saña aḥvālīmī ideyüm ‘ayān
- 1827 Ol şūret ki anda gördüñ ser-be-ser
Ḳardaşum idi benüm ol mu‘teber
- 1828 Anı çün ḳurt yidi ḳaldum yalıñuz
Ol zamāndan ḥālüm olmuşdır yavuz
- 1829 Baña luṭf it varup ol evde tıram
Dem-be-dem ol şūreti baḳup görem
- 1830 Yūsuf ayıtdı aña ey nīk-nām
Gel biz ikimüz yiyelüm ta‘ām
- 1831 Ben olayum yavu varan ḳardaşuñ
‘Aḳluñı dir ayrıḳ akıtma yaşuñ
- 1832 İbn-i Yāmīn eydür ey Şāh-ı ricāl
Gerçi benümle istersin vişāl
- 1833 Seni Yāḳūb ekmedi bu Rāḥīl’e
Hem toğurmadı ḳuluñ dir ne ḳıla
- 1834 Baña ḳardaş olasız dir aşikār
Göñlüm aña dir dolanmaz zinhār
- 1835 Yūsuf işitdi anı çün dīn-penāh
Derd ile ḳoydı yüreginden bir āh
- [74b]
- 1836 İbn-i Yāmīn didi biz peygāamberüz
Bizden anuñ bigiler olmaz yavuz

- 1837 Div ü peri amusı bizden aar
Dügeline atamuzuñ hükmı geer
- 1838 Yine dönüp Yūsuf ayıtdı aña
Yā ne olduñ eydivir didi baña
- 1839 İbn-i Yāmīn eydür aña mu‘ teber
N’ite olduğum saña eydem haber
- 1840 Ol ki ardaşum yavu ulundı var
Size beñzedtüm anı ey nāmūdār
- 1841 Öñüme ol düşdi dir ey pādīshāh
Anuñçün eyledüm feryād u āh
- 1842 Bī-edeblik eyledüm ey muhterem
Beni ma‘ zūr dutasın idüp kerem
- 1843 Yūsuf eydür gözüñ aç ey nāmūdār
Kendüzüñ unudup olma bī-arār
- 1844 Üşde Yūsuf didi benem bellü bil
Kim yavu ulduñ anı ey cān-ı dīl
- 1845 Kendüyi çün bildürür āgāh ider
İbn-i Yāmīn yine bir kez āh ider
- 1846 Yine geldi gitdi ‘ alı bir zamān
Lāle iken beñzer oldu za‘ ferān
- 1847 Şundı Yūsuf anı aldı odı hoş
Gitmişdi kendüzünden ‘ al-ı hūş

1848 Yūsuf urdı yüzın anuñ yüzine
İbn-i Yāmīn geldi hem kendüzine

[75a]

1849 Vaşl-ı şerbetinden anlar aldı dād
Kaygu mahv oldu vü anlar oldu şād

1850 Ağladılar derdiyle çüş itdiler
Biribirisin der-ağuş itdiler

1851 Birbiriyle bir zamān zār oldılar
Savunup şöñra vefā-dār oldılar

1852 Kaygu fikrini gönülden sürdiler
Öñlerinde hon turur gördiler

1853 Ol Yūsuf'ı Yūsuf anı bildi
Luṭf ile İbn-i Yāmīn toyladı

1854 Yidiler hoş birbiriyle ta'ām
Ol iki ḥasret olurlar şād u kām

1855 Şordı Yūsuf atasından vaşf-ı ḥāl
İbn-i Yāmīn aña şerḥ eyler maḳāl

1856 Evvelinden āḫirine dāsītān
N'oldı atası nice kıldı fiğān

1857 İbn-i Yāmīn daḫi Yūsuf'dan ḥaber
Şordı ḥālın eydivirdi ser-be-ser

1858 Bu deme dek vaşfını taḫrīr kılar
İbn-i Yāmīn işidür cümle bilür

1859 İllā Yūsuf aña eydür cān u dīl
Bir söz ideyüm anı dir saña bil

1860 Yūsuf'a eydür ayıt ey cān bilem
Her ne kim sen dirseñ anı kılam

1861 Yūsuf eydür emr kıldum diñle sen
Bunlaruñ elinden alam seni ben

[75b]

1862 Ben dañi idemezem sen söz qarār
İmdi diñle gör ne resme çäre var

1863 Sırrımız qardaşlarumuz bilmesin
Fikriyü tedbîrümüz kılmasun

1864 Ben bularuñla bir al ideyüm
Bilmeye bunlara bir hāl ideyüm

1865 Fikrine irişmeye bunlar anuñ
Baña göñlüñ yavuz olmasun senüñ

1866 Aña ol İbn-i Yāmīn sen bil didi
Her ne kim iderseñ anı kıd didi

1867 Anlara sır āşikār itmeyem
Ben dilerem ki qatuñdan gitmeyem

1868 Bunca yıldur senden olmışam ırak
Çok şükür ki vaşlına döndi firāk

1869 Nice terk idem vişālüñi senüñ
Görmez olam hūb cemālüñi senüñ

- 1870 Kırk yıl oldu güç ile buldum seni
Bunlaruñla qor iseñ gidem beni
- 1871 Bilmezem ki ne kıla baña zamān
Hasretüñle virem dir yine cān
- 1872 Yūsuf eydür imdi tır ey nāmūdār
Birlik eyle bunlaruñla qatına var
- 1873 Bir rivāyetden daħi bildüm ħaber
Ol bilezügi Yūsuf virdi meger
- 1874 İbn-i Yāmīn’e anı bunda virür
Ĥalvete ki ikisi bile girür
- [76a]
- 1875 Yūsuf ile İbn-i Yāmīn qavl ider
Yine qardaşları qatına gider
- 1876 İbn-i Yāmīn geldü çünkü gördiler
Saña ne virdi ‘Azīz diyüp şordılar
- 1877 Ol bilezügi ‘ayān itdi meger
Uş bunı virdi baña didi ol er
- 1878 Mā’ıl olup cümle aña baqdılar
Her biri alup qolına taqdılar
- 1879 Yine vardı İbn-i Yāmīn’den yaña
Vālih olup her biri qaldı taña
- 1880 İbn-i Yāmīn ile kıldı sırr u rāz
Geldi tahtına Yūsuf ol ser-firāz

- 1881 Ğill ü ğış anuñ içinde yoğ idi
Bir bir ol qardaşlarını oqıdı
- 1882 Her birine kıldı baqış ol güzin
Luţf ile bunlara söyledi sözün
- 1883 Biñ biñ ol altun getürdiler ki var
Anlara virdi yine ol nāmūdār
- 1884 İki anca İbn-i Yāmīn'e virür
Göñline her birinüñ şöyle girür
- 1885 Üç gün anları konuklar mu' teber
Yine virdi buğday anlara meger
- 1886 Anlaruñla gelen hep kārīvān
Virdi buğday anlara ol kāmūrān
- 1887 Her birisinüñ yükini rast ider
İbn-i Yāmīn yükünü işit n'ider

[76b]

- 1888 Yūsuf'ıñ var bir kıızıl altun kīle
Anuñla buğday ölçiler bile
- 1889 Bir qavilden dağı işitdüm haber
Kıızıl altun maşrapa dirler meger
- 1890 Yūsuf anı emri kıldı ol zamān
İbn-i Yāmīn yükünü qurlar hemān
- 1891 Şöyle ki anı kimesne bilmedi
N'ite itdüklerini fikr kılmadı

- 1892 Bağladılar yüklerin ol kavm hem
Yola çıkup urdılar andan qadem
- 1893 Öyleye degin giderler ol zamān
Yine geldi bir bölük qullar revān
- 1894 Dutdı ileri irişüp yolların
Gördiler Şāh' uñ bular hem qulların
- 1895 Gitmege qomadılar hergiz bir er
Qondururlar ol arada ser-be-ser
- 1896 Didiler nesne uğurlandı turuñ
İsteyelüm dir arañuzda görüñ
- 1897 Alınan nedür didi bunlar bile
Didiler ki kıızıl altun kīle
- 1898 Şem' ün eydür bunlara qılmañ kiriş
Ancılayın didi bizde olmaz iş
- 1899 Qullara Yūsuf dimişdi bilüñüz
Anlaruñ qavlince huccet kıluñuz
- 1900 Yine qullar anlara geldi dile
Ol uğurlanan didi altun kīle
- [77a]
- 1901 Sizde olursa uğurlayan kişi
Qavlinizde dir n'ite olur işi
- 1902 Bunlar eydür anlara erkānumuz
Oldurur bu hucceti bu reh-nümüz

- 1903 Kim uğurluk itmiş olsa dirler ol
Ol kumaşuñ üstine dir ola kûl
- 1904 Ol behāsınca kumaşuñ kûl ola
Kim hālāsına şon uci yol ola
- 1905 Kavl kıldılar ve söz oldu tamām
Yüklerin aradılar her hāş u ‘ām
- 1906 Her biri yükin tefahhüş itdiler
Aldılar Yūsuf katına gitdiler
- 1907 Anı daḥi aradılar ol zamān
Kudretiyle buldılar anda hemān
- 1908 İbn-i Yāmīn’i giriftār itdiler
Aldılar Yūsuf katına gitdiler
- 1909 Batdı kardaşları cümle teşvīşe
Ne kılalum didiler işbu işe
- 1910 Varalum Şāh’a didiler görelüm
Yalvarup ḥidmetine yüz uralum
- 1911 Ola ki anı yine bize vire
İbn-i Yāmīn dir elümüze gire
- 1912 Yüklerini ol arada şaldılar
Sürdiler Yūsuf katına geldiler
- 1913 Yüz yire urup didiler şehriyār
Ey seḥāvet kāmı dirler nāmūdār

[77b]

- 1914 Bize çok kılduñ kerāmetler toyladuñ
Luţf kılup eylüg ile söyledüñ
- 1915 Bir daħi luţf eylegil ey cān u dil
Bilmegil bizi kapuñda hacīl
- 1916 Vir bir qardaşımız ey hūb-cemāl
Kim seḥāvet senden olsun pūr-kemāl
- 1917 Yūsuf eydür qavl kılduñuz bize
Qavlüñüzdür itdügüm didi size
- 1918 Kıldı qardaşuñuz uğurlıq yaqīn
Qavlüñüzle kûlum oldu hemin
- 1919 Siz didiñüz uğrı her kim ol ola
Ol qumaşuñ ipine ol kûl ola
- 1920 Anda bulındı çün uğrum ol durur
N'iderem sizi baña ol kûl durur
- 1921 Didiler anlar ki ey Şāh-ı seḥī
Var idi bir qardaşu anuñ daħi
- 1922 Ol daħi uğrıydı Şehā inan
Bu daħi anuñ bigidür bī-gümān
- 1923 Yūsuf işitdi vü gönü lü ğam yedi
İşbu sözi gönü lü içinde didi
- 1924 Kim yalan söyledinüz bu sözi hem
Böyle itdünüz baña dir muḥterem

1925 Göñli var idi Yūsuf'ıñ raħm ide
Vire İbn-i Yāmīn'i anlar gide

1926 Böyle bühtān itdiler çün virmedi
İbn-i Yāmīn ellerine girmede

[78a]

Rivāyet-Kerden Müfessirān İn-Kışşā

1927 Vardur bende rivāyet mu' teber
Kim buyurmuşdur müfessirler ħaber

1928 Yūsuf'a uğrı didi bunlar ' aceb
Olmışdı anlara dir bir sebeb

1929 Yūsuf için didiler uğruydı
Şanma dirler ol daħi toğruydı

1930 K'ey kulağ ura işbu söz aşlına ir
Ya' kūb'ıñ kız ħardaşı var idi bir

1931 Ol ħatı müştāk idi ħaçkun tura
Kendü ħatında Yūsuf yüzün göre

1932 Diler idi Ya' kūb'a virmez idi
Yūsuf'a anuñ eli irmez idi

1933 Bir gice geldi yine dil bilede
Yalvaru Yūsuf'ı andan diledi

1934 Rāzı olup Yūsuf'ı virdi ata
Vara kız ħardaşı ħatından yana

1935 Yūsuf'ı alur göñülür sevine

Öpe vü koca getürdi evine

1936 Diledi virmeye anı bir zamān
Nice fikr eyledi işit bil beyān

1937 Var iken İshāk Hāk peygāmberi
Ya‘ kûb’uñ atası ol dīn server

1938 Bir kuşagı var idi anda ey yār
Anı gizlerdi katında ol nigār

[78b]

1939 İşid andan ne hikāyet biline
Uyur iken anı Yūsuf biline

1940 Bağladı tā Yūsuf ardınca gele
Atasından ol bahāneyle ala

1941 Bir zamān anuñla Yūsuf tura
Hûb-cemālini ki toyunca göre

1942İRte olup tırdı Yūsuf dudtı yol
Atasınuñ katına geldi çün ol

1943 Yūsuf ardınca gelür hatun meger
Ya‘ kûb’a ayıtdı ol ey mu‘ teber

1944 Gör ki benüm ile Yūsuf’ı dir n’ider
Ol guşagın atamuñ alur gider

1945 Ya‘ kûb ana hem nazar eyler görür
Kim bilinde ol kuşak bağlu durur

1946 Ya' kûb ayıtdı aña ahıñı aluñ
Hüccetüm yokdur Yūsuf oldı kûluñ

1947 Ol behāsınca anuñ kûlluk kıla
Qavl-i İbrāhim budur tapuñ bile

1948 Anuñçün didi qardaşları hem
Uğrı diyü Yūsuf'a ey muhterem

1949 İbn-i Yāmīn'i Yūsuf çün virmedi
Kim aluben gideler yüz virmedi

1950 Qılma bizi didiler Şehā melūl
Çok kerem kılduñ bize vü luftı bol

[79a]

1951 Qıl kerem dirler erenler sultānı
Bize bağışla yine dirler anı

1952 Atamuz anı sever ey dīn-penāh
Andan ayrulursa bulur derd ü āh

1953 Ol birin yavu kula li-nāgehān
Sevgisin aña bırakmışdur inan

1954 Anuñla eglenür gönli cānı
Delü olur görmez olursa anı

1955 Ol ulunuñ derdine dermān irüñ
Uş birimüzi aluñ anı virüñ

1956 Maḥrūm olmasun iledelüm aña
Birimüz qalsun kûl olmağa saña

1957 Söyledi Yūsuf bulara şoñ ucı
Suçsızına kılmazam didi güci

1958 Anı tutdum didi uğrum ol durur
Qavlüñüz ile baña ol qıl durur

1959 Niçe kim cehd eylediler virmedi
İbn-i Yāmīn ellerine girmedi

1960 Yalvarup her niçe zārı kıldılar
İtmedi Yūsuf muḥabbe bildiler

1961 Yine döndiler bular maḡbūn olup
Qayḡu odıyla yürekleri tolup

1962 Her biri nevmīd ü ‘āciz kıldılar
Dirilüben bir araya geldiler

1963 Aralarında Yehūdā ‘ydı ulu
Bunlar aña ayıtdılar ki baḡtlu

[79b]

1964 Ne buyurursun nice itmek gerek
Ṭuralum mı bunda yā ḡtmek gerek

1965 Yehūdā āyıtdı bilürem siz didi
Bu işüñ fikrini kıluram siz didi

1966 Her biriñüz ‘aqluñuzdan yitdüñüz
Yūsuf’a bunca yavızlık itdüñüz

1967 Üşde geldük bu yire yine hemān
Her ne kim kılduḡ Yūsuf’a ol zamān

1968 Göziyle gördük anuñ taşvîrini
Ne ki fi‘l eylemüñüz her birini

1969 Atamuzuñ yoğ idi hergiz rızā
Üşde başumuza irdi bu қаzā

1970 İbn-i Yāmīn’i giriftār itdiler
Üşde bizi hem hūrī zār itdiler

Tedbir-i İttifāk-Kerden Birāzār İn-Yūsuf Müdārāstande [?]

1971 Şöyle gelmişdür rivāyetde haber
Birbiriyle tanışur anlar meger

1972 Bize gitmek nice dirler yol ola
Atamuz қatında ne мақbūl ola

1973 Neye bu işde olalum hūr u zār
Her birimüzüñ ulu erligi var

1974 Bize Allāh’dan ‘aṭa irmiş durur
Kim bize тұrup cevāb virmiş durur

1975 Қувvete kimse bizümle çıқmadı
Güciyle er bizi urup yıқmadı

[80a]

1976 Nice kez erüñ iline aқmışuz
Nice қırup illerini yıқmışuz

1977 Bende daғi nice қalavuz ‘āciz
Güciyle ne eyleye bize ‘Azīz

1978 Eylüg ile virmese қardaşumuz

Oynayalum bu arada başımız

1979 Turalum anuñla ceng idelüm
Güciyle anı alalum gidelüm

1980 Yehūdā ayıtdı ‘amlāk meger
Ben helāk itdüm didi bunca ki er

1981 Mısr kavmi ne ola didi tıram
Ra‘ da beñzer didi bir na‘ ra uram

1982 Bir başuma idem anlaruñla ceng
Mısr şehrini kılam kavmine teng

1983 Şem‘ ün eydür ben dañi savaş ile
Yıkaven evlerini taş ile

1984 Rübıl eydür gelürse yüz biñ er
Bir başuma tırsam dir ser-be-ser

1985 Lāvı eydür her kime şapan taşın
Bir kez urup ğurd ideven dir başın

1986 ‘İmrān eydür karşı geleni görem
Atı üstünden anı yire uram

1987 Her biri bir da‘ vı kıldı üstüvār
Gitmediler anda kıldılar qarār

1988 Yūsuf anda kaydı hem yimişdi
Kişi şalup bir görüñ dimişdi

[80b]

- 1989 Nice iderler ki ne tedbîri var
Yine gelüp baña kıluñ şikār
- 1990 Çünki anlar ile tedbîr itdiler
Ol varanlar bildiler işitdiler
- 1991 Geldiler Yūsuf'a kıldılar haber
Nil'e tanışur didiler ol on er
- 1992 Yūsuf anlaruñ bilürdi cengini
Ere karşı kıldığı āhengini
- 1993 Eydür anlar ceng iderse eger
Karşı тұrmaz anlara dir hergiz er
- 1994 Leşkerine Yūsuf emr itdi yinüñ
Ceng yarağını didi cümle kıluñ
- 1995 Eyle eydürler rivāyet āşikār
Kim Yūsuf'uñ dört yüz hācibi var
- 1996 Her hācibüñ dört yüz serhengi var
Degme serhengüñ cengi biñ eri var
- 1997 Ğuluğ ile tolmuş idi Mısr'uñ içi
Biribirine düşdiler ulu kiçi
- 1998 Geldi Reyyān'a daği irdi haber
N'ite olduğın didiler ser-be-ser
- 1999 Şāh-ı Reyyān çün kulak urdı aña
Yūsuf'uñ ahvāline qalur taña

2000 Viripdi Yūsuf'a Reyyān-ı Şāh
Hāyi mi[?] mi ben daḥi didi ki sipāh

2001 Virür Yūsuf aña bir nāmūdār
Ben yiterem anlara dir şehir-i yār

[81a]

2002 Yūsuf'ıñ kardaşları daḥi tamām
Geldiler şehre yakıncaḳ bir maḳām

2003 Onı bir arada urdılar ḳaṭār
Yehūdā bir na' ra urdı ra' dı-var

2004 İşidenler yavu kıldı 'aḳlını
Fehm gidüp hem buñaldı naḳlini

2005 Vālih olup düşdiler çoḳlar yire
Ayrıḡu yaturlar idi cān vire

2006 Şāh-ı Reyyān işidüp yire düşer
Mışır ḥalkı üstine ḳayḡu üşer

2007 'Aḳlı geldi şordı nedür şehriyār
Didiler ki bil aña ey nāmūdār

2008 Biri dirler ol gelen 'İbrīlerüñ
Na' ra urdı didiler Şāh bularuñ

2009 Bu yañadan daḥi hem Şem'ün sürer
Mışır ḥalkı heybetin çünkim görer

2010 Anuñ öñünden ḳaçarlar ser-be-ser

Karşı tırmadı bulara hergiz er

2011 Halk arasında Yūsuf tırmışdı
Kırk biñ kılı katar⁴² urmışdı

2012 İrdi kavğa idüp birbirine düşdiler
İrdiler Şem‘ün’a cümle üşdiler

2013 Her kimi urup irerdi nagehān
Pes helāk idüp virdi anda cān

2014 Her biri bir yañadan cümle kılur
Kimse tırmaz anlara Yūsuf bilür

[81b]

2015 Şordı Yūsuf anlara karşı revān
Def‘ idecegin bularuñ ol zamān

2016 Çağırıp Yūşuf ayıtdı anlara
Böyle mi didi dayanursız şehre

2017 Varuñuz buncılayın kılmañ didi
Dünyāda ersiz sizi bilmeñ didi

2018 Pāyidār oluñ irişdüm dir hemān
N’itdügüm didi göresiz bu zamān

2019 İlerü sürdi atın Yūsuf emīr
Kim ide bunlaruñla dārigīr

2020 Şanuben koynından aldı nagehān

---

⁴² Bu kelime yukarıdaki beyitte “kaṭār” şeklinde yazılmıştır.

Ol nübüvvet destārını pāk-i cān

2021 Bunlara qarşı anı çözer açar
Qıvveti anlarıñ kendüden kaçır

2022 Anlarıñ qolında fermān olmadı
Her birinde güç qıvvet bulmadı

2023 İrdi Yūsuf bunlara ol pür-kerem
Her birisine irürdi darb hem

2024 Her birin yire bırağdı ser-nügün
Cümlesin bağlayıp itdiler zebün

2025 Şaldılar baş önlerine ser-be-ser
Birbirine bağışırlardı meger

2026 Didiler ki bize nice oldı hāl
Buncılayın irdi didiler zevāl

2027 Ol Yehūdā bunlara döndi yöni
Dünyāda kim itdi dir bize bunı

[82a]

2028 Bizden irdi dir yine bize qazā
Didi kim söze didi virüñ rızā

2029 Göñlüm eydür Yūsuf ola bu emīr
Böyle kim qılır bizümle dārıgır

2030 Dünyāda bize muqābil kim tura
Yire yıqa vü bize bir darb ura

- 2031 Pes giriftār bunları Yūsuf alur
Ol sarāy öñine toĝru gelür
- 2032 Yūsuf eydür anlara ef'ālũñüz
Gördũñüz mi n'ite oldu ħālĩñüz
- 2033 Şanduñuz ki bunda size er yoĝ idi
Size karşı tura server yoĝ idi
- 2034 Şimdü görũñ nite olduñuz esir
Her biriñüz 'āciz ü ħūrĩ nefir
- 2035 Bunlar aña didiler ey şehriyār
Gerçi oldu bize böyle kār u zār
- 2036 Olmadı bize muķābil hiç kişi
Buncılayın gördüğümüz yok işi
- 2037 Āsimānĩdür bize işbu kaçā
Kim bu ħālĩ irişüp itdũñ rızā
- 2038 Yoĝsa kimse tākati yokdur ire
Nāmusımızu bizüm yile vire
- 2039 Çün bu resme olur anlaruñ işi
Ol zamān yine Yūsuf şaldı kişi
- 2040 Kim bularuñ yüklerini aldılar
Bir uğurdan yine şehre geldiler
- [82b]
- 2041 Anlaru zindāna iletũñ dir hemān
İş ideyüm dir bulara bu zaman

- 2042 Söylene ‘ālemlere destān ola
Aldılar anları girdiler yola
- 2043 Aldılar zindāna koydılar tamām
Kayguyla oturlar ol maḳām
- 2044 Birbiriyle söyleşürlerdi meger
Böyle oldı didiler bize ḥaṭar
- 2045 Kim var idi Mısr içinde bu zamān
Karşu ṭuraydı bizümle nagehān
- 2046 İllā bizüm ehlimüzden ol kişi
Bize karşu ṭurdı kıldı bu işi
- 2047 Yehūda eydür sözüm oldur hemān
Kim sözi ben eydür idüm her zamān
- 2048 Kim Yūsuf ola dirdüm ol ‘Azīz
Baña inanmazduñuz didi siz
- 2049 Ben Yūsuf’a beñzedürdüm ol eri
Ol bize kıldı bu işi serseri
- 2050 Anlar eydür Yūsuf olsa ol er
Çünkü bize eli irişdi ol er
- 2051 Ol dem içinde helāk ideydi
Ḳanumuz döküp bi-ḥāk ideydi
- 2052 Çünkü Yūsuf eyle kıldı dārugır
Zindāna koydı buları oldı esīr

2053 Şāh-ı Reyyān işidür çünkü anı
Kıygu sürüp şādumān olur cānı

[83a]

2054 Yūsuf'a arturdu mehri 'ışkını
Bağladı biñ aña anca sıdķını

2055 Şabr kıılır hem Yūsuf ol pāk-ı dīn
Üç gün ol gāvga ki tā olur sākīn

2056 Getürür kıardaşların ol dīn eri
Eli bağlu boynı bağlu her biri

2057 Yūsuf eydür anlara oluñ agāh
Sizleri öldür buyurdu pādīşāh

2058 Ben sizüñ bigi didi serverleri
Hayf ola dir öldürem yeg erleri

2059 Her biriñüz hūb şüretlü pehlīvān
Ben severem dir erenleri hemān

2060 İmdi varuñ didi azād eyledüm
Kıygulardan göñlüñüz şād eyledüm

2061 Aldılar bendini azād itdiler
Sürdiler Şāh elinden gitdiler

2062 Taşra çıkdılar ne varlık ne tavar
Evlerine ileteler ne nesne var

2063 Varalum dirler atamuzdan yaña
İdelüm dirler bu ahvāli aña

2064 Görelüm ol daḥi ne eydür ḥaber
Gitmege kıldı yarağı ser-be-ser

2065 Anlar eydür Yehūdā ben hemān
Bu arada ḳaluram dir bu zamān

2066 Ben daḥi dir ḳaluram Şem‘ün bile
Çün bu ḳayḡu odı dir düşdi dile

[83b]

2067 Ḳaldılar ol arada ol iki er
Ol ḳalanı yola girdiler meger

2068 Ol aradan çünki yola girdiler
Söz üküş atalarına irdiler

2069 Zārıyla kıldılar āḥ u nefir
Vaşf- ḥālī aña dirler biri bir

2070 Sergüzeştin cümle geldiler dile
İbn-i Yāmīn ki uğurladı kīle

2071 Ḳūlları Şāḥ’uñ resme itdiler
Buldılar kīleyi alup gitdiler

2072 İbn-i Yāmīn’i daḥi bağladılar
Vardılar bunlar nice ağladılar

2073 Ol ‘Azīz’uñ ḳarşusına dād ide
İbn-i Yāmīn’i vire āzād ide

2074 Varmadı ki yine maḥrūm gitdiler
Vardılar ne resme tedbīr itdiler

- 2075 İrdiler şehre ideler dārugīr
Anları nite ʿAzīz itdi esīr
- 2076 Hem didiler zindāna girdüklerin
Yine üç günden gelüp irdüklerin
- 2077 Şalıvirdiler buları tıtdı yol
Kamu varlıkları gidüp kaygu bul
- 2078 Çün bizi eyle yadeya şaldılar
Anda Şemʿūn'ı Yehūda qaldılar
- 2079 Hem saña bunlar viripdi bizi
Tā agāh idevüz ol işden sizi
- [84a]
- 2080 Uş budur dirler hikāyet-i vaşf-ı hāl
Saña bildürdük ne kim var kı̄l ü kı̄l
- 2081 Çün işitdi Yaʿqūb anlardan haber
Cümleñüz didi yalansız ser-be-ser
- 2082 N'ite ola buncılayın iş ʿaceb
Yine bir fitne idersiz taleb
- 2083 Muşhafa and içdiler her ne ki var
Andan inandı bulara nāmūdār
- 2084 Eydür oğlanlarına ol nīk-nām
Sizleri bu yola gönderdüm tamām
- 2085 Yūsuf'ı alup bile dir gitdūñüz
Bilmezem anuñla anda n'itdūñüz

2086 Her yavuzluk ki siz itdũñüz baña
Şabr kılup eylük eyledüm saña

2087 İsti‘ānet diledüm Hakk’dan delim
Sakla oğlanlarımı diyü selim

2088 İttifāk ile tıruben geldũñüz
İbn-i Yāmīn’i elümden alduñuz

2089 Böyle dirdũñüz cevābı baña siz
Görmek ister anı iletelüm ‘Aziz

2090 And içüben didũñüz bunda baña
Anı sağ getürelüm diyü saña

2091 İttifākı yine böyle bildũñüz
Anı daħi bilmezem ne kılduñuz

2092 İtdi uğurlık didũñüz dutdılar
Ya‘nī sizden anlar oyun itdiler

[84b]

2093 Yine eydür siz ki cān terk urmuşuz
Ol ‘Aziz ile savaşa tırmuşuz

2094 Kim ayıtdı ki size kıluñ savaş
Urdılar Ya‘kūb öñinde yine baş

2095 Diledük anı didiler yurt ile
İbn-i Yāmīn’i alavuz kırt ile

2096 Ol ‘Aziz illā bizi zār eyledi
Yıkdı cümlemüz giriftār eyledi

2097 Ancılayın görmedük biz pür-hüner
Aña karşı cengle tırmaz hiç er

2098 Çün kulağ urdı bularuñ söz yine
Fikri kıldı bir zamān kendüzine

2099 Ya‘ kûb eydür bunlara karşı tıran
Her birini yire darb ile uran

2100 Bunlara ki eylemişdür bu işi
Yūsuf ola mı ‘aceb dir ol kişi

2101 Ümīdı göñlüne virdi ol er
Dönderür yüzün bulardan ol meger

2102 İki kat oldu vü beli yumdı gözi
Kendüzinden gidüben döndi yüzi

2103 Ya‘ kûb’uñ oğlanlar çün gördiler
Ataların her biri āh urdılar

2104 Kim gözün yumdı bili oldu kemān
Yüzi nūrı oldu şankim za‘ ferān

2105 Hālını anuñ digir-gün gördiler
Kaddi dütä vü ciger hūn gördiler

[85a]

2106 Anıñçün ağladı oğlanları
Her birisinüñ yakıldı cānları

2107 Yüz urup Ya‘ kûb didiler ey pır
Anca añup Yūsuf’ı itdüñ nefir

2108 Sen seni kılduñ helāk ey dīn eri
Ya‘kūb eydür ol Hakk’uñ peygāmbəri

2109 Allāh ile ben bilürem dir hemān
Kim siz andan añlamazsız dir beyān

Ya‘kūb-Ra Ez-Ġulāmān Haber dārān Ki İbn-i Yāmīn Giriftārest

2110 Eyle eydürler haber çün yitdiler
Ya‘kūb’a oğlanları şerh itdiler

2111 İbn-i Yāmīn’i ki kıldılar esīr
Ya‘kūb’a ol hāli oğlanları dir

2112 Āh idüp Ya‘kūb ki göyine duta
Gözini yumar olur qaddi dūtā

2113 Ya‘kūb’uñ bir dostı meger var idi
Kim anuñla ezelden yār idi

2114 Şormağa gelür anı çünki görür
Ya‘kūb’a aḥvālını bu resme şorar

2115 Kim neden āh eyleyüp yumduñ gözüñ
Qadduñi kılduñ kemān döndi yüzüñ

2116 Ya‘kūb ayıtdı aña işit sözüm
Yūsufçün ağlamaqdan dir gözüm

2117 İki biküldü ki qaddüm ol ki dir
İbn-i Yāmīn varup oldu dir esīr

[85b]

2118 Levni döndügi yüzümüñ daḥi ol

Yehūda ҡardaşlarıyla degül

2119 ünkü Ya‘ ҡūb aña eydür derd ü dil
Geldi hemān-dem ҡatına Cebrā’īl

2120 Hāḡ Te‘ ālā dir selām eyler saña
Böyle buyurur ҡulaḡ ur dir baña

2121 Ah u nālesiyle dir gelüp dile
Benden ayruḡa mı dir eyler kīle

2122 Ya‘ ҡūb eydür Cebrā’īl yā emīn
Ben bu aḡlamaḡu ḡüzni ki hemīn

2123 Allāh’a ‘ arḡ iderem fermān ire
Yine andan derdüme dermān ire

2124 Cebrā’īl eydür eger eḡḡān u zār
Tañrı’ya eyler iseñ ey nāmüdār

2125 Yavu ҡulunmuşuñı tiz bulasın
Gerçi Hāḡ’dan ḡayra giryān olasın

2126 Emri ҡılmaya saña ey baḡtövār
Gitdi Cebrā’īl anı diyüp ḡaber

2127 Ol zamān Ya‘ ҡūb ki yirinden ıurur
Böyle diyüp Allāh’a yüz urur

2128 İşbu ḡüzni aḡlamaḡı dir saña
‘ Arḡ iderem idesin dermān baña

2129 Cebrā’īl’den işidüp Ya‘ ҡūb anı

Olmuş idi pes o şızıyla cānı

- 2130 Vire dir yavu kulmuşuñ Çalab
Ya'kūb oğlanlarına işbu sebeb

[86a]

- 2131 Oldı ki Hāk'dan anı dir bilelüm
Anuñcün āh u zārı kılalum

- 2132 Kim siz andan didi bilmezsiz haber
Eyle eydürler bu kışşadan meger

- 2133 Kim yigirmi altı yıl Ya'kūb tamām
Ağlayu zārı kılurdu şubh u şām

- 2134 Kılur idi dilde Yūsuf zikrini
Ayrığa virmezdi ol fikrini

- 2135 Andan artuq kimse yād itmez idi
Adı dilinden anuñ gitmez idi

- 2136 Karnı açsa Yūsuf eydürdi sözi
Yūsuf eydür idi ger ola sözi

- 2137 Her ne deñlü iş olursa hayr u şer
Yā Yūsuf eydür idi ol dem ol er

- 2138 Ol kadar oldı ki bir gün Cebrā'ıl
Geldi Ya'kūb'a didi ey pāk-ı dil

- 2139 Niçe niçe didi Yūsuf diyesin
Dā'imā fikriyle kaygu yiyessin

2140 Kendüñe gel daği feryād eyleme
Yūsuf'ı dilüñde dir yād eyleme

2141 Kim saña andan irişmeye hañar
Çünkü Ya' kûb eyle işidür haber

2142 Epsem oturdı daği zār itmedi
Yūsuf'ı dilinde tekrār itmedi

Ez-İn Cānib Yūsuf İbn-i Yāmīn-Ra Girift Laķab Düzdi Nihād Sebeb- Güyed

[86b]

2143 İbn-i Yāmīn'i Yūsuf ol bahtlu
Alıķor ķardaşlarından ol ulu

2144 Ķardaşıydı anuñ cāndan 'azīz
Ol vefā genci vü dirliği temiz

2145 İstemezdi aña ide cefā
Fikri olaydı aña kıla vefā

2146 Aña niçün uğrı diyü ad ķodı
Ancılayın aña bir tōhmed ķodı

Cevāb-ı Çünin Gerdānde-Ez İn -Su'al Müfessirān İn-Ķışşa

2147 Ol su'alde bunı dimişler cevāb
Maķşūdı Yūsuf'uñ olaydı şebāb

2148 İbn-i Yāmīn ki ķatında ķalaydı
Anı ol ķardaşlarından alaydı

2149 Ol adıyla ķalduğı bigiydi ol
Buldı maķşūdı Yūsuf ķatında bol

2150 Keremini söylese girse yola
Gerek idi andan ol ırağ ola

2151 Uğrı adı urduğı aña ‘ayān
Eylemedi anlara hergiz ziyān

2152 Bilür idi birbirin anlar meger
‘Aybı yoğ idi n’ite arı güher

İşāret-i Kerden Ez-İn- Cānib Müfessirān Gūyed

2153 Buña beñzer bir işāret var durur
Mü’mine bundan işāret var durur

[87a]

2154 Hāḡ Te‘ālā mü’mini ey bahtlu
Ma‘siyetle kıılır gerçi ulu

2155 Ol günāhı bunlara taḡdır ider
Anuñla ḡālını taḡyir ider

2156 Kendüzi itdüğini bilür günāh
Diler ‘özrin anı añar āh

2157 Çün kıyāmet gele mü’minlere meger
Anda ki ḡadı ola ol Dādıger

2158 Hāḡ diye ki ḡünki mü’mine ḡulum
Raḡmetüme faḡluma elgin ḡulum

2159 Çünki senüñ me‘rifetüñ var idi
Birligüm dilünde hem tekrār idi

2160 Anuñçün ma‘siyetle urdum ad

Şıdkuñ evini helāk itmeye yād

2161 Tā ki düşmen iletmeye sende seni
Pāyimāl olmayasın eksik beni

2162 Ma‘şiyet olur ulu ğam hem ziyān
İtmeye cānuna irişüp gümān

2163 İmdi biz Ya‘kūb’a geldük gör n’ider
İşbu kışşanuñ beyānın gör n’ider

2164 Āh kıldı qanıyla tıldı gözi
Ey dirīğa dir murādum yılduzı

2165 Naḥs evinde qaldı olmadı sa‘īd
Şādiden ayrıq baña yoqdur ümīd

2166 Degme bir āhı şavar şeydā cānuñ
Var idi qatında sākīne anuñ

[87b]

2167 Her ne kim Ādem bilinden bī-riyā
Geliser idi cihāna enbiyā

2168 Cümlesinüñ şüret-i şekli be-nām
Anuñ içinde yazılmışdı tamām

2169 Her niye ki anı virmişdi
Soñra gelüp Ya‘kūb’a irmişdi

2170 İki bölük saçı Ādem peygāamberüñ
Olur idi sākinede ol erüñ

2171 Olur idi anda Havva tacı hem
Kuşağı Şit'in içinde muhterem

2171 Kilim'i hem şara ananun daği
Ol sekinede olur idi ahi

2172 Ya' kub iki gözleri yaşın saçar
Ol sekine ağzını alur açar

2173 Aldı Adem saçını içinden ol
İki omuzına şaldı şağ u şol

2174 Urdı Havvâ'nun tacinı başına
Ol imân nûrıyla cânı âşinâ

2175 Kuşaginı kuşanur Şit'ün ol er
Şara kilim'in daği ol mu' teber

2176 Arkasına aldı hem anı gözin
Gözi yaşlu hâzrete tutdı yüz

2177 Kadr-i Hakk'ı bularun dir ey Gani
Sen didi kurtar bu kaygudan beni

2178 Eyle didi daği zârı eyledi
Göz yaşıyla derde yârı eyledi

[88a]

Nâme-i Yüsten Ya' kub Vaşf-ı Hâl Fûrustând Yûsuf Rizen Ki Zârsüküdâr [?]

2179 Derdine dermân anı buldı hemân
Tutdı kağıd u kalem aldı revân

2180 Çün saman üzre urmuş iken raşam

Allāh adın yazdı evvel qadem

2181 Kim anuñ ortağı yoqdur bir durur
Fikri cānlarda anuñ tedbīr durur

2182 Ne aña mevlūd olupdur ne veled
Evvel ü āhīr odur ferd ü eḩad

2183 Cümle ‘ālem şun‘ıyla oldı var
Baña viren o nübüvvet āşikār

2184 Ğal u ğiş ol cānum içinden yudı
Adumı Ya‘kūb-ı İsrā’il qodı

2185 Çün babam İşhāk nebīdür pāk-ı dil
Hem dedemüñ adı İbrāhim Ḩalīl

2186 İllā baña ḩüzni virdi ol İlāh
Gözlerüm giryāndur işüm derd ü āh

2187 Saña viren saltanat Perverdigār
Baña virdi derd ü ḩasret āh u zār

2188 Fürqad odıyla yanaram dūni gün
Yaş yirine gözlerümden dökdi ḩūn

2189 Yūsuf’ı nāgāḩ ki yavu qulmışam
Āh derd ü zār u ḩasret bilmişe

2190 Anuñçün gerçi olmışam melūl
İbn-i Yāmīnle aglaram göñül

[88b]

- 2191 Olmaya bizde uğurluk ey ‘Azîz
Añlamazız nedür uğurluğı biz
- 2192 Saña inanup dir ey Şāh-ı cihān
İbn-i Yāmīn’i vireydüm hemān
- 2193 İsrā’illerden haşā ki çoğı az
Uğrı olalar cihānda ser-firāz
- 2194 Kılma bühtān yoħsa bir āh eylerem
Haşā ki āh u seher-gāh eylerem
- 2195 Ne seni koyam ve ne ħod taħtuñı
Yire ura Tañrı raħat baħtuñı
- 2196 Şöyle şerħ eyler bitide vasf-ı ħāl
Bile ‘Azîz okuya andan maķāl
- 2197 Virdi Rübīl eline vü tıtdı yol
Geldi ķardaşları bile Mısr’a ol
- 2198 Çün bular derdiyle hem-rāħ oldılar
Şem‘ün’ı Yehūda bile buldılar
- 2199 Anlar anda ki Mısr’da ķaldılar
Sürdiler Yūsuf ķatına geldiler
- 2200 Ĥoş du‘ā ķıldılar aña ol zamān
Şunıvirdi nāme Rübīl nev-cüvān
- 2201 Şundı Yūsuf aldı elinden ol er
Açdı mührini aña ķıldı naķar

2202 Vaşf-ı hâli bilüp oldı bağı baş
Gözlerinden dökdi Yūsuf kanlu yaş

2203 Her söze neden ki anuñ agāh olur
Beñzi döner işi anuñ āh olur

[89a]

2204 Oğur anı ser-be-ser fikrin kıılır
Atasını kaçımış Yūsuf bilür

2205 Diledi yine aña yaza cevāb
Şerh ola her bir sözine bir kitab

Cevāb-Nāme Fūristāden Yūsuf Peder-i Hūrdevīn Tarīk [?]

2206 Aldı kağıd ala vü tıtdı qalem
Çekdi kâfūr üstine müşkin raqam

2207 Yazdı evvel ol İlāhī Zü'l-Celāl
Kim anuñ varlığına yokdur zevāl

2208 Andan artuq Tañrı yokdur dağı bir
Qamusından yok anuñ derbān vezīr

2209 Şoñra andan Ya' kūb'a yazdı selām
Şerhi taqrīr eyle şerh eyler kelām

2210 Nāme benden dir ey pīr-i pāk-ı cān
Çün ire dir bile göresin beyān

2211 'İzzet ü hürmet viren ol pādīşāh
Qullarına rüzı kılan mülk-çāh

2212 Ey Zebīhu'llah'uñ oğı Şāh-ı dīn

Ey Halillu'llah'ũn sırrı Şāh-ı dīn

2213 Nāmede şerh eyledũñ vaşf u maķāl
Kim oğul derdiyle bulduñ melāl

2214 Yūsuf'ũn derdi seni kıldı za' if
Ol sebebdan olduñuz zār u naḥif

2215 Nāmede ol ḥasreti kılduñ beyān
Geldü bize okuyup bildũñ ' ayān

[89b]

2216 Ne kılalum dünyānuñ oldur işi
Maķşūda irmiş degil bunda kişi

2217 Dünyāda kimdür ki ol ağlamadı
Fūrķat odı yüregın tağlamadı

2218 Her ki bugün ağlayup feryād ide
Ḥaķ Te' ālā yarın aña dād ide

2219 Bir daḥi idem saña toğru delil
Ol ki vardur dāduñ İbrāhīm Ḥalil

2220 Anı oda atdı Nemrūd-ı la' in
Şabrı kıldı anda İbrāhīm hemin

2221 Şabrına Ḥaķ'dan anuñ iḥsān olur
Od aña gül-istān u bustān olur

2222 Ol kim atañ kardaşıdur İsmā' il
Diledi qurbān anı Rabb'ül-Celil

2223 Allah’a şabr eyleyüp fermān olur
Virdi bir қоç Hақ аña қurbān olur

2224 Anlaruñ ki saña eydürem sözün
Ceddüñüz anlardur āhır ey güzīn

2225 Şabr ile irdi bulara ād u dād
Her birisi buldı Allāh’dan murād

2226 Sen dağı şabr eyler iseñ bu zamān
İresin maқşūdlaruña bī-gümān

2227 Hасrete şabr eylersen yār-ı ricāl
Vire ol fūrğat ‘ivāzını ricāl

2228 Yazdı bu resmiyle Yūsuf nāmeyi
Durdı virdi anlara ol hāmıyı

[90a]

2229 Girdiler yola vü nāme aldılar
Söz öküş Ya‘қūb’a çünkü geldiler

2230 Virdiler Ya‘қūb’a оқur bilür sözün
Vālih olur ol cevāba ol güzīn

2231 Bu sözi dir ne bilür Reyyānīler
Bilmez illā bu sözi Reyyānīler

2232 Bu sözüñ fikrini peygāMBER bilür
Bunı Reyyānī kişiler ne bilür

2233 Qaldı bu kez Ya‘қūb ol söze таña
Dürlü fikr eyler idi her dem аña

- 2234 Buncılayın ki haber andan gelür
Ya‘ kûb ol sözlerine hayrân qalur
- 2235 Döndi ol oğlanlarına eydür bilün
Her ne kim ben eydürem anı kıluñ
- 2236 Şorup isteñ dir Yūsuf’ı her maqām
Ola ki anı bulasız nagehān
- 2237 Bu bitinün şerhine qaldum taña
Şöyle beñzer ki iriserem aña
- 2238 Didiler atalarına anı biz
Bizde diyü isteyelüm qanı biz
- 2239 Ya‘ kûb eydür Mısr’a irişün görüñ
Ol ‘Azîz’i dir öñünde yüz uruñ
- 2240 Hâli ma‘ lûm eyleñüz unutmañuz
Yine size hışm kıla şanmañuz
- 2241 ‘Özriyle kıluñ tevazu‘ aña siz
Ola ki rahm eyleye size ‘Azîz
- [90b]
- 2242 Yalvarup tevāzu‘ eyleñüz aña
Ola ki oğlanlarum vire baña
- 2243 Hem vire yüklerünüz buğdayla
Niçe bir geçe günümüz ay ile
- 2244 İdesiz ey şehr-i yâr kılma ki yeng
Kızlık elinden ilimüz oldu teng

2245 Niçeler bulmaz ta'âm oldu tebâh
Raḥm kıl anlara diyiñ ey pâdişâh

2246 İllâ Yūsuf'dan daḥi şoruñ ḥaber
Hele vardur göñlüme andan eşer

2247 Ola ki andan bulasız vaşf-ı ḥâl
Getüresiz işidem andan maḳâl

2248 Ne kim ol didi bular işitdiler
Yola girüp yine andan gitdiler

2249 Mısr'a irüp urdılar çünki ḳadem
Buldılar ḳardaşlarını anda hem

2250 Vaşfin idüp anları hem aldılar
Sürdiler Yūsuf ḳatına geldiler

2251 Yalvaru yüz yire urdılar varı
Döküben göz yaşını itdiler zârı

2252 Ey seḥâvet ıssı dirler şehr-i yâr
Sen kerem kıl günâh ittük ne var

2253 Atamuzuñ anda oldu bağı ḥûn
Derd-i Yūsuf anı ḳılmışdur zebûn

2254 Ol revâ mıdur didiler şehr-i yâr
Ağlaya dün ü gün ide efgân u zâr

[91a]

2255 Ger esirge bizleri ey pür-kerem
Yine luṭf eyle dirler bize hem

- 2256 Cümle ‘âlem kullaruñdur ey sâhi
Kul olalum hizmetüñe biz daği
- 2257 Hâl-i Ken‘ân ilinün düşvârudur
Halkı açlıkdan kırılır zâr durur
- 2258 Yine buğday ile ihsân eylegil
Bunlaruñ derdüne dermân eylegil
- 2259 Bir muhabbet anlaruñla kıluñ
Bizi daği hizmetüñe kul bilüñ
- 2260 Yūsuf anlaruñ tevāzu‘ın görür
Raḥmete gelüp ol bî-gâne âh urur
- 2261 Vakti oldu kendümi dir bildürem
Nice bir bunlara efğân kılduram
- 2262 İbn-i Yāmīn’i buyurdi ki aluñ
Bunda benüm katuma didi gelüñ
- 2263 Vardılar aña ayıttılar haber
Yūsuf okur seni dirler bahtüvâr
- 2264 Kendüzini okımış bildi ‘Azīz
Ol melûke tonları giyür temiz
- 2265 Altuna ğark olmuşdı ol şanuñ
Yügrüşür öñüñce hâdimler anuñ
- 2266 İbn-i Yāmīn geldi bu yeng ile hem
Sandalı kırlar oturur mḥterem
- 2267 Anı çün kıardaşı eyle görür

Kendüden gidüp döğeli āh urur

[91b]

2268 Birbirine baķar yiyüp ķayu
Ya‘ nī İbn-i Yāmīn’i gördük eyü

2269 Uğrıyı böyle mi tutar dir ķişı
Bu Yūsufmuş didiler bildük işi

2270 Hiç gümānsuz olaymış dirler bu Şāh
Dādın alıser didiler bizden āh

2271 Bundan artuķ ķāre yoķdur n’idevüz
Yalvaravuz çoķ tazarru‘ idevüz

2272 ‘Afv ķılursa bize fażl ide
Ger ķıla itdügimüzi ‘adl ide

2273 Atamuza iledürüz vaşf-ı hāl
Eyleye bize şefā‘ at hūb-ķişāl

2274 Dileye illā bizi bu Şāh’dan
Ķurtılavuz miħnetle āhdan

2275 Her birisi ‘āciz ü ħayrāndı
Ne ķılalum diyü ser-gerdāndı

2276 Sözlerini birbiriyle tādılar
Her biri ħuşşā odına yandılar

2277 İbn-i Yāmīn umar idi nāmüdār
Ķıla Yūsuf kendüzini āşikār

- 2278 Anlar anda çünki dürlü ğam yidi
İbn-i Yāmīn Yūsuf'a ol dem didi
- 2279 Kendüzüñi bildürürsin dir meger
Yohsa bunlar 'āciz oldı ser-be-ser
- 2280 Yūsuf eydür aña vaḳti olmadı
Vaḳti olunca kimse fūrşat bulmadı
- [92a]
- 2281 Yūsuf anlar ḳorḳduĝın bildi gūzīn
Gör ki anlar anca ider sözün
- 2282 Siz bilür misiz Yūsuf'a n'itdūñüz
Cehāletden cevri miḥnet itdūñüz
- 2283 Didi bunlar aña ki ey pūr-kerem
Yūsuf'a irmedi bizden hiç elem
- 2284 Ḳurt yiyüben dökdi bil andan ḳanı
Yūsuf eydüĝini bilmezler anı
- 2285 Yūsuf ayıtdı yalandur bu ḥaber
Ol ki Yūsuf ḳardaşıñuzdur meger
- 2286 Ya'ḳūb'uñ oĝlı degül mi dīn eri
Ya'ḳūb olur Allah'uñ peygāmberi
- 2287 Bunlar aña didiler ey nīk-nām
Böyle durur siz buyurursız kelām
- 2288 Yūsuf eydür yā n'ite ḳurt anı yir
İşbu sözi kim ḳabūl eyleye dir

- 2289 Yine bunlar didiler ki biz anı
Añlamaduķ ķi n'ite oldu ķanı
- 2290 Yūsuf eydür imdi anlara bilũñ
Her ne kim ben eydürem anı ķıluñ
- 2291 Bir kıızıl altun kīle dir bunda var
Buğday ölçülür anuñla āşıkār
- 2292 Bunda getürsünler anı pür-kerem
Barmağ ile anı ben dir uram
- 2293 Urıca ağız[?] dir andan avāz
İşidüp andan bilevüz gizlü vü rāz
- [92b]⁴³
- 2294 Yūsuf ‘uñ öñünde Mālik yüz urur
Karşusına bağlayup elin tırur
- 2295 Şuçumızı ‘afv dir server ķıluñ
Beni kemter size bir ķıl buluñ
- 2296 Ben kim olam ki baña ķıl olasın
Sen gerek cānımda maķbül olasın
- 2297 Bencileyin ķıl yaraşur biñ saña ķıl
Sensin ol ħübān-ı ‘ālem pür-uşul
- 2298 Bir bedevī at ayıralar üstüvār
Ālātı cümle muraşşa‘ zer-nigār

---

⁴³“66b-92b” varakları arasında metinde atlama yapılmıştır. 92b itibari ile metin kaldığı yerden devam etmiştir.

- 2299 Yūsuf'ı bindürdiler ol dem añ
Yüridiler halk anuñla dört yaña
- 2300 Şöyle ta'zīmle yola girdiler
Geldiler çün şehre yaķın irdiler
- 2301 Yūsuf'ıñ örter niķāb ile yüzün
Kim unutmaya görenler kendüzün
- 2302 Halk-ı 'ālem çıķdı şehirden gördiler
Yūsuf'ıñ geldügi yola tırdılar
- 2303 Ola ki yitmiş biñ didük ķūl aldılar
Yūsuf'a ki anı karşı geldiler
- 2304 Göreler bunlar mı hūbdur yoħsa ol
Dizilüp yitmiş biñ tırmuşdı ķūl
- 2305 Altuna ğark olmışdı ser-be-ser
Mālik andan añladı çünki ğaber
- 2306 Kim bular geldi Yūsuf'a deng ola
Anuñçün böyle geldiler yola

[93a]

- 2307 Mālik eydür Yūsuf'a ey cān-ı dīl
Yüzüñi göster bulara luřf kıl
- 2308 Tā cemālüñi görüp zār olalar
'İşķına cümle giriftār olalar
- 2309 Aldı Yūsuf perde gösterdi cemāl
Yüzi şavķından bular oldu ğayāl

- 2310 Ol güneşdür şan bular yıldız olur
Cân virüben ‘ışkına haclet bilür
- 2311 Her ki bağıdı ol yüze hayrāndı
Vālih olup ‘aqlı ser-gerdāndı
- 2312 Geldi Mısr’a girdi Yūsuf ol zamān
Şehr kavmi gördiler pîr ü cüvān
- 2313 Gökyüzünde cümle kuşlar kat kat
Yūsuf’uñ üstine açmışlar kanat
- 2314 Ol kanatlardan çıkardı şöyle ün
Yūsuf’a olmuşdı varı medh-i hūn
- 2315 Her biri anı kılurlardı tavāf
Ki kulağ ur işbu söze yok hilāf
- 2316 Mısr içinde ne kadar ağaç ki var
Kim yimiş virür görürler il ü şehir
- 2317 Hep şekerden şirîn olur lezzeti
Giderir yiyen ādemden ‘illeti
- 2318 Ol sevinmekden Mısr halkı tamām
Yimediler ol gice hergiz ta‘ām
- 2319 Geldi Mālik kıldı evinde qarār
Velveleyle düşmişdi cümle şehir
- [93b]
- 2320 Kim getürdi ancılayın bir gulām
‘Āşıkıdur ulu kiçi hāş u ‘ām

2321 Ol gice kaldı Mālik evinde hem
Yine Maşrık'dan belürdi şubh-dem

Āmeden Şeb Rūzī Goften Erbā

2322 Yine çarh çünki mīnā-renk olur
Āynası levni günün jeng olur

2323 Geydi zer-befri tonı sultān-ı şark
Kıldı altun şuyına 'ālemi ğark

2324 Ödedi yirinden yürüdi mār u mūr
Rızka meşgūl oldılar vahşi tūyūr

2325 Düzdü dāne dāhi devlet-hānesin
Dām kurdı saçmak ister dānesin

2326 Düzdü Yūsuf'a daḡı bir nīm-taḡt
Geçdi vū anda oturdu nīk-baḡt

2327 Altuna ğark olup ol hem var idi
Gün bigi yüzi anuñ envār idi

2328 Hoş müretteb düzdü ne düzgün ki var
Yūsuf'ı görmek dilerler il ü şehir

2329 Halk aña müşteri oldılar varı
Görelər hep yüzünü Mısr'ın şehri

2330 Geldiler Mālik'e kıldılar ğuluv
Görelüm göster anı dirler ulu

2331 Kim bakup yüzine dīl-şād idelüm
Gönlümüz kayğudan azād idelüm

[94a]

- 2332 Ancılayın gördüğümüz yok güzîn
Bir temâşâ idelüm anuñ yüzün
- 2333 Mâlik eydür anlara bilüñ haber
Kim anı görmek dilerse bir nazar
- 2334 Göre anuñ hûb cemâlini ire
Bir kıvıl altun aña gerek vire
- 2335 Mâliküñ maqşûdı nedür bildiler
Ol halâyıklar beşâret kıldılar
- 2336 Ulu kıçı birer altun virdiler
Kodı Yûsuf' uñ katına girdiler
- 2337 Gösterdi anlara Yûsuf yüzün
Nâgehân gören unıdur kendüzün
- 2338 Her ki bir kez görür anı âh ider
Vâlih olup ' aklı başından gider
- 2339 Üç güne degin bu resme irdiler
Şehir halkı birer altun virdiler
- 2340 Böyle kılmışam rivâyetlerde şem'
Altı yüz biñ Mâlik altun kıldı cem'
- 2341 Diledi Yûsuf' ı bu kez şatmağa
Behâsın alup malına katmağa
- 2342 Mısr şehri cümle işitdi haber
Mâlik ol kulu ki getürmişdir meger

2343 Kim behā virirse şatmağ diler
Altununı malına katmağ diler

2344 Çün haber andan bu resme aldılar
Şehir uluları dirilüp geldiler

[94b]

2345 Ulu kiçi her kimi dil biler
Ya‘ nī Yūsuf’ı şatun almağ diler

2346 Var idi bir hatun anda ol zamān
Çoğ idi mālū mülki hānumān

2347 Kāri‘ ā eydürler idi aña ad
Ceddi olur idi Şeddād’ın ‘ Ād

2348 Diledi ol daği şatun almağa
Yūsuf’ı ya‘ ni ki hatun almağa

2349 Çünki Yūsuf yüzine kıldı nażar
Āh kıldı düşdi yire bī-haber

2350 Bir zamāndan ‘ aklı geldi başına çün
Dik turugeldi yirinden ol hatun

2351 Her ne deñlü ki anuñ varlığı var
Kıldı Yūsuf ‘ ışkına anı nişār

2352 Çün nażar kıldum didi bir kez saña
Dünyā varlığın gerekmez dir baña

2353 Bir qaravaş ben saña didi esir
Çünki oldı göñlüme ‘ ışkuñ emir

2354 Ol Yūsuf öñinde getürür imān
Sürdi ol göñlünüñ içinden gümān

2355 Dünya fikrini göñlinden götürür
Yūsuf' uñ 'ışķına varur oturur

Nükte- Güyed-Der-İn Müfessirān

2356 Ol şüretde ey 'aceb ne gördiler
Her biri dīn terkin aña urdılar

[95a]

2357 Gün ile Yūsuf yüzi hem deng idi
Şüret-ı āyinesi bı-jeng idi

2358 Tañrı şun' ını görür hem kim bakar
Anuñçün göñlini oda yaķar

2359 Görünürdi imān nūrı aña
Vālih hayrān olup ķalur taña

2360 'Işķına anuñ göñül virür idi
Toĝru yolına anuñ girür idi

2361 Rūzı kıla her kime Allah imān
Sürer anuñ göñli içinden gümān

2362 Ol yüzi gösterür aña şıddıķ Hāķ
Toĝrı yoldan ol daħi añlar sebaķ

2363 Kūfri şirkinden dilemez bulına
Cān virüben girür ihlāş yolına

Mev' ize Vefāyid Güyed Müfessirān

2364 Fayda vardur bu sözde birine
Eydivirem sür gönülden kîne

2365 Çün Muḥammed Muştafa buldu cūd
Her yaradılmış anuñla buldı sūd

2366 Halkı da‘ vet kıldı çünki Muştafā
Dört yārı kıldılar aña hem vefā

2367 Çün Ebubekir aña virdi ‘ ışkıını
Ol şüretde görmişdi şıdķını

2368 Anuñçün görücek şaddaķ didi
Her ne söz ki söylerseñ Hāķ didi

[95b]

2369 ‘Adlini görmişdi ol yüzde ‘ Ömer
‘Adl u dād buldı anuñla zafer

2370 ‘Oşmān ol yüzde ḥayā görmişdi
Kim edeb ‘ ilmine ol irmişdi

2371 Çün ḥayā nūrını bulmışdı cānı
Anuñla cem‘ kıldı Qur‘ān’ı

2372 Ol yüze baķup ‘Alī buldı seḥā
Gelüben öñünde ķul oldu seḥā

2373 Ol sebebden bulduķı māl u dinār
Muştafā ‘ ışķına eyledi nişār

2374 Ol yüze bunlar kim naķar kim urdılar
Her birisi kendülerin gördiler

- 2375 Çün Ebu Cehil daħi kılur naẓar
Yüzüni görürdi inkārı meger
- 2376 Muştafa'nuñ çün cemāli nūr idi
Gün diyem andan daħi ma' mūr idi
- 2377 Aynaydı anuñ rüşen yüzi
Kim baķar ise görünür kendüzi
- 2378 Yūsuf'uñ daħi yüzinden ser-be-ser
Gördiler ol ķavm kendüyi meger
- 2379 Her kişi aña naẓar kim itdiler
Kendüler şıdķınca aña yitdiler
- 2380 Anuñçün 'āşık oldılar aña
Hocalar gelmişdi andan yaña
- 2381 Yūsuf'ı almağ çün ķaşd itdiler
Aldılar anuñ elini gitdiler

[96a]

- 2382 Bāzara varup münādī ķıldılar
Ulu kişi şār içinde bildiler
- 2383 Kim direler ulu kişi varını
Anuñla eyleye bāzārını
- 2384 Şehre ğavğā düşdi uş ol ķul gelür
Kim ķısmet olur ise ol alur
- 2385 Ulu kişi her yañdan üşdiler
Cümle anuñ der peşine düşdiler

- 2386 Ol yire irişdiler ki şehir
Kim Zelîhâ köşki anda var idi
- 2387 Dâyeler irdi Zelîhâ'ya revân
Didiler ki ey nigâr-ı bî-zamân
- 2388 Ol kûlı ki didiler İbn-i Doğar
şehre getürmişdi dirler Ėaber
- 2389 Ėüsni vaşfin dirler idi şehri il
şatmağa iletüler anı işde bil
- 2390 Ėün Zelîhâ eyle işitdi Ėaber
İrdi manzaradan aña ide naźar
- 2391 Göre ki nice güzeldür ol Ėulâm
Mışır iline ĖulĖule şaldı tamâm
- 2392 Gördi nâ-gâh yüzünü âh eyledi
Uşşı azdı 'ağlı Ėümrâh eyledi
- 2393 Düşdi yire yavu kıldı 'ağlını
Sehv kıldı 'ıřķı 'ağlı nağlıni
- 2394 'Iřķ olan yirde bilü Ėalmaz Ėarâr
Ne eyü ne yavuz bilür ne fağr u 'âr
- [96b]
- 2395 Aña diyeler naźar kim itdiler
Her birisi kendülerden gitdiler
- 2396 Nice gördi didiler anı nigâr
Düşüp oldı kendüzünden bî-Ėarâr

2397 Bu muydı ol düşde gördügi ‘ aceb
Kim hemîşe vaşlın eylerdi taleb

2398 Bağıdı yüzüni ‘ ayān gördi bugün
Āh kıldı yire düşdi ser-nigün

2399 Yoğsa bunuñ da ’im işi bu mudur
Görse bir hūb yüzüñe hūb mudur

2400 Vire gönlini vü düşer āh ider
Derdini kendüzüne her āh ider

2401 Tiz getürdiler gül-ābdan açdılar
Ol nigāruñ yüzine şu saçdılar

2402 ‘ Ağıl başına gelür açar gözi
Dile gelüp söyledi işbu sözi

2403 Öldürür dir gönlüme maṭlūb olan
Baña düşümde gelüp maḥbūb olan

2404 Böyle didi şi‘ r ağaz eyledi
Dökdi yaşın nevhā vü sāz eyledi

Şi‘ r-i Zelīhā Diden Yūsuf Ez-Ḥasret-i Ū

(Fâ’ilâtün fâ’ilatün fâ’ilün)

Didi ki gövdemdeki cānum budur

Ol benüm maḥbūb-ı cānānum budur

Budur ol düşümde gördüğüm cemāl

Gönlümün tahtına sulṭānum budur

[97a]

*Cānumı derde giriftār eyleyen
Ol boyı serv-i ẖırāmānum budur*

*Ol şāhı- ẖūbān perrūz gūzīn
Kim baña gösterdi sübhānum budur*

*Gözlerüm ara mı cānum sevdügi
ẖulḳ-ı zibā derde dermānum budur*

*Arzu eylemezem uçmaḳ baḡını
Çün benüm cennāt-ı rıdvānum budur*

*Ben ẓaravaş anuñ ẖūrı ḫaḳīr
Luṭfi baña emr-i Yezdān'um budur*

2405 Budur ol ki düşde görmişdi gözüm
‘İşḳına şalmışam anuñ kendüzüm

2406 Düni günü hicr aḡusın yir idüm
Mısr’a gelüp bunı bulam dirdüm

2407 Bunuñ ucından āḫir zār olmuşam
Yād eller elinde giriftār olmuşam

2408 Ne kılayum derdüme dermān benüm
Ola mı yār emrüme fermān benüm

2409 Vaşlını o serverüñ bulam mı ki
Yoḡsa maḫrūmı zebün ola mı ki

2410 Eyle didi eyledi nevḫā vü zār
Pencereden ẓaşd kıldı ol nigār

2411 Ata kendüzini vire cānını
N'eylesün çün bulunmaz dermānını

2412 Dik tırıgeldi yirinden açdı baş
Kılmağ ister idi kendüzin fāş

[97b]

2413 'Āşık olan şabr-ı 'ışk itmek muḥāl
'İşka şabr olur diyen eyler vebāl

2414 'İşk bir arslan bigi çünki çüş ider
Nice rüstemleri ol bî-hüş ider

2415 Ger düşerse 'ışk odına tağlar
Yüregin hicrān odına tağlar

2416 Ol ḥū [?] bir dilber ki zībā ḥūb nigār
Düşde gördüğünü gördi āşikār

2417 Haşşa Yūsuf yüzünü gördi 'ayān
Tañ mıdur eylerse āh u fiğān

2418 Çün tırugeldi nigārın bir kezin
Pencereden şalmağ ister kendüzin

2419 İrişügeldi dāyeler bir birin
Yapuşurlar Zeliḥā'ya yir yirin

2420 Didiler ey māh-ı ḥūbān-ı zamān
Sen saña niçün idersin қаşd-ı cān

2421 Mālı vir qurbān idince cānuñı
Māl ile bul didiler dermānuñı

2422 Ger dilerseñ bulasın andan murād
Şatun al üşde kılısarlar mezād

2423 Varlıguñı vireni kıoma ki el
Getür yoħsa sen saña işbu zevāl

2424 Çün ögüd virdiler her biri
Sakin itdiler biraz ol dilberi

2425 Hem kıabül itdi bularuñ o sözün
Şabrı kılup dirdi biraz kendüzün

[98a]

Ez-İn Cānib-i Cem‘ Şoden Ĥalāyık Münādī-Kerden Fūruħten Yūsuf Bāzār

2426 İşid imdi Yūsuf işin bu yaña
Şehir uluları ki gelmişdi aña

2427 Aldılar bāzār urdılar anı
Kim mezād eyleyeler ol sultānı

2428 Şehr uluları ĥaber olmuş ıdı
Ser-be-ser ol araya gelmiş idi

2429 Yūsuf’uñ cümle muraşsa‘ ıonları
Bezemişlerdi hep altunları

2430 Her gelen anuñ cemāline baķar
Göñlin anuñ ‘ ışkı odına yaķar

2431 Birbirine gösterürlerdi cemāline baķar
Göñlin anuñ ‘ ışkı odına yaķar

2432 Bu ferişte ola ya ĥūrī ola

Kim yaratmış Allah'ın nûrî ola

2433 Kendü 'aqlı irdügünce her bir er
Farq iderler Yûsuf'ın görkin meger

2434 O kadar ki 'aqlına girür idi
Ancılayın ol haber virür idi

2435 'Öd ağacı qodılar şandalı bir
Yûsuf'a otur didiler yâ emîr

2436 Geldi oturdı aña ol şehriyâr
Mâlî dirler şehr içinde ne ki var

2437 Çevresin anuñ alup tırmışdı
Hüb cemâline nazar urmışdı

[98b]

2438 Kim vireler her biri aña behâ
Ne kadar çokluq olursa müntehâ

2439 Bildi Yûsuf şatisarlar kendüzin
Âh kılup tıldurdu yaş iki gözin

2440 Ağlar idi zârı kıldı mu' teber
Nergisinden dökdi la' l-i endâr u zâr

2441 Hâsret âhıyla oldı bağı yaş
Şi'r ağâz eyledi vü dökdi yaş

Şi'r-i Goften Yûsuf Ez-Hâsret-i Hûd

(Me'ûlû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün)

Ey Hâlık-ı kevneyn dürrü ey Hayy-i tüvâna

Senden irişür luţf-ı kerem halk-ı cihāna

Sen ‘ālim ü ‘allemsin ey Kādir ü Kayyūm
Rızkın viren kullarına rûz u şübāna

Ben ‘āciz ü bî-çāreye eyle ‘ināyet
Virmeve veķārımı yile devr ü zamāna

Kardaşlarum itdi baña miḥneti cevri
Kaşd eylediler her biri gövdemdeki cāna

Anlar ki beni bilür idi aşl-ı güzinüm
Az nesneye şatdı beni şaldı yabana

Bilmez bu kavm beni esîrem zebūnam
Ne vire şatun ala beni kavmi bigāne

İlden ile düşdüm kul olup beter elinde
Gözüm atamı görmeyiser kaldı hamāna

2442 İşbu resme ağlar idi ol güzîn
Allah’a ısmarladı ol kendüzin

2443 Oturur şandalı üstinde ol er
Geldi bir dellāl kıtına kim meger

[99a]

2444 Çağırüp eydür bilün ey ḡaş u ‘ām
Ulu kiçi Mısr’a yanī tamām.

2445 Kim alur dir bir behā söz gevheri
Begdeşi yokdur güzeller server

2446 Boyı serve beñzer vü güne yüzi
Bir melek çehre ferişte kendüzi

2447 Döndi Yūsuf aña eydür ey kişi
Böyle dime bir ‘ayān añla işi

2448 Vaqı‘ ini bil anuñla ta‘ rif it
Ne diyeyüm didi ey server ayıt

2449 Yūsuf ayıtdı vāqı‘ a ol durur
Beni digil bir kaççı kıl durur

2450 Nā-tüvān u bir ğarīb hem bir haķır
Aluñuz dir her ne ki ol dekır

2451 Ol münādī eydür ey şun‘ -ı İlāh
İşñ iledür görür hūrşid māh

2452 Eyle dirsem didi almazlar seni
Halk ide belki melāmet dir beni

2453 Bize olmaz eyle demek bellü bil
Biz metā‘ ı ögerüz ey cān-ı dıl

2454 Yine Yūsuf eydür ey dellāl aña
Eyle dimeñ didi çün olmaz aña

2455 Bāri bir dürlü daħi eydem haber
Eyle diyüben beni ey mu‘ teber

2456 Şataram bir ‘İbrī oğlıdur gelüñ
Ne degir görüñ behāsını aluñ

[99b]

- 2457 Kim Zebîḡ oḡlı atası muḡterem
Dedesı Dirven[?] Ḥalîlullah hem
- 2458 Aşlı budurdı şatarlar bu zamān
Virüben aluñ behāsını hemān
- 2459 Ol münādî eydür bedr ü münîr⁴⁴
Buncılayın sözi kimse nite dir
- 2460 Böyle dirsem kimesne duymaya
Almaḡa seni bir ādem olmaya
- 2461 Ḥalkuñ odı şıda o za‘ib ola ḡāl
Kim duyar bu āda ey şāḡıb-cemāl
- 2462 Yūsuf anı işidüp epsem tırur
Kendüzini ḡūr zār kıılır görür
- 2463 Oldı fermān aña Allah’dan hemān
Kendüñi ḡor çünki gördüñ bu zamān
- 2464 Ol durur ki irisersin kıymete
‘Ālimiler deng ola bu ‘ibrete
- 2465 Aynada çünki gördüñ yüzüñi
Kim begendüñ ol zamān kendüzüñi
- 2466 Göz ile gördüñ behān anda ḡalîl
Bu arada çün seni gördüñ zelîl

---

⁴⁴ “Bedr-i münîr” olması gerekir

- 2467 Gösterem virdiklerin saña behā
Kim kıyāş itmeyelerdi müntehā
- 2468 Kendüzüñi görme ey şāhib-cemāl
Tā ki irmeye saña andan melāl
- 2469 Çün münādī-sāz kıldı açdı dīl
Yūsuf'ı almağ içün cem' oldı il

[100a]

- 2470 Kim görürse cemālını anuñ
Artururlar idi mālını anuñ
- 2471 Her yanında ki dururdı müşteri
Biñ biñ artururlar idi her biri
- 2472 Bir yire irdi behā ey pür-hüner
Kimse mālı aña yitmedi meger
- 2473 Vālih oldılar ulu kiçi varı
Çıkdı nā-gāh ara yirden bir qarı
- 2474 Yüz ururben geldi Yūsuf'dan yaña
Ne dilersin diyü şordılar aña
- 2475 Ben dañi müşteriye anı alam
Ol behā bilmeyen cānı alam
- 2476 Didiler neñ var ayıtgil ey qarı
Senüñ ola dirler ol hüsni arı
- 2477 Ol karı eydür bulara pāk-ı dīn
Bir keleb ibliceğüm vardur hemīn

- 2478 İşidüp ulu kiçi deng oldılar
Kahkahayla be-külli güldiler
- 2479 İşbu ‘aqlıyla didiler dîl biler
Bir keleb ibligle ol Yūsuf diler
- 2480 Aña kıymet genc-i ‘ âlem yitmedi
Bu kıyāsa ‘ aql-ı âdem yitmedi
- 2481 Bu ne sevdādur kılursın bugün
Yūsuf’ı alasın anuñla şatun
- 2482 Böyle eydür karı anlara cevāb
Her biriñüz baña kıılmañ dir ‘ itāb
- [100b]
- 2483 Ger dileyenler anı dir çok durur
Añladum anuñ behāsın yok durur
- 2484 Cümle halk cem‘ itdi varın tırdılar
Almağa yitmedi mālı gördiler
- 2485 Ben dañi anlardan olsam ne ola
Çok behāyla anı kimdür bula

Miřl-i Ūrān Mūfessirān Haber

- 2486 Bir meşeldür bunda kı aña işi
Añirete çün gele her bir kişi
- 2487 Cem‘ ola Hāk Hāzretine göreler
Müzd ü yazugın mizāna uralar
- 2488 Her kiřinüñ ki ‘ amālı çok ola

Yazuğından müzdi hem artuğ ola

2489 Ol bulısar uçmağı vildān ile
Hulle vü hūrile Rıdvān ile

2490 N'ite ki mālı olanlar irdiler
Yūsuf'a bunlar behā çok virdiler

2491 Karınuñ azına güldiler varı
Maḥrūm olup gitdi Yūsuf'dan qarı

2492 Āḫiret ehli daḫi şöyle olur
‘Ameli çoklar delim kıymet bulur

2493 Nesne virmezler ‘amel söze bilüñ
Ol günüñ cehdin bugün bunda kıluñ

2494 Kim elüñüze gire ḥūr-ı cinān
Yohsa qalursın tamuda bī-gümān

[101a]

2495 Sen daḫi ol qarı bigi olmağıl
Şoñ ucu saçuñ saqaluñ yolmağıl

2496 Az beḫāyla Yūsuf'ı bulmadı
Gitdi ol derdine dermān olmadı

2497 Yūsuf aḫvālin işit idem saña
Gelmişdi şehir uluları aña

2498 Bir rivāyetde daḫi dirler āh
Ne kadar Yūsuf'a virdiler behā

- 2499 Böyle çıkdı kıymete Yūsuf dimiş
Biñ vaqiyye altun idi biñ gümüş
- 2500 Biñ nāfe müşk virdiler daḥi bütün
Biñ şemene [?] kāfur idi añlayun
- 2501 Bizidi[?] biñ tahta idi bī-naẓīr
Kim tokıtmışdı zer-befti ḥarīr
- 2502 Biñ deve yüki daḥi cümle ādim
Ālet ile biñ daḥi at ālī nedīm
- 2503 Virdiler biñ kıl daḥi biñ qaravaş
Kıymeti geydükleri cümle kumaş
- 2504 Biñ silah biñ daḥi Mısrī kılıç
Ol behāyı görmüş yok kimse hiç
- 2505 Kıymete bu deñlü çıkdı gördiler
Kimse mālı yitmedi dek tırdılar
- 2506 Ol ‘Azīz-i Mısr’a irdi çün ḥaber
Tañladı bu ‘acebe qaldı ol er
- 2507 Geldi Zelīḥā katına ol emīr
Aña ayıtdı ki ey bedr-i münīr
- [101b]
- 2508 Ol Mālīk İbn-i Doḡar dir o ğulām
Görki ‘ālemlerde söylenür tamām
- 2509 Yine şatmak dilemiş ol serveri
Mısr ḥocaları gelmiş her biri

- 2510 Ulu kiçi hep atına dirilür
Almağa her birisi kıymet kıılır
- 2511 O behāya irişür ol h b-cem l
Kim yit remez a a hi kimse m l
- 2512 Hocası hem ol behāya virmedi
M lıyla kimse eline girmedi
- 2513 Dirse  biz alalum ol oğlanı
 n Zeli a işidür andan anı
- 2514 Yalvarur eydür ‘Az z-i şehriy r
Cümle genc m vir şatun al anı var
- 2515  n ‘Az z eyle işitdi t tdı yol
Sürdi b z ra Y suf’a geldi ol
- 2516 V lih olur Y suf’ı  nki görür
M lik’e oğur beh sını şorar
- 2517 Bi  ey  k l dir gerekdür a a bil
Bi  dağı ola aravaş hüsn-i cem l
- 2518 Bin gerek dir at hem bi  atar
Bi  deve didi gerekdür b -naz r
- 2519 Ağırınca her met ‘dan viresin
T  alup anı yola dir giresin
- 2520  n ‘Az z-i Mışr  işitdi anı
şükr kıldı ş dum n oldu c n 

[102a]

- 2521 Zîrâ ki kendüden artuğ kişide
Yoğ idi māl ol kadar kim iş ide
- 2522 Virdi biñ kûl biñ qarāvaş ol emîr
Biñ eyü at virdi hem biñ de qatır
- 2523 Bir terāzû kodılar hem mu‘ teber
Bir yaña Yūsūf’ı kodılar meger
- 2524 Ağırınca kodı altun bir yaña
Bir gümüş aldı berāber hem aña
- 2525 Ağır bir müşk daği hem ol alur
Bir daği ağırlığı ‘ anber alur
- 2526 Ağırınca la‘l incü ol emîr
Ağırınca yâķūt aldı yine bir
- 2527 Her metā‘ uñ ki olur cinsi ‘ ayān
Ağırınca bir bir aldı ol zamān
- 2528 Her ne kim anuñ hāzīnesinde var
Virdi cümle Yūsuf çün nāmūdār
- 2529 Var mālı gider hāzīne boş qalır
Yūsuf’ı andan ‘ Azīz-i Mışr’u alur
- 2530 Halk aña çün zerzeniş eylediler
Ulu kiçi her kişi söylediler
- 2531 Kim ‘ Azīz ol varlığını bir kûla
Virdi kamu aldı gönildi yola

2532 Eyü mi kıldı Һazîne Һaldı boş
Bu daҺı neyleyü vire aña uş

2533 Çün ‘Azîz-i Mışır işitdi bu sözi
Қayğulandı melûl oldu özi

[102b]

2534 Ki melûl oldu ki virdi vārını
Oқıdı ol dem Һazînedārını

2535 Didi niçün gencümi virdüñ tamām
Eydür āҺir sen buyurduñ nîk-nām

2536 Var getür didüñ getürdüm dir saña
Varalum didi Һazîneden yaña

2537 Nesne Һaldı mı görelüm didi ol
Һazîneye geldi anun tutdı yol

2538 İrdiler açdı Һapusın ol zamān
Ol ‘Azîz-i Mışır girdi nāgehān

2539 Bir uğurdan mālı yirinde Һurur
Bir dîrem eksilmedük anı görür

2540 Varlığı hep Һurur idi ser-be-ser
‘Azîz-i Mışır’ı vālih itdi meger

2541 Söylemege nuţkı yok oldu ‘āciz
Eyledi gönünden anı çün ‘Azîz

2542 Eydür ol Һulda ‘aceb Һikmet olur
İşbu resm ile bize ‘ibret olur

2543 Kim aña māl u haz̄inem virmişem
Göreyim ne qaldı diyü irmişem

2544 Cümle tırur eksügi yok bir dırem
Tañrısı kılmışdur aña bu kerem

2545 Ben dañi gönlini alayum ele
Göreyüm işüm niye irer hele

2546 Kılmışdı anı Tangrı kudreti
Olmaya aña ‘Aziz’üñ minneti

[103a]

2547 Yūsuf’a virdüm diye māl u haz̄in
Olmaya gönli anuñçün haz̄in

2548 Çünkü bu mu‘cizi ol zāhir görür
İleyinde Yūsuf’uñ yüzün urur

2549 Bu yaña Yūsuf’ı çün Mālik şatar
Ol behāsını alur māla qatar

2550 Tā geldi bu deñlü cevher alduğın
Miski kāfūr ‘ūd u ‘anber alduğın

2551 Görmez idi Yūsuf’uñ Mālik yüzün
Kim ne şüretlüdür anuñ kendüzün

2552 Çünkü şatdı ol bīgāneyi hemān
Nice imiş şüretin gördi ‘ayān

2553 Bildi anı ki Mālik ruhsār imiş
Uçmaq içinde tūṭı-i güftār imiş

2554 Zirā gıtmişdi gözinden hicāb
Muṭlaқа görđi yüzüdüş āfıtāb

2555 Oldı işine peşimānī ḥazān
Söyledi didi Yūsuf'a bir güzān

2556 Didi senüñ ḳadrüñi bilmezdüm
Cān göziyle nazar ḳılmazdum

2557 Çün seni şatdum peşimān oldum uş
Ḳıldı dir hicrüñ odı cānumda cüş

2558 Ne ḳılam devlet baña yār olmadı
Baḥt benümle vefā-dār olmadı

2559 Ağladı dökdi gözünüñ yaşını
Zehriyle ḳatup yidi şan aşını

[103b]

2560 Ağladı Yūsuf daḫi zār eyledi
Lāle-zārın gevher-bār eyledi

2561 Yine Mālik didi yā Yūsuf taña
Ḳalmışam āḫir seni bildir baña

2562 Kimüñ aşlısın ayıt ey māh-liḳā
Kim yüzüñ gören irer muṭlaḳ Haḳḳ'a

2563 Yūsuf eydür kim ven ideyüm 'ayān
İllā ḳıl gönlüñ içinde sen nihān

2564 Beni sen kimesneye bildirmegil
Ḳayḡu fikrine cānum aldurmagıl

- 2565 Eydür atam Ya‘kūb olur nāmūdār
Ögdi şuhfinūñ içinde Girdigār
- 2566 Dedesi Ya‘kūb İsrā’ıl idi
Yoluma da‘vet-i halk sen kıl didi
- 2567 İşbu ‘aşruñ şimdi peygāmbəri idi
Toğrı ol dīn yolunuñ rehberi idi
- 2568 İşidicek Mālik oda yandı şan
Didi bu ne sözdür ey nev-cüvān
- 2569 Beñzi şararup yüregi kıldı cūş
Yiñemedi kendüzini itdi hurūş
- 2570 Eydür āhır oda yakduñ cānumı
‘Āleme fāş eyledüñ efgānumı
- 2571 Eyledüñ uş beni derdüñden cünün
Kaldı gövdem oldı direm boş zebün
- 2572 Bāri öñüñde getüreyüm imān
Kalmasun göñlüñ içinde dir gümān
[104a]
- 2573 Dizini çökdi vü barmağ götürür
Yūsuf’uñ öñünde imān getirür
- 2574 Bildi inandı ayıtdı Tengri bir
Yūsuf’a eydür yine ey bī-nažır
- 2575 Dünyāda dir hergiz er oğlan baña
Virmedi dir Tengri ne eydem saña

- 2576 Dile Allāh'dan baña bir kaç 'ayāl
Kim vire luṭf ide didi Zü'l-Celāl
- 2577 Yüz urup Ḥaḳ'dan diler ol pāk-ı dīn
Dilegini virdi Rabbü'l- 'Ālemīn
- 2578 Mālīk'e virdi yigirmi dört oğul
Ḥaḳ dilegini anuñ kıldı qabūl
- 2579 Eydelüm n'itdi 'Azīz ol zamān
Kim Yūsuf'ı aldı virdi ḥānümān
- 2580 Yūsuf'a i' zāzıyla dir ey emīn
Ben saña ḳul oldum üşde dir kemīn
- 2581 Yoḳdur ol ḥaddüm ki ben seni ḡulām
İdünüp dir ḥükmi ḳılam şubḥı şām
- 2582 Olayın saña ḡulām ben mülki māl
Ayaḡuñ topraḡına olsun helāl

Miṣl-i Ūradan Müfessirān Ez-İn-Cānib

- 2583 İşid imdi bir ḥikāyet cāndan
Ol emīrū'l-mü'minīn 'Oşmān'dan
- 2584 Ol zamān ki muṭlaḳa ḥayru'l-beşer
'Alī'ye virmek diler ḳızın meger

[104b]

- 2585 Didi Fāṭmā'yı vireyim dir saña
Ḥaḳ'dan eyle emri oldı dir baña
- 2586 Şīr behā virmege sende var mı māl

Fāṭimā saña ola didi helāl

2587 Tengri arslānı ‘Alī eydür aña
Ben didi kemterin kulan saña

2588 Çün kabül itdün beni dir yā emīn
Nem varını sen bilürsin dir hemin

2589 Bir atum var bir silāhum bir kılıç
Andan artuq nesnem yok daği hiç

2590 ‘Alī’ye Resūl ayıtdı yā emīr
Tursun atunla kılıcuñ bile dir

2591 Ol silāhuñı şatup aqçesin al
Ol yiter şır behā didi alugel

2592 Virdi Selmān’a Emirü’l-mü’mīnīn
Bu silāhı var bāzāra şat hemīn

2593 Aldı ol anı bāzāra gitdi hem
Kim şata ala behāsına dīrem

2594 Bāzāra gelmişdi ‘Osmān meger
O silāhı çün şatun aldılar ol er

2595 Kim ‘Alī’ye göstereydi çün kerem
Aldı anı virdi beş yüz dīrem

2596 ‘Alī’ye getürdi aqçeyi hemān
Resū’le getürdi ‘Alī ol zamān

2597 Ol silāhı kuluna ‘Osmān virür

Al bunı yine ‘ Alī’ye dir irür

[105a]

2598 Gösterür anı ‘ Alī’ye çün görür

Bunı kim vir didi ‘ Alī şorar

2599 Viripdi bunı ‘ Osmān didi ol

Anı bizden ‘ Alī dir kılsuñ kabūl

2600 Ol hediye ola dir bizden aña

Tiz yūri ilet diyü çün virdi baña

2601 Hem kabūl itdi Emīrū’l-mū’minīn

Gördi anı hem Resūl-ı mürselīn

2602 Hāḡ Resūlı kıldı ‘ Osmān’a du‘ ā

Ola maḡşūduñ didi Hāḡ’dan revā

2603 Geldi ‘ Osmān evine kıldı naḡar

Gördi şandux üzre on kīse meḡer

2604 Beş yüz aḡçe her biri içindedir

Bu yazılmış aldı baḡdı bir ü bir

Haḡa-Darab-ı ‘ Osmān Şāḡib-i Raḡmān İbn-i ‘ Affān

2605 Bu meşel söyledüğümüz bunda biz

Ol sebebdan olmışdı kim ‘ Azīz

2606 Yūsuf’ı çünki şatun aldı ol er

Eylemişdi aña arı naḡar

2607 Virdi Yūsuf’uñ mālınca aña ün

Eyle olur Hāḡḡ’a tutan toḡrı yön

2608 Güneşinden Yūsuf'ıñ ol gün meger
Zehresi çāk olmışdı on biñ er

2609 Yūsuf idince ‘Azīz’ı şādumān
Kırk biñ ādem oldu rencūr ol zamān

[105b]

2610 Anı çün gördi ‘Azīz ol nīk-nām
Yūsuf çün oldu çok görklü gulām

2611 Aña hizmet-kār olurlar rüz u şeb
Göñüller biribirisinden ‘aceb

2612 Yūsuf’ı görüp Zelīhā şād olur
Kaygu fikrinden cānı azād olur

2613 Mihrine çün cānı olmuşdı halīl
Kıldı kamu gencini aña sebīl

2614 Çün ‘Azīz irdi katına ol zamān
Zelīhā’ya eydür ey hūb-ı cihān

2615 Bunı ki alduķ şatuñ ey pākize
Hūb kademlüdür sa‘adetdür bize

2617 Hoş görüñüz olmasun ol bize kıl
İdinelüm didi anı biz oğul

2618 Hem hazīne hālını söyler aña
İşidüben Zelīhā kalur taña

2619 Dürlü tonlar geydürürler şāhu-var
Yüzünü gören olur hayrān u zār

2620 Bir muraşsa^ç nīm u tācı sultānı
Geydürüben şaldı Һammāma anı

2621 Her ki görse şanurdı gün durur
Añı Һādīm bilesince gönderür

2622 Biri adı la^ç li birinüñ kāfūr
Yūsuf ara yirde çünki bir nūr

2623 Alup anı ılısuya gitdiler
Yudılar Һüb aña kullıķ itdiler

[106a]

2624 Çün görür Һammāma ol Һūr-ı serşet
Eyle şan Һammāmı olmışdı beheşt

2625 Ol beheşt içinde şan Rıd̡vāndı
Yā şanasın bir muşavver cāndı

2626 Et ü tende güldi şan o şerif
Yudılar anı gül-āb ile laṭif

2627 Yine alup çıkdılar Һammāmdan
Gün Һalāş oldu şanasın Şām'dan

2628 Kim yine kıldı şanavver kendüzi
Ancılayın nūr idi Yūsuf yüzi

2629 Tonların geydurdiler altun-vārı
Kıymetiler biri birinden arı

2630 Eylediler saçların iki bölük
Her kılı biñ biñ yürek eyler delük

- 2631 Secde kılur yüzine karşı güneş
Kül yazılır saçına karşı habes
- 2632 Boyına serv-i hırāmān kül olur
Dünyāda çün Şāh-ı hūbān ol olur
- 2633 Aldılar anı sarāya geldiler
Ol güneşdür şanki aya geldiler
- 2634 Göre günü karşısına bī-zevāl
Bedrine anuñ irişmeye hilāl
- 2635 Gördi çün anı Zeliḥā ol zamān
Dünyādiñ turugeldi yirinden şādumān
- 2636 Aldı yanına geçirdi anı hoş
Olmışdı anuñla cānı hoş

[106b]

- 2637 Söyledi aña Zeliḥā kande leb
Didi hūr yā melek misin ‘aceb
- 2638 Görürem dir beñzemezsin ādeme
Ḥüsnüñ uş gavğa bıraḳdı ‘āleme
- 2639 Hem benüm ḥüsnüm daḫi ey dilistān
‘Alem içinde olubdur dāsītān
- 2640 Şüretüm katında güneş bir ḫayāl
Yüzümi görmese ay olur hilāl
- 2641 Zülfi gören kişi olur ‘acūz
Eyleyemez küfri imāndan temīz

- 2642 Servü görürse boyumı māt olur
Hacāletden boyı iki kıat olur
- 2643 Bu kıamusıyla saña oldum esīr
Gör benüm hālüm esirgeye emīr
- 2644 ‘İşkuña virdüm be külli ‘aql u cān
Terk kılmışam yoluñda hānümān
- 2645 Uş cemālūñi bugün gördüm henüz
Umaram ki olmaya hālüm yavuz
- 2646 Gitmişdi çünkü gönülden kıarār
İşbu resme söyledi çok ol nigār
- 2647 Bakmadı Yūsuf hiç anuñ yüzine
İ‘tibār eylemedi ol sözine
- 2648 Niçe söyleyüp Zeliḫā kıldı nāz
Ol tevāzu‘ eyler idi ser-firāz
- 2649 Ol nigārından huzūr eyler idi
Daḫi biter nārı nūr eyler idi
- [107a]
- 2650 ‘İşk kıaygusun şöyle yir idi
Kıamu halkı adını Yūsuf dirlerdi
- 2651 Her kimüñ adın çağırsa dil-istān
Yūsuf eydür idi adın her zaman
- 2652 Mihrine gönül içinde buladı
Cānı içinde münevver oladı

- 2653 Zikri dā'ım 'āşıkuñ ma' şuk olur
Cānı anuñ söz ile tok olur
- 2654 Anı görür düşi içinde hayāl
Kim müyesser olmuş anuñla vişāl
- 2655 Şekli naqş olur gözine kendüzin
Eyle virür mihrine çün kendüzin
- 2656 Eyle görmişdi Zeliḥā hem anı
Yūsuf'ı 'aqlı vü göñli cānānı
- 2657 Göstermezdi Yūsuf'a yüzünü
Yūsuf istemezdi anuñ sözünü
- 2658 Söz üküşdür yidi yıl anda tamām
Oldı Yūsuf anuñla şubḥı şām
- 2659 Nice cehd itdi Zeliḥā mu' teber
Yūsuf anuñ göre yüzün bir naẓar
- 2660 Baqmadı dönüp yüzine ol emīr
Zeliḥā hicrünü odından erir
- 2661 'Āciz oldu yüregi olup kebāb
Yūsuf'a ağlayu kıllur ol 'itāb
- 2662 Yüzüme bir kez didi baksañ n'ola
Kaçmayup baña didi baksañ n'ola
- [107b]
- 2663 Hüsnumüñ bağı münevver tazedür
Vaşf kılmaz kimse bī-endāzedur

- 2664 Ger inanmazsañ didi bir kıl nazar
Göresin dir şun' ı Şāh-ı Dādiger
- 2665 Yidi yıldur kulluk eylerem saña
Mā'ıl olup baķasın bir kez baña
- 2666 Ger benim tıtersañ fermānı
Yoluña kurbān ideyim cānumı
- 2667 Yūsuf eydür Tañrı'dan kōrk ey nigār
Kim atam peygāber olur nāmūdār
- 2668 Çünki ben peygāber oğlıyam ' aceb
N'ite ola ma' şiyet idem taleb
- 2669 Rāzı olup hoşnut idersem seni
Belki peygāberlik adından beni
- 2670 Yuyuben didi çıkarur Dādiger
Nicesi idem saña şehvet-i nazar
- 2671 Baña andan irserdür çün vebāl
Nice baķam ol yüze degül helāl
- 2672 Anı Tañrı dir buyurmadı yaña
Kim nazar kılam anuñ bigi saña
- 2673 Cehd kıldı çok Yūsuf el virmedi
Ol nigāruñ müşkili hal olmadı
- 2674 Kaķıdı vü hışm kıldı ol nigār
Kalmadı cānından ārām u qarār

2675 Buyurur hādım̄lar yine ki bilũñ
Ṭuruñuz ben ne dirsem dir kıluñ

[108a]

2676 Şoyuñuz dir Yūsuf olsun yalın
Bir ‘abā geydürür göziyle hāl̄in

2677 Hem demur uruñ ayağına elũñ
İletüp anı hāş bahçeye şaluñ

2678 Kaza yirin ırte gice işleye
Hāl̄ini bile etini dişleye

2679 İledũñ bir arpa kuruşı her gice
Yimegi ol anda olur ise nice

2680 Eyle buyurdı Zeliḥā bildiler
Her ne kim ol didi eyle kıldılar

2681 İletdiler ol bahçeye işler esir
Gice olsa arpa kuruşı anda yir

2682 Allah’a şükr eyleyüp urur yüzün
On yidi gün işler anda ol güz̄in

2683 Ancılayın itdi Yūsuf ol işi
Kim anı işlemeye yüz kışı

2684 Şabr kılmadı Zeliḥā’nuñ yine
Mihri geldi sevdi içinden gine

2685 Kıymeti digme arı t̄onlar alur
Sükkeri şerbeti hem ḥonlar alur

2686 Virdi hādimplere oldılar revān
Ol bağa gelür Zeliḥā dil-sitān

2687 Yūsuf'a eydür ḥāli bildük özüñ
Gel gey ol ṭonları diyü kendüzün

2688 Bildi Yūsuf anı ki ḥışmın ḳodı
Kendüyi ol tozı ṭopraqdan yudı

[108b]

2689 Geydi ol ṭonları aldı ne ki var
Aldı Yūsuf'ı yanına nigār

2690 Eydür ey ārām-ı cān dil virmedüñ
Nice kim didüm sözüme girmedüñ

2691 'İşḳumuñ ḥaḳḳı inandırsan baña
Yidi gündür bu işi itdüm saña

2692 Ḳaygudan hiç uyumadı bu gözüm
Nesne yiyüp rāḥat olmadı özüm

2693 Çün getürmişler idi anda ta'ām
Gel berü didi yiyelüm hoş be-kām

2694 Geldi Yūsuf yidiler ikisi bile
Yūsuf'a dilber yine mihrin ḳıla

2695 Aldı eve vardı yine yārını
Terk idemez neylesün dil-dārını

2696 Söz üküşdür ol Zeliḥā ger ki tay [?]
Yūsuf'a söyler vü gezerdi ol ay

2697 Ger anuñ ‘ışkından olmuşdı zebûn
Yudardı anı Zelîhâ gün-be-gün

2698 Hürmet eylerdi aña dâ’im nigâr
Bu qaravaş şanki ol bir şehriyâr

2699 Bir kezin Yûsuf yüzün görmez anuñ
Hiç yüzine bir nażar urmaz anuñ

2700 Kalmadı şabrı Zelîhâ oldı zâr
Derdine itmez kılmaz çünki yâr

2701 Nergisinden oldı kanlu yaş revân
Lâle yüzi şoldı şanki za‘ ferân

[109a]

2702 Nefhayla yine bir sâz eyledi
İşbu resme şi‘ri ağâz eyledi

Şi‘r-i Goften Zelîhâ Ez-Hasret

(Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün)

Eydür ey ğaddâr-ı devr-i rûzgâr

Niçe bir idem eliñden âh u zâr

Her niçe kim saña ârâm olmadı

Eyledüñ uş beni daği bî-qarâr

Ben ğarîb ü ‘âşıkı derde esîr

‘İşk elinden olmuşam uş dil-fikâr

Nice bir hûrı cefâ âh u figân

Elüme girmeyiser mi vaşl-ı yâr

Ata ana mālumuñ ḥānümān
Terk kılmışam anuñ çün il ü şehr

Eydür idi vaşlıyla bulam murād
Nā-murād oldum baña kılmaz tımār

Ol baña kılmaz muḥabbet zerrece
Benüm anuñla mihrüm şad hezār

Ne kılayum ancılayın yār ile
Kim beni esirgemez bu zār ile

- 2703 Ağladı bu bir hikāyet eyledi
Bī-vefā yārdan şikāyet eyledi
- 2704 Var idi bir dāye anuñ mu‘teber
Evlerinden bile gelmişdi meger
- 2705 Çünki dāye anı bu hālde görür
Vaşf-ı hālın söyler ağlar urur

[109b]

- 2706 Şaru oldı lāle renginün yūzi
Kān yeşile ğarķ olur nergis gözi
- 2707 Eydür ey serv-i ḥırāmān n’olduñuz
Zārı kılup āh u ḥasret bulduñuz

‘Arz -Kerden Ḥāl-ı Ḥod Zelīḥā Eyā Ḥūr-ı Reh

- 2708 Baña sırruñı beyān eyle bilem
Ola ki ben aña bir dermān kılam
- 2709 Zelīḥā eydür aña ey cān u dil

‘Āşık-ı ven Yūsuf’uñ bunca yıl

2710 Niçe söylerüm beni kılmaz kabûl
Buncılayın big olursa fâriğ ol

2711 Göñline mihrimi hergiz şalmadı
Tākatüm tağ oldı şabrum qalmadı

2712 Bir gün ol benümle dildār olmadı
Yoluma girüp vefā-dār olmadı

2713 Baña ölmekdür bu derd ile meger
Kim benüm yüzüme ol kılmaz naẓar

2714 Dāye eydür aña göster yüzüñi
‘Āşık ola çün göre kendüzüñi

2715 Sencileyin hûb nigārın qande var
Yüzüñi gören olur hayrân u zār

2716 Görse yüzüñi güneş qalur taña
Hüsn ile kim beg-deş olmuşdur saña

2717 Zelîhâ eydür nedür bu söz didüñ
Kim benüm bu resm ile qaydum yidüñ

[110a]

2718 Yedi yıldur yalvaruram ben aña
Nāgehân bir kez naẓar ide baña

2719 Baqmaz ol yüzüme giryân olmuşam
Hiç gün olmadı ki handân olmuşam

2720 Şabr kılmak baña aşşı itmedi
Ağlaram yidi yıl işim bitmedi

2721 Ol cān u canān baña kılmaz nazar
Nice yanar derdine bilmez ciger

2722 Anı eydüp elin urdı yüzine
Toldurup hasret yaşını gözine

2723 Āh kıldı başladı bir şi‘ir dir
Kendü hālî üstine eyler nefir

Şi‘r-i Zelîhâ Ez-Hasret-i Yûsuf Derd-ı Hûr

Mef‘ûlû mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ûlün

N’idem ‘aceb hālümü dildâr bilmedi

Ben olduğımı derde giriftâr bilmedi

Nice ki direm baña sen cān u cihānsın

Düşmen bigi görür beni ol yâr bilmedi

Bir gün yüzüme kılmadı mihriyle nazar

Olaydı bu derdüme tımâr bilmedi

Olmadı hālümden benüm ol yârı haber-dâr

Kim benüm aña toğrı vefâdâr bilmedi

‘Arz eyledüm aña niçe ki derdüm âhum

N’eyler baña ol hasret ile zâr bilmedi

Ayrulup ata vü anadan hem vaţanumdan

Ma‘şûka ben olduğumdan bî-çâre bilmedi

[110b]

Eydür idüm elüm ire yār ola baña
Ƙadrümi benüm ol fitnelü ‘abbār bilmedi

- 2724 Eyle didi vü Zelîhâ dökdi yaş
Dāye anı gördi oldı bağı yaş
- 2725 Eydür ey dil-ber daği zār eyleme
Beni bu derde giriftār eyleme
- 2726 Kim sen ağladuğça eridi tenüm
Bir daği iş vardur idelüm cānum
- 2727 Bir sarāy idem senüñ çün zer-nigār
Tā hod anuñla bulasın vaşl-ı yār
- 2728 İllā çok altun gerekdür dir aña
Yapduram gönülün dilegince saña
- 2729 Bir münakkaş kaşrı zibā eyleyem
Örtü döşek cümle dibā eyleyem
- 2730 Her biri bir dürlü zibā reng ola
Kim gören kişiler anı deng ola
- 2731 N’ite kıldum gör anuñ tedbîrini
Dört divârına anuñ her birini
- 2732 Yūsuf’ı çün yaza naqqāş her yaña
Hem yanında sen harîf olmuş aña
- 2733 Bir sarāy ola bu resme dilistān
Virmeye hergiz aña kimse nişān

2734 Kande bakar ise Yūsuf ey nigār
Şūretüñ ola gözine āşikār

2735 Çün Zeliḥā bildi andan vaşf-ı ḥāl
Göñli açıldı biraz şāhib-cemāl

[111a]

2736 Dāyenüñ sözi aña kıldı eşer
Ögini dirdi söze geldi meger

2737 Söyledi bir luṭf ile dilber aña
Ne kadar altun gerek virem saña

2738 Tengri benüm göñlüm murādın dir bula
O sebebdan derdüme dermān ola

2739 İşbu resme eylediler kıl ü kāl
Bî-ḥisāb virdi Zeliḥā aña māl

2740 Okıdı binālaruñ üstādını
Ördiler bir hoş sarāy bünyādını

2741 Az zamānda kıldılar anı tamām
Geldi Yūsuf'ı Zeliḥā ol maḳām

2742 Eyle düzmüşler anı yā ‘ aklı uş
Divārı taşra ‘ aḳīk idi kusuş

2743 Saḳfı altun ile tā üç āsumān
Yapdular görmedük anı ehl-i zamān

2744 Şanur idi ki budur dārü’s-selām
Yoḥsa dünyā içre yoḳdur ol maḳām

2745 Dört şofā var her yirinde tāt u taht
Kıymetilerdendi ki her dürlü hat

2746 Her divārda dört dört pençereler
Anlara daḡı bezek gör ki neler

2747 Her birisinde birer altun tavus
Kıymetilerden bular daḡı füsüs

2748 İçi ḡālīş miski ‘anberden tolu
Kendüler daḡı tavusdan hem ulu

[111b]

2749 Çün anı düzdürdi ol bedr-i tamām
Ol öñ adın kodı beytü’l-kerem

2750 Buldılar naḡḡāşlar ḡādīḡ ḡabīr
Şan‘at ile her birisi bī-naẓīr

2751 Her ne kim maḡşūd idi bildürdiler
Birebir taşvīrini kıldırdılar

2752 Hem Yūsuf’uñ hem Zelīḡā’nuñ bile
Her yire ki ādemüñ göñli ile

2753 Ol ikisinüñ şuretiñi görür
Barmaḡını ıştırıp tañlar turur

2754 Dört divārında ki ol eviñ ki[?] var
Ancılayın kıldılar şüret-i nigār

2755 Biñ şofā her birine baḡş itdiler
Sakfına daḡı öñ naḡş itdiler

- 2756 Şüretini ol iki dildârınuñ
Zelîhâ ile Yûsuf âzârınuñ
- 2757 Yazdılar vü düzdiler her bir maķâm
Hoş müretteb anı kıldılar tamâm
- 2758 Kıdılar her bir arada mücmeri
Şaldılar içine ‘ûd u ‘anberi
- 2759 Kıldılar varup Zelîhâ’ya haber
Kim tamâm oldu sarây bahtüvâr
- 2760 İşidür bilür Zelîhâ çün anı
Dik turugeldi vü şâd oldu cânı
- 2761 Varıben okur Yûsuf’ı dilistân
‘İşkî yolına fidâ kılmışdı cân

[112a]

- 2762 Dürlü tonlar geydürür aña dibâc
Başına urdı muraşşa nîm ü tâc
- 2763 Bir didi görklü maķâm eylemişem
Yapdurup anı tām eylemişem
- 2764 Genc-i ‘âlem harc kılmışam aña
Tur görelüm varalum andan yaña
- 2765 Elini eline alur cân ile
Zelîhâ vü Yûsuf-ı Ken‘ân ile
- 2767 Vardılar ol eve irdiler meger
Kıldı nâgehân Yûsuf aña nazâr

- 2768 Bu maḳāmı gördi ol ay neseb
Düşdi bir endîşe gönline ‘aceb
- 2769 Gönlinün içinde eydür nîk-nām
Şek degüldür buncılayın bir maḳām
- 2770 İşbu tertîb ile kıldırdı nigār
Bir hîle kılmış durur ol bunda var
- 2771 Kim benü çünki giriftār eyleye
Gönlümi miḥnet ile zār eyleye
- 2772 Ger beni öldürürse bu güzîn
Baḳmayam ben dir aña raġbet gözin
- 2773 Olmayam gönlüm virüp fermān aña
Rāzı olam belki virem cān aña

İşārāt Goften Müfessirān

- 2774 Ehl-i şehir ki bu yirde bir ḥaber
Söylemişler eydivirem mu‘teber

[112b]

- 2775 Yūsuf eyle didi ki gün ol baḥtı aḳ
Anı begenmedi hergiz didi Hāḳ
- 2776 Eyle ki begenmişdi ol özin
Aynada gördüğünde kendüzin
- 2777 Ger didi ḳül olaydum ol emîr
Kim yitüreydi behāmı baña dir
- 2778 Kıymet urduğunca kendüye bol

Sehl nesneye anı şatdırdı k l

2779 Bende dağı kendüyi gördi ol er
Söyledi anu  gibi  unki  aber

2780 Dimedi ki beni saklaya Çalab
Kendüyi gördi sakınmadı edeb

2781 M btel  kıldı anı Perverdig r
Kend zinden içre kıldı   r  z r

2782 Ol sar ya girdi ikisi hem n
  r    lm ndı  anki oldu c n

2783   l  olmuşdı Zeli   g  nli   d
Umar idi ki ele girü mur d

2784   l  Y suf  atına yıkmaz anu 
G zin açup yüzine b kmaz anu 

2785 N geh n Y suf na ar çünki urur
Bir ‘ac y b anda ol   ret görür

2786 Kend n   ol mi lini gördi hem n
Hem Zeli  ’nu  yanında ol zaman

2787   reti  ekli yazılmı dı bile
‘    ı ma‘     ki ya‘ n  tav  ile

[113a]

2788  kisi  p   ı  ocu ı  urur
Anı bu tert b ile Y suf görür

- 2789 Kıldı istiğfârı yumdu gözini
Bir yaña daği çevürdi yüzüni
- 2790 Bildi ol şûretde çok vardur nazar
Bağmadı ayruğ aña ol bahtüvâr
- 2791 Bir divâra daği bağıdı çün gözi
Gördi anda daği yazılmış yüzi
- 2792 Anı daği kodi bağıdı bir yaña
Ancılayın gördi bir kıldı taña
- 2793 Kankı yaña bağıdısa sağ u sol
Görmedi şûret yazılmadı yir ol
- 2794 Her arada yazılı şekl-i yüzi
Vâlih oldu Yûsuf aña kendüzi
- 2795 ‘Âciz oldu sakfa bağıdı nev-cüvân
Ancılayın gördi yazılmışlar hemân
- 2796 N’idesini bilmez ol nâmüdâr
Kıldı Yûsuf anda sergerdânı zâr
- 2797 Ne kılayım didi ale uğradum
Nâgehân işbu hâle uğradum
- 2798 İşbu nesne ki idübdür dil-sitân
Kendüzin kılmağ dile baña ‘ayân
- 2799 Ya‘nî cānum ‘ışkı odına yağam
Mihri zencirini boynuma tağam

2800 Böyle kıldırılmışdur taşvîrini
Zî-hüner bende eyleyen taḥrîrini

[113b]

2801 Yūsuf eydür niçün örtersin nigār
Kim ne bilür ki anuñ ne cānı var

2802 Utanuram didi andan yā emîr
Yūsuf andan utanalar ḥaşā dir

2803 Elü vü ayağı anuñ cānı yok
Dili ağızı ‘ irfānı kulağı yok

2804 Bir cemāddur gelmez andan ḥayr u şer
Eylese ‘ irfān ile her yaña seyr

2805 Bir iş elinden geleydi meger
İdelerdi az üküş andan ḥazer

2806 Çünkü bakıp kimseyi ol bilmez
Ḥayr u şer ağızını açup söylemez

2807 Niçün andan utanursın ey nigār
Tengri’den utan ki oldur bir ü bār

2808 Ol yaratmışdur cihānda varlığı
Put nedür andan bulalar yarlığı

2809 Aña ṭapsañ virür cān u vücūd
Put önünde n’ite kılursın sücūd

2810 Ol durur saña viren ḥüsn ü cemāl
‘ Aql u bilü ruzı kılan kāl u ḥāl

2811 Andan utan ki ne eylerseñ bilür
Ne ki iş vardur cihānda ol kıılır

2812 Çün Zeliḫā işidür Yūsuf sözün
Vālih olur unudur ol kendüzün

2813 Anuñla yine itmedi sükūt
Aşşı kıılmaz ‘ aşıkā olan ögüt

[114a]

2814 Yine kaçd itdi Zeliḫā kim tuta
Yūsuf’ı ki tā murād ala ota

2815 Yūsuf andan ‘ āciz ü ḫayrān olur
Bilmez ne ide ser-gerdān olur

2816 Tengri ‘ avni aña oldı dest-gır
Ol ‘ Azīz’üñ ḫardaşı olurdı bir

2817 Bir anadan bile toğmış yār idi
Mısr içinde ulu nāmūdār idi

2818 Ol baña Ḥaḫ Tañrı bir oğlan virür
Bir bilürün Tañrı aña cān virür

2819 Zeliḫā ol oğlanı görmış idi
Sevgü göziyle nazar urmuş idi

2820 İşbu yengile[?] anı sever idi
Bir kimesne cānı sever idi

2821 Fikr ü zikri aña dil-gır idi
Kim bu oğlan benüm olsa dır idi

- 2822 H̱alvete Yūsuf ile gelmiş idi
Oğlanı daḡi bile almışdı
- 2823 Yūsuf'a kaçd idicek o baḡtövār
Bişik ile oğlan andadı meger
- 2824 İki aylık oğlandı anı bil
H̱aḡ Te'ālā ol dem aña virdi dil
- 2825 Yūsuf'a ayıtdı ey Tengri nūrı
Tırma āḡir ḡapudan yaña yūri
- 2826 İşidüp sözün Yūsuf ḡalur ṡaña
İrdi yapıṡa Zelīḡā ḡün aña
- [114b]
- 2827 Çekinūr Yūsuf aña ol kaçd ider
Ḳaça ḡapudan yaña gider
- 2828 Ardına düşdi Yūsuf'uñ ol zamān
Yitdi etegine yapışdı revān
- 2829 Yidi ḡapu ḡaça çıḡdı nāmūdār
Der-pence etegin tıttup nigār
- 2830 Çekinūr anuñ elinden ḡurtulur
İllā Yūsuf ard etegi yırtılır
- 2831 Ḳapudan çıḡdı geriden ol bile
Hem Zelīḡā ḡovar ardınca bile
- 2832 Hem 'Azīz-i Mıṡr daḡi nāgehān
Ḳarṡularına çıḡa geldi revān

2833 Pes ‘Azîz andan nazar eyler görür
Yūsuf ardınca Zelîhâ yügürür

2834 Hışma gelüp kan ider iki gözin
Bir uğurdan yavu kıılır kendüzin

2835 Gördi Zelîhâ daḥi baḳup anı
Çıkayazdı gövde içinden cânı

2836 İledirdi kendüye kendüzini
Gör ne fikr idüp ayıtdı sözini

2837 Çaḡırur andan ‘Azîz-i hay bed-fi‘âl
N’olduñuz didi neye irişdi ḥâl

2838 Bî-muḥābā didi Zelîhâ aña
Gör ki ne eyledi dir Yūsuf baña

2839 Ḥalvetüm içinde dir yatmışdum
Rāḥat olup uyḥuya yatmışdum

[115a]

2840 Yūsuf andan üstüme girür nihân
İrişe ya‘nî benümle ol zamân

2841 Uyanu geldüm şunup anı tutam
Lat [?] urup andan ki bir oyun otam

2842 Çekinüp nāḡāḥ elümden kaçdı dir
Ben daḥi ardına düşdüm ey emîr

2843 Siz daḥi irişügelüp gördüñüz
Üşde budur vaşf-ı ḥālî şorduñuz

2844 Çağırur eydür Yūsuf'a nā-gümān
Ben saña n'itdüm didi ey nev-cüvān

2845 Eylügüme bu mudur benüm 'ivaż
Kim hāyın olasın ey şāhib-ğaraż

2846 Neydi bu ki benümle işledüñ
Cānımı ğayret odına şışledüñ

2847 Cānum içinde saña kıldum vañan
Niye kılduñ benümle böyle bilesin

2848 Yūsuf eydür hāşā eyle itmedüm
Ancılayın egri yola gitmedüm

2849 Bühtān ider ben aña n'itdüm didi
Ben kaçup andan hele gitdüm didi

2850 Bī-günāham işbu hālden didi bil
Her ne itmek dilerseñ üşde kıl

2851 İşidür Yūsuf sözün hayrān қалur
Bilmez ki n'ide ser-gerdān қалur

2852 Kendüye göñlüñden ider nīk-nām
Tā evüme geleli dir bu ğulām

[115b]

2853 Suç Zeliḥā itmişdi ol bilür
İşirup barmağı bu fikri қılır

2854 Döndi hışm ile Zeliḥā'dan yaña
İşbu resme ol 'itāb eyler aña

- 2855 Gör ki nice bühtān ile dir anı
Öldürü yazduñ nāgehan ol cānı
- 2856 Buncılayın iş didi kim göre
Çekdi kılıç irdi ki anı ura
- 2857 Yine söze geldi oğlan açdı dil
Endişeñ yañlış durur ey Şāh bil
- 2858 Saqladuñ dir anı öldürmegil
Düşmeni dir üstüñe güldürmegil
- 2859 Göñlüñe çünki bu sevdā öz ola
Şoñra ol aduña dir yavuz ola
- 2860 Yine dir sen Zeliḫā'ya pend vir
Elini tutup aña dir and vir
- 2861 Ancılayın itmeye ayrık işi
Sen daḫi ayrıkısı kılma teşvīşi
- 2862 Ne didüğün oğlanuñ ol añladı
Barmağın ısırdı 'Azīz tañladı
- 2863 Her ne dürlü aña oğlan itdi pend
Ol daḫi virdi Zeliḫā'ya hem and
- 2864 Ancılayın daḫi bir iş itmeye
Bir yaramaz dürlü teşvīş itmeye
- 2865 Andına inandı vü oldı emīn
Yine hoş tutdı Zeliḫā'yı hemin

[116a]

2866 Yūsuf'ı ısmarlarlar ana şehr-i yār
Tengrinle sen bilürsin dir nigār

2867 Yūsuf'a daħı didi ey māhu ħad
Ĥüsn baħçesinde sensin servü ħad

2868 Beni tut ma' zūr eyā şāħib-cemāl
Ĥaķıyup idem senüñle ħıl ü ħāl

2869 Saña bu fitnelü bühtān eyledi
O sebebden bağrumı ħan eyledi

2870 Ĥaşā senden ki ħıyānet ħılasın
Yoħsa anuñ gibi niyyet ħılasın

2871 Ben bilürem seni ki cān-ı pāksın
Āfitābı ucı bir eflāksın

2872 Eyle didi ħodı anı yā nigār
Kim ola anuñla leyl ü nehār

2873 Yūsuf'ı yine Zeliħā hoş görür
'İşķını ħün mihriyle tuş görür

2874 Ĥünki anuñla vaķti hoş idi
Her ne kim andan gelürse nūş idi

2875 Yine dürlü geydürür ħonlar aña
Ĥıymetiler kim gören ħalur taña

2876 Ĥarşusına oturur ol dilberüñ
Cānı az ħalmışdı ol serverüñ

2877 Her zamān ki yüzine eydür nazār
Olur idi kendüzünden bî-ḥaber

2878 Olmuş idi yüzi levni kehrübā
İşbu şi‘ri ider idi dil-rübā

[116b]

(Mef’ûlü mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ûlün)

Ey gönülüm alan niçe kılasın beni bî-dād

Vaşluñı bulup olmaya mı cān u gönül şād

Senüñle olur baña maşşūd-ı müyesser

Sen olmayıcak ḥāşıl-ı ‘ömrümün olur yād

Ḳande bakarsam şüretün naşş-ı muşavver

Gözlerüme görünür gelür ki yanaram yād

Oturmuşdum yiye içe kendü ḥālüme

Ne derd ü firāk eglenürem ne āh u feryād

Nā-gāh ‘ışkıñla cānum çünki irişdi

Ḳaygudan emîn yürirken hoş dil azād

Ḥasretünle nice dökem kanlu yaşımı

Vaşluñ ey ‘aceb urmaya mı gönlüme bünyād

Çün olmadı senden n’ideyüm derdüme dermān

‘İşkuñ yolına cān virem ki ola bir ad

2879 Bunı eydüp ağlar idi ol nigār
Cānı bir laḥza anuñ kılmaz ḳarār

2880 Eydür idi bu ḳara baḥtum benüm

Yağma kıldı ne ki var raḥatum benüm

2881 N'ideyüm derdüme dermān olmadı
Yār ḥū çün emrüme fermān olmadı

2882 Ger Yūsuf'dan bulamadı çün murād
Bir muraşşa' şandalı ol ḥüb-nihād

2883 Yūsuf'ıñ altına kor anı nigār
Başına bir tāç urur ol şāh-vār

[117a]

2884 Taradı ol miskle tırdı saçın
İki bölük eyledi urdı saçın

2885 Karşusunda otururdu derd ile
Zārı kılrur idi āh u şer dile

Rivāyet-Kerden Müfessirān Ez-İn Kışsa-dār

2886 Çünkü geldi bir 'acāyib söz yine
Kim dimişler kışşadan bir yüz yine

2887 Çün 'Azīz-i Mısr Yūsuf'ı yite
Zelīḥā'ya virdi süriben gine

2888 Ancılayın daḥi iş kılmayalar
İşidüp ulu kiçi bilmeyeler

2889 Kendü daḥi sırrını pinhān kalur
Nāgehān ol ḥālını reyyān kılrur

2890 Bir zamān çün sırrını pinhān tutar
Söylemez ya' nī anuñla oyun öter

2891 Söz üküşdür ulu kiçi ser-be-ser
Ol beyāndan bildiler cümle haber

2892 İşidüp Yūsuf daği anı bilür
Kendünüñ işlerine rağbet kıılır

2892 Uymadum dir nefsüme olup zelil
Allāh emriyle geldi baña Cebrā'ıl

2893 İşbu oldı Yūsuf sözi anuñ
Didi niçün perdeñi yırtduñ senüñ

2894 Tüt ki ol günāhkār idi dir saña
Müdde' i olduñ didi bellü aña

[117b]

2895 Dostlığına vü keremine sebep
Bu cezā mıdur aña didi 'aceb

2896 Perdesini yırtasın dostuñ bu dem
Yırtasın perdeñi senüñ daği hem

2897 Deng olur Yūsuf işidür çün ' itāb
Böyle eydür Cebrā'ıl ol dem cevāb

2898 Çün ' Azīz-i Mısr'ı didi diledi
Bir 'azāb ol demde baña kıladı

2899 Cürm kılmadum ben andan bī-günāh
Didüm ol hālden anı kıldum agāh

2900 Bu cevābı eydür aña Cebrā'ıl
Dost dostu böyle kılmaz belü bil

- 2901 Böyle dir saña Hüdāvend ki haber
Ki kulaḫ ur eydeyüm ey mu‘ teber
- 2902 Ben ol Allāh’um ki bilmez miyem ol
Dost bir şādıḫam ola toḡru ḫul
- 2903 Perdesini yırtı ol bir şemmenüñ
Fazlıyla emr ḫılur Sübhān’uñ
- 2904 Ben niçe lāyık görem dir bir ḫūla
Şādıḫ-i mü ’mīni muvaḫḫid ola
- 2905 Perdesin yırtı anı rüsvāy ḫıla
Yüzine dost-ı ḫaḫīḫini bile
- 2906 Kim bu yolda ol ḫaḫīḫi dost ola
Olmaya dost mecāzı kim güle
- 2907 Yine eydür bu cevābı Cebrā’ıl
Allah eyle buyurur dir saña bil

[118a]

- 2908 Dost mekr ü hükmi çekin vefā
Yoḫsa bir mü ’mīne göstere şafā
- 2909 Seni dostum oḫıdum dir bilesin
Bir günāhı ki nāgehān ḫılasın
- 2910 Ben ‘uḫūbet itmeyem ey nīk-nām
Tā vefā-yı dost ḫaḫḫını tamām
- 2911 Birine getürdüm anı dir kerīm
Ḳullaruma dir benüm luṭfum delim

2912 Kendü sırrından Yūsuf eydür âtiz[?]

Nişe sözime inanmadı ‘ Azîz

2913 Hergiz ol benden yalan söz bilmedi

İşidüp göñli perişân bulmadı

2914 Yâ hıyānet görmedi bende emîr

Kim yavuz añlaya ol benden zahîr

2915 Virdi bātınında aña Cebrā’îl ün

Didi Yūşuf işit aña toğru yön

2916 Cebrā’îl işbu cömerdliqdir aña

İki aylıq oğlan öğretti saña

2917 Andan ögüdünî saña dād eyledi

Seni ol kayğudan azād eyledi

Mev‘ ize-Goften Ehl-i Tefsîr

2918 Hâk Te‘ âlâ böyle buyurur haber

Eydür ey şâhib-i mü’ mîn mu‘ teber

2919 Ger bu dünyâda iresin bir şafâ

Tevhîdüme gösteresin pür-vefâ

[118b]

2920 Tütayum seni zalâmetliğ ile

Dünyâdan belki selâmetliğ ile

2921 Başa iletem ‘ ömrünî ihsân kılam

Düşvâr işlerün saña âsân kılam

2922 Hem kıyâmete ki kılduñ her vidâ

Eyleyem her birine yüz biñ ‘ aṭā

2923 N’ite oğlan Yūsuf’a geldi dile
Kim ‘ Azîz ol kılmaduğın suç bile

2924 N’ite oladı esenlik dir yaña
Ol işâret göñliñi kıldı aña

2925 İstemedi ki delîl ide sözi
Kim günāh iden Zeliḥā’dur özi

2926 Çün kıyāmet günü ola āşikār
Cem‘ ola anda ire olmuş ki var

2927 ‘ Āşiler ki ger günāhın çok bilür
Nice dürlü iş cihānda kim kıılır

2928 Hāḫ dilemeye bulara ki şora
Ol günāhın ide bunlar ta‘ n ura

2929 Tā resüller ferîşteler ol işi
Bilmeye ne kıldı belki ol kişi

2930 Belki her bir ‘ āşî kıılır bir biti
Var ola elinde bile hücçeti

2931 Ol ‘ āşî kul bilü ola anı Hāḫ
Kimse daḫi bilmeye andan sebaḫ

2932 Kendü fāş itmeye ḥāḫ-ı cihān
Biline her birinüñ ḥālî ‘ ayān

[119a]

- 2933 İmdi biz geldük Zeliḥā'dan ḥaber
Kim Yūsuf'ıñ odına yaqdı ciger
- 2934 Çok dürüşdi aña birlik kılmadı
Niçe derde yandı dermān bulmadı
- 2935 'İşk odıyla olmuşdı bağı baş
Hem 'Azīz öñünde oldı sırrı fāş
- 2936 Belki şehre düşdi bir kezden ḥaber
Halk içinde dāsītān oldı meger
- 2937 Yūsuf'a ki ne ḥāl eylediler
Her mecālisde maḳāl eylediler
- 2938 Bir niçe ḥātunlar ol şehirde güzīn
Söylediler serzenişle sözīn
- 2939 Didiler ki ol Zeliḥa ḥūb-cemāl
'Āşık olmuş Yūsuf'a gitmiş mecāl
- 2940 Ancılayın didiler ḥüsni cemāl
Nicesi ol bir ḳūlna virdi dīl
- 2941 Anı işidir Zeliḥā-yı nigār
Yūsuf'ı görmediler dir aşikār
- 2942 Göstereyüm anlara dir göre bir
Bileler ben nice olmuşam esīr
- 2943 Gör ne kılıser Zeliḥa imdi sen
Getürür ol bir kıızıl altun legen

2944 Gül şuyına misk-i hâliş katdı hem
Halvetinde Yūsuf'ı ol muhterem

2945 Ol şu bile yudı anda ol nigār
İki bölük eyler ol saçın ki var

[119b]

2946 Şu' le virirdi şanki yüzü gün
Hullelerden geydürür altunlu ton

2947 Hem tâc urdı başına ki cevheri
Dürrü burcda ki düzülmüş serveri

2948 Kırdılar şandalı beş altun tamām
Kodılar anları bir bir her maķām

2949 Ta' n idenler beş hatundı aña dir
Zelîhâ bunlara hādîm virdi bir

2950 Biri sākî ' avratıydı anlaruñ
Ol bir avrat idi muţbaĥcılaruñ

2951 Biri aĥûrcılar ' avratı meger
Bir şarāb-dār ' avratı dirler ĥaber

2952 Biri hācib ' avratı ta' n itdiler
Zelîhâ ki ĥālîn işitdiler

2953 Vardı hādîm okıdı ol bişini
Kim bular bile Zelîhâ işini

2954 Çün Zelîhâ'nuñ ĥatına getürür
Her biri bir şandal üzre oturur

- 2955 Öñlerinde qor tırunc ol bir tabaq
Anlara ne dir Zelîhâ imdi baq
- 2956 Hem birer virdi bıcaq eydür görüñ
Biriñüz dir bir turunc aluñ tıruñ
- 2957 Ben kesiñüz diyicek kesüñ hemân
Tutup ellerinde tırdılar revân
- 2958 Birlü yirinde bular oturdılar
Bir divârda perde var götürdiler
- [120a]
- 2959 Çağırur Yūsuf'a Zelîhâ-yı nigār
Gel berü diyü gelür ol şehr-i yār
- 2960 Çıkdı bulutdan şanasın gün idi
Giydügi tınlar kamu altın idi
- 2961 Yūsuf'ıñ nâ-gâh cemâlin gördiler
Vâlih olup kendülerden tırdılar
- 2962 Ol hatunlara Zelîhâ dir bilüñ
Kendüzüñüz aña tab vâlih kıluñ
- 2963 Kesüñ ol turunclarıñuz aluñuz
Görelüm dir nice olur halüñüz
- 2964 İrmediler biri Yūsuf'dan nazar
Urdılar bıcaq turunca ser-be-ser
- 2965 Her bıcaq ki urdılar vü dildiler
Ellerini pâre pâre kıldılar

2966 Döndi Yūsuf yine gitdi ol zamān
Ellerine baqdı atunlar hemān

2967 Her bıçaq ki irdi yāre eylemiş
Ellerini pāre pāre eylemiş

2968 Biribirine baqar ayrān u zār
Ellerinüñ anı aqar bī-arār

2969 Anlara eydür Zelīā and u leb⁴⁵
Bildüñüz mi dir ālüm nedür ‘aceb

2970 Anlar eydür gördüğümüz nūr idi
Yoksa uçmaqdan gelür ol ūr idi

2971 Yā melekdür gökden inibdür meger
Ancılayın gördüğümüz yok beşer

[120b]

2972 Zelīā anlara eydür ki bilüñ
ālümi dir nicedür fikrin ıluñ

2973 Oldurur beni melāmet eyleyen
Derd ile baqrum acāmet eyleyen

2974 Anlar eydür bu ‘alāmet uş bize
āşıl oldu dir melāmet uş bize

2975 Ol saña şanma melāmetlık durur
Ramet belki selāmetlık durur

---

⁴⁵ Bu ifadenin and-i leb şeklinde yazılması gerekir.

2976 Ancılayın var elüñde hûb-cemāl
Neye bulamazsın anuñla vişāl

2977 Zelîhâ çok cehd itdüm dir aña
Ne kılayum olmadı fermân baña

2978 Yine okusañ anı dirler nigār
Görsevüz anuñ cemālin aşikār

2979 Hem naşihat itsevüz bir kaç aña
Ola ki maḥkûm olaydı saña

2980 Olaydı cehdi bularuñ ser-be-ser
Yūsuf'ı bir daḥi göreler meger

2981 Yine okıdı Zelîhâ anı hem
Yine geldi anda Yūsuf pür-kerem

2982 Yine görüp anı ḥayrān oldılar
‘Aklı virüp şanki bi-cān oldılar

2983 Bir zamāndan ‘aklı başa dirdiler
Yūsuf'a bunlar naşihat virdiler

2984 Bu nigārınuñ didiler ey güzîn
Neye tutuben istemezsin sözün

[121a]

2985 Buncılayın kınde vardır hûb-ı ter
Dünyāda bundan daḥi maḥbûb-ı ter

2986 Ay yüzün görse kemāle irişür
Görmeyicek gün zevāle irişür

- 2987 Uçmağın hūrilerindendir nişān
Ādemīde gül hūrīdür eyle şān
- 2988 Lāyıkındur bile hem-dem olasın
Mehrine anuñ ki maḥrūm olasın
- 2989 Olmasın ki saña mehrin ki kıla
Gözlerüñi yaş ile nem-gīn kıla
- 2990 Mü ’mīnūñ ḳalbini sındān eyleye
Virmeye yirüñi zindān eyleye
- 2991 Yūsuf eydür baña zindān yig durur
İşbu ḥālden baña cāndan yig durur
- 2992 Bīñdirseñiz ol işi ḳılmazam
N’ite tuz etmek ḥaḳḳını bilmezem
- 2993 Amı işidüp Zelīḫā ağladı
Āh u derd ile cihāñı tağladı
- 2994 Beñzi şaru oldu vü cānı ḥazīn
Yine oda yandı şān ol nazenīn
- 2995 Nergisinden ḳatre ḳatre ḳan döker
Şanasın la’l üstine mercān döker
- 2996 Bağı baş oldu oda yandı özi
İşbu şī’ riydi mūdām dilde sözi

Şī’ r-i Goften Zelīḫā Ez-Ḥasret-i Ḥod

[121b]

(fā’ ilātūn fā’ ilātūn fā’ ilūn)

*Zelîhâ didi bulara ey nigâr
Gördüñüz dir hod hâlûmî âşikâr*

*Uş firâkıñdan anuñ oldum deli
Baña vaşlını bitirmez Girdigâr*

*Göñlü gitdi baña gelmez yâr ola
‘Işkı artdı dañi cānumdan karâr*

*Ėamu halk beni kılurlar serzeniş
Kimse bilmez belāya oldum şikâr*

*Derdüme dermān ola mı ki ‘aceb
Şöyle ya kılam mı idüp hūr-ı zâr*

*‘Aceb ol güneş cāmālî cevri çok
Ola mı göñlinden baña Ėam-küsâr*

*Ben anuñ yolında virem başumı
Mehrin eger ide benümle yâr*

2997 Ol hatunlar çün anı işitdiler
Her biri ‘ışkına tahsin itdiler

2998 Didiler aña ki ey hūb-ı Hoten
Ėağ elindedür yanarsañ ‘ışka sen

2999 Ėşıka her kim şefākat kılmadı
Nice yanar derd ile ol bilmedi

3000 ‘Işkı yolunda dañi ol hām olur
‘Ėşıq olan lâ-cerem bed-nām olur

Rivāyet ü Ger Güyide Müfessirān Īn-Ḳıṣṣa

3001 Bir daḥi eydür rivāyet bunda hoş
Anı daḥi eydeyüm bir aña hoş

[122a]

3002 Çünkü evvelde didün bilindi iş
Kim Zeliḥā'ya kıllurlar serzeniş

3003 Kırk idi ‘avratı dir şāḥib-beyān
Çün Zeliḥā’dan bilürler dāsītān

3004 Onı eydür ḳarnı yarulsun anuñ
Ancılayın kıızı olur sulṭānuñ

3005 ‘Aziz-i Mıṣr bigi eri ola
N’oldı ki ‘āşık oldı bir ḳūla

3006 Onı daḥi çünkü bildiler anı
Gövdesinde ṭurmasun dirler cānı

3007 Aña beñzer ārı ḥāli var iken
Ni‘meti vü mülki mālı var iken

3008 Gördi na-⁴⁶gāḥ ḳulını sevdi ‘aceb
Cānı çıḳsun didiler o bī-edeb

3009 Onı daḥi böyle dirler ol zamān
Rüsvāy olsun didiler ol der-cihān

3010 ‘Arzı yok erinden odsız olmadı
Anuñçün mihriyle bir olmadı

---

⁴⁶ Metinde bu şekilde yazılan ifadenin doğru hali “nā-gāḥ” olmalıdır.

3011 Bir ula virdi zın rsv imiş
Bu hl gdnden aa sevd imiş

3012 Anun aa virdi kendzin
Hlk arasında ara ıldı yzin

3013 Onı daı byle dirler hem szın
n Zeli'yı işitdiler zın

3014 Ysuf'a virmişdi ol mihrini
Nş ılmışdı 'ışı zehrini

[122b]

3015 Didiler ki 'ışı ıldı anı zr
Kend elinde degldr itiyr

3016 Vire lufından aa Tarı murd
Ma' şa vaşl olup cnı şd

3017 ır 'avrat byle sz ılmışdı
Kim Zeli işidp bilmişdi

3018 Odı bunları cmle ol gzn
Anlara 'arz eyledi Ysuf yzin

3019 Bir naar nki Ysuf'a itdiler
Her birisi gr ne hle yitdiler

3020 Onı daı n'itdi Zeli bilr
arnı yarlsun diy nefrn ılır

3021 Ysuf'a nki ılır anlar naar
Yarulur arnı bularu ser-be-ser

- 3022 Onı daḡı ‘ avrat ki olsun didiler
Ol Zelîḡā buñı bulsun didiler
- 3023 Yūsuf’ı görüp bular deng oldılar
Cān virüp yire dökülüp öldiler
- 3024 Onı daḡı işbu resme söz dir
Olmadı erden anı dirlerdi sır
- 3025 Delüdür bilmez didiler kendüzin
Görücek bunlar daḡı Yūsuf yüzün
- 3026 Onı daḡı oldı bir kezden delü
Her birisi oldı ‘ aqlından alu
- 3027 Ḥānımāndan ayrı düşüp gitdiler
Anlara hem ne gerekse itdiler

[123a]

- 3028 Onı daḡı dimişdi ‘ ıṣṡa oldı yār
Yūsufı anuñçün oldı zār
- 3029 Vire maḡşūdını dirler aña Ḥaḡ
N’itesi oldı bularuñ ḡali baḡ
- 3030 Virdi bunlara Çalab maḡşūdını
Her biri buldı murād-ı sūdını

Nükte-i Güyide Der-İn-Mişāl İn

- 3031 İllā bir nükte yaḡınca dir ḡaber
Ki ḡulaḡ ur eydelim ey pür-hüner
- 3032 Ehl-i dāniş eyle ḡıldılar su ’āl

Kim Zelîhâ-yı nigârın hûb-cemâl

3033 Ol hatunlar ki oğıldı geldiler
Ellerine ki turuncı aldılar

3034 Çünkü Yûsuf' uñ cemâlin gördiler
Bıçağı turunca bir bir urdılar

3035 Ellerini kesdiler görüp anı
Kim yarasından revân oldu kanı

3036 ‘Âşıkı anuñ Zelîhâ’dı ‘aceb
Dâ’im eylerdi anı Hâk’dan taleb

Cevâb-Dâden Müfessirân İn-Şû’âl

3037 Ol su’âle böyle eydürler cevâb
Ki kulağ ur eydeyüm aña şavâb

3038 [...] ⁴⁷ bir kimse neyi görmüş ola
Anuñla oturup turmuş ola

[123b] ⁴⁸

3039 Eydesin bir oğluñı ger kırt yidi
Şükr on bir dağı var digil didi

3040 İllâ ümîdi aña dut her zamân
Ol bir dağı bulasın nagehân

3041 Ben dağı bunda ğarîb uş bir kûlam
Var durur ümîd ki maşşûdum bulam

⁴⁷ Varak zarar gördüğü için okunamamıştır.

⁴⁸ Metin bu varak itibari ile atlamıştır.

- 3042 Ol du‘ ā kılsun baña dir eydivir
Mağşūda irem ola Hāğ dest-gīr
- 3043 Bu vāşiyetleri çün Yūsuf ider
Ol ‘ Arab daği yola girdi gider
- 3044 Müddet ile irdi Ken‘ ān’a ol er
Emr kıldı şun‘ ı Şāh-ı Dādıger
- 3045 Aldı yağlık kōkısın bād-ı şabā
Ol zamānda çün irürdi Ya‘ kūb’a
- 3046 Āh kıldı Ya‘ kūb ayıtdı tūruñ
Yūsuf’uñ kōkusı geldi dir görüñ
- 3047 Bir uğurdan karşı varuñ dir yola
Kōkusı geldi hele Yūsuf ola
- 3048 Karşı vardılar bular çün bā-ţarab
Gördiler gelürdi ‘ abdullah ‘ azab
- 3049 Aldılar Ya‘ kūb’a geldiler meger
Didi nirden gelişin bildür haber
- 3050 Didi gelmişem Mışr’dan bu yaña
Yūsuf’ı gördüñ mi dir Ya‘ kūb aña
- 3051 Eydür anı görmedüm ey nīk-nām
İllā Mışr içinde gördüm bir ğulām
- [124a]
- 3052 Yūsuf’a beñzer idi ki hūbdı
Belki ol andan daği maḥbūbdı

3053 Ol selām eyledi size dir hemān
Kim olursın ben didüm iletem nişān

3054 Aldı yağlığını gör ne kıldıydı
Yaşınuñ varın anuñla sildiidi

3055 Al anı didi şunuvirdi baña
Bunu iletesin didi gerek aña

3056 Virür anı Ya‘ kûb elinden alur
Oğur ol eri ileyine gelür

3057 İki gözlerin öper Ya‘ kûb anuñ
Didi Haq rahmetine irsün cānuñ

3058 Kim getürdüñ hûb haber didi baña
Vire eylükleri dir Allah saña

3059 Ol ‘ Arab sevindi gitdi işine
Kaldı Ya‘ kûb kendünün teşvîşine

Ez-İn-Cānib Āmeden Kışşa-i Yūsuf Zelîhā

3060 İmdi bir geldük yine bir haber
Ol Yūsuf la Zelîhā’dan meger

3061 İl vilāyet şehri kavmi bildiler
Bunlaruñ hālını destān kıldılar

3062 Çün ‘ Azîz-i Mısr’ı işitdi anı
Yandı ğayret odına anuñ cānı

3063 Āh idüp eydür dirigā bilmedüm

İşbu derdüñ dir devāsın kılmadum

[125b]

3064 Öldürürsem ger Zelîhâ'nuñ özin
Halk benden kesmeyeler dir sözün

3065 İdeler ki niçün öldürdi 'aceb
Anı öldürmege ne oldı sebeb

3066 Ger anı öldürmezsem kim bile
Adumuz uş düşdi dir dilden dile

3067 İmdi buña bir müdāra kılayum
Buña bir 'ilm ile çāre kılayum

3068 Eyle kıldı tedbîrini çün ulu er
Ol Zelîhâ katına geldi meger

3069 Didi ki ey derdüme dermān olan
Mihri göñlüm tahtına sulţān olan

3070 Yūsuf ile ki oldı bu iş⁴⁹
Halk-ı 'ālem bizi eyler serzeniş

3071 Mışır şehri vü ili günü tamām
Bizi söylerler varı dir hāş u 'ām

3072 Nāmūsumuz yire şaldun ey nigār
Olmuşam halk arasında hūrı zār

3073 Ne kılalum imdi ey şāhib-cemāl

---

⁴⁹ Vezin kusuru yapılmıştır.

Tā ki bizden def' ola işbu melāl

3074 Kim dilinden halkuñ olavuz emîn
Neyle eyleyelüm anuñ emîn

3075 Böyle oldıydı çünkim n'idelüm
Zelîhâ Yūsuf'ı dir habs idelüm

3076 Koyalum anı didi zindānda
Bir zamān tura Yūsuf dir anda

[125a]

3077 Götüre halk tā ki bizden ol gümān
İşbudur dermānı anuñ dir hemān

Rivāyet Goften Rāviyān İn-Kıssa

3078 Bir yine dirler rivāyet bu maqām
Mışır 'avratları ki geldi tamām

3079 Yūsuf'uñ görklü cemālin gördiler
Vālih olup kendülerden turdılar

3080 Tedbîr anı itdiler bunlar hemān
Yūsuf'ı niçe bulavuz bu zamān

3081 Anı işidüp Zelîhâ hem bilür
Bu hatunlar nice hileler kılar

3082 Kim Yūsuf mihrin Zelîhâ'dan öze
Belki bunlar anı kendüye düze

3083 Zelîhâ eydür nice dermān kılam
Kim bulardan Yūsuf'ı pinhān kılam

- 3084 Emr kıldı ki Zeliḥā bildiler
Tā ki zindān-bānı ḥāzır kıldılar
- 3085 Zindevāna böyle buyurur nigār
Ḥoş temiz eyle didi zindānı var
- 3086 İçerüsin taşrasını aru kıl
Çevre tuvarlarının tozını sil
- 3087 ‘Ud u ‘anber her yire kıluñ buḥūr
Necis kokuñ içinden ola dur
- 3088 Tā ki ol buyurdu varı bildiler
Süpürüp zindānı arı kıldılar
- [125b]
- 3089 Yine bir taht eylediler ‘ācdan
Döşegin eylediler dibācdan
- 3090 Yūsuf ol ṭonlar ki giyür mu‘teber
Ḳamu üstünde Zeliḥā mu‘teber
- 3091 Buyurur üstünde ṭonları ki var
İledüñ zindāna didi ol nigār
- 3092 Aldılar ḥabse iletdiler anı
Gözlerinden yaşıyla aḳar ḳanı

Ez-Zeliḥā Nükte-Güyed Müfessirān

- 3093 Bunda bir nükte söz geldi dile
Tā işidüp anı ‘āḳiller bile
- 3094 Oldı Yūsuf’ı çünki aldılar

Ya‘ nī zindāna buyurdı geldiler

3095 Tāc başında bir muraşşa zer-nigār
Hem muraşşa tonları üstinde var

3096 Hem ‘imāme başında altunlı meger
Hem bilinde kıızıl altundan kemer

3097 Gördiler zindāncılar çün ol işi
Virdi Zeliḥā’ya zindāncı bir kişi

3098 Kim Yūsuf’uñ tonlarını şoyalum
Yoksa üstinde tura mı koyalum

3099 Almañ üstünde Zeliḥā dir tonın
Şöyle kon zindānda ki dir dün u gün

3100 Tā bile kim ol zindān degül
Belki kılmışam ḥişār ben anı digil

[126a]

3101 Ol degüldür maḳşūdum zindān ola
Anda turup ağlaya giryān ola

3102 Ben ḥişār itdüm anı dir girmeye
Kimsenüñ anda iki dir irmeye

3103 Görmeye anı bī-gāne gözleri
Ol Zeliḥā’nuñ buydı sözleri

İşārāt-ı Goften Müfessirān ĩn-Kışşa

3104 Bir işāret ideyüm ‘aḳluña gel
Böyle buyurur meger ‘İzzü Cell

3105 Her ki mü'mîn-i müvâhhid bahtüvâr
Çün ölüm kapusına ire meger

3106 Çün imân erkân iledür âşinâ
Hem 'imâmedür şehâdet başına

3107 Mü'sîn ü [?] şatılmış ola âşikâr
Hem libâsı ma' rifet egninde var

3108 Bağlu hem hizmet kuşağı biline
Halk içinde anuñla biline

3109 Ola ayagında İslâm na' lini
Aña nisbet kılmış ola fi' lini

3110 Eydeler ferîşteler ki yâ İlâh
Kim saña yokdur zevâl ü derd ü âh

3111 Arasanda görürüz bu kulları
Kim açılmışdur cemâl-i gülleri

3112 Ola mı fermân ki tonların 'aceb
Kim alavuz bunlaruñ ey ferd ü Rab

[126b]

3113 Bunlara Hâk'dan yine fermân ire
Kim bulara dimeñüz çüni çerâ

3114 Olmasun hil' atlerini şoyasız
Gör ki ol ziynetler ile kıyasız

3115 Anları ki ben hîşâr eylemişem
Ne bu zindân ile zâr eylemişem

- 3116 Çün kıyāmet günü ola āşikār
Ol libās ile gele bunlar ki var
- 3117 Tā yaradılmış bileler hāş u ‘ām
Kim güzīdemdür benüm anlar tamām
- 3118 Hükmüme maḥkūmlar idi emr-i kûl
‘Āsī olup ol kaçanlardan degül

Ez-İn Cānib-i Zelīhā Goftenend Ki Zindān-Rā Temīz-Kerden Zindān-ı Venan[?]

- 3119 Kışsa-i şerh-i beyān ider anı
Ārı dök didi Zelīhā zindānı
- 3120 Kızıl altundan urur ser-be-ser
Şaldılar üstine dōšekler ḥarīr
- 3121 ‘Ūd u ‘anber kıldılar anda buḥūr
Taht üzre oturur ol yüzi nūr
- 3122 İllā katı kaygulanup göñli ıtar
Yüz urup eydür ki ey Perverdigār
- 3123 Ne kılayum nagehān oldum zebūn
Niçe bıraқа gözümnden sile ḥūn
- 3124 Yüzi deng olmuşdı ki za‘ ferān
Nev bahārına irişmişdi ḥazān
- [127a]
- 3125 Yā kemālinden güneş buldı zevāl
Yohsa bedr iken eyā geldi hilāl
- 3126 Oturup ol taht üstünde emir

Āh idüp ağlar ve eylerdi nefîr

3127 Vālih olup hâline zârı kıla
İşbu şi‘ri ol getürmişdi dile

Şi‘r-i Goften Yūsuf Ez-Hasret-i H̱od

(Mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ûlün)

*İlāhî Hayy ü tüvāna bir ü bār beni
‘Aceb nice kılsun miḥnet ile zār beni*

*Cihānda eylemedüm hiç kişiye cevri sitem
Ki ḥabse bırağalar ol iş ile zār beni*

*Bu kara baḥtum ağarmaz niçe ki cehd iderem
Bî-belâlar ile miḥnete qarâr beni*

*Gāhî şatar beni kardaşlarum ḥaḳîr zebûn
Kāh kuyuya şalalar esîr ü ḥûr beni*

*Gāhî alur beni İbn-i Doğar ḳûl diyüben
Bâzârda agāh şatarlar bunda vü beni*

*Niçe ki cehd ide gördi nigār birlik ide
İlāhî eylemedük şükr ü serm-sār beni*

*Gāhî şalar beni zindāna ol ḥûn-ı dilber
Niçe niçe kıla ḳayḡu ‘aceb şikār beni*

*Bu derd ü miḥnet elinden ḥalaş nevhā erelim
İrüremi ey ‘aceb lutf-ı Girdigār beni*

*Āhumı bād-ı şabā ilede meger nagāh
Biline ne hāle irişdüm bir diyār beni*

[127b]

- 3128 Kime idem derdümi kıla tımār
Hālūmi ne kime kılam aşikār
- 3129 Nā-tüvān oldum n'ideyüm derd ile
Luṭf idüp Allah meger dermān kıla
- 3130 Böyle ağlar derd ile ol hūb-cemāl
Kimesne bulmazdı andan maḳāl
- 3131 Kıldı Yūsuf andan rū-fiḡān
Bir daḡi eydem 'acāyib dāsītān

Dāsītān Sākī ve Hūbbāz Ki Çe Kerden Deryān-ı Şāh

- 3132 İşid imdi bir daḡi tūrfa ḡaber
Eydem eger yār kıla Dādıger
- 3133 Ol 'Azīz-i Mısr aṇduḡ adını
Andan urduḡ bu sözün bünyādını
- 3134 Şāh degüldi ol sipāh-silār idi
Andan ulu bir daḡi şāh var idi
- 3135 Şāh idi Mısr'ıñ adı Reyyān'dı
Memleketdeki ulu sultāndı
- 3136 Mısr şehri ḡükmi altında zebūn
ḡalk medḡin ider idi dün ü gün
- 3137 Var idi bir düşmānı ol sultānuñ
Dā'imā yitdügün isterdi anuñ
- 3138 Bulmaḡ isterdi aña meger bile yol

Düzdi anuñ şākisin hübbāzın ol

- 3139 Her birine ağı virdi gizleñüz
İllā penhān dir tarīķı izleñüz

[128a]

- 3140 İçirüñ fırsat bulıcağız anı
Kim Mālik-i Reyyān ola çıķa cānı

- 3141 Memleketine anuñ çün ben irem
Her biriñüze ulu beglik virem

- 3142 Olasız iller içinde nāmūdār
Hükmüñüz altında ola her ki var

- 3143 Anlaruñla and içer bī-cān ider
Her biri zehri alur pinhān ider

- 3144 Fırsat ele giricek ireler
Şāh-ı Reyyān’a ağıyı vireler

- 3145 Fırsat ele girdi etmekci meger
Ağusın etmege kıtdı bed-güher

- 3146 Bilmedin ala vü yiye anı şāh
Cān virüben ol zamān ola tebāh

- 3147 Sāķiyā kıtduğın ol zehri dir
Sen daķi şerbetle hem didi vir

- 3148 Eyle idem didi sāķı kıldı ‘ahd
Kim ideler Şāh’ı öldürmege cehd

3149 Sākī ḥubbāz ile kıldılar qarār
Qaşd kılmadı ki ola şehr-i yār

3150 Ol şarāba aḡusını qatmadı
Eylügin Ş'āhuñ yabāna atmadı

3151 Şāh öñine çünki döküldi ta'ām
Sākī vü ḥabbāz ikisi bir maqām

3152 Ki ırāq düşmüşdi Şāh'dan meger
Eylemişler idi ol yirden nazar

[128b]

3153 Yūsuf 'a geldi hemān-dem Cebrā'il
Didi Yūsuf eyle buyurur Celil

3154 Ben yaratdum dir anı Perverdigār
‘Ālem içinde ki yokdan oldu var

3155 Hüsñ virdüm kamu ‘ālem gördiler
Vālih olup aña dir qadr urdılar

3156 Qurtaran qardaşlarından ben anı
Almadılar öldürüp andan cānı

3157 Zelihā'nuñ göñline ‘ışkını hem
Ben bırağdum anı gördi muḥterem

3158 Bekleyen ben ḥalvetinde hem yine
Qaşd aña kılmadı ki ide zīnā

3159 Saqladum anı zīnādan ol zamān
Kim irişmedi aña andan ziyān

3160 Neye ‘acizem ki ben Yūsuf dile
Gele bizden sāḳīyā ide kīle

3161 Yidi günde dir sımarlar sāḳīyā
Tā ki Reyyān’a anuñ ḥālın diye

3162 İşidüp Yūsuf çün ol söz bilür
Yüzini yire urup zārı kılrur

3163 Tövbe kıldı didigine ki ol sözün
Diledi Ḥaḳ’dan ‘ināyet ol güzın

3164 Şuçını ‘afv eyledi Rabbü’l- Celil
Yine geldi ḥazretinden Cebrā’ıl

3165 Suçını bağışladı dir saña Ḥaḳ
Niçe oldı buyruğı dir imdi baḳ

[129a]

3166 Ğayret itdi sözüñe Rabbü’l-Celil
Olasın zindānda didi yidi yıl

3167 Degme bir gün şağışı bir yıl tamām
Olırsarsın dir gerek işbu maḳām

3168 Cebrā’ıl’uñ işidür Yūsuf sözün
Ḥaḳ rızāsın boyun virdi güzın

Rivāyet Diğer Güyed Müfessirān İn-Kelām

3169 Bir daḫi dirler rivāyet belü bil
Geldi zindānda Yūsuf’a Cebrā’ıl

3170 Cebrā’ıl Yūsuf’a eydür bil edeb

N'itesi oldu seni dir ben ' aceb

3171 Bu günāhkārlar içinde görmişem
Ol sebebdan deng ü vālih tırmışam

3172 Cebrā'îl dir sen getürürsin beni
Bunda göre gelürem dir ben seni

3173 Senünçün gelürem bunda hemîn
Yūsuf eydür Cebrā'îl yā emîn

3174 Kim bu zindānuñ yiri murdār durur
Ben seni pāk isterem buvā[?] durur

3175 Ben bu ārı söz yiridür n'ideyüm
Seniñçün küllisin pāk ideyüm

3176 Eydür ey mü'mîn-i Allāh fikir kııl
Birbiriñe arusuzdur belü bil

3177 Gele bir dostum anı pāk iderem
Qadrini anuñ bir eflāk iderem

[129b]

3178 Ma'rifet nūrı ki göñlüñde senüñ
Cismüñ içinde durur milk anuñ

3179 Göñlüñ içi tolu ñur-ı ma'rifet
Cismüñi dir hiç idüpdür ma'şiyet

3180 Ol revādur fıkı-i fāsıdleri ko
Tevbeyle ma'şiyet gerdini yu

- 3181 Ma'şiyetden tā seni arı kılam
Şek ü şübheden cānuñ arı kılam
- 3182 Ol sebebden ma'rifet ki sende var
Komışam dir sende ol Perverdigār
- 3183 Çünkü bu zindān yiri murdār ola
Ārina her 'illeti ki var ola
- 3184 Lāyık ola ol ara yir şādıka
Kim yarar ola haqıkat lāyıka

Ma'rifet-Güyed Müfessirān Īn-Āyin Kelām

- 3185 İmdi ey mü'mini ki aña senüñ
Ma'şiyetden arına çünkü tenüñ
- 3186 Ma'rifete lāyık olasın hemin
Saña rahmet kıla Rabbü'l-ālemīn
- 3187 Şordı Yūsuf Cebrā'il'e anda
Haq Te'ālā dir beni zindānda
- 3188 N'ite kodı ben kulı n'oldı sebab
Kim bunı baña revā gördi Çalab
- 3189 Cebrā'il eydür aña ey nāmūdār
Saña sen zindānı kılduñ ihtiyār

[130a]

- 3190 Sen ayıtduñ yig āhir zindān baña
Ol sebebden oldı bu zindān saña
- 3191 Anı sen bilmez misin ey eyü kül

İhtiyārı kûluñ elinde degül

3192 Niçün işüñ Yaradan’a kıomaduñ
Fikrünü gönlüñ içinde yumaduñ

3193 Her ki işin Tengri’ye kıor aşıkār
Azmış işlerin oñarur Girdigār

3194 Yūsuf eydür Cebrā’ıl bildüm sebeb
Atamuñ hālî nite oldu ‘aceb

3195 Cebrā’ıl eydür atañdan bil haber
Ol girübdür beytü’l-aḫzāna meger

3196 Anda geçürür geceyi gündüzi
Ağlamaqdan görmez olmuşdur gözi

3197 Ol ev içinde oturur şubḥ u şām
Kimseyle söylemez hergiz kelām

3198 Kimseyle işi sözi yok anuñ
İlla ağlar ol firāḳuñdan senüñ

3199 İki gözi görmez olmuşdur hemān
Baḳuben bir nesneye görmez ‘ayān

3200 Yūsuf eydür Cebrā’ıl mu‘teber
Atamı dir ol belāya Dādıger

3201 N’ite kıldı mübtelā anı ‘aceb
Cebrā’ıl eydür nedendür bil sebeb

3202 Seni sevdügi içün atañ delim

Görmedi anı revā dir ol ‘ alīm

[130b]

3203 Her ki Allāh ‘ ıřkına eyleye abūl
Bir daı ‘ ıřkına vire gōñūl

3204 Hā revā görmeye anı dostına
Bir belā tevcīh eyler ūstine

3205 Cebrā’īl ayıtdı gitdi işine
aldı Yūsuf kendünūñ teřvīşine

3206 Habs içinde oturur gam-ğīn olup
Dūrlū fikr dile endīşeyle olup

3207 İllā hūsn ile mūşerref ol maām
Şanasın ol aradur dārū’s-selām

3208 Sāinūñ ol dūşinūñ eydūr bilūr
N’ite olısar aña ta‘ bīr ılur

3209 Geldi etmekçi ilerū açdı dil
Yūsuf’a eydūr ki server anı bil

3210 Ben daı dir bir ‘ aceb dūş görmişem
Eydeyūm gōr ki neye uş görmişem

3211 Didi gōrdūm bīşmiş etmek ey ulu
ablayla bařum ūstūnde olu

3212 Dūrlū uřlar ua geldi per-řūmār
ıldılar ol etmegi hep tārūmār

3213 Hiç yirinde komadılar bil birin
Düşüm oldu eydivirüñ ta‘ birin

3214 Yūsuf eydür eydeyüm ta‘ bir işit
İllā gönülün baña kalmasun yigit

3215 Ta‘ biri budur düşüñ oldu āşikār
Boğazuñdan idiserler seni dār

[131a]

3216 Çünkü hubbāz eyle işitdi anı
Çıkayazdı gövde içinde cānı

3217 Gelmedi gönliñe ol ta‘ bir hoş
Görmedüm didi yalandur işbu düş

3218 Görmedüñ eger görüldi dir düşüñ
Böyle ta‘ biri yoruldu dir düşüñ

3219 Gerek ise gör gerek görme ‘ayān
Ta‘ biri oldu olisardür hemān

3220 İmdi gör sākīyü hubbāz işini
Gör ki n’oldı bunlaruñ teşvīşini

3221 İrte ikisin çıkardılar hemīn
Şöyle kim Yūsuf buyurdu pāk-ı dīn

3222 Sākīyā hil‘ at buyurdu şehir-i yār
Sākīliğinde olur leyl ü nehār

3223 Boğazından aşdurur hubbāzı Şāh
Hıyāneti zirā ki oldu tabāh

- 3224 Yūsuf işin ehl-i zindān ne ki var
Gördiler vü oldılar hayrān u zār
- 3225 Ayağına yüz ururlar ser-be-ser
Didiler şaddaḳ eyā arı güher
- 3226 Her ne kim buyurduñ oldı bu zamān
Gözle gördük didiler bī-gümān
- 3227 Yūsuf eydür imdi gelüñ her ki var
Getürüñ imān öñümde aşikār
- 3228 Var idi zindānda biñ dört yüz esīr
Geldiler Yūsuf öñine bir ü bir
- [131b]
- 3229 Her biri dilden gümān götürdiler
Yūsuf öñünde imān götürdiler
- 3230 Yūsuf eydür ey cemā'at ben size
Bir haber virem ḳulaḳ uruñ bize
- 3231 Bunlar eydür ne buyurursın aña
Cānı ḳurbān idelüm dirler saña
- 3232 Habs içinde tağılup didi gidüñ
Her biriñüz işlü işiñüz idüñ
- 3233 Didiler nice gidelüm şehr-i yār
Her birirmüz bend içinde hūrı zār
- 3234 Anlaruñ Yūsuf işidür sözini
El götürüp Hāḳḳ'a döndi yüzini

3235 Yalvarur Hâk'dan bu hâcet eyledi
Şi'riyle vir münâcât eyledi

Münâcât-ı Kerden Yūsufu Şi'r-i Ser-ağaz

(fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün)

Didi ey Hayyü tüvânâ baña 'ināyet kı1

Yolumı toğru kulavuzla hidāyet kı1

Yüzümi şıddıķıñā ururam çü 'alī dergāhuñā

Baña dilegümi virüp yine kerāmet kı1

Niçe bu bend ile zindān niçe bu derd ü firāķ

Getürüp bu kayguyı dilden yine beşāret kı1

Bu kavme çünki tapuñdan irişdi şıdķ u şafā

'Ināyetüni yine bir daħi işāret kı1

Dökeli bend ü bağı varı ħalāş olalar

Ulu kiçi göre meşhūr bir 'alāmet kı1

[132a]

3236 Yüz urup Allah'a Yūsuf dil biler
Hâcetini Hâk Te'ālā'dan diler

3237 Hâk Te'ālā'dan irer fermān aña
Ne dilerseñ anı virdük saña

3238 Eydür ey Hâk bu kavmüñ her birin
Degşürülsün şüreti dir birbirin

3239 Kudretiyle şaruşını ne ki var
Kara yağız oldu şun'-ı Girdigār

- 3240 K ara yağız  aruşını oldılar
Kendüleri işbu renkde buldılar
- 3241 Y suf eydür ol Çalab’a   kr ed  
G  l   z  ande dilerse gid  
- 3242 Savunu hep yirlerinden t rdılar
Bendi döküldi varını  gördiler
- 3243 Div ra  ıldı i  ret lu fı bul
Yarılıp anu  içinden oldu yol
- 3244 Bi  ki i  ı dılar andan gitdiler
Y suf’un so betini terk itdiler
- 3245 Y suf ile  aldı dört yüz er tam m
U mağı idi bunlara  an ol ma  m
- 3246 Çünki Y suf bunlara eydür m n r
Siz niye gitmed   z ey  avm-i deyr
- 3247 Anlar ayıtdılar anda  ehr-i y r
Bi  bizim gibi sa a dir bende var
- 3248 Sen  le  anma bu zind n durur
 anasın bir bağı u bost n durur
- [132b]
- 3249 Seni terk itmek deg l derm nuz
Sen   ile diri t rur c numuz
- 3250 Gördi Y suf anları gitmediler
Vurup anu  terkinde itmediler

3251 Mūnis oldılar anuñla anda hem
Luţf ider Yūsuf bulara dem-be-dem

3252 Va‘ ẓ u bend iderdi dürlü beyān
İşidüp olurlar idi şādumān

3253 Fikri yoğ idi biri çıķup gide
Kim Yūsuf’uñ şohbetini terk ide

Āmeden Ez-Ken‘ ān Kārīvān Be-Mısr-ı Ez-Habs-Rā Kez Rāst

3254 Bir gün ol yüzi güneş alnı kıamer
Ki perişān oldu hātırı meger

3255 Pencereye şürdi geldi nık-nām
Olmuşdı hüsnine zühre gulām

3256 Ya‘ nī diler idi ki bir şād ola
Cānı bir dem kıaygudan āzād ola

3257 Şām ilinden irdi bir hoş kıāfile
Ara yirlerinde bir ‘ İbrī bile

3258 Pencere altına uğrar kārībān
Yūsuf anda ki olurdı ol zaman

3259 Deveye binmişdi ol ‘ İbrī er
Gelüp ol yirden geçer iken meger

3260 Yūsuf’uñ kıokusını alur kıurur
Ol deve ‘ İbrī anı bir kıaç urur

[133a]

3261 Gitmedi her nice kim urdı yigin

Pencere öñine çökdi ol hemin

3262 Dil virür ol deve çöke Kār-ı Sāz

Yūsuf'a ayıtdı ki ey ser-firāz

3263 Bu arada nice eylersin qarār

Tañrı'dan qorq yüri çüñ Ken'ān'a var

3264 Atañ anda dā'imā feryād ider

Göñliñi bir lahza şanma şād ider

3265 Āh Yūsuf diyü ağlar ol

Hasretüñle yüregın tağlar ol

3266 Ağlamakdan gözsüz oldu ol faķır

Var āhır gör didi anı anda bir

3267 Ol deve söyledügin 'İbrī görür

Qaķıyup hışma gelüp bir qaç urur

3268 Ol deve tırdı yirinden kim gide

Yüz urup ilerüye ger'azm ide

3269 'İbrī dilince Yūsuf zindāndan

Ol deveciye çağırdı andan

3270 Urma ol hayvānı yazıķ cānı var

Ol dağı kıludur āh-ı sübhānı var

3271 Çün anuñ sözün işitdi ol 'Arab

Şaldı kāmçısın yire qaldı 'aceb

3272 Deveden aşāğa indi ol zamān

Geldi Yūsuf'a selām itdi revān

- 3273 Ol ' aleyk alup ayıtdı yigit
Gelişüñ qanden olur baña ayıt

[133b]

- 3274 Gelişim Ken' ān ilinden ey güzīn
Yūsuf işidür anuñ çünki sözün

- 3275 Aña ' İbrice ayıtdı bahtüvār
Saña Ken' ān'dan şorayum bir haber

- 3276 Ger bilirseñ didi taqrīr eylegil
Şofha-yı gönilde taqrīr eylegil

- 3277 Ol ' Arab eydür neden kılsañ su'āl
Bilür isem eydivirem vaşf-ı hāl

- 3278 Yūsuf eydür ki aña Ken' ān'da
Göziyle görmiş olasın anda

- 3279 On iki budaqlu bir ağacı var
Kim bilürler ulu kiçi āşikār

- 3280 Bir budağı düşüp anuñ oldu güm
Qalanı durur yirinde aña mum

- 3281 Hiç anuñ bilür misin aḥvālını
N'ite oldu eydivirgil hālını

- 3282 Ol ' Arab anı işidicek bilür
Yūsuf'a taqrīrini gör ne kıılır

3283 Eydür ol ağac ki dir sen nev-cüvān
Fikri kılp anı bildüm bî-gümān

3284 Ol didi Ya‘kūb u İsrā’îl durur
Gözlerinüñ yaşı mişl-i Nîl durur

3285 Ol budaguñ hasretinden nîk-nām
Âh u zârı kıldı anca şubḥ u şām

3286 Gözleri görmez olubdur pāk-i cān
Vay ki Yūsuf diyü ağlar her zamān

[134a]

3287 Hālını gör ben ulu kiçi dir
Anuñla bile eylerler nefîr

3288 Ğaygusun odına virmişdür cānı
Bile ağlar her ki görürse anı

3289 Yūsuf anı işidicek itdi āh
‘Aklı başından anuñ oldı tebāh

3290 Virdi bir yakūt bilezük ol emîr
Ol ‘Arab’a anı biñ altun degir

3291 Eydür ol olsun tebrük al saña
Bir dilegüm var kulaḥ ur dir baña

3292 Yine Ken‘ān’a kaçan dir iresin
Ya‘kūb’a benden selām dir viresin

3293 Bir yigit Mısır içinde şubḥ u şām
Siziñ içün ol daḥi ağlar müdām

- 3294 H bse bira mı lar ol b -  re
Derdine ister bulmaz   re
- 3295   l  gündüz varma gice var
T  ki seni görmeye a y r u y r
- 3296 Adu n  bildür ba na dir imdi sen
Adıyla Ya' k b'a eydem seni ben
- 3297 Y suf eydür bilme  olmaz adum 
Sen a na bildür didi fery dum 
- 3298 Bir yigit olur degil a na hem n
Yatur ol zind n içinde idi  az n
- 3299 Mı r    h'  an  zind nda  omı 
  l  seni a nup a lar yaz u  ı 
- [134b]
- 3300 Ya'   b'a eyle didi benden sel m
Kim beni a na du'  dan  ub  u   m
- 3301 Ger daği söz  orarsa dir sa na
Ancak  un  ayıtdı di sa na
- 3302 Eyledi Y suf sözin ol er  ab l
 o  uc   ı ı  andan t td  yol
- 3303 Geldi Ken'  n'a irı di nev-c v n
 rdi Ya'   b'a sel m itdi rev n
- 3304 Ne ki Y suf a na didi ser-be-ser
Eydivirdi Ya'   b'a an  ol er

3305 Ya‘kūb eydür didi mi adı nedür
Neden olmuş āh u feryādı nedür

3306 Eydür adın dımedi ol nāmūdār
Görmedüm yüzüni daḡı aşıkār

3307 Göñlüm anı görmege mā’ildi
İllā divār arada ḡāyil idi

3308 Ya‘kūb’ı şādūmān itdi ol ḡaber
Tāzelendi cānı göñli buldı fer

3309 Ya‘kūb eydür ḡācetüñ var mı aña
Kim du‘ā kılam revā ola saña

3310 Ol ‘Arab eydür aña ey pāk-ı cān
Dünyālık virdi baña ol nev-cüvān

3311 Gerçi görmedüm anuñ ben yüzüni
Aḡlayu didi baña ol sözini

3312 Geldüm anuñ dir selāmın dimege
Gelmedüm dir dünyā kaydın yimege

[135a]

3313 İllā baña āḡiretlik kı du‘ā
Kim ola ol ḡācetüm Ḥaḡ’dan revā

3314 Ya‘kūb anuñ maḡşūdı nedür bilür
Ol bu resm ile du‘ā aña kıılır

3315 Ölümüñ āsān ola didi senüñ
Yanmasun ṭamu odına dir tenüñ

3316 Kıldı Ya‘kūb’uñ du‘āsın Hāk kabūl
Ol du‘ādan maḳṣūdına irdi ol

3317 Ol ‘Arab çıkdı yine oldı revān
Ya‘kūb anda kıldı zār u fiḡān

Ez -İn-Cānib Ahvāl-i Zelīhā

3318 Gicelerde bir gice meger ey yār
Hāvetinde ol Zelīhā-yı nigār

3319 Yūsuf’uñ ‘ışkıyla yanar idi
Derd ü ḡasret şuyına ḡanar idi

3320 Yūsuf’ı añup dir idi gülistān
Ḥasretüñden nice bir kılam fiḡān

3321 Vaşluñ ile olmadum bir laḡza şād
Oldı şanum ḡāk ‘ömrüm külli bād

3322 ‘Ālem içre ḡūbluḡum meşhūr idi
Ḳāmetüm servi cemālüm nūr idi

3323 Şimdi ser-gerdār-ı zārem n’ideyüm
Bilmerem ki ḡankı yaña gideyüm

3324 Beni Maḡrīb’de delīm i‘zāz ile
Atam anam besler idi nāz ile

[135b]

3325 Şimdi uş bunda giriftār olmışam
Hicr ü zecr ü derdüle zār olmışam

3326 Bir bütü düşdüm duzağına cānum
Yüzüme bakmaz diler döke kıanum

3327 Yüregüm yerem içerem kıanumı
Derdüm artar bulmadum dermānumı

3328 Kıanı Mışır u kıanı Mağrib kıanı ben
Baña kıandan seve idüm anı ben

3329 Bunı eydüp Şāh-ı serv-i revān
Gözlerinden yaşıyla dökerdi kıan

3330 Ol gice ırte degin zār idi
Göñli ğam-ğīn ve dilinden yār idi

Ez-İn Cānib-i Hikāyet-i Sāķi Ki Diden Zeliḫā Pürsend Yūsuf

3331 İşid imdi sāķi işinden ḫaber
Çıkdı zindāndan didüñ çünkü ol er

3332 Şuķı yoğ idi anuñ ḫoş gördi Şāh
Yine virdi aña māl u mülki cāh

3333 Çün bulunmuşdı ḫürmetde emīn
Sāķiliginde yine oldu hemīn

3334 Gözedür bir gün gider sağ u şolı
Ol Zeliḫā köşkine uğrar yolı

3335 Sāķi na-gāh yukaru kııldı nazar
Baķdı Zeliḫā anı gördi meger

3336 Şordı Zeliḫā aña ol dilistān
Yūsuf'ın ḫāli nicedür bu zamān

[136a]

- 3337 Sākī eydür aña ey şāhib-cemāl
Ben Yūsuf⁹ dan nice idem vaşf-ı hāl
- 3338 Hoş geçer zindānda ki ol yüzi mäh
Hâtırında yokdur anuñ derd ü āh
- 3339 Kayguyla görmedüm bir gün anı
Gāhī anda oturur hürrem cānı
- 3340 Kāh gülistānlarda seyrān eyler ol
Gülleri kendüye hayrān eyler ol
- 3341 Kağısıña dilese gider gelür
Yüzini gören anuñ hayrān olur
- 3342 Çün Zeliḫā işidür andan haber
Kapı açuḫ ola dir anda meger
- 3343 Sākī eydür ne kapu ey dil-istān
Dilese seyrān kıla ol nev-cüvān
- 3344 Tursa yirinden yürürse her yaña
Çıkmaḡa kapu açılur dir aña
- 3345 Şanasın uçmaḡdur ol zindān degül
Şanki dildür anda ki ḡandān degül
- 3346 Çün Zeliḫā işidür andan beyān
Derd ile bir āh kıldı nagehān
- 3347 At eyerleñ dir aru tırur nigār
Yola gönüldi revān oldu süvār

3348 Sürdi zindān atına irdi revān
Var idi anda meger bir g list n

3349 Zel h  anda gel r idi m d m
Ola derdüme bulam dir idi em

[136b]

3350 Derdi  n g nli içinde ok idi
Viripdi zindev n  oıdı

3351 Gel r ol anda Zel h 'y  görür
H dmetinde yüz yire urup urur

3352 ak yup eyd r Zel h -y  nig r
Ni e utarsın es r-i   h-v r

3353 Zindiv n eyd r ki ey ma b b-ı c n
Bir sözüm eydey m dir vir em n

3354 Zel h  eyd r em n olsun sa a
To rısını eyd r vir imdi ba a

3355 Didi bu sırra nig r n irmed m
Ben apudan hi  a a yol virmedüm

3356 apu a ılma  a a h cet deg l
an ı ya a varsa olur a a yol

3357 K h varup ılur tem    g list n
K h gelür ta ta oturur   dum n

3358 G h  a' at eyler v  ılur nam z
G h  tesb h o uyup ılur niy z

3359 Kāh oturur bir zamān ğamġīn olur
Baġru başlı gözleri nemġīn olur

3360 İşbu hāl içindedür dā'ım işi
Ancılayın gördüğüm yokdur kişi

3361 Çün Zeliġā işidür andan anı
Vāliġi ġayrān olur bir dem cānı

3362 Kılmadı ayruġ anunla ġal u ġıl
Şaydı virdi zindivāna biñ ġızıl

[137a]

3363 Bir ağaç virdi eline ayıtdı tır
Bunuñla Yūsuf'a yüz ağaç ur

3364 Ancılayın ur ağacı dir aña
Tā ki feryādı üni ire baña

3365 Aldı ağacı eline tıtdı yol
Geldi Yūsuf'ıñ ġatına girdi ol

3366 Eydür ey Şāh-ı cihān u pāk-ı dīl
Uş bu ağacı Zeliġā virdi bil

3367 Yüz ağaç ur bunuñla didi var
İmdi dir ursam gerek ey nāmūdār

3368 Çünkim andan Yūsuf'ı agāh ider
Gözine yaş tola gelür āh ider

3369 Zindivāna şabr dir bir dem ġıluñ
Bir vaşiyet eyleyem evvel bilüñ

3370 Duymayam kim bile agāh olam
Ol ağaç altında dir diri olam

3371 Gel şuyla gövde mi dir sen yugil
İletüp Ken'ân yolu üzre қоғıl

3372 Ola ki Ken'ân yili benden yaña
Ese babam қоқısı gele baña

3373 Toprağumuñ ya қоқusın ala dir
İlete atama ki Ya'küb-ı pîr dir

3374 Tā bile İbn-i Halîlu'llah anı
Hasretiyle nice virmişem cānı

3375 Bunı eydür dökdi yaşın kan ile
Başladı bu şi'ri ol efgān ile

[137b]

Şi'r-i Goften Yūsuf Der-Ḥabs Ez-Ḥasret-i Hūd

(Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün)

Hasret odı yaqdı cānım yā İlāhe'l-Ālemîn

Kime şerh idem 'aceb bu gönümünñ derd ü ğamın

Ben faķîr ü miskîn 'âciz ü dermāndeyi

Yā İlāhî dilerem senden derdümünñ emin

Gözlerümden aķıduram bir zamān sil ü revān

Gönümünñ odını kılmadum tebāh oldum ḥazîn

Her nice kim eylerem bu derdüme dermān taleb

Kanķı yaña yüz ursam kayğular eyler kemîn

*Görmedin atam yüzini ölürem uş ey dir̄ig
Ancağımış irdi ‘ömrümüz başa dir uş hemîn*

*Her ne keşten ki ben istersem mihr ü vefā
İllā dā ’im itdügi cev̄r ü cefādur fikr ü kīn*

3376 N’ideyüm devrān baña kılmaz vefā
İllā dā ’im itdügi cev̄r ü cefā

3377 Babama bir biti yazdur zinhār
Yūsuf eydür zindüvāna nāmūdār

3378 Tengri adın yazdurur evvel ey kişi
Kim eḥaddur yoḫdur anuñ bek-deşi

3379 Andan artuḫ Tengri yoḫdur daḫi bir
Ne oḡul kız aña ne nāyib vezīr

3380 Şoñra yazdur ğilke İbrāhim Ḥalīl
Dostumı peygāamberüm didi Celīl

3381 Şoñra Ya‘ḫūb’a didi vaşf-ı maḫāl
Başıma nice ki irdi işbu ḫāl

[138a]

3382 Eydesin oḡluñı ḫabse şaldılar
Şoñ ucu cānın tenden aldılar

3383 Kimse yoḡ idi ide dermānını
Ḥasret ile aldılardı cānını

3384 Yüzüñi görmedin oldı ḫūr-ı zār
Kaldı ḫasret derdi kıyāmete aşikār

3385 İbn-i Yāmīn'e daħi eyle selām
Ol alan ardaşlaruma hem peyām

3386 Eydesin tedbīr bile bir olduñuz
İletüp Yūsuf'ı yavu ıldıñuz

3387 Eyledüñüz aña biñ dürlü 'azāb
Atañuza nice virdüñüz cevāb

3388 Uş bugün ben zār u giryān olmuşam
Hasretüñüzden perīřān olmuşam

3389 Siz yiyüñ içüñ ben perīřān olayum
şağ oluñ ben size urbān olayum

3390 Yūsuf ağlar eydürdi bu beyān
Vālih olmuşdı aña zindüvān

3391 İki gözinden revān eyledi yaş
Yūsuf çün olmuřdı bağıri bař

3392 Eydür ey cān u cihān u dil-peźīr
Nice dōgem seni ey bedr-i münīr

3393 urusun ol ūl saña ağaç řala
Seng-i dīl ki mihrini senden ala

3394 İllā dir eyleyelüm bir mekri al
şol uran yaşduğı dir bir berü al

[138b]

3395 Ben uram dir anı feryād ıl
Kim seni ururşa ol seng-i dīl

- 3396 Ünüñ işidüp ola ki raḥm ide
Duymaya ol yine döne gide
- 3397 Yūsuf işitdi vü aḡladı ‘ aẓīm
Şūruşu i‘ lāle eyledi delīm
- 3398 Getürür yaşıduḡı zindancı tūrur
Ol dem aḡaç ile anı bir urur
- 3399 Ol urucaḡ Yūsuf ol dem itdi āh
Anuñla ya‘ nī ‘ afv ola günāh
- 3400 Yūsuf’uñ āhın işidür āşikār
Āh kıldı hem Zeliḡā-yı nigār
- 3401 Duymaz ol āhı yüregi ḡande leb
Çaḡırur zindüvāna urma tāb şāb

Ḳavl-i Diḡer Gūyide Müfessirān Īn-Ḳışşa

- 3402 Īllā bir ḡavli daḡı dirler beyān
Urdı zindāncı ki yaşıduḡ ol zamān
- 3403 Āh ider Yūsuf’a Zeliḡā işidür
Didi ki bu mekr ü hile işidür
- 3404 Zindüvāna Zeliḡā dir ey zebūn
Aḡacı Yūsuf’a urmaduñ niçün
- 3405 Ol degüldür urılan itdün ḡile
Urulmuşsa āh ider idi derd ile
- 3406 Yūsuf’ı ur didi yoḡsa cānuñı

Öldürürem yire döküp kanuñı

[139a]

3407 Āciz olur işidür zindāncı er
Yūsuf'a eydür ki arı güher

3408 Ne kılayum urmazsam dir seni
Bil helāk eyler Zeliḥā dir beni

3409 Bir kez urayum ey nāmūdār
Ola ki feryād ire Perverdigār

3410 Derd ile işide senden sözi dir
Ola ki raḥm ide göyine özi dir

3411 Rāzı oldı n'eylesün ol nev-cüvān
Urdı bir ağac ile anı revān

3412 Bir kez āh itdi vü Yūsuf virdi ün
Ol Zeliḥā işidüp oldı cünün

3413 Çağırur zindāncıya urma anı
İşidem bir kez Yūsuf āvāzını

3414 Kim anuñ derdi ola cānuma ğud
Bile benüm ḥālümü ol dīl ḥadīd

3415 Kim niçe 'ışkı elinden zār idüm
Ayruluğundan anuñ bīmār idüm

3416 Bir āhından yine buldum tāze cān
Göñlüm içinde açıldı gülistān

- 3417 Bir firāk u derd ile dilber gider
Ağlayu Yūsuf yaqulur āh ider
- 3418 Geldi hem Yūsuf'a Cebrā'îl emîn
Böyle eydür didi Rabb'ül-^ç Ālemîn
- 3419 Sen ayıtduñ baña zindān diyü
Bu tana^ç umdan toyunca cān diyü

[139b]

- 3420 Ğayret eyledi saña Rabbü'l-enām
Tartısarsın yidi yıl zindān tamām
- 3421 Çünki āhîr ire yine yidi yıl
Mısr içinde şaltanat vire Celîl
- 3422 Kim saña ulu kiçi muhtāc ola
Devletüñ honı öñüñde aç ola
- 3423 Gitdi yine Cebrā'îl anı didi
Qaldı Yūsuf derdi kaygusın yidi
- 3424 Yidi yıl anda qalup zindān olur
Gāhî sevinür gāhî giryān olur

Ahvāl-i Yūsuf ve Diğer Ya'qūb- Rādı Gerdān Her Dü

- 3425 Ol zamānda ki Yūsuf gitmişdi
Ya'qūb'a derd-i eşer itmişdi
- 3426 Derdi odından ki gönül tağlar idi
Dā'imā Yūsuf diyü ağlar idi
- 3427 Qan ile seyl-āb iderdi yaşını

Döker idi dā'īmā ol yaşını

3428 Ölü diri bilmedi andan haber
Ağlamakdan gözsüz olur mu' teber

3429 Turmaz idi ağlar idi rûzı şeb
Çevresini yaşı kül eyledi heb

3430 Vay Yūsuf dir idi leyl ü nehār
Gör ne kıldı şun' ile Perverdigār

3431 Kudret-i fermān ile ol Sübhān'uhn
Bir ağaç bitürdi yaşından anuñ

[140a]

3432 Çünkü kırk yıl dökdi yaşı o emīn
İrte gice olmadı bir dem sākīn

3433 Ol ağaç uzanuben oldu ulu
İledür aña daği kıldı ğulu

3434 Her taraftan ki çıkıp eserdi yıl
Ol ağacuñ yabrağına irse bil

3435 Her varağdan ün kopardı sāz ile
Bunu eydürler idi avāz ile

3436 Vay Yūsuf vay Yūsuf dir idi
İşidenler kendü bağrın yir idi

3437 Kim işidürdi anuñ efgānını
Yaşıyla gözden dökerdi qanını

- 3438 alur idi aciz ü bî-aql u rey
Ol dai bile dir idi vay vay
- 3439 Yil esüp zârı kılıca oldu rat
Niceler oda yaardı mâl u rat
- 3440 amu âlemlerde av olmuşdı
Âlem anuñ vafı ile olmuşdı
- 3441 Oldı bu resme diyü Kenân'da iş
Gelür idi görmege yâd u biliş
- 3442 Anı gelüben görenler hâş u âm
Olur idi görmek anlara harâm
- 3443 Geldi Kenân'a Mısır'dan bir aç er
Görüp ol aaca kıldılar naar
- 3444 Gördiler ki ol aacdán ün gelür
İllâ derd ile acâyib yün gelür
- [140b]
- 3445 Degme yabra vay Yûsuf dir hemîn
Bunlar eydür yâ İlahe'l-âlemîn
- 3446 Bu ne tufe nesne olur bu zamân
Degme bir yabra kıılır âh u figân
- 3447 Bu ne derd ü asret olur ey aceb
Bu aaca rûzı kıılmış Hâ alab
- 3448 ünkü andan işidirler böyle söz
Her birinüñ yüreginden aydı şüz

- 3449 Didiler bundan alalum bir budak
Fikri yeri gidüp idelüm ittifāk
- 3450 İletelüm Reyyān-ı Şāh’a armağan
Vaşf u hālın añā idelüm ‘ayān
- 3451 Kendü bahçesinde dike pādīşāh
İşide her bir budakdan derd ü āh
- 3452 Göre ki bu resm ile yokdur şecer
İdine manzar anı şāh u seher
- 3453 Bir budak aldılar andan gitdiler
Ol kavüm çün yine Mısr’a yitdiler
- 3454 Şāh-ı Reyyān’a virürler çün gürer
Ne ağacdur diyü anlara şorar
- 3455 Vaşf u hālın⁵⁰ didiler anuñ bilür
Pādīşāh anlara çok in‘ām kıılır
- 3456 Anıñçün şādumān oldı cānı
Hāş bahçesinde dikdirdi anı
- 3457 Bir ağac oldı büyüdi mu‘teber
Görüben tañladı Şāh-ı bahtüvār
- [141a]
- 3458 Çünki yil esüp iderdi her zamān
Kıılır idi ol daḡi āh u fiḡān

---

⁵⁰ “vaşf-ı hālın” şeklinde olmalıdır.

3459 Vay Yūsuf diyü eylerdi zārı
Vālih olurdı görüp Mısr'ıñ şehri

3460 Ğulğule düşdi Mısr halkına hep
Bir ağac yaratmış ol Qādir Çalab

3461 Anı görmege işidenler gelür
Her biri ulu kiçi vālih olur

3462 Vay Yūsuf dir işidirler tamām
Hasretine vālih olur hāş u 'ām

Haber-i Diğer Gūyide Şāhib-Beyān Dıraht-ı Diğer

3463 Bir daği işit yine tuhfе haber
Şānu' ün şun' ın bilesin mu' teber

3464 Qudretiyle yine ola mā-kān
Yūsuf'ıñ daği yaşından ol zamān

3465 Bir ağaç yaratdı zindānda meger
Ol daği büyüdi oldu mu' teber

3466 Uzanup çıkmışdı zindāndan
Gelen ü geçen görürdi andan

3467 Bacadan çıkmışdı başını yüce
Budağı gitmiş ol uca bu uca

3468 Aña daği her kaçan irerdi yıl
Zārılığını kopardı dürdü yıl

3469 Vay Ya' kūb eydür idi her zamān
İşidenlerüñ olurdı bağıri qan

[141b]

- 3470 Ol vilāyet bilmişdi ol işi
Görmege anı gelürdi her kişi
- 3471 Ol sözini işidüp eylerdi āh
‘Aklı başından giderdi gāh gāh
- 3472 Aldı andan daḥi Reyyān bir budak
Ol ağaç yanına dikdirmişdi çağ
- 3473 Ol daḥi biter aña yoldaş olur
İllā āhından cigerler baş olur
- 3474 Vay Yūsuf dir idi her dem-be-dem
Vay Ya‘küb eydür idi biri hem
- 3475 Kimse ḥālin anlaruñ bilmez idi
Yā nedendür fikrini kılmaz idi
- 3476 İllā sözünden olurlardı cünūn
Gözleri yaş eyler idi bağı hūn

Mev‘īze Gūyide Müfessirān İn-Ḳıṣṣa

- 3477 Ḳul kaçan kim ḳorḳa Allah’dan müdām
Ağlaya zārı kıla her şubḥı şām
- 3478 Gözlerinden yaş aḳa leyl ü nehār
Gör ne luṭf eyler aña Perverdigār
- 3479 Yaşıyla ol zārı efgāndan
Ma‘rifet ağacı biter andan
- 3480 Çün sa‘adet yil ese cā-be-cā

Dokına gelüp kaçan ol ağaca

- 3481 Ma‘rifet ağacı eyleyüp şadā
Çağıra her yabrağı ve Ahmedā

[142a]

- 3482 İşde anı Muḥammed Muştafā
Gör ki nice eyleye añā vefā

- 3483 Çağıra ve ümmeti ve ümmeti
Dileye Hāk’dan bulalar himmeti

- 3484 Ağladığını melā’ik her ki var
İşidüben ağlayalar zār u zār

- 3485 Göre ol ağlamağı heft āsumān
Ağlayup anlar daḥi kıla fiğān

- 3486 Bunlar ağlayup yüz ura Allah’a
Ol üni işide sidretü’l-Müntehā

- 3487 Ol daḥi ağlaya ola bī-ḳarār
İşidüp uçmaqlar anı ola zār

- 3488 İşide ‘arş uçmağūñ ağladuğın
Ol şafāya kendüyi bağladuğın

- 3489 Ol daḥi zārı kılup ide nefir
Şanalar oldı kıyāmet dārugir

- 3490 Pes bu kez Cebbār-ı ‘Ālem luṭf ile
Bunlaruñ çün gele ol sübhān dile

3491 Eyde ey ‘arş ey melekler siz niçün
Ağlaşuben olduñuz böyle cünün

3492 Anlar eydeler ki ey Perverdigār
Saña her ef’ al ü aḥvāl āşikār

3493 Ağlar ol Şāh-ı heme peygāamberān
Ümmeti ümmeti dir eyler fiğān

3494 Hāḫ Te‘ālā bunlara kıla nidā
Anı bildürüñ diye Muḥammed’e

[142b]

3495 Fażlum ile ümmetini toyladı
Raḥmetümle ḫamusın boyladı

3496 Her ki yazuğını añup ağlaya
Göñlini Hāḫ raḥmetine bağlaya

3497 Anı maḥrūm itmeye hergiz ‘Alīm
Ḳurtara ṭamunuñ odundan selīm

3498 Eyledi Yūsuf daḫi zindānda zār
Gör ne kıldı şoñ aña Perverdigār

Ez -İn-Cānib-i Ḥikāyet Yūsuf Der- Ḥaber

3499 İmdi n’oldı eydelüm Yūsuf sözün
Yidi yıl anda ḫaldı ol güzīn

3500 Gerçi zindāndaydı ol ḥüb-nihād
Dostları her gün olur idi ziyād

3501 Çün muḥabbet olmuşdı ol erūñ

Kim yüzini göreler ol serverün

3502 Dimişdük biş hatunlar ki güzîn
Görmüşdi Yūsuf' uñ anlar yüzin

3503 Cānları içinde yara kıldılar
Ellerini pāre pāre kıldılar

3504 Her birisi aña dil de virmişdi
Çünkü Yūsuf zindāna girmişdi

3505 Her biri ni' meti virirler idi
Kim Yūsuf anı yiye dirler idi

3506 Virirler anuñ ile sīm ü zer
Digme tonlar ki giye ol mu' teber

[143a]

3507 Ol ki ni' metlerdür eylerdi qabūl
Altun gümüş ki hil' atlerdür ol

3508 Virür ol zindāncılara hep anı
Her birinüñ şādumān olur cānı

3509 Her biri dervişken mun' im olur
Evi içi tolu zerr ü sīm olur

3510 Habs içinde Yūsuf' ı ol ser-firāz
Olaydı ki dā'imā kıılır namāz

3511 Şöyle eydirler rivāyet anı dir
Günde yüz rek' at namāz kıılurdu dir

3512 On iki biñ tesbîh iderdi müdām
İşi güci oldu her şubhı şām

3513 Geldi Cebrā'îl aña ol peyk-i Hâk
‘İlm-i ta’ bîrden aña eydür sebak

3514 Ulu kiçi her niçe düş ki göre
Uyanana anı ‘ilm ile yora

3515 Cebrā'îl eyle ider dirler ki pes
Yūsuf’uñ ağızına urdı bir nefes

3516 Aña düş ‘ilmini rûz itdi Çalab
Bir daği dirler rivāyet bil ‘aceb

3517 Hâk Te‘ālā kıldı dir ilhām aña
Eyledi düş ‘ilmini in‘ām aña

3518 Niçe ki zindāndaydı pür-hüner
Eydür idi ders ol ‘ilmi meger

3519 Yidi yıl olunca taşnîf eyledi
Bāb-ı fazlın yardı Yūsuf eyledi

[143b]

3520 Fārîğ oldu çün tamām idüp emîn
Pes ‘ināyet itdi Rabbü’l-‘ālemîn

3521 Kim çıka zindāndan ol hûb u cemāl
Çıkduğına ne sebep idem maķām

Hâ'b u Diden Mālîk Reyyān Bîrden Āmeden Yūsuf Ez-Habs Derîn Sebeb

3522 İşid imdi ki n’ite olur beyān

Pādiṣāh-ı Mıṣr-ı Reyyān ol zamān

3523 Yatmışken ol düşinde bir gice
Bir ‘acāyib düş görür işit nice

3524 Nîl’üñ ırmağı kurumuş ol görür
Işırur parmağını vü āh urur

3525 Vālih olup cānı kalmışken taña
Gördi yidi semiz öküz bir yaña

3526 Birinüñ yanında ol turur
Yidi öküz daği ol aruğ görür

3527 Aruğ öküzler ki var dururdu
Ol semiz öküzleri cümle yidi

3528 Yine Reyyān gördi buğday yidi baş
Kim gögerüp bitmişdi şöyle yaş

3529 Yidi baş buğday daği kuru görür
Yidi baş buğday katında hem turur

3530 Çünkü bunuñ gibi gördi düş güzîn
Uyanur uyku içinde añsuzın

3531 Gördügi düşine kalmışdı taña
İntizār olmuşdı illā taña

[144a]

3532 Kim mu‘abîrlere ol düşün şora
Nice eydürler aña ta‘bîr göre

- 3533 Belki gördügi düşini şehriyār
Unudup olmuşdı ol bî-ķarār
- 3534 Tutmaz öñünde nice gördi düş
Eydivire ki mu‘ abîr yora hoş
- 3535 Kalmışdı cānı ĥayrānda meger
Düşüni rûzı kılardı Dādıger
- 3536 Geldi ķatına ne kim vardur emîr
Ulu kiçi oturlar yir-be-yir
- 3537 Var idi Şāh’da müneccimler be-nām
Geldi ķatına bular daĥi tamām
- 3538 Bir ‘aceb düş görmişem dir bu gice
İllā anı fehm ķılmadum nice
- 3539 Fehm idemez ne resme gördüğüm
Fikr idüp irmez aña aqlum ögüm
- 3540 Hele ol düşüm siz bilmeñ gerek
Ķayġu gönülden didi silmeñ gerek
- 3541 Şoñra ta‘bîrin idesiz aşikār
Yohsa eylemez didi göñlüm ķarār
- 3542 Pādişāhuñ ĥün sözün işitdiler
Her birisi kendülerden gitdiler
- 3543 ‘İlm-i ġayba nice tedbîr itdiler
Biline meger ki ta‘bîr ideler

3544 Didiler aña ey Şāh-ı kāmūrān
Düşüni kılsa gerek kimse ‘ayān

[144b]

3545 Ol mu‘abīre diye toğrı haber
Ta‘bīrini aña ideler meger

3546 Bilmezüz gaybı ne idelüm saña
Ne yüz ile diyelüm ta‘bīr aña

3547 Şāh ayıtdı fikrini düşüñ idüñ
İtmeseñüz taht ileyinden gidüñ

3548 İşidüp her biri hayrān qaldılar
Quru gövde bigi bī-cān qaldılar

3549 Qurudı ağızlarındağı şular
Biribirisine söyledi bular

3550 Her biri oldu aña hayrān u zār
Qakıdı bunlara döndi şehr-i yār

3551 Sākī gördi Yūsuf’ı zindānda
Mihriñi dutmışdı anuñ cānda

3552 Neye dimedi şehānşāh işi
Kim Şeh’ā zindānda gördüm bir kişi

3553 Her ne düşe dirseñ ta‘bīr ider
Her hurūf üstine biñ tefsīr ider

3554 Sākīye anı unutturdu Celīl
Tā anuñ üstine geçdi yidi yıl

3555 Çün tamām oldu yidi yıl luṭf-ı Rab
Yūsuf'ı añdurdı sāḳīye Çalab

3556 Andağiler çünki düşi bilmedi
Ta' bīri nicedür anuñ kılmadı

3557 Sāḳī irdi Şāh önünde öpdi yir
Pādişāhuñ çok yıl ola 'ömri dir

[145a]

3558 Ger icāzet ala Şāh'a söyleyem
Ta' bīr ideni size şerḥ eyleyem

3559 Şah destūr virdi aña söyle dir
Tek benüm derdüme dermān eyle dir

3560 Sāḳī eydür ol zamān kim pādişāh
Beni zindāna bıraḳdı bī-günāh

3561 Var idi zindān içinde bir güzīn
Vālih olurdı gün görse yüzün

3562 Her gün ol zindān içinde zār idi
Bir kişi hem benümle yār idi

3563 Her birimüz gice bir düş görmişüz
Çün yirimüzden şabāḫı tırmışuz

3564 Düşümüzüñ söyledün her birini
Eydivirdi ol bize ta' bīrini

3565 Eyle kim ol didi ey Şāh-ı cihān
Ancılayın oldu ta' bīri hemān

3566 İllā Şāh'a ol kişi bir kıl durur
Yüzi uçmağ bahçesinde gül durur

3567 Gören anı kendüden vālih kılur
Ben ayıtdum ta' bîri eyü bilür

3568 Oğuyup geri Şāh anı rağbet kıla
Ol düşün ta' birini bî-şek bile

3569 Şāh-ı Reyyān eydür imdi var aña
Sor bu düşi gör ki ne eydür saña

3570 Tırdı sāķī Şāh katından tutdı yol
Sürdi Yūsuf'ıñ katına geldi ol

[145b]

3571 Eydür ey sultān-ı hūbān-ı cihān
Ben kılı ma' zūr dutğıl bu zamān

3572 Pādişāh endişesinden seni dir
Añmadum 'afv eylegil sen beni dir

3573 Tutmayasın suçını benden anuñ
Bir işimüz oldu katuñda senüñ

3574 Şāhumuz bu gice düş gördi meger
İllā unıtdı anı ey pür-hüner

3575 Müşkölümüz halli kıl eyle kerem
Senden artuğ kimse bilmez anı hem

3576 Şahuñ eydivir nice gördi düşün
Anuñla tā bula göñli hoşın

3577 Çok müneccīm geldi düşün bilmedi
Nicesi gördügi fikrin kılmadı

3578 Hiç birisi ğayba hüküm itmedi
Şāh melûl oldu çün işi bitmedi

3579 Yūsuf eydür sākīyā ey nāmūdār
Baña bildürdi düşün Perverdigār

3580 Nice görüp korkdı ol Şāh' uñ cānı
Tañrı fermānıyla eydeyüm anı

3581 Düşüni ol Şāh bu resme ki görür
Yidi semiz düşde ol öküz görür

3582 Yidi daħı aruķ öküz bir yaña
Görüp anı daħı Şāh qaldı taña

3583 İlerü gelüp yidi aruķ sığır
Ol yidi semüzlerini yidi dir

[146a]

3584 Yine gördi yidi buğday yidi baş
Yidi buğdayı daħı bile gördi yaş

3585 Yine gördi ki kırmışdı Nîl
Uş budur Şāh gördügi düşün bil

3586 Geldi sākī Şāh'a urdı yüzini
Eydivirdi aña Yūsuf sözini

3587 Şāh didi ihsan et ki ey bahtlu kul
Ādem olmaya ferişte ola ol

3588 Eyledür dir gördüğüm düş ser-be-ser
Kim anı şerh itdi o Şāh-ı beşer

3589 Yine sākīye ayıtdı şehr-i yār
Tür yine ol sa' ādet ıssına var

3590 Şor aña dir bu düşüñ ta' bîrini
Eydivire dir kılam tedbîrini

3591 Sordı sākî Yūsuf'a geldi hemān
Yüz urup eydür aña ey nev-cüvān

3592 Ol düşüñ ta' bîrin eydüñ dir bilem
Yine varup Şah'ā takrîrin kılam

3593 Yine Yūsuf luṭf ile eydür aña
Eydivirem ta' bîrini dir saña

3594 Yidi semüz gördi öküz şehr-i yār
Yidi yıl ucuzluk ola āşikār

3595 Ol yidi aruḳ şıḡır kızlık mişāl
Yidi yıl hüküm eydür ü bî-kîl ü kâl

3596 Ol aruḳ semüz öküzleri ki yir
Yidi yıl kızlıqla hüküm eyleye dir

[146b]

3597 Yidi yıl ucuzluk olusardur öñ
Kızlık olısar yidi yıl illā soñ

3598 Uş budur ta' bîri didi ol düşüñ
Daḡi yok on biñ eger fikri düşüñ

3599 Var yine dir Şāh’a böyle kıl beyān
Yine sākī Şāh’a geldi ol zaman

3600 Eydivirdi Şāh’a Yūsuf’uñ sözün
Şāh ayıtdı ki haq eydür ol güzīn

3601 Çün ‘ayān eyledi dir anı nedür
Var sor anuñ didi dermānı nedür

3602 Geldi sākī yine Yūsuf katına
Yüz urup ‘arz eyledi hizmetine

3603 Nedür ol derde didi dermān ayıt
Yūsuf eydür eyledür fermān işit

3604 Kızluq u ucuz aḥvālī n’ola
İlki yidi yıl dir ucuzluq ola

3605 Kızlık olaydı yidi yıl şoñra meger
Eyledür ḥükmi Şāh’a Dādıger

3606 Yidi yıl ucuzluq ola bilesiz
Her yıl iki yıl yarağın idesiz

3607 Her zaḥīreden ki ola ḥüşki nem
Koyalar bir yıllıgın anbara hem

3608 Şapıyla her arpa vü buğdayını
Ol kelesi kızlığa saklañ anı

3609 Her zaḥīre böyle kim irürse
Çürimez her nice ki tūrursa

[147a]

- 3610 Ne ki Yūsuf aña eydür bahtüvār
Geldi sākī Şāh’a ayıtdı haber
- 3611 Şāh işidüp vālih olur ol sözün
‘Āşık olur görmedin Yūsuf yüzün
- 3612 Sākīyā şorar ki nice erdür ol
Görmedüm ben ancılayın fikri bol
- 3613 N’oldı ‘aceb anı zindān itdiler
Ol begāneyi perişān itdiler
- 3614 Görmedin cānum anı hayrānı olur
Vaşfın eydivir baña ne cān olur

Şi‘r-i Goften Sākī Vaşf-ı Yūsuf Ez-Ḥazret-i Reyyān

(Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün)

Sākī eydür ne diyem ne cāndur ol

Ḳamu hūblar üstüne sulṭāndur ol

Yüzi nūrından münevverdür cihān

Sanasın ki bir meh-i tābāndur ol

Yā ferişte gökden inmişdür yire

Yāhud uçmağdan gelür Rıdvān ’dur ol

Bir sözi biñ dertlüye dermān olur

Hiç gümān yok Tengri’den ihsāndur ol

Boynı anuñ şanasın simdendür ḫat

Ağız la‘l ü lebleri mercāndur ol

‘İbrî oğlıdur ‘alîm-ı hûb-cemâl
‘Aklı kāmildür henüz oğlandur ol

[147b]

- 3615 Gün hacîl olur anuñ görse yüzün
Yidi yıldur çeker zindân güzîn
- 3616 Ol ‘Azîz-i Mısr’ı kûlıdur meger
Şâh’a bildürdüm saña dir uş haber
- 3617 Pâdişâh eydür ‘aceb anı ‘Azîz
Nişe koydı zindâna idüp ‘âciz
- 3618 Sâķi eydür ben aña şordum ey Şâh
Kim neden oldı saña işbu günâh
- 3619 Kim seni zindânda kıldı böyle zâr
Ol baña ayıtdı ki ey nāmūdâr
- 3620 Ben günâh itdim ki bî-cürmi haķîr
Kim bu zindâna kodı oldum esîr
- 3621 Hem daķi bu sözi didi ey ulu
Ben didi kûl degülem ol baķtlu
- 3622 Beni ol ķardaşlarum dir şattılar
Bir hased ile yabana atdılar
- 3623 Kışşasını evvel ü âķîr tamâm
Sâķiye dimişdi Yûsuf nîk-nâm
- 3624 Şâh’a eydivirdi cümle ańladı
Şâh-ı Reyyan bir zamân ki tańladı

- 3625 Pādişāh emr eyledi ol dem aña
Var didi zindāncı getür baña
- 3626 Vaşfu hāli aña daği şoralum
N'itesi eydür hikāyet görelüm
- 3627 Vardı getürdi anı çün Şāh görür
Zindivāndan ol hāli Reyyān şorar

[148a]

- 3628 Ol ne yigiddür suçı dir bāri ne
Nice işlödür anuñ gerdārı ne
- 3629 Zindivān eydür aña ey ser-firāz
Dā 'imā gerdārı ol şahsuñ namāz
- 3630 Tesbīh tehlīl durur dā 'im sözi
İrte gice uyķuya varmaz gözi
- 3631 Dā 'ima dervīşleriyle başı hoş
Zaḫmeti kılmış durur cānına nūş
- 3632 Her yañadan ki getürürler ta'ām
Virür ol zindāndağilere tamām
- 3633 Kendü aç geçer müdām ol nev-cüvān
İşi güci budur ey Şāh-ı cihān
- 3634 Pādişāh eydür aña ey baḫtīvār
Ol yigitden ki sen idersiñ haber
- 3635 Anuñ ol diriligine oldur delīl
Ol ola peygāmber oğlu pāk-ı dīl

3636 Reyyān aña kim ider dir raġbeti
Kim kılur her dem virür bir ni‘ meti

3637 Zindivān eydür aña ey pādişāh
Ol ‘Azīz’üñ ‘avratından gāh gāh

3638 Yıyesi gelür görürem didi ol
Alup ol server anı kılmaz kabül

3639 Hem gelür daġı beş ‘avratdan ta‘ām
Hiç kabül itmez birisin nīk-nām

3640 Anı zindāna ‘Azīz urmış durur
Bilmezem anuñ nesin görmış durur

[148b]

3641 Okuyup didi ‘Azīz’i bir görüñ
Vař u ħālın eydivire bir řoruñ

3642 Ol ‘Azīz-i Mış’a varup aldılar
řāh-ı Reyyān’uñ şatına geldiler

3643 řāh-ı Reyyān ol ‘Azīz’i çün görer
Yūsuf’uñ aġvālını andan řorar

3644 Ol ‘Azīz eydür aña ey kāmūrān
şulum olur dir benüm ol nev-cüvān

3645 Çün anuñ mehrine göñül şalmışam
Ol Mālik İbn-i Doġar’dan almışam

3646 Göñlüm kıldı anuñ mehri cünün
Genc-i ‘ālem virüben aldum şatun

3647 Anı kendüzüme idindüm oğul
İllā soñra baña hāyin oldı ol

3648 Kıyamadum ki alam andan cānı
İledüben hābse bırağdum anı

3649 Bilmezem ki şuçı var mı yokdur
Yatur ol zindān içinde çok durur

3650 Yidi yıldur ki yatır zindānda
İllā mihri toptoludur cānda

3651 Şuçı var mı yok mı bilmezem anuñ
Ne buyursañ emri dir sen sulţānuñ

3652 Pādişāh eydür aña bir dād kıl
Gel benüm içün anı āzād kıl

3653 Ne dirseñ virürem altun u māl
Göñlüñ içinden aña kine şal

[149a]

3654 Nice zindānda yata yazuğdur ol
Luţf kılup sözümüz eyle kabül

3655 Ol ‘Azīz eydür ki saña ben kulam
Her çi kemterdür aradan ben olam

3656 Bu dilegi pādişāhuñ çok mudur
Kulunuñ kuluna hükmi yok mudur

3657 Ol sözinden pādişāhı şād ider
Yūsuf’ı önünde āzād ider

- 3658 Pādişāh eydür varuñ zindāndan
Yūsuf'ı baña getürüñ andan
- 3659 Ne cemāli gündür anı görelüm
Aña dañi vaşf-ı hālın şoralum
- 3660 At u ton iletüñ bile aluñ didi
Bunda benüm katuma gelüñ didi
- 3661 At u ton alup yola çün girdiler
Anda Yūsuf'ıñ katına irdiler
- 3662 Söylediler aña ki ey yüzi mäh
Seni hocañdan diledi pādişāh
- 3663 Seni Şāh katında āzād eyledi
Kaygunı alup seni şād eyledi
- 3664 İletelüm göre Şehinşāh yüzüñi
Yüze yüz ister işide sözüñi
- 3665 Yūsuf eydür habs içinden gitmeyem
Toğrulugum tā ki zāhir itmeyem
- 3666 Ne sebebden görmüşem āh u nefir
Yidi yıldur habs içinde ben esir
- [149b]
- 3667 Varuñ eydüñ ki bile dir şehr-i yār
Şora aḥvālimi bile āşikār
- 3668 Ol ḥatunlar ki yüzümi gördiler
Ellerine her biri zaḥm urdılar

- 3669 Oꞑuyup Şāh anları cümle göre
Benüm aḥvālūmi anlardan şora
- 3670 N’oldı bunlar cümle taḳrīrin kıla
Egriden toḡrı tā kim Şāh bile
- 3671 Geldiler Şāh’a ayıtdılar maḳāl
Gerçek eydür didi ol şāḥib-cemāl
- 3672 Ol ki beş ḥatunlar idi buldılar
Cem‘ idüp anları ḥāzır kıldılar
- 3673 Anlaru vü Zeliḥā’yı aldılar
Şāh-ı Reyyān’uñ ḳatına geldiler
- 3674 Şāh bunlardan Yūsuf aḥvālını
Şordı toḡru eydünüz dir ḥālını
- 3675 Eylediler ey Şāh-ı mu‘ teber
Yoḳ durur suḳı Yūsuf’uñ bil ḥaber
- 3676 Gördüğümüz muşavver cāndı
Yaḥūd uçmaḳdan gelür Rıdvān’dı
- 3677 Çün anuñ bir kez cemālın görmüşüz
Vālīh olup kendümüzden ṭurmuşuz
- 3678 Bilmedük ki daḥi neye uğraduḳ
Bıçaḡ ile ellerümüz toḡraduḳ
- 3679 Biz turuncı keserüz şanduk hemān
Gördük elümüzden olmuş ḳan revān

[150a]

- 3680 Ol bıçaķ zaķmı acısın tuymaduķ
Yüzünü görmeden anuñ tuymaduķ
- 3681 Ancılayın âdemî olmaķ muḥāl
Bir ferîştedür didüñ ol ḥüb-cemāl
- 3682 Başladı bunlar anuñ şerḥin kıla
Ne ḥikāyet olduĝın Reyyān bile
- 3683 İşidüp anı Zelîḥā şaldı baş
Āh kılup gözlerinden aķdı yaş
- 3684 ‘Āşık olmuşdı Yūsuf’a cān ile
Geldi Şāh öñine ol efgān ile
- 3685 Bir yaña ķodı namūsı şaldı ‘ār
Çaĝuru eydür Şāh’a āşüfte-var
- 3686 Tonuķ ol vaķtin dir iķrār eyleye
Tā ki ḥaşım işini inkār eyleye
- 3687 Üşde ben iķrār iderem sözümi
Sen ne ayruĝa şorarsın özümi
- 3688 Benden irdi ne kim aña oldu ḥāl
‘Āşıkdum baķmadı ol ḥüb-cemāl
- 3689 Ben anuñ düşde cemālın görmişem
Ata ana mülk terkin urmuşam
- 3690 Yañlışın geldüm ‘Azîz’e bil ḥaber
Anı diyü eyledüm çünki nażar

3691 Düşde gördüğüm degül çün gördüm ol
Anuñçün virmedüm aña gönül

3692 ‘Āşıkam Yūsuf’uñ öñden kādīm
‘İşkı odına yakılmışam ‘azīm

[150b]

3693 Anca ‘ışkı odına yakdum ciger
Tā ki hüsne anuñ kıldum nazar

3694 Bu firāka ya vişāl andan bulam
Yā yolında ‘ışkı derd ile ölem

3695 Nice bir olam vişalinden ba‘īd
Cān virem ‘ışkına vü olam şehīd

3696 Eyle didi nevḥā vü sāz eyledi
İşbu şi‘r ile ser-ağāz eyledi

Şi‘r-i Goften Zeliḥā Ez-Hasret Ḥod-bāre Bār Şāh-ı Reyyān

(Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün)

Gövdemüñ içindedir cān ol durur

Gönülün tahtında sulṭān ol durur

Yüz olursa eger cismümde cān

Vaşlınuñ yolına kurbān ol durur

Düşde görmüşem yüzün ol serverün

Toğru sözlerüme bürhān ol durur

‘Āşık olan namūsı nedür ‘ār

Rüsvāy ola pes erkān ol durur

‘İşkına çün yanaram pervâne-var
Eyledüğüm zâr u efğân ol durur

Kim anuñla murâda ire semer
Bu benüm derdüme dermân oldurur

Üşde hâlüm uş budur ki söyledüm
Şâh önünde böyle taqrîr eyledüm

[151a]

3697 Her ne kim iderseñüz baña kılunñ
‘İşkına anuñ giriftârem bilünñ

3698 Çün kılur hâlin Zeliḥâ aşikâr
Zârı kılup ağladılar her ki var

3699 Añladılar hâlini ulu kiçi
Her birisinünñ aña yandı içi

3700 Cümlesi yanıña kaldılar aña
‘İşkına derdine kaldılar taña

3701 Çün Zeliḥâ söyledi vaşfin tamâm
Añladılar her birisi ḥaş u ‘âm

3702 ‘Azîz-i Mısr işitdi oldı zâr
Vâlih gitdi cânından bî-ḳarâr

3703 Bu egüldi ki Yūsuf’a ol zamân
Eydivirdi nice ki oldı beyân

3704 Yūsuf eydür ben bu nîkim eyledüm
Biline uşbu nîkim eyledüm

3705 Anuñ çün kılmadum dir nāmūdār
Kim ‘Aziz katında ola āşikār

3706 Ol sebebden ki hacil ola emir
İllā anuñçün diledüm anı dir

3707 Bileler aña hiyānet itmedüm
Nefse uyup egri yola gitmedüm

3708 Bile bî-‘aybduğum tā ol güzīn
Çünki Yūsuf eyle söyledi sözün

3709 Geldi Cebrā’ıl didi eyle haber
Sen seni görme didi ey bahtüvār

[151b]

3710 Faḥrine dir kılırsın sen saña
Gitdi Cebrā’ıl anı iledüp aña

3711 Bildi Yūsuf irdi Allah’dan ‘itāb
Dökdi gözlerinden ol seyl-āb u āb

Nükte Goften Ez-İn Cānib

3712 İşid imdi bunda bir nükte mişāl
Eydüvireyüm n’ite oldı maḳāl

3713 Ol zamānda ki Zelīḥā-yı nigār
‘Işk-ı şehvetiyle itdi āşikār

3714 Yūsuf’a şaldı suçı kendünün
Tā selāmet kırtula cānı anuñ

3715 Çünki dostluğı ḥaḳīḳat oldı bil

Dostuñ ‘aybını alup be-cān u dil

3716 Kendüzine kıldı o dilber kabūl
Cümle ben itdüm didi kılmadı ol

3717 Hergiz andan dir hıyānet gelmedi
İşi iden bendim ol kılmadı

3718 Böyle eydür o Hüdāvend-i cihān
Bir mūhīd kıl ki ola dir baña cān

3719 Ol haqīkī dost ola andan gelür
Sevdügüñüñ suçunı cürmin alur

3720 Kendüye kılu aşāfet ol güzīn
Anı bī-‘ayb görür suçlu özin

3721 Şöyle eydürler rivāyetde haber
Kim kıyāmetde Hüdā-yı Dādger

3722 Tura bir mü’min ayağın ol zamān
İde Haq anuñ günāhını ‘ayān

[152a]

3723 Çünkü mü’min ol günāhını göre
Nevmīd olup hazretine yüz ura

3724 Eyde ey ‘ālem yaradan pādīshāh
Beni şal tamuya diye rû-siyāh

3725 Tamuluğım beni yandur ol oda
Hazretüñde çünkü düşmişem oda

- 3726 Hâk Te‘âlâ ide ki kôrķma aña
Nevmîd olam diyü kâlma kıl taña
- 3727 Şanma ki ol cürmi ki senden durur
‘Âciz olup tırma ki benden durur
- 3728 Saña ben kılmışdum anı kazâ
İdüp ol cürmi vireyidüñ rızâ
- 3729 Var diye uçmağuma Rıdvân’ı gör
Kaşr u bağ u hür u ğilmânı gör
- 3730 Halk içinde çün Zeliḥâ sözini
Söyledi suçlı diyüp kendüzini
- 3731 Hâşıl oldu o ‘Azîz’e şer ü ğam
Ol Zeliḥâ’ya talaķın virdi hem
- 3732 Var didi hükmümden aña virdi yol
Kande dilerseñ didi var anda ol
- 3733 Çıkdı vü gitdi Zeliḥâ bir yaña
Vâlih olup ağlayu derdin aña
- 3734 On sekiz yıl ağladı ol zâr u zâr
Olmuşdı ırte gice bî-karâr
- 3735 Neylesün bî-çâre olmuşdı ḥatun
Virdi māl u genc u ‘ışķ aldı şatun

[152b]

- 3736 ‘İşk odı irüp anı kılmışdı ḥall
İllâ ḥüsne cehd idüp irmezdi el

3737 Her ki Yūsuf’ dan aña virse haber
Ol aña virür idi çok sım ü zer

3738 On sekiz yıl eyledi zār u nefir
Gitdi hüsni gözsüz oldu ol faķir

Nükte- Goften Sāyil Zelīhā

3739 Yine bir nükte sözi geldi dile
Ehl-i diller idelüm tā kim bile

3740 Her kimesne ki kıla da‘ vī-yi dost
Ol haķikī dost ki olmaya süst

3741 Dost dostı görmege her barāha
Nāz ide vü dileye andan behā

3742 Göstere ma‘ şuķ aña tā kim didār
İster andan ide bir nesne işār

3743 Gör aķir Ya‘ ķub’ı ‘ālemler bilür
Yūsuf ile da‘ vī-yi dostlık kıılır

3744 ‘Ayb olur çün görmek eyledi taleb
İstedi andan behā ol ferd ü Rab

3745 Dostı görmek dilerseñ āşikār
Vire behā didi aña Perverdigār

3746 Görmegi aldı gözünden Dādıger
Kılmaya Yūsuf’ dan artuğa nażar

3747 Şöyle kim yine Zelīhā ol şāfi
Dost kıldı kendüzine Yūsuf’ı

[153a]

- 3748 Bir uğurdan et ü ten endām ile
Kim irişüp dād bula kām ile
- 3749 Didiler ki vir behā bāhtüvār
Her çi vardur et ü tenden ser-be-ser
- 3750 Seni fedā kıldı aña ol dilistān
Kim Yūsuf aña ola cān u cihān
- 3751 İşbu nükteden işāret ol durur
Mü'mīne ulu beşāret ol durur
- 3752 Hax Te'ālā eydür ey bilü bilen
Benümle da'vi-yi dosluq kılan
- 3753 Ola mı dirsın görem didāruñı
İşidem bī-tercümān esrāruñı
- 3754 Vir behāsını anuñ dir gör beni
Hizmetümi kıl fidā eyle seni
- 3755 Vir Mālik elüme tā cānuñ kıлма қāl
Müstahıqlara degür hem rüz u māl
- 3756 Bir uğurdan göñlüñ ısmarla baña
Çünkü bunlardan olasın bir yaña
- 3757 Qatıma gel ki cemālüm göresin
Cānuna luṭf u kemālüm göresin
- 3758 Hem bulasın ebedi dirlik tamām
Ol beqā mülkinde tutasın maqām

3759 İmdi biz geldük Yūsuf aḥvāline
Şāh-ı Reyyān bildi anuñ ḥāline

3760 Yūsuf'a taḥsīn okıdı ol güzīn
Nefsine ḥarac eylemedi kendüzin

[153b]

3761 Virü bir tāk u libāce hem yüz er
Getürüñ dir Yūsuf'ı ol mu' teber

3762 At u ṭon alup giderler bile hem
Aldılar ṭabl u nekḳḳāre vü 'ālem

3763 Güle vü oynayu yola girdiler
Geldiler Yūsuf ḳatına irdiler

3764 Urdılar yüz ileyinde ol zamān
Didiler aḥsendu ey cān u cihān

3765 Ṭur seni okur didiler şehir-i yār
Tā göre görklü cemālüñ aşikār

3766 Geydi ol tāk u libāce şaldı Şāh
Hem ḳuşanur ḳor ḳuşağı dīn-penāh

3767 Ṭaşra çıḳup ata bindi nev-cüvān
İletdiler ḥammāmnda yudılar hemān

3768 Vālih olurdı gören 'aḳlı cāmı
Aldılar Şāh'a getürdiler anı

3769 Çün cemālini anuñ Reyyān görür
Yüzine olur anuñ ḥayrān görür

3770 Ulu kiçi kıldılar aña naẓar
‘Aqlı vālih eylediler ser-be-ser

3771 Şāh-ı Reyyān’a selām eyler emīn
Qoşurup al du‘ ā vü kıldı hemīn

3772 ‘İbrice kıldı du‘ ā ol dīn-penāh
Bilmedi fehmi idüp ol pādişāh

3773 Otuz iki dil bilürdi şehir-i yār
Bilmedi ‘İbrī dilin oldı zār

[154a]

3774 Şāh-ı Reyyān kıldı Yūsuf’dan su’āl
Ol ne dildür söyledün hūb-cemāl

3775 Yūsuf aña eydür ey Şāh-ı cihān
Ol nebiler dilidür aña ‘ayān

3776 Atamız dedelerümüz hep bilür
Allah’uñ peygāmberi da‘vet kıılır

3777 Pādişāh aña ayıtdı ki oğul
Gönlünü şimden girü dutma melül

3778 Çün benüm geldün qatuma bu zamān
Hiç ki senden yig qatumda nev-cüvān

3779 ‘İzzet ile kimse ulu olmaya
Ol ululuğı kimse bulmaya

3780 Çün ulular işidürler anı hep
Vālih olup aña kıldılar ‘aceb

3781 Şāh buyurđı kırdılar bir tahtı hem
Yūsuf anda oturur ol pūr-kerem

3782 Şanasın kim oldı bedrū münīr⁵¹
Saçu saçdılar aña emīr ü vezīr

3783 Emr kıldı Şāh-ı Reyyān nīk-nām
Geldi hon döküldiler evvel ta‘ām

3784 Didiler geldi sāķī aldı kadeh
Oldılar ulu kiçi cümle feraḥ

3785 Ulu kiçi her biri kıldı tarab
Ancılayın itdiler ‘işret ‘aceb

3786 Kimse vaşfin itmez idi aşikār
Yūsuf’a döndi ayıtdı şehir-i yār

[154b]

3787 Biñ bunuñ gibi didi tāk ile taht
Saña dir olsun fidā olsun ey nīk-nām

3788 Ne dilerseñ dile benden nev-cüvān
Her ne manşub dirseñ virdüm hemān

3789 Yūsuf eydür manşubı ben n’eylerem
Şāh tapusunda kan‘āt eylerem

3790 Şāh ayıtdı sen beg olgıl ben vezīr
Ben gulām olmaḫ dilerem saña dir

---

⁵¹ “bedr-i münīr” şeklinde olmalıdır.

3791 Didi begler begi seni ideyüm
Ol ‘Azîz didi ki ben n’ideyüm

3792 Ne dilersin didi ayıtgil baña
Tâc u tahtımı vireyüm dir saña

3793 Yūsuf eydür ger diler in‘âm kıla
Pādişāh özine beni kûl bile

3794 Beni bir nesneye eylesün emîn
Halk üzere kedhüdâ olam hemîn

3795 Şāh ayıtdı virdüm ey cān u cihān
Kethüdālîk senüñ olsun dir hemin

Nükte-i Goften Ez- İn-Sebeb

3796 Yine bir nükte bu sözden söyledük
Ki kulağ ur gör ne yüzden söyledük

3797 Ol zamān ki Şāh-ı Reyvān boyladı
Yūsuf’a lutf ile döndi söyledi

3798 Kim ‘Azîz’i ideyüm Mısr’uñ seni
Ulu görsün maḥluḳı ‘asruñ seni

[155a]

3799 Sen sipāhsilārı olğıl dir erüñ
Şağışı elüñde olsun leşkerüñ

3800 Yūsuf anı kılmadı Şāh’dan kabûl
Ne kılayum dir ‘Azîz’üñdür çün ol

3801 Anı kılmadı kabûl ol nāmüdār

Böyle buyurur ğanī Perverdigār

3802 Kim k̄ulum maḥlūk durur dir bir za‘īf
‘Āciz ü bī-çāre vü ‘aqlı be-ḥīf

3803 Bir daḥi maḥlūk ḥaḫḫını ol bilür
Bekler anı ‘izzet ü ḥürmet kıılır

3804 Kendüler ki anuñ ortasında var
Ol daḥi kendü gibi k̄ul aşıkār

3805 Sen ki k̄ulsın dir baña Allāh’a yakın
Ma‘rifetüñ toĝru bilürsin Haḫḫ’ın

3806 Çün bilürsin ehl-i imān olduĝuñ
Ma‘rifet nūrını benden bulduĝuñ

3807 Ben begim ki bekleyem dir Ḥaḫ seni
Ḥizmet idebildüĝüñ çün beni

3808 Çünkü vardur ma‘rifet sende şavāb
Ḥürmet idüp kılmayam saña ‘azāb

3809 Geldüñ imdi Yūsuf’a çün ḫadr urur
Şāh-ı Reyḡān anı çünkü ḥoş görür

3810 Çün sa‘ādet irmişdi baḫtına
Geçdi ol dem ketḥüdālık taḫtına

3811 Eyle kıldı ‘adl u dād ol nāmūdār
Cümle ḥoşnūd oldu andan il ü şehir

[155b]

- 3812 Hep du‘ā kıldılar aña hāş u ‘ām
Pādişāh işidüp oldı şād u kām
- 3813 Çünki Yūsuf memleket tahtın bulur
Ol ucuzluklar ki yidi yıl olur
- 3814 Sordı Yūsuf hükmin il ü şehir tamām
Halka ekin ekdürdi her maķām
- 3815 Ancılayın virdi Allāh rahmeti
Bir eken on getürürdi ni‘ meti
- 3816 Tā kim ekeler idi hāşıl ki gelür
Anbār eyler yarusın Yūsuf alır
- 3817 Kimisin şapıyla ol buğday olur
Dökdi kimin eyledi anbar tolar
- 3818 Yidi yıl ucuzluk oldı ser-be-ser
Toldurur anbarları Yūsuf meger
- 3819 Ol kadar dirvi [?] vü anbar eyledi
Her zaķireden ki ol var eyledi
- 3820 Aña hırgız kimse ‘aķlı irmedi
Şağış eyleyüp hisābın bilmedi
- 3821 Üç yılı olur ucuzluğuñ meger
Dünyādan gitdi ‘Aziz ol mu‘teber
- 3822 Kıl qaravaş mālı mülki her çi var
Yūsuf’a bağışladı ol şehir-i yār

3823 Anı anuñ varlığıyla toyladı
Sen ‘Azîz-i Mısr ol diyüp söyledi

3824 Ancılayın Şāh’a ol maḥbūb olur
Göñlünüñ içinde ol maṭlūb olur

[156a]

3825 Eylemese Yūsuf bir kez naẓar
Gider idi Şāh kendüden meger

3826 Şāh severdi kendüyi eyledür aña
Cān u canānsın dirdi sen baña

3827 Ben ƙocaldum dir idi ey māh-rū
Salṭanat olsun senüñ şimden girü

3828 Devletüñde ben daḥi olunca tamām
Hoş geçürem vaḫtümü ey nīk-nām

3829 Memleket aña ısmarlar pādişāh
Anuñ elinde olur milk ü sipāh

3830 Salṭanatdan bulduğunca devleti
Şah’a daḥi artuḫ eyler ḫizmeti

3831 İder idi Şāh aña mehrin ziyād
Anuñla göñli bulmışdı murād

3832 Geçdi bu ḫāl üstine çün rūzigār
Yūsuf’uñ ḫükminde idi il ü şehir

Rivāyet Diğer Güyide Müfessirān Der-İn-Bāb

3833 İşit imdi bir rivāyet mu‘teber

Kim bu kıışada dimişlerdür haber

3834 Yūsuf itmişdi ucuzlık yidi yıl
Halk arasında tamāmı yidi yıl

3835 Yidi yıldan şöıra kızlık ola hem
Ol sebebden kayğu bula halkı hem

3836 Şāh-ı Reyyān eline ol çün girür
Yūsuf'a ol ketḥüdālīk ki virür

[156b]

3837 Yidi yıl ucuzlığa bünyād ider
Gör ki Yūsuf nice 'adl u dād ider

3838 Ol derūnı Tañrı 'ışkıyla tolu
Bir buçuk yılda yapar bir şehir ulu

3839 Var idi on beş mīl uzunı anuñ tamām
İni on mīldi anuñ ve's-selām

3840 Yapdı ev yigirmi dört biñ nīk- ḥu
Dürlü ni' met toldurur anda kamu

3841 Toldı ni' met şığmadı anda meger
Bir daḥi şehir yapdurur ol pür-hüner

3842 Altı mīl uzunı dört mīl ini hem
Koydı kalan ni' meti aña muḥterem

3843 Çün ikinci yıl olur aşmarladı
Dirdi ol kavmi Yūsuf ısmarladı

- 3844 Kim bu yıl ekin ekince gezdiñüz
Eydivireyüm didi qaydın yiñüz
- 3845 Yūsuf’uñ Tañrısı çün Perverdigār
Ekerüz dikevüz bunı her ne ki var
- 3846 Yūsuf eyle emr kıldı bildiler
Varup ol hālk ancılayın qıldılar
- 3847 Ol qadar bitdi vü ni‘ met buldılar
Kim getürmeklige ‘āciz oldılar
- 3848 Kim qoyası yir bulunmadı hoca
Yūsuf istedür bula bir yir yüce
- 3849 Kim gele gönline hoş anı göre
Ol arada ine bir bünyā ura
- [157a]
- 3850 Bir yüce yir var didiler bir yaña
İllā ki su didiler çıkmaz aña
- 3851 Ki ırağ u hem yücedür ol mekān
Su gerek balçığ ola anda hemān
- 3852 Yūsuf ayıtdı yapucılar dirüñ
Varuben qazuñ asasin ol yirüñ
- 3853 Ol tamām olunca ğazā idüñ irem
Anda balçığ ola size şu virem
- 3854 Çün Yūsuf eyle buyurdı gitdiler
Vardılar qazmağa bünyād itdiler

- 3855 Çün tamām oldı qazarlar ol yiri
Yine geldiler Yūsuf'a her biri
- 3856 Didiler bünyādı oldı ol yirüñ
Yapmağa anı didiler şu virüñ
- 3857 Tırdı Yūsuf işidüp ol ser-firāz
İki rek' at hem kıılur ol dem namāz
- 3858 Yüzüni urdı yire ol dīn-penāh
Hācetümi dir revā kııl yā İlāh
- 3859 Şu dilerem senden eylerem taleb
Kudretüñden virgil ey Qadīr Çalab
- 3860 Bu dilek eyler çün ol nesl-i Halīl
Geldi Hāzretinden hemān dem Cebrā'ıl
- 3861 Haq Te'ālā dir selām eyler saña
Ger dilerse didi şu virem aña
- 3862 Çıkarup yüzüñi dir yire qo
Haq didi kim anda virem size şu
- [157b]
- 3863 Allah'ıñ buyruğını Yūsuf bilür
Yüz urur yine yire şükr kıılur
- 3864 Yüzüñi qor yire ol nev-cüvān
Şu delügünden anuñ oldı revān
- 3865 Ol kadar şu çıqdı meger ol maqām
Ol 'imāret yapılup olur tamām

- 3866 Halk çün ol mu‘ cizâtı gördiler
Yūsuf öñünde varı yüz urdılar
- 3867 Küfür terkini gönülden sürdiler
Cümle öñünde imāna geldiler
- 3868 Dört kapu düzdürdi ol şehre tamām
Hem çü bekçiler qodı her bir maqām
- 3869 Ğala ki her yıl gelür andan gire
Göre anlar hem hisābını vire
- 3870 Dört fersenk ol şehirden hem ırak
Yūsuf anda yapdurur bir yüce taq
- 3871 Yapulur bir köşki çün ma‘ mür olur
Her kimesne Mısr’a kim gider gelür
- 3872 Ol araya gelür uqrara kārīvān
Dutar anı bekçileri her zamān
- 3873 Tā ki Yūsuf’uñ nişānı irmeye
Bunlar ol qavme ki destür virmeye
- 3874 Yūsuf eydür yā Mālik Reyyān aña
Köşk yapayum buyurursañ dir baña
- 3875 Pādişāh eydür aña fermān senüñ
Mālum rūzum ḡānumānum senüñ
- [158a]
- 3876 Her ne kim sen dilerseñ qıl didi
Varlıgum cümle senüñdür bil didi

- 3877 Eyle didüğini Şāh Yūsuf görür
Bir yüce köşk anda ol bünyād urur
- 3878 Dört direk üzre mermerden hoca
Yapdurur ol köşki Yūsuf ki yüce
- 3879 Her direk uzunı yüz arşun tamām
Şöyle kılmışdı anı nīk-nām
- 3880 Bir muraşsa‘ kapı bağlatdı aña
Kim görenler ser-be-ser qalur taña
- 3881 Bekçiler qodı kimesne ırmeye
Gelüp ol köşk içine girmeye
- 3882 Beklenür görücek anı cān-ı şāh
Taḥsīn ider Yūsuf’a Reyyān-ı Şāh
- 3883 Çünkü ni‘ met ḥāşıl oldu geldi çok
Hiçe ḥaddü vü kıyāşı aña yok
- 3884 Yūsuf’a Reyyān ayıtdı yā emīr
Geldi kızlıq dünyāyı çün dutdı dir
- 3885 Qarnum açup bī-qarār oldum hem
Yūsuf ayıtdı beli ey muḥterem
- 3886 Qorqusından illā açasın anuñ
Bir iki kez yimek ile dir senuñ
- 3887 Toymaya qarnuñ didi ey pādīşāh
Şāh melūl oldu işidüp itdi āh

3888 Çün ucuzlık irdi yidinci yıla
Buyruḡ oldu Tengri'den Cebrā'îl'e

[158b]

3889 Kim yire ir kıḷ münādî her maḳām
Duta 'ālem mülkini kızlık tamām

3890 Çünki Cebrā'îl Haḳḳuñ emrin bilür
Pes münādî 'ālem içinde kıḷur

3891 Uyḳudan Şāh ol gice ki göz açar
Āh kıḷur eyle kim ḳarnı açar

3892 Çünki açardun yarusından gözin
Ḳarnı şöyle aç gördi kendüzin

3893 Şanasın 'aḳlını birbād eyledi
Ḳarnum açdı diyü feryād eyledi

3894 Emr kıldı Şāh-ı Reyḡān virdi ḳul
Ḥon-silāra çün ṭa'ām getürür ol

3895 Her niçe ki yidi ḳarnı ṭoymadı
Ḳarnum açdur dimeğini ḳomadı

3896 Şāh sarāyında ne deñlü ḥaḷḳ ki var
Her birisi kıldılar feryād u zār

3897 Ḳarnumuz açdı didiler ser-be-ser
Ḳul ḳaravaşlar ne kim 'avrat u er

3898 Nice ki virdiler anlara ṭa'ām
Ṭoymadı ḳarnı birinüñ ve's-selām

3899 Eydivirdiler Şāh oldu bī-ķarār
Varuñ oķuñ Yūsuf'ı dir şehir-i yār

3900 Tañrısı Hāķ durur anun dir 'ayān
Sözleri rast oldu anuñ bī-gümān

3901 İşbu açlık ki bu dūn oldu baña
Yine ol eyler didi dermān aña

[159a]

3902 Yūsuf'a varup didiler bildi ol
Tırdı Şāh ķatına geldi tıtdı yol

3903 Sağ u sol evler gelürken nev-cüvān
Karnumuz aç diyü işidür figān

3904 Çünkü ķatına girdi ol emīn
Didi Şāh'a geldi ol kızlık hemīn

3905 Kārın açduķını Şāh'ıñ aña dir
Yūsuf ol dem dimedü mi saña dir

3906 Acıķup sen daķı feryād idesin
Yiyesi gerek diyü dād idesin

3907 Şāh ayıtdı aña var olsun cānuñ
Yine sen kıldıydı dermānın anuñ

3908 Kārnum açlığı taķazā itmeye
Zār u feryāda benden bitmeye

3909 Yūsuf elin ķarnına Şāh'ıñ sürer
Oķuyup bir nesne üstine urar

- 3910 Açlığı zahmeti gider Şāh'dan
Sākin oluben gider ol āhdan
- 3911 Pādişāh eydür Yūsuf'a nev-cüvān
İrdi kızlık dir fülān sa' at hemān
- 3912 Sen n'ite bildüñ anı dir āşikār
Yūsuf ayıtdı bugün anı şehr-i yār
- 3913 Yır yüzinden aldı çün ucuzlığı
Ol ferişte ki getürdi kızlığı
- 3914 Ol baña gelüp getürdi dir haber
Geldi kızlık irdi dir kıln hāzer
- [159b]
- 3915 Şāh işidüp ol sözi çünki bilür
Yūsuf ahvāline ol tahsīn kılur
- 3916 Şāh-ı Reyyān aña eydür ey şebāb
Ola mı kızlıkdan ol dedbīr 'azāb
- 3917 Kim cihān mülkinde ola āşikār
Yūsuf eydür olmaya ey şehr-i yār
- 3918 Şāh-ı Reyyān eydür ol yüzi güle
Hāl-i halkuñ ve benüm hālüm n'ola
- 3919 Yūsuf eydür yolca gelürken yudun
Çıkar idi didi her bir evden ün
- 3920 Her ev içinden hālāyıklar ki var
Karnumuz açdı diyü olmuşdı zār

- 3921 Şāh perīşān olur işidüp sözün
Yūsuf'a ayıtdı ki ey ber-güzīn
- 3922 Şükr dir ki sen benümle bilesin
İşbu hālīn tedbīrini kılasın
- 3923 Bilmezem n'itmek gerekdür bu işe
Ġarķ olmuşdur cānum bu teşvīşe
- 3924 Yine sen eyle bu işiñ tedbīrin
Her ne dürlüden iderseñ kıl berin
- 3925 Geldi kızlıķ 'alemi tıtdı tamām
Gör ki ne kıılur Yūsuf ol nīk-nām
- 3926 Diledi ol hālķa çāre eyleye
Ol işe ya' nī müdāra eyleye
- 3927 Yazdı Yūsuf her birinüñ ismini
Virdi hālince bulara kısmını

[160a]

- 3928 Ulu kiçi her biri her gün gele
Kendü hālince çāresini ala
- 3929 Şehir hālķını hesāb eyler tamām
Yazdı adın aldı tā kim hāş u 'ām
- 3930 Dört yıla virür idi belki zād
Olmayası dirliğince ad ad
- 3931 Pādişāha daħi terkīb itdi hon
Öyle vaķti olacağız gün-be-gün

- 3932 Dökülür idi şalar yirler idi
Ulu kiçi dirilüp yirler idi
- 3933 On kezin biñ batman etmek taze hem
Bişürürdi ħubbāz anı müdām
- 3934 Her gün ol ħon işbu yengiyle gelür
Şāhlara ‘ādet durur andan qalur
- 3935 Hem münādī kıldı Yūsuf bahtlu
Ekmegüz didi ekin ginci ulu
- 3936 Kim ekin ekerse bitmez didi
Yirde göyner ħāşılı bitmez didi
- 3937 Ba‘zılar Yūsuf sözün işitdiler
Ekin ekmediler eyle itdiler
- 3938 Çoklar işitmedi ekdi bitmedi
Zerrece hiç aña aşşı itmedi
- 3939 Cümle göyner ekdügi yirde qalur
Şatun almağa Yūsuf gelür
- 3940 Halk içinde her zaĥire ki alur
Ulu kiçi ki yiyüp ni‘ met bulur

[160b]

- 3941 Bir yıla degin yinüp olur tamām
Qalmadı ayruq zaĥire bir maqām
- 3942 Uluya kiçiye şa‘ib oldı bu ħāl
Pes münādī kıldı Yūsuf ħüb-cemāl

3943 İl vilāyet ve hālkı hep gelsün didi
Buğdayı Şāh'dan satun alsun didi

3944 Eyle kızlık oldu dir şāhib-beyān
Kim bilürdi hālk arasında fiğān

3945 Her yire çünki münādī itdiler
Ulu kiçi her biri işitdiler

3946 Her maķāmdan işidenler geldiler
Yūsuf'a buğday şatun aldılar

3947 Şehr kavmi her biri Yūsuf'a dir
Şatma daşradan gelene yā emīr

3948 N'ite şatmayam dir ol şāhib-cemāl
Tañrı hāzretinde olur mı helāl

3949 Anuñ çün eyledüm anbārı bol
Kim zevāde ola cümle hālk ol

Rivāyet-i Diğer Güyide Müfessirān Kışşa

3950 Bir rivāyet daħi eydürler meger
Eyle şehre çünki irişdi haber

3951 ‘Azīz-i Mısr buğday şatar dime ger
Varı ne yoğşul eger bāya şatar dime ger

3952 İlki buğday almağa gör kim gelür
Virüp aķçe Yūsuf'a buğday alır

[161a]

3953 Eydür oğlu İsmā‘īl peygāmerüñ

Kim adı aydār idi ol serverũñ

3954 Mutafā nũrı hem anda balk [?] urur
Vālîh olur anı baup kim görür

3955 Buday almaa gelür çün ol güzîn
Geldü çün apuya gördiler yüzün

3956 apucılar neye geldũñ dir aña
Buday alam didi geldüm bu yaña

3957 Didiler ki aña uruñ görelüm
Biz varup dirler ‘Azîz’e oralum

3958 Destür olursa dirler giresin
İllā sen buday altun viresin

3959 oñ gireyüm didi ne destür ola
ınmasañuz dir aña varup n’ola

3960 Anlar ol erden işitmedi sözi
ıma gelüp aydār’uñ döndi yüzü

3961 aydār anlaruñla eyledi ceng
ıldı ol apucıları tengi teng

3962 urmadılar apucılar açdılar
Ceng alātın ellerinden saçdılar

3963 Vardılar Yūsuf’a virdi ger aber
Nie ayıtdı bunlara ol gelen er

3964 Fikrini ardalarına eyledi

Yūsuf ol apucılara soyledi

- 3965 Getürüñ didi görelüm ol eri
Vardılar getürdiler ol serveri

[161b]

- 3966 Nūrı Yūsuf anuñ alnında görür
‘İzzet eyleyüp aña aru urur

- 3967 ‘Özr ile aldı yanına soyledi
Bildi kimdür anı Yūsuf oyladı

- 3968 Ol ere buğday virür ikrām ider
Yine aydār yolına girür gider

- 3969 Şoñra andan il ü şehr alkı gelür
Yūsuf’uñ atından ol buğday alur

- 3970 Rāvīler bu ışşada böyle dimiş
La‘l ü incü vü bile altun gümüş

- 3971 Virüben ikinci yıl buğday alur
Ulu kiçi yoħsul u hem bay alur

- 3972 Virdiler üçünci yıl rüz u avar
Buğday aldılar Yūsuf’dan il ü şehir

- 3973 Geçdi dördinci yıla çün irdiler
Köylerini yirlerini virdiler

- 3974 Buğday aldılar Yūsuf’dan şehr ü il
Ulu daħi geçüp irer beşinci yıla

3975 Evlerini vü sarāyların tamām
Virüben buğday alurar hūş u ‘ām

3976 Yūsuf’a Reyyān ayıtdı yā emīr
Ne ki şatuñ biş yılıñ içinde dir

3977 Benüm ola behāsı dir çün anuñ
Girü kalan didi olsun senüñ

3978 Anuñla devlet erkānını qor
Eyle olsun didi Şah’a pāk-ı nūr

[162a]

3979 Şāh-ı Mısr’uñ Yūsuf olur ol zamān
Ulu kiçi hükmi altında hemān

3980 Şöyle oldı salţanatda mu‘ teber
Hācibi var didi ki dört yüz meger

3981 Hükmi iderdi her birisi bir ile
Her bir yıla biñ kişi biner bile

3982 Şatun alınmış kulu kırk biñ ki var
Turmışdı hizmete leyl ü nehār

3983 Seyrāna beni çeker ol dīn eri
Bile binürdi anuñla her biri

3984 Geldi bir gün aña Cebrā’īl emīn
Emr ider dir saña Rabbü’l-‘ālemīn

3985 Yine yarın didi ol seyrān kıla
Dilese dir derdine dermān kıla

3986 Seyr iderken bir ere uğraya dir
Ol gerek kendüye ola dir vezîr

3987 Ger dilerse devleti dir hoş ola
Meşveret idüp sa‘ adetler bula

3988 Cebrā’îl eydür anı gider hemân
Bilüp anı Yūsuf olur şādumân

3989 Oldı yāridesi [?] çün irte süvār
Geldi katına ulu kiçi ki var

3990 Yüridiler şanduñız eyledi cūş
Şağ u şol baqar Yūsuf’uñ göñli hoş

3991 Kim uğrayam diyü eyler nazār
Karşusından nāgehān çıkdı er

[162b]

3992 Beñzi şarı eski egninde tonı
Yūsuf’a qarşu gelür dutdı yöni

3993 İrdi Yūsuf öñine ikrām ide
Ya‘ nî aña ol ‘Azîz in‘ām ide

3994 Baqmadı Yūsuf anuñ hiç yüzine
Fikr ile bu sözi dir kendüzine

3995 N’ite oliser baña bu dir vezîr
Bula mı didi ğanî bahtın faķîr

3996 Beñzi şaru gördi yalıncaķ teni
Bilmedi ki devletiyledür ğani

3997 Ol zamān içinde irdi Cebrā'ıl
Didi Yūsuf'a ki ey 'aqla delīl

3998 Kendüzüñe fikr kıılma serseri
Böyle niçün ħor görürsün ol eri

3999 Kim yalıncağdur anuñ yoğdur tonı
Tengri'den turur aña devlet ħonı

4000 Ol zamānda ki Zeliḥā ħalvete
Seni iletđi kim ireydi vaşlata

4001 İrişe kaşđ eyledi anda saña
Senün anda gözün oldı dört yaña

4002 Tañrı 'avni senünle yār idi
Bişikle anda oğlan var idi

4003 Dile gelüp saña oğlan söyledi
Ya' nī saña bu naşihat eyledi

4004 Yüri var didi kapudan yaña ol
Varduñ ol dem saña Allāh virdi yol

[163a]

4005 Hem 'Azīz öñine varduñ şoñ ucı
Ya' nī diledi saña ide güci

4006 Yine bu irişdi hem dermān saña
Virdi tanıqlığı ol oğlan saña

4007 İki ayluğ oğlanken söyledi
Seni ħışmından ol azād eyledi

- 4008 Toĝru sen olduñ Zeliḥā dir yalan
Bu ol oĝlandur didi itme gümān
- 4009 Tañrı’ dandur didi bu devlet aña
Bu gerekdür dir vezîr ola saña
- 4010 Anı didi Cebrā’îl oldu revān
Yūsuf aña vālih olur bir zamān
- 4011 Cümle begler daḥi ta‘ zîm itdiler
Aldılar ol nev-cüvānı gitdiler
- 4012 Yūsuf aña geydürür tonları ḥarîr
Virdi memleketi idindi vezîr
- 4013 Çünkü Mışır’a Yūsuf döndi tamām
Aña alqış ider idi ḥāş u ‘ām
- 4014 O niḳāb ile görür idi yüzün
Gün görüp unutmaya kendü özün
- 4015 İllā ḥalkuñ ḥālî oldu şa‘ bu-nāk[?]
Qızlık elinden kamu oldu helāk
- 4016 Açlık elinden buñaldı ḥāş u ‘ām
Haftada bir bulmaz oldu ta‘ām
- 4017 Qalmadı bunlarda ayruḳ genc ü māl
Her birinüñ göñlini aldı melāl

[163b]

Ez-İn Cānib Hıkāyet Zeliḥā Furuḥten Ḥod Pā-Yūsuf -Rā

- 4018 Ol zamān ki Mışır’a Yūsuf şāh olur

Hükmi geçer ki ‘alî dergâh olur

4019 Çün Zelîhâ işidüp bildi anı
Ki melûl oldu kayururdu cânı

4020 Yûsuf’a yavızlık itmişdi bu zel
Anuñçün korkar idi andan ol

4021 Kendüzünden gidüben lertzân olur
Bir qarî evinde ol penhân olur

4022 Şoñ ucu kızlıkdan oldu ki zebûn
Yûsuf’a kendüyi şatdurdı hatun

4023 Anı Yûsuf bilmedi ol nâmüdâr
Kim olaydı ol Zelîhâ-yı nigâr

4024 Bir gün ol Zelîhâ ki uyanmışdı be-nâm
Girdi Yûsuf katına virdi selâm

4025 Çün ‘aleykini alur eydür aña
Bir sözüm dir vardur ey ‘Azîz saña

4026 Ger ola destûr ki söyleyem haber
N’ite hâl oldu bilesin mu‘teber

4027 Yûsuf ayıtdı aña söyle sözün
Bir görelüm ki ne ider kendüzün

4028 Zelîhâ eydür ki şükr ol Tañrı’ya
Kim işinde yok durur hergiz riya

[164a]

- 4029 Kim ‘Azîz-i hür ider hür-ı ‘Azîz
Kavli eyler vü virür genci tiz
- 4030 Yine kendü şahın aña kûl ider
Her ne hikmet iderse ol ider
- 4031 Yûsuf eydür kim olursız ayıt seni
Ol ayıtdı n’ite bilmezsın beni
- 4032 Ben Zelihâ’yam didi geldüm saña
Ol senüñ Tengriñ haqqı çün baña
- 4033 Ol şuçı ki ben saña kıldum emîr
Hele benden tutmayasın anı dir
- 4034 Hem dilerem beni âzâd idesin
Suçumı ‘afv eyleyüp şâd idesin
- 4035 Viresin ki didi baña hem zâd
Luţf u in‘ âmuñ kıla dir baña bād
- 4036 Çünki Yûsuf bilür anı dād ider
Eyü söyler luţf ile azâd ider
- 4037 Ol tevâzu‘ ile gönline girür
Yûşuf aña māl u hem ni‘ met virür
- 4038 Ol gidicek dir yine gel git baña
Yine virem dir delîm ni‘ met saña
- 4039 Yüz urur aña delîm alkış ider
Ol yine evvelki yirine gider

4040 Yūsuf'ũñ derdiyle leyl ü nehār
Ṭāḳati ṭaḳ oldu anuñ bī-ḳarār

4041 Şon uci hergiz ḳarārı ḳalmadı
Gitdi cāndan intizārı ḳalmadı

[164b]

4042 Görmez oldu çünki Yūsuf yüzini
Ol Zelīḫā buyurur kendüzini

4043 Yūsuf'ũñ çıkar dururdu yolına
Seyr idicek anda ḥāzır bulına

4044 Ṭurup ol yolda olurdu intizār
Yūsuf avāzın işidicek nigār

4045 Sākin olurdu āhı o dilberũñ
Gerçi vaşlı ele girmez ol erũñ

4046 Ağlamakdan gözsüz olur ol ḥatun
‘Aşa eline alur ol gün-be-gün

4047 Yūsuf'ũñ ḳapusın gelürdi ol
İçerü girmeklüğe bulmazdı yol

4048 Her kime ki yalvarur irũñ diyü
Yūsuf'a benden ḥaber virũñ diyü

4049 Kim benüm derdüme dermān eyleye
Vire ni‘ met yine iḥsān eyleye

4050 Girüben andan dimezlerdi beyān
Yine giderdi Zelīḫā nā-tüvān

4051 Degme ayda bir Yūsuf daḥi meger
Biner idi leşker ile ser-be-ser

4052 Yürenür idi ili ucdan uca
Görür idi kimler irişmişdir güce

4053 Emr-i ma‘rūf ol güzīn ider idi
Ol dönüp yine şehre gider idi

4054 Bir gün ol seyrāna çıkdı bildiler
Ol Zeliḥā’ya ḥaber hem kıldılar

[165a]

4055 Geldi geçer didiler Yūsuf emīn
Beni iletüñ ol yola didi hemin

4056 Aldılar ol yola geldiler anı
Yaḳulardı ḥasret odına cānı

4057 Geldi Yūsuf geçer iken nāmūdār
Yūsuf eydüp çağırdı ol nigār

4058 Ol galebeden Yūsuf işitmedi
Anuñ ol derdine dermān itmedi

4059 Anuñ üstine ḳonadı nāgehān
Derdine dermān olaydı ol zaman

4060 İllā aña ḳāni‘idi bil sözi
Kim Yūsuf’uñ atı ayağı tozı

4061 Yūsuf anuñ çün işitmedi sözün
Eyledi yavlaḳ melāmet kendüzün

4062 Döndi alvetine geldi ol nigār
Dökdi gözi yaşı seyl-ābvār

4063 Dirliginde kendünün ol el yudı
Putını aldı ileyinde odı

4064 Zār ile ayıtdı ey Tañrım aña
Niçe yıldur aparam ben saña

4065 ‘Ömri yoluñda geçirdüm ne ki var
Olmadı senden baña hergiz tımār

4066 Dilerem ācetümi eyle revā
Derdüme dermān gerek bulam devā

4067 Gözlerüm nūrın dilerem viresin
‘Aqlumı benüm başuma diresin

[165b]

4068 Kim baup Yūsuf cemālını görem
Nice bir düşde ayālını görem

4069 Her nice ki söyleyüp kıldı ‘itāb
Gelmedi putdan aña hergiz cevāb

4070 aıyu yirinden ol dilber urur
Bir aş alup eline anı urur

4071 Pāre pāre oldı döküldi yire
Şöyle heybetle urmışdı zīre

4072 Nice yıllardır aparam ben saña
Aña mağrūr olmuşam senden yaña

- 4073 Bellü ne aşşı gelür ne hod ziyān
İllā olur saña tapan bed-gümān
- 4074 N'ite ki görmüşdi Yūsuf'dan gelür
Ol Zelīhā arı hoş abdest alur
- 4075 İki rek'at kıılır tırur namāz
Yüz göge dutup didi ey bī-niyāz
- 4076 Ey Yūsuf Tañrısı dir şaldum gümān
Saña dönüp uş getürdüm dir imān
- 4077 Sen getürgil didi cānumdan firāk
Yūsuf'ıñ göñline mihrimi bıraķ
- 4078 Lā-cerem azmış işi bildi şalāh
Tırdı yirinden Zelīhā çün şabāh
- 4079 Elümi alup beni didi yidüñ
Tıgrı Ken'ān yolu üstine gidüñ
- 4080 Neydi maķşūdı anuñ bildiler
Her ne kim ol didiyse kıldılar
- [166a]
- 4081 Oturur anda ki ol çıkardı yol
Bir kavim avāzını işidir ol
- 4082 Anda gelmişler idi ol gün meger
Şordı kındansız diyü dilber haber
- 4083 Ol kavm sözini işitdi andan
Didiler ki gelmişüz Ken'ān'dan

- 4084 Çün Zelîhâ'yı bular agâh ider
Ol nigârın derdiyle bir âh ider
- 4085 Düşdi ' aklı gitdi kaldılar taña
Ögi geldi şordılar ol kavm aña
- 4086 Didiler Ken'ân adın çün bildüñüz
Niçe oldı ' aklı vâlih kalduñuz
- 4087 Eydür ol ili severüm ben nigâr
Ol ilüñ dumanı daği ne ki var
- 4088 Yūsuf'ıñ ' ışkına hatun Ken'ân'ı
Sever idi nite ki kimse cānı
- 4089 Kendünüñ hālinde ol hayrân kalur
Göñli ğam-gīn gözleri giryān kalur

Ez-İn Cānib ' Ağa Kerden Şāh-ı Yūsuf-Rā Dü Sāl Hāşıl Er Zi-Ni' met

- 4090 İşid imdi Yūsuf'ıñ aḥvāli ne
Neye irişür ve kıl ü kālî ne
- 4091 Ol zamān ki Şāh-ı Reyyān buyurur
Ol Yūsuf'a böyle fermān buyurur
- 4092 Her ne kim biş yılda hāşıl oldı māl
Ol benüm olsun didi ey ḥūb-cemāl

[166b]

- 4093 İki yıl ki kızlığa kaldı qarār
Ne ki hāşıl ola didi nāmūdār
- 4094 Şāh-ı Reyyān senüñ olsun didi ol

Yüz yire urup Yūsuf ayıtdı qabūl

4095 Halk ol yıl hep bî-çāre qaldılar
Ne māl u ne hōd avāre qaldılar

4096 Gitdi elinden her birinūñ mülk ü māl
Qalmadı varlıqları şa‘ib oldı hāl

4097 Haftada bir yimez oldılar ta‘ām
Zārı qılup aqlar idi hāş u ‘ām

4098 Açlık elinden niceler virdi cān
Cümlesi bir yire geldiler hemān

4099 Didiler yavlaq buñalduq n’idelüm
Biz bu işe nice dermān idelüm

4100 Söyledi bu resmiyle çün diledi
Böyle tedbīr itdiler ‘āqilleri

4101 Kim varup Yūşūf cemālın görelüm
Hizmetine cümlemüz yüz uralum

4102 İdelüm aña mālumuz qalmadı
Açlık elinden hālümüz qalmadı

4103 İllā ki varlıqda qaldı cānumuz
Aç u ācüz ‘avrat u oqlanumuz

4104 Ehl-i beytle olalum aña qūl
Viriben ni‘met bizi ide qabūl

4105 Aña qūl olmak eyü ‘avrat u er

Açlığla kırılınca ser-be-ser

[167a]

4106 Çünkü bunlar böyle tedbîr itdiler
Cem' ile Yûsuf atına gitdiler

4107 Yüz yire urup amu pîr ü cüvân
Didiler ki pâdişâh-ı kâmurân

4108 Yüzüñi her kim görürse bir nazâr
Devlete irer cihânda mu' teber

4109 Şükr eyler gün yüzüñü görse gün
Açlık elinden iken oldu zebûn

4110 almadı hiç mülk daı mâlumuz
anî geçevüz hoş ola hâlümüz

4111 Açlıkla kırılıruz ser-be-ser
N'ola bize kerem iderseñ eger

4112 Şatun al dirler bizi ey ser-firâz
Vir bize ni' met yiyelüm çoğ u az

4113 urtaravuz ola kızlıdan cânı
Çün Yûsuf anlardan işitdiler anı

4114 Eyle olsun dir şatun alam sizi
Er ü ' avrat ile oğlı kıızı

4115 Ne direm illâ işidüñ dir beni
Çıkuñuz şahrâya dir bir kez deni

4116 Cem‘ kılup cümle leşkerüm varın
Ben daği anda varam gerek yarın

4117 Kılasız her nice ki fermān idem
Göresiz derdüñüze dermān idem

4118 Ancılayın çün sözün işitdiler
Yine dönüp ol ḥalāyık gitdiler

[167b]

4119 Oldılar yarınkı güne intizār
Gitdi leyli irtesi oldı nehār

4120 Maşrık evinden yüzün gösterdügün
Mısr ḥalkı tutdılar şahrāya yön

4121 Er ü ‘avrat ulu kiçi ḥaş u ‘ām
Cem‘ olur bir ulu şahrāya tamām

4122 İrdi Yūşuf daği ol dem gördiler
Bir uğurdan yerlerinden tırdılar

4123 Cem‘ ile anda yığılan ‘avrat u er
Oğlı kızını ağladılar ser-be-ser

4124 Halk içinde kopdı feryād u fiğān
Rūz-ı maḥşer olmuşdı eyle şan

4125 Yūsuf anı görüp olur bağı baş
Ağlayuben gözlerinden dökdi yaş

4126 Ol gün öñine düşer ol dīn eri
Şatdılar arkadaşları ol serveri

- 4127 Kıldı endîşe dir ey Perverdigār
Mışr ehlini tamāmı ne ki var
- 4128 Baña kûl olmağ dilerdûñ çünki ol
N'olaydı dir beni ayruğa kûl
- 4129 İtmeyeydûñ didi ey deyyār-ı rāz
İrdi Yūsuf kulağına bir avāz
- 4130 Seni kûl kılmasaydum şöyle zebûn
N'ite kûl kadrin bilürdin sen bugün
- 4131 Ol üni Yūsuf işidür vü bilûñ
Ol yigāne niyyeti eyle kılur⁵²
- [168a]
- 4132 Şatun ala illeri dād eyleye
Bir uğurdan yine āzād eyleye
- 4133 Virdi buğday bunlara ol nîk-nām
Mışr halkını şatun aldı tamām
- 4134 Oğlı kıızıyla ne kim 'avrat u er
Kûlı oldılar Yūsuf'ûñ ser-be-ser
- 4135 Virdi buğday yazdı adın her birin
Dilediler ki gideler bir birin
- 4136 Yine hüküm itdi Yūsuf ol nāmūdār
Buğday alanlar didi ki her ki var

---

⁵²Bu mısırada redifin farklılaştığı tespit edilmiştir.

4137 Oꞑuyuñuz dir anları ol pür-kerem
Bir kelecüm var diyem bunlara hem

4138 Çıkdılar eyle münādī kıldılar
Ol ħalāyıklar işidüp bildiler

4139 Didiler ey Mısrī ħavmi bilesiz
Sizi oꞑur didiler gelün ‘ Azīz

4140 Yine döndi ulu kiçi her ki var
N’eyler ki bizi dirler şehr-i yār

4141 Her birine endişe kıldı ğulū
Peşimān oldu şanurlar bahtlu

4142 Kim yine buğday bunlardan alır
Uşbu endişeyle cümle gelür

4143 Köşki öñine ħalāyık şaf urur
Geldüğini Yūsuf anlarıñ görür

4144 Her biri tırmışdı zār u ħazīn
Yūsuf anlara çağırdı ber-güzīn

[168b]

4145 Ey ulu kiçi Mısr ħalkı bilün
Ķayĝu gerdini göñüllerden silün

4146 Endişe kıılmañ size kılam n’idem
İnşallah eyleyem size kerem

4147 Zād virüp yiyesiz olam sebab
‘Avni kıla benümle ĦaĶ Çalab

- 4148 Virdügümi yine alam şanmañuz
Qaygu odına düşüp dir yanmañuz
- 4149 Ni‘am üzre şadıkum itmeñ gümān
İllā sizden bir dilegüm var hemān
- 4150 Cümle ikrār itdünüz idüp qabūl
Ulu kiçi olduñuz baña qūl
- 4151 Ol qavüm ol sözi bildiler şavāb
Böyle virdiler aña cümle cevāb
- 4152 Qūluñuz dirler kamu kız u oğul
Emrüñe fermāna olur eyle qabūl
- 4153 Gerekse şat gerek qo bendevüz
Her ne kim buyudursın andavuz
- 4154 Çünkü Yūsuf bunlaruñ ikrārını
İşidür bilür temāmet vārını
- 4155 Söz yüzünden ol daği perde açar
Dürr ü gevher ağız içinden saçar
- 4156 Bilünüz ey Mıṣrī qavmi dir tamām
Qullığa boyun virenler hāş u ‘ām
- 4157 Qulluğuma çünkü ikrār itdiñüz
Bizimle birlige dir bitdünüz
- [169a]
- 4158 İmdi benden dir bugün azād oluñ
Qaygu gönülden sürüben şād oluñ

- 4159 ‘İşķına dir dostuñ oluñuz ħalās
Ey ıuran ulu kiçi ‘ām ile ħās
- 4160 Dostı ya‘nī Yūsuf’uñ Perverdigār
Ol zamān içinde kimse āşikār
- 4161 Bilmezdi Yūsuf’uñ dostını kim
Tañladı ħalk işidübeni delīm
- 4162 Şehr içinde hep münādī kıldılar
Ulu kiçi şehr ħalkı bildiler
- 4163 Kim ‘Azīz azāde kıldı varını
Er ü ‘avrat cümle Mışr’uñ şehrini
- 4164 Çün anuñ bigi sa‘adet buldılar
Her birisi oynadılar güldiler
- 4165 Eylediler Yūsuf’a cümle du‘ā
Kim dileğini kıla Tañrı revā

Ĥaķ Te‘ālā Fermuder Mısl ü Ürdan Müfessirān İn Sebeb Gūyide

- 4166 Bir meşel eydür yine bunda sebaķ
Eydivireyüm bilesin ıtut kılak
- 4167 Eydür ey ‘aceb Yūsuf kıldur za‘īf
Ol daķı maĥlūk durur zār u naĥīf
- 4168 Ehl-i Mışrī geldiler andan yaña
Kılluğa hep iķrār itdiler aña
- 4169 Kendünüñ luţf u kereminden hem ol
Dilemez ol kıavm ola kendüye kııl

[169b]⁵³

- 4170 Kimse suçlu olsa ‘āṣī görmegil
Suçını idüp aña diñ sormagil
- 4171 Her ki kılsa saña şorup işi
Yine ‘afv eyle anı sen ey kişi
- 4172 Şuçunı senüñ daḥi ‘afv ide Hâk
Yarın ola ḥazretinden yüzüñ aḳ
- 4173 Varalar ḥazrete günāhları çok
Ancılayın suçlular dünyāda yok
- 4174 Raḥmeti çokdur anı bilmiş durur
İ‘tikādını aña kılmış durur
- 4175 İnşallāḥ suçına Hâk bakmaya
Cismini ṭamu odına yakmaya
- 4176 Yine şerḥ eyleyelüm Yūsuf sözün
Nice ‘arz ider görelüm kendüzün
- 4177 Gördi kardaşları Yūsuf bî-ḳarār
Vācib oldı ki olam dir aşikār
- 4178 Yüzün açdı kıldı anlar çün naẓar
Yūsuf’muş anı bildiler meger
- 4179 Baş aşağa şaldı anlar teng-i dīl
İtmediler daḥi anda ḳāl u ḳīl

---

⁵³ Metinde bu bölüm itibari ile tekrar atlamalar yapılmıştır.

4180 Didiler şimdi cezâlar kıl durur
Biz aña ne itdügümüz bildürür

4181 Yūsuf eydür ben kimim bilür misiz
İşbu hālũñ fikrini kılur mısız

4182 N'eyledüğünüz bilür misiz bize
N'itedür itdüğünüz idem size

[170a]

4183 Dünyâ içinde olasız dāsītān
Söyleye vaşfuñuzı pīr ü cūvān

4184 Gördüğünüz mi baña ne kıldı İlāh
Niçe virdi baht u devlet ' izz ü cāh

4185 Her buvuñuz[?] baña oldı bed-gümān
Kuyuya iltip bıraқduñuz revān

4186 Mehrüñüz alup beni terk itdüñüz
Kuyu içinde koyuben gitdüñüz

4187 Anuñla kōmaduñuz şatduñuz
Ya' nī aşşı sermiyāye kātduñuz

4188 Bana bühtān itdüñüz uğru diyü
Hem kaçır kıldur degil toğru diyü

4189 Ben dañi didüğünüz uğrı hemīn
Kim şağaldı diyicek İbn-i Yāmīn

4190 Sözleri çün cümle oldı şermsār
Baş öñe şalup tūrurlar bī-қarār

4191 Baş götürüben didiler ey ulu
Siz Yūsuf mısız eydüñ ey ulu

4192 Ben Yūsuf'um didi bilüñ aşikār
İbn-i Yāmīn qardaşum ol nāmudār

4193 İmdi bu hikmete fikriyle baquñ
Her ki şabr ide belāsına hatemüñ

4194 Zāyi' itmez Allah anuñ rencini
Bildürür aña sa' ādet gencini

4195 Çün Yūsuf'dur anı bellü bildiler
Gör bu kez qardaşları ne kıldılar

[170b]

4196 Dizleri üstine çökdiler tamām
Zārıyla didiler ey nīk-nām

4197 Biz saña çok cevr ü miḥnet kılmışuz
Uş suçumuzu ḥaḳīḳat bilmişüz

4198 Ḥaḳ güzīde eylemiş bizden tapuñ
Gelüben öpe cihān ḥalkı tapuñ

4199 İmdi 'afv eyle bizi ey nāmūdār
Suçumuza mefşūfuz biz ne ki var

4200 'Afv idesin var mıdur hergiz yüzi
Yūsuf anlara ayıtdı bu sözi

4201 Her kimesne şabrı dir itse penāh
Salṭanat virür aña ol pādişāh

- 4202 Yohsa şabr eyler ise her ki delīm
Virür aña ‘izz ü çāh Allah ‘azīm
- 4203 Gör nice şabr itdi Yūsuf buldı baht
Mışr içinde aña Allāh virdi baht
- 4204 Miḥnet evidür bu ‘ālem belü bil
Ni‘met isteyen ola dā’üm zelīl
- 4205 Dünyā fānīdür ve mālı mār olur
Luṭfını bulam diyenler zār olur
- 4206 Her ki ṭatdı bu cihānuñ dādını
Miḥnetin çok buldı vü az şādını
- 4207 Mālı mülk beñligi soñra turāb
Çünkü ‘ālem varlığı olur ḥarāb
- 4208 İsteme bu fāni dünyādan murād
Bekā mülkini dile ki vire dād
- [171a]
- 4209 Çoğına şād olmağıl bu ni‘metüñ
Bir çöpe sayma yoğ ise himmetüñ
- 4210 Ger mālūñ yok ola göñlüñ himmeti
Şanki senüñdür bu ‘ālem ni‘meti
- 4211 Himmet ile buldılar māl u mışāl
Himmeti yok kişiler bulur vebāl
- 4212 İmdi biz geldük Yūsuf aḥvāline
Bile qardaşları kıl ü kālīne

4213 Yūsuf anlara didi ey mu‘ teber
Yazuğumuz üşde bildük ser-be-ser

4214 ‘Afv ola mı ya bize n’olmak gerek
Yahūd eyledüğümüz bulmak gerek

4215 Yūsuf eydür itse ger ‘ālem günāh
Fazlıyla ‘afv ider ol pādişāh

4216 Çünkü anlar ağlayup zār itdiler
Yazuğına cümle ikrār itdiler

4217 Hāk Te‘ālā ‘afv kıldı anları
Buldı rahmet şādını kalb cānları

4218 Sen daği mü’mīnseñ қо kübri kaç
Yazuğıñı aña turgıl gözün aç

4219 Yazuğum çokdur diyü āh eylegil
Dile hācet yād-ı Allāh eylegil

4220 ‘Aczüñi ‘arz ide gör çünkü aña
Hāk Te‘ālā rahmet eyleye saña

İşāret-i Goften Müfessirān ĩn Kelām

[171b]

4221 Bir işāret var bu sözde bil sebağ
Kulların mahrūm kılmaz fażl-ı Hāk

4222 Her ki zāru vü tazarru‘ ide ol
Hāk Te‘ālā rahmet ide aña bol

4223 ‘Afv ide nice ki eylerse günāh

‘Acziyle zārı kılup ger ide āh

4224 Yūsuf’ı qardaşları ki bildiler
Ağlayup aña tazarru‘ kıldılar

4225 ‘Afvı buldılar bular anda tamām
Çünkü mü ’mînler daği düz-ı kıyām

4226 Zārı kılup ideler yā Müste‘ ān
Dünyādaki varuduk biz ol revān

4227 Yolumuzdan azdururdı bizi dūn
Nefsümüz ucundan olmuşduk zebūn

4228 Yañulurduk ol sebeb ile yolum
İrdi ol ğaflet ile na-gāh ölüm

4229 Göreñürdük oldu bunca kıl ü kāl
Oldı hem Munker ve Nekir’den su ’āl

4230 Hāşrı neşr olalı daği hem
Bize irmişdür belā vü derd ü ğam

4231 Nesne hiç yok bizde ey Perverdigār
Ma‘ rifet sehl velikīn bizde var

4232 Seni biz bilürüdük biz ey Çalab
Yüz ola mı ol hazīneñden ‘aceb

4233 Fażl ile ‘afv eyleyüp dād idesin
Tamunuñ odundan azād idesin

[172a]

- 4234 Pes nidā kıla Hüdāvend-i cihān
Siz bilürsüz diye kıllarum ‘ayān
- 4235 Ne günāhuñ ma‘ zıyetler itdühüz
Ol cefālara muķırsız n’itdühüz
- 4236 Ol günāha siz yine ikrār idüh
Degme birühüzde ne kim var eydürüh
- 4237 Raḥmet idüp yarlıgayam ben hemīn
Bun denīn [?] āḫir ekremü’l-ekremīn
- 4238 Ol keremümden benüm olmasa hoş
Kim gidesiz ḫāzretümden eli boş
- 4239 İtdüm ‘afv raḥmet idüp didi günāḥ
Görmeñ ayruķ diye varuñ derd ü āḥ
- 4240 Didi ben sizi melāmet itmezem
Toḡru kıoyup egri yola gitmezem
- 4241 Sizi kendü faẓlıyla Perverdigār
Yarlıgadı her günāhuñuz ki var
- 4242 ‘Afv kıldı ger suç itdühüz delīm
Ol durur kııllar Raḥmani’r-rahīm
- 4243 Ğam yimeñ dir şükr anlar yüz urur
Taḫtı üstünden Yūsuf ol dem tırur
- 4244 İrdi kıoçdı bir bir ol kıardaşıların
Sildi anlaruñ gözinüh yaşların

4245 Size yavuzlık şanan dir gelmesün
Hergiz eylükler cihānda bulmasun

[172b]

4246 Görüşür anlaruñla ol zamān
Ay ile Ürker konuşur eyle şan

4247 Anları gören kamu şād oldılar
Ġamdan ġuşşadan azād oldılar

4248 Cevr ü fūrkat çün gönñülden sürdiler
Buyurur Yūsuf beşāret urdılar

4249 Her birisine giyürdi ħil‘ati
Dürr ü cevher saçıp itdi ‘izzeti

4250 On iki bir yire oturdi tamām
Yūsuf emr itdi getürdiler ta‘ām

4251 İki yüz qorlar sini altun gümüş
Ol müfessirler vaşıfla dimiş

4252 Ol gümüş sini tolu altun çanaq
Aşları dāne pirinç incüden aq

4253 Ol kızıl altun sinilerde meger
Hem çanaqları gümüşden ser-be-ser

4254 Şaru pirinçle tolu her biri
Yüzleri fistuq u badem sükkeri

4255 Qodılar bir ħonı taht üstine hem
Yūsuf ol qardaşlarıyla muħterem

4256 Oturup yirler idi ni‘ met bile
Şād ile vaşlatuñ şükriñ kıla

Şi‘r-i Goften Kābīl-Ez İn Cem‘ Birāzerān Yūsuf

(Fâ‘ilâtün fâ‘ilatün fâ‘ilün)

*Oturup on iki bir yirde hemîn
Ayla Ürker ki oldı şan qarîn*

[173a]

*Yā güneş burcundan itmişdi şeref
Urdılar seyyāleler düber zemîn*

*Anlara virmişdi mehrin Müşteri
Bunlara kethüdā ola ol emîn*

*‘Uzrahūt oldı arada hem Zuhal
Şādılık yitdi firāk oldı ħarîn*

*Ḳodı elinden ‘Utarid derçini
Ba‘zı defterini bozdum dirigin*

*Merrîḥ işbu resm ile virdi cevāb
Oldu raht u ḥasedüñ ħarnu gögin*

*Zühre eydür şādidür andan girü
Def‘ idüp sürdüm gönüllerin ğamın*

*Ḥaḳ Te‘ālā bunlara kıldı kerem
Birbirine vaşl ile oldı yakîn*

*Birbirinden vaşlı şuyın ħandılar
Buldılar nagāḥ ki fūrkatüñ emin*

*Bir arada oturup şād oldılar
Çün ‘ināyet kılmışdı ol mu‘în*

*Yidiler getürdiler ni‘metleri
Bir arada on ikisi ecma‘în*

4257 Anlaruñ aḥvālını Reyyān bilür
Yüzünü yire urup şükrin kıılır

4258 Bir kişi viripdi Yūsuf’a ol
Kim olur anlar dir ey baḥtlu kıl

4259 Yūsuf eydür var idi bil şehir-i yār
Kim bular kardaşlarumdur ne ki var

[173b]

4260 Vardı ol gelen kişi didi hemān
Şāh-ı Reyyān bilüp oldu şādumān

4261 Pādişāh daḥi virür bir dürlü ḥon
Her birine yine digme ḥulle ṭon

4262 Yidiler ni‘met giyüp ṭonları
Şāh-ı Reyyān’a du‘ā kıldı varı

4263 Yūsuf ol kardaşlarını ṭoyladı
Luṭf ile yine bulara soyladı

4264 Kim bu āḥ u ḥāsret ü feryād u derd
Ṭamudan ıssı vü kardan daḥi serd

4265 Cānımı odlara yandurmuş durur
Beni dirlikden uşandurmuş durur

4266 Gerçi Mışır tahtınıñ sultānıyam
Kamu tendür anlaruñ ben cānıyam

4267 Kamu hūkmümde durur mīr ü vezīr
Olmuşam tahtına cānlaruñ emīr

4268 İllā sizüñ hasretüñüzden ey cān
Hüsnümüñ olmuş durur bāg-ı hazān

4269 Çok şükr Allāh dir ol bahtuvār
Bir arada sizi gördüm ser-be-ser

4270 Bir dağı hasret atamdur ger görem
Elin öpem ayağına yüz uram

4271 Ne kılalum ol bizimle cem' ola
Aramuzda ol yigāne şem' ola

4272 Anuñiledür didi revnağ bize
Rağmet ide Hağ du' āsıyla bize

[174a]

4273 Göre tırmağ yig durur andan cemāl
Anlar eydivirdi aña vaşf-ı hāl

4274 Gözsüz olduğı nedendür ol ulu
Göñlegüñden didiler ey bahtulu

4275 Göñlegüñ yüzine urır idi çün
Ağlayup zārı kılurdu dün ü gün

4276 Añar idi seni zār olur idi
Kendülügünden bizār olur idi

- 4277 Senü dā'ım dilinde sözleri
Ağlamakdan görmez oldu gözleri
- 4278 Yūsuf eyle işidür çünki beyān
Āh idüp gözden yaşı oldu revān
- 4279 Eydür imdi işidüñ işbu sözi
Oldı gönlekden anuñ görmez gözi
- 4280 Yine gönlek derdine dermān olur
Gözlerinüñ nūrına burhān olur
- 4281 Gönlegüm iletüñ yüzine dir ura
Rüşen olup yine gözleri göre
- 4282 Andan irüşür aña dermān hemīn
Anuñla Hāḫ virür derdi emin
- 4283 Bir er olsa dir bize ihsān kıla
Bir gün içinde ireydi ol ile
- 4284 Eydivirse atama n'olduğumuz
Birbirimüzi nice bulduğumuz
- 4285 Var idi ḫatında anlaruñ bir er
Ḳaşd idüben ol yola girse eger
- [174b]
- 4286 Bir yire varmağ için ol ger yile
Ḳoyup üñ virmez idi hergiz yile
- 4287 Emr kılsañ ben yola girem didi
Bir nişān virüñ varup virem didi

- 4288 Yūsuf anı göre ki dil-dār idi
Bir dane gevher olında var idi
- 4289 Atas baqlamışdı olına
Bunca ki aygu irişdi yolına
- 4290 Gizler idi Yūsuf anı pes nihān
Gerek ola dır idi ol bir zamān
- 4291 řiřdi olından anı ol nāmūdār
Virdi eydür al bunı atama var
- 4292 Kim anı görüp inana din eri
Olmadum dai beni bile diri
- 4293 Savunuben göñlii řād eyleye
Niçe yıllardı beni yād eyleye
- 4294 Yola girdi aşdı çün Ken‘ ān’idi
Ol kişinü ad dai Kān idi
- 4295 Çıkd Mışr’dan hemān gönüldi ol
Yürüyüp yıl gibi olur idi yol
- 4296 Degme bir sa‘ atde göñlü yol alır
Anda ardařlarıyla Yūsuf alır
- 4297 Yūsuf eydür řükr ü minnet Tañrı’ya
Ortamuzda omad ayru riyā
- 4298 Bizi bir yire irişdürdi Çalab
Göñlegüm kim ilete atama ‘aceb

[175a]

- 4299 Vire gönlegüm aña şādān ola
Tā ki derdine anuñ dermān ola
- 4300 Turdı Yehūdā hemān-dem öpdi yir
Didi server gönlegüñi baña vir
- 4301 Atama dir ben iledeyim anı
Görüben taşa dökem ola cānı
- 4302 Yūsuf aña imdi tur algit didi
Varanuñ derdine dermān it didi
- 4303 Bir bedevī at Yehūda’ya virür
Binür alur gönlegi yola girür
- 4304 Bir yüriken hem tavār virdi aña
Bilmegine yıl qalır idi taña
- 4305 Dürlü ni‘ metler aña hem urdılar
Her ne kim vardur yarağın gördiler
- 4306 Yūsuf eydür çünkü n’eylesin yola
İresin ol yire kim Ken‘ ān ola
- 4307 Sen bu gönlegi açuben dir aña
Silkesin hem didi Ken‘ ān’dan yaña
- 4308 Tā kim anuñ qoqusın bād-ı şabā
Ol dem içinde irüre Ya‘ qūb’a
- 4309 Çün hevedan qoqulaya anı dir
Bula andan derdine dermānı dir

4310 Yehūdā eydür yola çünki gidem
Ol şınura varıcağ eyle idem

Vaşf-ı Pīrahen-Kerden Müfessirān

[175b]

4311 Ol nice gönleg idi idem saña
Kim virir idi atasından yaña

4312 Eyle buyurmış müfessirler haber
İbrāhim’i oda atıcağ meger

4313 Anı uçmağdan viripdi Celīl
Gök yüzinden oda inerken Hālīl

4314 Bir fütüvvet ile Cebrā’ıl revān
Geydürür anı Hālīl’e ol zamān

4315 Oda iricek aña kār itmedi
Yandırıp etin anuñ zār itmedi

4316 Müşki ‘anber māt olurdı koyına
Bir yaşar oğlan olursa bu yana

4317 Anuñ ol boyunca olurdı tamām
Ger uzun boylu giyür ise be-nām

4318 Yine ol boyunca olurdı anuñ
Kudretinden olmuşdı Sübhān’uñ

4319 İki barmağ altına şığar idi ol
Gir olaydı anuñ üstinde bol

4320 Oda vururlar yanar idi girü

Yanmaz idi ilmeginüñ hiçbiri

4321 Çıkarurlar idi oddan yanmış aķ
Kudretinden kılmışdı anı Hāk

4322 Olıdı gönleg Yehūdā'ya virür
Ya' kūb'a ilete yola çünki girür

Rivāyet-i Diğer Güyed Müfessirān İn Aḥbār

[176a]

4323 Bir daḥi diñle rivāyet bil tamām
Kışşanuñ ilkinde söylendi tamām

4324 Ol kıl ki şatdı Ya' kūb mu' teber
Anası Yūsuf tāyesiydi meger

4325 Ya' kūb ol kılı şatıcaķ ol zamān
Düşmüş idi Mısr'a ol daḥi hemān

4326 Aña Hāk taķdīrini itmişdi
Yine Yūsuf katına yitmişdi

4327 Anun çün anası olmuşdı zār
Eyle emr itmişdi Perverdigār

4328 Göre oḡluñ anası evvel ķadem
Yūsuf ile şöñra Ya' kūb ire hem

4329 Oḡlan adın urmışdı Beşīr
Ol Yehūdā ile yola girdi dir

4330 Anı bile gönderür Yūsuf yola
Ol Yehūdā ile yoldaş ola

4332 Te‘ cil ile yola girüp yıldılar
İşid imdi gönleğe ne kıldılar

4333 Eline aldı Yehūdā ol zamān
Anı Ken‘ ān’dan yaña silkdi hemān

4334 Hax şabā yiline ki emr itdi es
Kokısın Ya‘ kûb’a iletür dir nefes

4335 Ol zamān kızları katında hemīn
Ya‘ kûb oturmuş idi ol pāk-ı dīn

4336 Döndi Ya‘ kûb ol dem anlardan yaña
Yūsuf’uñ kokısı geldi dir baña

[176b]

4337 Şimdiye geldi diyesiz zıkrını
Kocalıkdan yañlış ider fikrini

4338 Yūsuf’uñ gönleği kokusıdır uş
Yıl getürüben baña getürdi hoş

4339 Çünkü andan eyle bildiler haber
Kızları tañladılar anı meger

4340 İşbu hāl içinde bunlar nagehān
Müşteci irişi geldi ol zamān

4341 Yūsuf ol cevheri ki virmişdi
Alup andan ol yola girmişdi

4342 Ya‘ kub ol yirde ki tutmuşdı qarār
N’ola diyü itmışdi inñizār

4343 Kāşıd irişmişdi hem ol maķām
Bilũñ ey Ken‘ ānī ķavmī dir tamām

4344 Yūsuf‘ı bulduķ sevinũñ ser-be-ser
Uş getürdüm dir size andan ĥaber

4345 İşidenler her biri ĥoş eyledi
Vālih olup ‘aķlı medbüş eyledi

4346 Anı Ya‘ ķūb işidür eydür görũñ
Ol ne ġavġadur işidüp bir şoruñ

4347 Didiler baba çağırur bir kişi
Yūsuf‘ı bulduķ diyü bilũñ işi

4348 İşidür Ya‘ ķūb anı çün pāk-ı dīn
Āĥ kılup yire düşer ol emīn

4349 Bir zamāndan kendüye dirdi özin
Kızlarından yaña ol döndi yüzin

[177a]

4350 Ben ayıtmadum dir ol dem size
Kokusu geldi Yūsuf‘un uş bize

4351 Siz benüm inanmaduñuz sözüme
Belki ta‘ an eyledüñüz kendüzüme

4352 Kim Yūsuf‘uñ ĥasretinden düni ġün
Aġlayuben ‘aķlını itdi cünün

4353 Kızlarıyla böyle söylerken ĥaber
Geldi Kāşıd Ya‘ ķūb’a irdi meger

- 4354 Girdi elini anuñ öpdi revān
Şundi incüyi eline ol zamān
- 4355 Koqlar incüyi yine āh kılr
Yūsuf'ıñ varduğın andan bilür
- 4356 Ya' kūb'a eydür ey Hāq peygāmberi
Yūsuf imiş dir bilesin ol eri
- 4357 Kim 'Aziz-i Mısr dirlermiş ol
Dürlü miñnet eyledügi bize bol
- 4358 İbn-i Yāmīn'e uğurluq yaptı hem
Bize böyle kılduğı ol muhterem
- 4359 Ol imiş ki İbn-i Yāmīn'i ala
Cehd idüp ol kendü katında kıla
- 4360 Hem bize bildürdi ol kendüzini
Bilmedük görmeyince yüzüni
- 4361 Döndi Ya' kūb anlara ol dem yüzün
Dimedüm mi didi ben size güzün
- 4362 Anuñ eyle didüğine ol zamān
Buyurur Kur'ān içinde Hāq beyān
- [177b]
- 4363 Yine döndi luṭf ile dād eyledi
Anları kııl iken azād eyledi
- 4364 Hāq Te'ālā ol İlāhi'l-'ālemīn
Kerremü'l- Ekremünin oldur hemīn

- 4365 K l gönülden ki koya ink rını
C nıyla kıla a a ikr rını
- 4366 H zreti ta dıki bütün k l ola ol
A a   n bende-i ma b l ola ol
- 4367 M 'm n-i d m n ola to ru y ni
A ik re ola   n ma  er güni
- 4368 T muya   n anı M likler s re
Kim 'u ubet ol g n hınca göre
- 4369 İri e pes H k Te'  l 'dan h t b
O mel 'iklere ki itme   it b
- 4370 Bir sa'at t ru  diye Perverdig r
K rkalar ol h k ' lem anda var
- 4371 İ'badı diye Allah  n ide
Ol 'in yet lu f ile b -  n ide
- 4372 Eyde m 'm nler ki lebbeyk y  e ad
Sensiz   ir bize ma' b d-ı ebed
- 4373 K l biluruz biz sa a kend z m z
H zrete her dem uruben y z m z
- 4374 Eyle i ide bulardan H k cev b
Bunlar lu fundan eyleye h t b
- 4375 Muştafa'    ına diye D dıger
Sizleri kıldım az de ser-be-ser

[178a]

- 4376 Țamu odından didi azād oluñ
Uçmağuma varup anda şād oluñ
- 4377 İmdi biz geldük Yūsuf'a dād ider
Halkını Mısr'uñ çün ol dād ider
- 4378 Her biri ni' met alup oldu revān
Savunu cān u göñli şādumān
- 4379 Yine gör ki Mısrī kavmi n'itdiler
Anı dañi yidiler düketdiler
- 4380 Yine açlığ ile 'āciz kaldılar
Țurdılar Yūsuf katına geldiler
- 4381 Ağlayu eylediler her biri āh
İtdiler feryādı bir ey pādişāh
- 4382 Açlığ ile Țakatümüz oldu Țağ
Hālümüzze didiler raħm ile bağ
- 4383 Ol ħalāyık ħadden aša çoğ idi
Gitmişdi hem zaħire yoğ idi
- 4384 Ol demi tedbīr ki Yūsuf kılmadı
Anlaruñla n'idesin bilmedi
- 4385 Girdi ħalvetĥānesine ol zamān
Ağladı yüzün yire urdı hemān
- 4386 Eydür ey 'ālemlere Perverdigār
Ĥallāksın her yire dilemiş[?] ki var

4387 Sensin āhîr rızık viren kûllara
Raḥm kılan hemîşe maḳbûllara

4388 Cümle baña geldi bu ḥalk-ı diyār
‘Āciz oldum n’ideyüm ey Girdigār

[178b]

4389 Kalmadı anbar n’ideyüm ne bilem
Bunlaruñ ben derdine dermān kılam

4390 Bu niyāzı itdi Ḥaḳ ḥazretine
Geldi Cebrā’îl hemān-dem ḳatıma

4391 Böyle emr eyledi dir ferd niçün
Yüzüñi göster bulara gün-be-gün

4392 Yüzüñi görmek bulara dem-be-dem
Rızık olup durur didi ey pür-kerem

4393 Günde bir kez yüzüñi göster ‘ayān
Kim bulara ol ğıda olur hemān

4394 Daḥi kırk gün kılmışdı ki ire
Ne ki buğday Mısr şehrine gire

4395 Günde bir yazı çıkar ol güzîn
Ol niḳābın götürür açar yüzün

4396 Her ki yüzüni görür ḥayrān olur
Açlığını unutup şādān olur

4399 Yüzine baḳan daḥi añmaz ğıda
Kûllarına Yūsuf eylerdi ‘aṭa

4400 Pes Muḥammed ʿışkına deger ʿaceb
Kūllarına gösterür didār Çalab

İşārāt-ı Goften Ehl-i Tefsīr Der-İn Bāb

4401 Yine bunda bir işāret dir laṭīf
Söz yüzünde nesne añla ey ḥarīf

4402 Halk Yūsufʼuñ yüzüñi görmek eger
Ol ğıda oldıysa ey baḥtīvār

[179a]

4403 Yidi biñ yıl ol kıyāmetde tamām
Halk yirinde turalar ki bī-ṭaʿām

4404 Añmaya yimek ve içmek biri dir
Maʿrifet nūrı buları kıla bir

Ez-İn-Cānib-i Hikāyet Āmeden Birāderān-ı Yūsuf Der- Mısr-ı Kendum

4405 İmdi geldük kışşa aḥvālinde sāz
Eyleyelüm tā biline gizlū rāz

4406 Yūsufʼuñ kardaşları ḥālin beyān
Eydivirelüm bilesin dāsītān

4407 Tutdı Yūsufʼuñ işi çünki qarār
Emr ü fermānında oldı il ü şehir

4408 Her maḳāma irdi kızlıktan eşer
ʿĀciz oldı halk açlıktan meger

4409 Bu yaña Kenʿān daḥi kızlık olur
Ulu kiçi her biri zaḥmet bulur

- 4410 Kızlıguñ bişinci yılında tamām
Bir haber yayıldı irdi her maķām
- 4411 Kim Mısr'da var durur bir mu' teber
Varana buğday şatar anda meger
- 4412 Ol haber Ken' ān'a geldi bildiler
Geldiler Ya' kūb'a ma' lūm kıldılar
- 4413 Ya' kūb oğlanları hem işitdiler
Geldiler atalarına yitdiler
- 4414 Didiler baba Mısr'da bir ki er
Varana buğday şatar imiş meger
- [179b]
- 4415 Ger bize destūr olursa gidelūm
Mısr'a varmağūn yarağın idelūm
- 4416 Zādı biz ki alalum andan güzīn
Bunlaruñ çūn Ya' kūb işitdi sözīn
- 4417 Ya' kūb eydür böyle idūñ ittifāk
Eyle gör dir Mısr'a varmağa yaraķ
- 4418 Evde varın yükledüp girūñ yola
Maķşūduñuz anda dir hāşıl ola
- 4419 Çūnki destūr itdi bir bir geldiler
Yağ ile yūñ peynūr ü keş aldılar
- 4420 Her biri iki deve alur yide
Yüz uruben Mısr'a Ken' ān'dan gide

4421 Gönderür Ya‘küb on oğlunı tamām
İbn-i Yāmīn qaldı qatında be-nām

4422 Ya‘küb eydür anlara oğlanlarum
Çünkü Mısr’a vara siz ey cānlarum

4423 Her kime ki irişesiz göresiz
Aña Yūsuf aḥvālinden şorasız

4424 Ola ki bilesiz andan bir ḥaber
N’itesi oldı ḥālī ol baḥtūvār

4425 Var ümīdüm ki cemālını görem
Maḥv ola fūrḳat vişāline irem

4426 Ol sözini Ya‘küb’uñ işitdiler
Her birisi kendülerden gitdiler

4427 Birbirine söyledi için ḥaber
Yūsuf’ı unutmadı daḥi bu er

[180a]

4428 İrte gice tırmadılar gitdiler
Geldiler çün Mısr’a yakın yitdiler

4429 Yolda Yūsuf bekçi ḳomuşdı kişi
Kim gelirse bildürüñ baña işi

4430 Ya‘küb oğlanları geldi gördiler
Bekçiler bunlara ḳarşu şordılar

4431 Anlara geliş didiler ḳandan
Anlar ayıtdı bilüñ Ken‘ān’dan

- 4432 Didiler imdi ʔuruñ bir laḫza siz
‘Aziz-i Mışr’a varuruz tā ki biz
- 4433 Geldüğüñüz idevüz tā kim bile
Şehre girmege size emr kıla
- 4434 ʔurdı bunlar ol aradan gitdiler
Vardılar Yūsuf ʔatına yitdiler
- 4435 Bu şuretlü geldi dirler bir ʔaç er
Her birisi ʔadd ü ʔāmet mu‘teber
- 4436 ʔonların ʔurfe giyüpdür irdiler
Ken‘ān ilinden vü şehre girdiler
- 4437 Yūsuf anlaruñ işitdi ʔün sözün
Nicedür bildi ḫikāyet ol güzün
- 4438 Bildi ol ʔardaşlarıdur nāmūdār
Geldiler ʔalmadı gönlinde ʔarār
- 4439 Mıřr’a irelden berü Yūsuf meger
Babasına elli nāme mu‘teber
- 4440 Şalmışdı göre şād ola cānı
Nāme iledenler añmadı anı
- [180b]
- 4441 Eyle idi taḫdīr ü Rabbü’l-Enām
Kim yigirmi altı yıl oldu tamām
- 4442 Yūsuf’ı Ya‘ḫūb göre ki ol zamān
Bir ʔavilde elli yıl eydür be-nām

- 4443 Vakıt olur ardaşları  n irdiler
Bekiler a a aber ki virdiler
- 4444 A ladı ardaşlarıdur vaşf-ı  l
Bindi seyr n adına ol  b-cem l
- 4445 Bindi kırk bi  ulları onlar ar r
or uşaklı yüzleri bedr-i m n r
- 4446 Kırk idi avuşlar    nce meger
Bile binmişler idi hem kırk bi  er
- 4447 Sürdi Ken   n yolına ol p r-uş l
arşudan ardaşlarını gördi ol
- 4448 Y z  ne t tm ş ni b ol n m d r
Bilmeye kimse görüben aşık r
- 4449 Y şuf  n ardaşları hem bildiler
urduğı yirden naşar ki urdılar
- 4450 Kim  Az z-i Mışr dur ol er gelen
ullarıdur hem bile leşker gelen
- 4451  n ya n irdi bulara gördiler
Onı dai a a arşu sürdiler
- 4452 Hoş du  ayla deg rdiler sel m
Didiler ey şehr-i y r ol ş d u k m
- 4453 Yolumuz oldu didiler sa a tuş
 şim z hem n didiler oldu  ş

[181a]

- 4454 Gözedür Yūsuf niçe ki şağ u şol
İbn-i Yāmīn anlaruñla degül
- 4455 Ara yirlerinde anı bulmadı
Anlara gönli teselli olmadı
- 4456 Dir Yūsuf anları şehre gönderüñ
Ol benüm kiçi sarāya qonduruñ
- 4457 Çün Yūsuf öyle buyurdı aldılar
Anları toğrı sarāya geldiler
- 4458 Qondururlar ulu kiçi her birin
Şaşıben deve oturur bir birin
- 4459 Yūsuf andan hem yine şehre döner
Gelüp ol kendü sarāyına qonar
- 4460 Yūsuf anuñ gibi kıldı niyyeti
Anlara kıla ‘uqūbet ol qatı
- 4461 Kendüye n’ite ki anlar itdiler
Bırağup anı quyuya gitdiler
- 4462 İşbu endişeye çünki virdi dil
Geldi hāzretten hemān-dem Cebrā’ıl
- 4463 Haq Te‘ālā dir saña eyler selām
Böyle buyurur didi Rabbü’l-Enām
- 4464 Anlar itdi kim yavuzlıq der saña
Sen bedel kıılma yavuzlıq hem aña

4465 Ol yavuzluğa sen eylük kılasın
Sen daği anı iderseñ bilesin

4466 Farķı olmaya bulardan saña hem
Ger bular cevır itdi sen eyle kerem

[181b]

4467 Gitdi yine Cebrā'ıl çün anı dir
Bir işāret bu beyān üstine dir

Mev'ize Güyide Ehl-i Tefsīr Ezīn-Ṭarīķ

4468 Eyle buyurur ğanī Perverdigār
Kim Yūsuf maḥlūk durur bil aşikār

4469 Biz anı andan buñalmaz eyle ol
Ola qardaşlarına ya'nī fużūl

4470 Kim buña anlar yavuzluķ işledi
Cānı kayġu yidi elin dişledi

4471 Bu daği ide yavuzlıķ anlara
Kim ne şaġışa ire ne şanlara

4472 Ben revā görmedüm eydür dir Çalab
Ben Raḥīm'im dir buyurur ferdü Rab

4473 Nicesi görem revā dir anı ben
İşleyesin ne şāyeste işi sen

4474 Ben saña ziştı kılam neye bedel
Ḥaşā benden dir Kerīm-i lem-yezel

4475 Yūşuf'a bildürdi Cebrā'ıl şavāb

Kılma ardařlarıña didi ‘azāb

4476 Ařınālķ diledi Yūřuf ķıla
Kim anı ardaşları oldur bile

4477 Cebrā’ıl ayıtdı aña söyleme
Kendüzüñi āřikāre eyleme

4478 Zirā bunlar yol u menzıl aldılar
Tapuña hācet dileyü geldiler

[182a]

4479 Bunlara seni ķılursañ āřikār
Olalar senden dökeli ser-mā-ser

4480 Hācetinden her biri maħrūm ola
İşleri dir ara yirde güm ola

4481 Bulamayalar didi derde devā
Eylemeyesin dileklerin revā

4482 Olmaya senüñ keremüñ hem ‘ayān
Seni bilicek bular ey nev-cüvān

4483 Seni bildürme bulara ey emīr
Sen daħi dilegini bunlara vir

İřārāt-i Goften Müfessirān ĩn-Beyān

4484 Bir iřāret yine bu söz üzre var
Böyle buyurur ġanī Perverdigār

4485 Ma‘şiyeti dir ķıluram ben ķazā
Ey ķulum çün sen virürsin dir rızā

4486 Çün kılırsın ma‘ şiyet yā cān-ı dil
Şoñ ucu eyler seni ħūr u zelīl

4487 ‘ Āciz ü bīçāre vü ħūr u ħaķīr
Yarlıgamalık dilersiz baña dir

4488 Yarlıgayam ben kerīmem āşıkār
Kim bileler benvenin[?] Perverdigār

4489 İmdi geldük Yūsuf’uñ aña sözün
Geldi çün tahtına irdi ol güzīn

[182b]

4490 Virdi çün ni‘ met bulara nāmūdār
Ĥürmet eyleñ dir bulara āşıkār

4491 Kim bu il kavmi bigi degül bilüñ
Bunlara ki ta‘ zimi ‘ izzet kıluñ

4492 Viripdi bunlara çok ni‘ meti
Mal u kâne ne her birine ħil‘ ati

4493 Her ne kim Yūsuf buyurur bildiler
Vardılar anlara ĥizmet kıldılar

4494 Yiye içe kıldılar anda tamām
Onı daĥi bir arada şād u kām

4495 Çün yarındası[?] gün oldı āşıkār
Anları oķur Yūsuf ol nāmūdār

4496 Turup onı daĥi yola girdiler
Çün sarāyına Yūsuf’uñ irdiler

4497 Yidi biñ kûl tırımışdı mu‘teber
Ulu kiçi her biri zerrîn kemer

4498 Her biri bir at tutar mevzûndı
Eyerü hep uyanı altun idi

4499 Çavuşu kırh idi tırımışdı bir biri
Geleni gideni gözler her biri

4500 Yidi perde aşulu zer beftihem
Vâlih olur bakuben gören âdem

4501 Degme perdede tırur on kûl arı
Hulleler altun giyerler tön varı

4502 Ya‘kûb’uñ on oğlu çünki irdiler
Açdılar perde içerü girdiler

[183a]

4503 Halk anları görüp örü tırur
Taht üzre Yûsuf anları görür

4504 Bürimişdi niķâbıyla yüzin
Görüp anlar bilmeyeler kendüzin

4505 Şandalı on kodılar altun meger
Gösterirler oturur anlar birer

4506 Anlara ta‘zîm idüp ya‘nî ‘Azîz
Didi ki hoş geldüñüz ademî siz

4507 Şem‘ün ilerü yüridi öpdi yir
‘İbrî dilince du‘â vü medhî bir

- 4508 Gerçi Yūşuf anları bilür görür
Ne maḳāmdan olursız dir şorar
- 4509 Anlar eydür oluru Ken‘ ān’dan
Gelişümüz toḡru dirler andan
- 4510 Anda var didiler dīn serveri
Ya‘ kūb olur adı Hāḳ peygāmberi
- 4511 Atamuz olur bizüm onuñ nām
Size ol er didiler eyler selām
- 4512 Çünki Yūsuf anı işitdi hemān
Atası bildi diridür ol zamān
- 4513 Kendü ḥasretinden ala dīn-penāh
Zārı kılmāḳ durur işi derd ü āh
- 4514 Yūsuf eydür kime peygāmberdür ol
Anlar eydür ol ile resūldur ol
- 4515 Yūsuf eydür n’ite Mısr’a da‘ vetin
Şalmadı ki eyleyeler be‘ atin
- [183b]
- 4516 Didiler anlar Yūsuf’a bā-edeb
Anı Ken‘ ān’a viripdi Çalab
- 4517 Emr kılmadı ki ayrık eyle ir
Ki ḳatı olmuş durur bu demde pīr
- 4518 Yūsuf eydür bunlara ol nev-cüvān
Birbiriñüzle nesiz ḳıluñ ‘ ayān

- 4519 Anlar eydür Yūsuf'a ey yüzi gün
    Kardaşuz birbirimüzle bil biz on
- 4520 Yūsuf eydür on mısız kardaş hemîn
    Yohsa daği var mı ey kavm-i dūn
- 4521 Didiler bizden kiçi var bir güzîn
    Kim atamuz cānıyla sever özin
- 4522 Hem daği andan kiçi vardı bir
    Eyle şan ki yüziydi bedr-i münîr
- 4523 Ol gideli atamuz efgān ider
    ‘Aklı virür kendüzünden ol gider
- 4524 Kande vardı didi ol oğlan ‘aceb
    Atañuz ağlar anuñçün rûz u şeb
- 4525 Kurt yidi didiler anı ey güzîn
    Çünki görmez oldu atamuz yüzin
- 4526 Uş yigirmi altı yıl oldu tamām
    Añar anı zārı kılur şubḥ u şām
- 4527 Ağlamakdan görmez oldu gözleri
    Düni gün oldur dilinde sözleri
- 4528 İraḳ itmişdür müdām anda tırur
    Ağlar vü feryād eyler āh urur
- [184a]
- 4529 Kayguya virmiş durur ol şādını
    Beytü’l-aḫzān urdı evüñ adını

- 4530 Çün haber bildi Yūsuf ol dīn-penāh
Yüregine tımdı kanı itdi āh
- 4531 Döndi yine şordı hem bunlara ol
Neden oldı sevgülü ol bir oğul
- 4532 Bir hüner anda meger kim var idi
Atası sever anı dil-dār idi
- 4533 Didiler bunlar aña ey şehr-i yār
Hūbdı maḥbūbdı ol gül-i‘ izār
- 4534 ‘Āqıl ü fāzıl idi ol muḥterem
Anuñçün atası severdi hem
- 4535 Ayrılalı ol şehinşāh-ı güzīn
Atamuz bakmaz bize rağbet güzīn
- 4536 Ol gideli tatlu ni‘ met yimedük
Var mı dünyādaki zaḥmet yimedük
- 4537 Medḥi kıldılar Yūsuf’ı ser-be-ser
Söylediler bī-gümān girçek haber
- 4538 Yūsuf eydür hoş göreyin özlerin
Çünki girçek söylediler sözlerin
- 4539 Bunları hoş göndereyüm bu zamān
Ola ki atam yüzün görem ‘ayān
- 4540 Ger baña bunlar cefā kıldı ‘azīm
Ben bulara kılayum eylük delīm

İşāret-i Gūyed Ehl-i Kelām

[184b]⁵⁴

- 4541 Yoksa kuvvetümüze taña kalur
Heybetümüze baķar ‘ibret alur
- 4542 Yāħud bildi Yūsuf’a itdügümüz
Anuñ ile neyleyüp n’itdügümüz
- 4543 Ol sebebden ol bize yavuz baķar
Hışmı oduyla cānumuzı yaķar
- 4544 Böyle bildiyse eger ol hālümüz
N’ite olıser bizüm aħvālümüz
- 4545 Yoħsa Yūsuf ola mı bu řehr-i yār
Olmuş ola bunuñla baħtiyār
- 4546 Ol ise cān iletmeñ elinden gümān
Aşşımuza iriser dirler ziyān
- 4547 Uşbu efğān ki bularuñ işidür
Yūsuf anlaruñ sözini iřidür
- 4548 İrte verelüm didiler ‘Azīz’e
Gerü vire ger vermeye nesne bize
- 4549 Dilerüz destūrı ayrıķ n’idevüz
Gönilevüz ilümüze gidevüz
- 4550 Yoħsa bize daħi çok zaħmet olur
Oğlumuz kızumuz açlıķdan ölür

⁵⁴ Metinde bu varak itibari ile tekrardan atlama yapılmıştır.

- 4551 Yūsuf işidür idi ol sözleri
Âh kılup yaşı ki tolar gözleri
- 4552 Eydür ey Ya‘küb peygāmbere n’ola
Buncılayın didi zaḥmet kim bula
- 4553 Kim saña bu dürlü kaygu virile
Senüñ oğlanlaruñ açdan kırıla
- [185a]
- 4554 Ol ‘Azīz-i Mısr’uñ ucundan bugün
Ulu kiçi olasıdır zebün
- 4555 Yā İlāhī didi yüz urdum saña
Bunları cem‘ ile didi baña
- 4556 Vir yiyesin ki kızlıktan bular
Kurtulalar dir İlāhī ser-be-ser
- 4557 Çünkü yār nidāsı oldu şubḥ u gāh
Rūşenini rüzı kıldı pādīşāh
- 4558 Gün toğuben ‘ālem oldu zer-nigār
Geçdi Yūsuf tahtına kıldı qarār
- 4559 Katına kardaşları geldi tamām
Öpdiler yir aña virdiler selām
- 4560 Ol ‘aleyk alur çün buları görür
Nirdensiz diyü anlara şorar
- 4561 Didi Ken‘ān’da oluruz her biri
Atamız Ya‘küb’ı Hāq peygāmbere

- 4562 Yūsuf eydür bunlara ol bahtüvār
Sizde peygāamberlikden dir hiç eṣer
- 4563 Görümezem dir ki naẓar çün ururam
Bed-fi‘ āllık ki cāsuzlık görürem
- 4564 Kim ḥaber illerümüzden alasız
Varuben leṣker çeküben gelesiz
- 4565 Bunlar aña didiler ki ey ‘ Azîz
Biz ḫuluñuzdan bu resme fıkr siz
- 4566 Hiç bundan yok bizüm agāhumuz
Bizden iletipdür bizi ḫūzrāhumuz
- [185b]
- 4567 Elümüzden ne gelür biz on kiṣi
Ancılayın eyleyevüz biz işi
- 4568 Yūsuf eydür ki bular şeydā durur
Erligüñüz dir āḫir peydā durur
- 4569 Her biriñüz biñ ere ṭapsız bugün
Eylemeye sizi kimesne zebün
- 4570 Bunlar eydür bizi eyle bilmegil
Buncılayın bize töhmet kıлмаğıl
- 4571 Ol ḥānedan degülüz biz şehir-i yār
Kim yavuzluk gele bizden zinhār
- 4572 Biz on iki Ya‘ ḫūb’uñ oğlanları

Kim görür gözi vü anuñ cānları

4573 İllā kırt yiyüp birimüzi alur
Hem birümüz atamız ile olur

4574 Yūsuf eydür niye kırt yidi ‘aceb
Ol biriñüzi n’ite oldu sebep

4575 Didiler ey kamu şāhlarıñ cānı
Aluben bir yazıya giddük anı

4576 Oynamaga meşgöl olduķ ol zamān
Tonumuz katında oturdı hemān

4577 Biz ıraķ gitmiş oluruz ol kıalur
Na-gāh anuñ katına bir kırt gelür

4578 Tā bize andan kıaber olunca dir
Pāre pāre eyler anı kırt yir

4579 Yūsuf eydür bunlara ol bahtlu
Kıçı miydi didi o sizden ya ulu

[186a]

4580 Anlar ayıtdılar ol kıçıydi
Babamuzuñ sevgülü içiydi

4581 Atamız anı ‘azīz görmüş idi
Bizden artuķ añā kıadr urmış idi

4582 Yūsuf anlara ayıtdı ol zamān
Uş yalanuñuz bu kez oldu ‘ayān

4583 Çün atañuzdur Hakk'ıñ peygamberi
N'ite ola dir 'aceb dın rehberi

4584 Kişisini ol didi ulu göre
Yâ birin ulu birin alü göre

4585 Bunlar ayıtdı eger oğluñ ola
Bilesin hâlini anuñ ki n'ola

4586 Ol cemâl ü bâ-kemâl ki var idi
Anda ki hûblıg ile dil-dâr idi

4587 Atamuzdan yeg sever idük anı
Kamu and içdügümüz anuñ cânı

4588 İllâ bir düş gördi n'idelüm size
Anuñcün gelmedi hoş ol bize

4589 Yūsuf eydür nice düş gördi 'aceb
Eydüñ âhır bilelüm andan sebeb

4590 Ol düşü ki gördi dirler şordılar
Bir şâh olıser imiş ol yirdiler

4591 Biz oluser imişiz öñünde kûl
Kılısar imiş bize hükmini ol

4592 Yūsuf eydür kulağ uruñ bize
Mâlik olıser imiş ol çün size

[186b]

4593 Kurt anı nice yiye dir bî-'aceb
Bu sözüñüz dir baña geldi 'aceb

- 4594 Yoḥsa ol bile siziñleydi
N'ite qoduñuz anı qurt yidi
- 4595 İlerü gitmişdük dirler meger
İşidümedük ünin ey mu' teber
- 4596 Didi n'ite olmadı tedbırüñüz
Kim oturmadı qatında birüñüz
- 4597 Kim anı bekleye qatında qalan
Bu sözüñüz didi muṭlaqdur yalan
- 4598 İllā ben işitmişem didi ḥaber
Her ki peygāmbere ola dir mu' teber
- 4599 Anuñ oqlanları olmasa hiç etin
Canavarlar yimez ider ' izzetin
- 4600 Nice anı qurt yiyedir nāgehān
Pes yalan söyledüñüz dir bī-gümān
- 4601 Biz yalan söylemedük dirler hala
Qanlı göñlegin anuñ alduq ele
- 4602 Gördi atamız iletdük āşikār
Bu dökeliñden[?] yalan dir şehr-i yār
- 4603 Qurt etini yiye dir göñlek bütün
N'ite ide buña kimse togru yön
- 4604 Anı meger kimse öldürdi didi
Qodılar etüñ tenini qurt yidi

4605 Yūsuf eydür niçe ki şordum size
Togrı söylemedüñüz hergiz bize

[187a]

4606 Kimse andan dökerse ger xanı
Turan içün öldürür muṭlaḳ anı

4607 Çünki öldürürdi niye almadı ton
Hısm ile Yūsuf çağırdı itdi ün

4608 Sizi dir zindāna koyup bend uram
Hāli toḡru idesiz tā ki şoram

4609 Buyurur ol dem Yūsuf ol nāmūdār
Bunları zindāna iletüñ hūrı zār

4610 Anlar ayıtdı aña ey pādışāh
Ol Çalab ḥaḳḳı ki saña bāḥt ü çāh

4611 Ol virüpdür bize kılma bu işi
Zār ile görmeyelüm teşvîşı

4612 Qayḡu odına bizi yandurmaḡıl
Atamuza miḥneti şandurmaḡıl

4613 Ol hu Yūsuf ḥasretindendür naḥîf
Görmez oldu gözi kendüdür za‘îf

4614 Qızlıḳ elinden olupdur qayḡulu
Bizi ger böyle iderseñ ey ulu

4615 Ehl-i kıavmümüz ki hāvārī cān-ı pāk⁵⁵
Kızlık elinden olur cümle helāk

4616 Kāmusınuñ boynuña olur kanı
Atamuz daħi işidür hem anı

4617 Göz yaşın döküp saña nefrīn ider
Şahlıguñ alup Çalab elgīn ider

4618 Sen saķın göñlin du‘ āsın al anuñ
Tā selāmet bulamıyan tende cānuñ

[187b]

4619 İşidüp Yūsuf yüregın tağladı
Nikāb altında sākin hem ağladı

4620 Eydür ol Ya‘ kīb haķķı çün ‘ ayān
Ben sizi dir kıomazdum bu zaman

4621 İllā anuñ göñli içün didi kıuram
Sizi dir günāhuñuzdan el yoram

4622 Geydürür hil‘ at ‘ Azīz her birine
Kıomadı hergiz birini yirine

4623 Mışr ehli ulular kııldı nażar
Bunlara ki kıadd ü kıāmet mu‘ teber

4624 Hın buyurdı Yūsuf anlar yidiler
Haķķ’a şükür Yūsuf’a alķış didiler

---

⁵⁵ Vezin kusuru yapılmıştır.

- 4625 Ol cefā ki Yūsuf'a itmişdi
Diñledüñ her birisi n'itmişdi
- 4626 Almadı gönline anı bahtı aķ
Kim kıla bunları kendüden ırak
- 4627 İmdi n'ider Yūsuf'ı gör nāmüdār
Çünki yār nidāsı olur rūzigār
- 4628 Oķıdur ķardaşların gelür görür
Bunda niye geldüñüz diyü şorar
- 4629 Didi bunlar aña ey Hāķ-şinās
Kızlık oldu ilümüzde bī-kıyās
- 4630 Bunda buğday almağa geldük size
Zirā kim eyle ķaber irdi bize
- 4631 Kim Mışır'da dir şatar buğday bir er
Varana ne kim virürse sīm ü zer

[188a]

- 4632 İllā ki bī-kıymeti biraz tavar
Bile getürdük didiler şehr-i yār
- 4633 Yūsuf eydür anlara imdi bilüñ
İletüñ anı bāzāra 'arzını kıluñ
- 4634 Anda şatup dir yine bunda gelüñ
Ol behāsına anuñ buğday aluñ
- 4635 Ol ne kim buyurdu anı itdiler
Aluben anı bāzāra gitdiler

4636 Halk anı kim cem‘ oluben gördiler
İki yüz altun behāsın urdılar

4637 İllā kimesne harīdār olmadı
Virüp altun aña bāzār olmadı

4638 Nice hāl oldı bāzārda bildiler
Geldiler ‘Azīz’e ma‘ lūm kıldılar

4639 Kim ne deñlü aña kıymet urdılar
İllā almadı kimesne gördiler

4640 Yūsuf eydür kayguya virmeñ cañı
Getürünüz ben alayum dir anı

4641 Koyavuz tura hazīnemde dir ol
Gerçi anda tıracağ nesne degül

Ez-İn Cānib Nükte-Guyed Müfessirān İn Kelām

4642 İşbu sözden hem yine bir nükte var
Gerçi kuluñ ta‘ āti dir Girdigār

4643 Yüz biñ anı vesveseyle kıılır
Ol hazīneme lāyık degül bilür

[188b]

4644 Çün kıyāmet günü ola aşikār
Cem‘ ola kıllarum anda hūr u zār

4645 Kılduğı ol vesvesiyle ta‘ ati
Olmaya hergiz göreler kıymeti

4646 İrişügele zebāniler hemān

Ṭamuya süreler anı ol zamān

4647 Fażlüm ile dir görem Allāh anı
Ṭa‘at ile dir qabül kılam anı

4648 Yarlıgayam dir anuñ ‘aczin bilem
Şalmayam ṭamuya dir raḥmet kılam

4649 Yūsuf’uñ qardaşları çün gördiler
Yükleri kıymeti yok yüz urdılar

4650 Fażl kıl dirler bize ey baḥtövār
Bî-behā varumuza kılama nazar

4651 Şadaq vir bize ḥālümüze baq
Kim vire anuñ ‘avāzın saña Ḥaḳ

4652 İşidüp san Yūsuf oda yaqdı dil
Geldi qatına hemān-dem Cebra’ıl

4653 Allāh emrini beyān eyler aña
Fażlını bil it didi bunlar saña

4654 Çün anı getürdiler saña şefi‘
Sen daḫi kıl bunlaruñ qadrin refi‘

4655 Şıfatumdur dir benüm fażl ey güzİN
Cebra’ıl’uñ Yūsuf işitür sözİN

4656 Ol ki qardaşları getürdi tavar
Yine bağışlar bulara nāmūdār

[189a]

- 4657 Anuñ üstine virür buğday ziyād
Kim bularuñ göñli cānı oldı şād
- 4658 Yūsuf'ıñ qardaşları dir Müste'ān
Kim bular dir qullarumdır bī-gümān
- 4659 Yūsuf'a fażlı şefi' eylediler
Her birisi yalvaru söylediler
- 4660 Ben dir Allah'am cihānı var iden
Aşikāre vü nihānı var iden
- 4661 Ben revā görmedüm ol Yūsuf ide
Bunları ki göndere maḥrūm gide
- 4662 Sen ey mü'mīn böyle bilgil 'illeti
Ol bu da' uñ[?] ki anuñ yok kıymetiyeti
- 4663 Hiç degmez kıymete olsa şimār
Ma'şiyetüñ illā yükleriyle var
- 4664 Ola yitmiş yıl 'ömriyle saña
Fażlumı şefi' getürürsin baña
- 4665 N'ite ola ki seni nevmīd idem
Belki fażlum ile saña 'ıyd idem
- 4666 Kıldığuñ ol ta'ati taqşiriñi
Ma'şiyetle kıldığuñ tedbiriñi
- 4667 Yarlıgayup anı eyleyem qabūl
Uçmağuma iletem ey toğru qul

4668 Anda muḥalid mü 'ebid turasın
Gösterem dīdārı bī-şek göresin

4669 İmdi Yūsuf'dan yine diñle ḥaber
Ol ki qardaşları gelmişdi meger

[189b]

4670 Ol metā' ı getürüp bunlar gelür
Yine Yūsuf anı anlardan alır

4671 Her birine bir yük buğday vürür
Hoş görüp gönline anlaruñ girür

4672 Degme bir yükde bulara biñ dinār
Qodılar idi içinde nāmūdār

4673 İllā qardaşları fikrin qılmağı
Altunı buğday içinde bilmedi

4674 Yūsuf eydür anlara oluñ revān
Eyü gördüñüzi söyleñ hemān

4675 İllā dir atañuza çün iresiz
Benden aña dir selāmı viresiz

4676 Ol 'Azīz-i Mısr diyesiz güzīn
Ḥazretüñüzde yire urur yüzün

4677 Gerçi anuñdur diyesiz taḥtī tāc
Ol du' āñuza olupdur ihtiyāc

4678 Kendü luṭfindan bize qıla du' ā
Kim qıla üstümüze anı revā

4679 İllā on ardaş didi grdm sizi
ıldunuz bunda mşerref dir bizi

4680 Dir daı ardaşunuz hem var imiş
Atanuz atında size yār imiş

4681 Getresiz anı hem grsem n'ola
Nice erdr bir naşar ursam n'ola

4682 Dilegm oldur sizi grdm tamām
Virem aa daı ıl' at a' ām

[190a]

4683 Sizcileyin illā ki ehl-i hner
Mışr iinde grdgm yo mu' teber

4684 Gelrisenz bile alup geln
Yine buğday ve bile ıl' at alu

4685 Bunlar aa didiler ki ey ' Azz
Dileyelm atamuzdan anı biz

4686 Kim atamuz vire destr ol gzn
Getrelm gresin anu yzn

4687 Ysuf eydr avlnz toğru idn
Birnz atumda oyup siz gidn

4688 nki atumda birinz dir ala
alanunuz vara dir tizcek gele

4689 omadı şem'n'ı gitmege ol er
alanı ıdı yola girdi meger

4690 Hoş giderlerdi şafâ vü şād-kām
Birbiriyle söyleşür bu kelām

4691 Biri eydür bahtı bize oldu yār
Böyle hoş tutdı bizi ol şehr-i yār

4692 Birisi eydür atamız himmeti
Oldı ki kıldı bize ol hürmeti

4693 Birisi eydür hele kıldı kerem
Cānı kayğu görmesin cismi elem

4694 Ol Yehūdā döndi anlardan yaña
Bir işāret itdi dir göñlüm baña

4695 Nice ki bize ‘Aziz itdi cevāb
Her sözümüze bizüm itdi ‘itāb

[190b]

4696 Şonra kıldı her birimüze kerem
Ben Yūsuf ola direm ol pür-kerem

4697 Anlar eydür aña söyleme sözüñ
Yūsuf’ı umar göre ayruķ gözüñ

4698 Uş yigirmi altı yıl oldu tamām
Ol yavu varalı dirler ve’s-selām

4699 Kim bile ol ne maķāma gitdi dir
Kaᅅı yire varup anda yitdi dir

4700 Bu ne fikr ü sevdādur dirler saña
Bu ‘Aziz’i beñzedirsın sen aña

4701 Ger diridür dirseñ bu ol olur
Bunca māl u memleket ҡande bulur

4702 Yanına bu eylūgi işler idi
Bizleri belki oda şışler idi

4703 Biz aña ne ҡıldıuğ ise yaşra[?] kim
Belki ol artuğ iderdi bize hem

4704 Ancılayın söyleyü söz gitdiler
Söz üküş Ken' ān'a çünki yitdiler

4705 Muştucılar irdi Ya' ҡüb'a hemīn
Geldi uş oğlanlaruñ diyü emīn

4706 İllā toғuz geldiler bunlar meger
Şem' ün arada degül ol pür-hüner

4707 Ya' ҡüb işitdi anı ol dīn-penāh
İçi ҡopa geldi anuñ itdi āh

4708 Geldiler oğlanları daği penāh
Şışdiler yüklerini anlar tamām

[191a]

4709 Döndiler atalarına yitdiler
Öpdiler elini Һızmet itdiler

4710 Didiler ata 'Azīz eyler selām
Sizden ol himmet diler ey nīk-nām

4711 Size ҡılmışdur penāh ol bahtlu
Ne diyelüm bize luғf itdi ulu

- 4712 İ' tîkâdı ki size vardur delîm
Hizmet anuñ çün bize kıldı delîm
- 4713 Ol ' aleykini alur ikrām kıla
Ya' kıb oğlanlarına geldi dile
- 4714 Şem' ünı'mı didi eydün n' itdünüz
Bile alup didi anı gitdünüz
- 4715 Yūsuf' ı alup revāna olduñuz
Yitürüp dir anı yavu kılduñuz
- 4716 N' itdünüz Şem' ün'a dağı kim bilür
Eyle diyüp yaş döker zârı kıılır
- 4717 Ataların çünki böyle gördiler
Yine söyleyüp aña yüz urdılar
- 4718 Didiler çün Mısr'a irdik ey güzîn
Ol ' Azîz' üñ ki varup gördük yüzün
- 4719 İleyinde çün yir öpdük ser-be-ser
Bizi hoş gördi ' azîm ol mu' teber
- 4720 Ol iletdüklerümüzi gördiler
İki yüz altun behâsın urdılar
- 4721 Bize ol lutf itdi viridi ni' meti
Her birümüze virür bir hil' ati
- 4722 Hem biraz deve yüki buğday virür
Her birimiz ki hil' at getirür

[191b]

- 4723 Alduḡ üşde eve getürdük anı
Ya‘ ḡūb işidür vü şād olur cānı
- 4724 Ne ki ḡal oldu beyānın itdiler
Döndüler vü evlerine gitdiler
- 4725 Ol cevālar ṭolu buḡday sökdiler
Her birisini yire ki döktiler
- 4726 Keseyle biñ biñ altun buldılar
Her birisi şād u ḡürrem oldılar
- 4727 Geldiler Ya‘ ḡūb’a didiler anı
Ya‘ ḡūb işidür şād olur cānı
- 4728 Göñlü içinde tutar Ya‘ ḡūb ümīd
Yūsuf ola dir ki ol baḡtı sa‘ īd
- 4729 Bunlara bu luṭfı kıldı ol güzīn
Görmek ister İbn-i Yāmīn’ün yüzün
- 4730 Vācib oldu anı gönderürem yola
İnşallāḡ ol kişi Yūsuf ola
- 4731 Didiler oḡlanları zī-pür-kerem
Kim bizi bu resme gördi muḡterem
- 4732 Kimesne kılmadı bu resme işi
Kim bize kıldı didiler bu kişi
- 4733 İllā bizden şordı cümle vaşf-ı ḡāl
Söyledük dirler aña cümle maḡāl

4734 Eydüvirdük aña hep oėru aber
Onımız ardaş olunuz ser-be-ser

4735 Olunuz Ken‘ n‘da didük yā emīr
Atamız olur bizüm Ya‘ ūb-ı pīr

[192a]

4736 Anı peygāber ılıpdur ol Celīl
İshāķ oğlı cedit İbrāhīm alīl

4737 ūn senūñ oėlanlarıñuz bildiler
Anuñ ūn bize ‘ izzet ıldılar

4738 Şordı bize on mısız ardaş hemīn
Bir dağı vardur didük İbn-i Yāmīn

4739 Anı dir atamuza izmet ılır
İbn-i Yāmīn‘den aber ūnkim bilür

4740 Yine bağdı ol bize şağdan şola
Eydür anı dağı bir görsem n‘ola

4741 Sizcileyin görmedüm dir ādemi
Birūñüzūñ erliginde yok kemi

4742 Anı dağı didi görsem göz ile
Biz eyitdük aldı babamız ile

4743 Ol dağı gelmek gerek didi baña
Nicesi erdür nazār idem aña

4744 İbn-i Yāmīn‘i diler ol Şāh göre
oñ atumda didi Şem‘ ūn‘ı tura

4745 Ne diyelüm kıldı aña rağbeti
Hem melūkāne girdi ħil‘ ati

4746 Yūsuf’uñ aña beyānın söyledük
Nice oldu vaşfi takrîr eyledük

4747 Hem daħi senden beyān itdük ħaber
N’ite kıldı Yūsuf’u çün ol peder

4748 Görmez oldu Yūsuf’ı didük emîn
İbn-i Yāmîn’e şalıbdur sevgüsin

[192b]

4749 Çünkü böyle söyledük bildi ‘Azîz
Didi maşşūdum budur ki yine siz

4750 Varıben anı alasıız gelesiz
Yine gidesiz bunı hem alasıız

4751 Uş sözümüz işbudur dirler size
Toğrusın didük inanuhnuz bize

4752 Çün bu sözi işitdi Ya‘ kûb pîr
Āh idüben ağladı kıldı nefîr

4753 Anlara eydür dönüp ol reh-nümün
Yūsuf’uñ derdinden oldum dir cünün

4754 Üşde Şem‘ ün’dan daħi düşdüm ırak
Ne bilem ki vāşıl ola mı ya firāk

4755 Niçeye dek tolusardur kan gözüm
Niçe ola zārı efgānı sözüm

- 4756 H̄asret ü efḡānı zārı bildiler
Bu işe ḡāyet peşimān oldılar
- 4757 N'eyleyüp ne kılavuz dir ey 'aceb
Kim kıla derdüme dermān ol Çalab
- 4758 Niçe bir ideserem āh u nefir
Sen 'ināyet kıl baña ey dest-gir
- 4759 Anı oğlanları çün eyle görür
Her biri gelür öñünde yüz urur
- 4760 Böyle dirler zār u efḡān eyleme
Bağrumuzı toptolu kan eyleme
- 4761 H̄izmetinde and içelüm üşde biz
Görmek ister İbn-i Yāmīn'i 'Aziz

[193a]

- 4762 Gördi begendi bizi ulu nīk-nām
Seni bizi görmek ister ol şām
- 4763 Anuñ çün dutağodı Şem'ün'ı
Görmege tā kim iledevüz bunu
- 4764 Tanuğ olsun didiler Tañrı bize
Getürelüm İbn-i Yāmīn'i size
- 4765 Çün işitdi sözlerin Ya' kūb-ı Pır
Tañrı'ya ısmarladum sizleri dir
- 4766 Her ne yire varsañuz görüñ didi
Bir haber andan dañı şoruñ didi

- 4767 Ola ki bir haber andan biline
Ölü mi diri midür ol hâli ne
- 4768 Eydür oğlanları bunadı bu er
Yūsuf'ı eyler taleb görmek diler
- 4769 Ya' kūb' uñ katında bir destârı hem
Var idi anı dutardı muhterem
- 4770 Dedesinden kalmışdı yâdigâr
Kim Hâlîlullah adı ol nāmūdār
- 4771 Her kime ki ulu peygâmb er olur
Togru yola halka ol rehber olur
- 4772 Anı bir hoşkada gizler idi meger
İbn-i Yāmîn'i okur ol bahtüvâr
- 4773 Katına halvet gelüp çün girdi ol
Ya' kūb anı çıkarup eydür oğul

[193b]

- 4774 Çün iresin dir 'Azîz'e ol güzîn
Hürmet idüp göresin anda yüzün
- 4777 Virdi eliñizle didi anı saña
Viresin anu tebrük dir aña
- 4778 Diyesin atam du' alar kıldı hem
Çünkü gördi lutfuñuzdan ol kerem
- 4779 İşbu işler ki ol eyler aşikâr
Ben Yūsuf ola direm ol nāmūdār

4780 Zira düş görmüşdi anuñ bürhânı
Ol bir eylük olısdur sultânı

4781 İbn-i Yāmīn aldı destârı revân
Gizledi bir yirde anı nev-cüvân

4782 Anı kardaşları hiç bilmediler
Niceydi fikrini kılmadılar

Nāme-i Fūristādeden Ya‘kūb Yūsuf-Rā Der-Mısr

4783 Nāme yazmak diledi Ya‘kūbu pīr⁵⁶
Okıdılar katına geldi debīr

4784 Nicesi yazmak gerek şerhin kılur
Ya‘kūb andan yazıcı maqşūd bilür

4785 Aldı divit ele vü tıtdı kalem
Böyle urdı hāme üstine raqam

4786 Yazdı ol evvel penāh-ı Girdigār
Kim yaratdı o nihānı āşikār

4787 Şun‘ıyla kıldı cihān bünyādını
Bilmez idi kimse aşı yādını

[194a]

4788 Ol cihānda maḥlūkı var eyledi
Gizlü gencin ya‘nī izhār eyledi

4789 Kudretiyle ādemi mevcūd iden
Kendü luṭfın hem bulara cūd iden

---

⁵⁶ Tamlama şeklinde olmalıdır.

- 4790 Emr ile aña kılan secde melek
Yiri seyrân-gâh iden seyvân felek
- 4791 Getüren anuñ bilinden enbiyâ
Kim birinden olmadı kızb ü riyâ
- 4792 Hem birisini kılan dîn rehberi
Ol getüren İbrâhîm peygâmbéri
- 4793 Ol Hâlîl'i oldı ya' nî dîn-penâh
Kim nübüvvet virdi aña pâdişâh
- 4794 Ol benüm dedem idi ey bahtlu
Hem atam İshâk'ı peygâmbér ulu
- 4795 Atamuñ qardaşı İsmâ'îl'i hem
Kim zebîhullâh olupdur muhterem
- 4796 Ben günâhkâr-ı faķîrem dîn eri
Adumuz Ya' kûb u Hâķ peygâmbéri
- 4797 Eyle baña virdi Hâķ hüzñ ü firâķ
Olmışam dir ben Yûsuf'umdan ırâķ
- 4798 Yavu kuldum ol benüm dil-dârumı
Ol cemâli gün bigi envârumı
- 4799 Ol bırağan kayġu odını dile
İrüren qalmışları ol menzile
- 4800 Beni daġı irgöre görem cemâl
Yûsuf'umdan hâşıl ola dir vişâl

[194b]⁵⁷

- 4801 Çünki Ken'ân ili hâddine girür
Ol Beşîr'e Yehūdâ destür virür
- 4802 Tır yola gir dir aña ey nev-cüvân
Var atama muştula dir bu zamân
- 4803 Kim Yehūdâ gönlek alup uş gelür
Kayğu gidüp şadıyla uş gelür
- 4804 Yıl bigi yıldı yola girdi meger
Bir dem içinde gelüp irdi ol er
- 4805 Allâh eyle emrini kılmışdı dir
Evvel irişeydi atasına Beşîr
- 4806 Muştıcılar çünki bir bir irdiler
Ol haberden hâş u 'âma virdiler
- 4807 Yūsuf'ün gönlegi geldi kim ile
Şād olup Ken'ân ili cümle güle
- 4808 Yūsuf ölmedi selâmet diridür
Salṭanat tahtında Mısr yiridür
- 4809 Ol buyurdı gönlegini aldılar
Atasına muştulayu geldiler
- 4810 Cümle Ken'ân ili işitdi haber
Şād olurlar ulu kiçi 'avrat er

---

⁵⁷ Metinde bu varak itibari ile tekrar atlama yapılmıştır.

- 4811 Anası işidür anuñ ki Beşîr
Dökdi gözi yaşını kıldı nefîr
- 4812 Eydür ey Hâk va‘ de virmişdün baña
Göstereyin oğluñı evvel saña
- 4813 Ya‘ kûb’a Yûsuf’ını şoñra virem
Kılduğuñ va‘ delere gerek irem

[195a]

- 4814 Tırmışıdı bir arada bî-karâr
Ağlar idi ol za‘ife zâr u zâr
- 4815 Ol araya nagehân irdi Beşîr
Ağlayu yaşın dökerdi ol fakîr
- 4816 Çün Beşîr anı bakup anda görür
Çeker at başın ileyinde tırur
- 4817 Niçün ağlarsın didi aña hatun
Şādlig içinde bu iller bugün
- 4818 Her birisi ulu kiçi şādumân
Saña n’oldı böyle eylersin figân
- 4819 Hasretüñ vara ola dir senden ırak
Elüñe girmez seni yakdı firāk
- 4820 Çün bu hâlden seni agâh eyledi
Ol hatun bir kez yine âh eyledi
- 4821 Kaşdı kıldı yıkıla düşe yire
Yine döndi kendüyi ‘aqlın dire

4822 Gözleri yaşın dōke eydür yigit
Vaşfu hālūmden⁵⁸ beyān idem işit

4823 Kaşd kıldı yıķıla düşe yire
Yine döndi kendüyi ‘ aqlın dire

4824 Gözleri yaşın dōke eydür yigit
Vasf-ı hālūmden beyān idem işit

4825 Var idi didi bir oğlum bil haber
İki yaşından kiçiydi süd emer

4826 Beni Ya‘ kûb nebi ol hāl ile
Şatun aldı beni meger māl ile

4827 Yūsuf üçün aldı benden eme süd
Genc idi kim hāşıl ola aña kud

4828 İki emzüklüye südüm yitmedi
Ol sebab oldu ki işüm bitmedi

[195b]

4829 Ya‘ kûb ol oğulcuğum şatdı benüm
Yüregüm yanup za‘ if oldu tenüm

4830 Çün firāk odına yandırdı özüm
Ağlayu Hāzret’e tutam dir yüzüm

4831 Didüm ey Hāķ beni maḥrūm eyledüñ
Derde şalduñ ‘ aqlımı güm eyledüñ

---

⁵⁸ “Vasf-ı hālīm” şeklinde olmalıdır.

- 4832 İlham itdi gönlüme Perverdigār
Şabrı kılğıl didi bu fūrKate var
- 4833 Ya‘kūb ile Yūsuf’a bir iş idem
Göñline dir bunlaruñ teşvîş idem
- 4834 Saña evvel irgörem oğluñı öñ
Yūşuf’unı irgörem Ya‘kūb’a soñ
- 4835 Uş beşāret itdügi Yūsuf güzīn
Diridür Ya‘kūb anuñ görür yüzīñ
- 4836 Virmedi oğlancuğum baña ğanī
Zārı kıluram añup üşde anı
- 4837 Çün Beşīr anı işitdi n’olduğın
Ağlayu çün zārı giryān olduğın
- 4838 Anasıydı Beşīr bildi anı
Kaynadı tamarları içinde kanı
- 4839 İlerü geldi aña eydür ki bil
Üşde oğluñ dir benem yaşuñı sil
- 4840 Nevhayla eyleme ayruķ fiğān
Yārı kıldı saña Allāh bu zamān
- 4841 Kim firākuñı alup virdi vişāl
Aç gözüñi baķ yüzüme gör cemāl

[196a]

- 4842 Çünki kendüden anı agāh ider
Yine düşüben anası āh ider

- 4843 İlerü vardı döke gözi yaşın
Anasınũ dizine alur başın
- 4844 Yine ‘aqlı başına anũ gelür
Ol Beşir’ü bağına başar alur
- 4845 Gördiler birbirini şād oldılar
Derd ile kayğudan azād oldılar
- 4846 Derdüne oldı bularũ çün devā
Şādumān andan gönüldiler eve
- 4847 İntizār olmuşdı Ya‘kūb dīn begi
Kim kaçan gele Yūsuf’ũn gönlegi
- 4848 Şādumāndı ħalāyık yir bāyır
Geldi Yūşuf’dan diyü üşde Beşir
- 4849 Çün gelüp Ya‘kūb kıtına ki görür
Elin öper yüz ayağına urur
- 4850 Muştuladı ki Yehūda uş gelür
Gönlegin alup Yūşuf’ũn hoş gelür
- 4851 İrdi Yehūda dağı na-gāh ive
Yüki ni‘met anũla bir deve
- 4852 Öpdi atası elini pür-uşul
Şunıvirdi Yūsuf’ũn gönlegin ol
- 4853 Aldı anı yüzine sürdi revān
İki gözleri bakup görir hemān

4854 Bili ٲoęruldı yine buldı  ar r
  kr idüp secdeye yüz ururdu ol er

[196b]

4855   n be  ret irdi yine buldı d d
Ehl-i Ken   n anı gördi oldu   d

4856 H k   lı dan k lurlardı z r 
Hep kırılmağa  ururlardı var 

4857 Ol h berden ki bular işitdiler
Yimeği ve i meği terk itdiler

4858 Y suf u n dir yid ğin bildiler
 aldılar  abl be  ret urdılar

4859 Deve ile ki Yeh da ol  a    m
  n getürdi  avmine an  tam  m

4860   d lığ  şöyle h k u n çoğ idi
Hiç yimek derdi bulara yoğ idi

4861 Ya    b a k ld  hik yet va f-  h l
N ite k ld  Y suf anda k l   k l

4862 Nice gösterdi bulara ol yüzin
  nra ne lu f ile söyledi sözin

4863 Vaşf-  h lin Ya    b  nu    ladı
Y suf a ta s n idüp ol    ladı

4864 Yine   kr ile H    a secde ider
  d olur   n  ayęu g   lden gider

4865 Ne ki Ken‘ān ili vardur ḥāṣ u ‘ām
Gülmek oynamakda idi ṣād u kām

4866 Her birisi oynadılar güldiler
Ol sebebdan ki Yūsuf’ı buldılar

4867 Ya‘kūb’uñ hem gözleri rüşen olur
Ṭağ u ṣaḥrā bunlara gülşen olur

[197a]

4868 Ancılayın ḥalkı hep ṣādān idi
Kim melekler anlara ḥayrān idi

Nükte-Goften Müfessirān Īn-Kıṣṣa

4869 Bunda bir nükte sözi eydür beyān
Aña nisbet oldı anlar ṣādumān

4870 Ol durur Ya‘kūb’a çünki yil alur
Yūsuf’uñ gönlegi kōkısı gelür

4871 Kōkuladı vü ṣafā buldı cānı
Ayruğı bilmedilerr hergiz anı

4872 Zirā kendü ḥāṣ dostıydı ol
Kōkusın aldı vü maḳṣūd buldı ol

Ehl-i Īṣār Goften Mārānd-ı Īn-Kelām

4873 Bu sözi ehl-i iṣāret böyle dir
Mü’minne andan beṣāret böyledir

4874 Şöyle eydürler ki Ya‘kūb mu‘teber
Yūsuf’ı dostı ḥaḳıḳıydı meger

- 4875 Anuñcün Yūsuf'ıñ añar alur
Göñlegi kokuşu ırakdan gelür
- 4876 Göñli şād olup cānı rāhat bulur
Mü'mine gör ki nice raḥmet bulur
- 4877 Çünkü Allah dostlığın muḥkem duta
Cān içinden dünyā mehrin kim duta
- 4878 Çün ölüm kapusına ire selīm
Getüre Raḥmān kokuşını nesīm

[197b]

- 4879 Raḥmet olup bula andan cānı fer
Şöyle eydür Ḥaḳ kelāmında ḥaber

Ferrūḥ ū Rayīḥān ū Cennetü Na'ım İlā Āyet

- 4880 Eyle gelmişdür ḥaberde ey ölüm
Çünkü mevtine ire bir gün ölüm
- 4881 Cānı nez'ine ire çünkü katı
Ḥālī şa'ab olur ki kalmaz tāḳatı
- 4882 Kendü luṭfindan buyurur Girdigār
Ol benüm dostum durur dir aşikār
- 4883 Vaḳt-i saḥat oldu mecāl kalmadı
Kendülükden gitdi ḥālī kalmadı
- 4884 Raḥmetüm ḥazini kapusın hemān
Varuben açuñ diye Allah revān
- 4885 Çün aña raḥmet rāyihāsı ire

Rāḥat olup ʿaqlı başına dire

4886 Ol katı renci aña asān ola
Terk ide yüz biñ ü kerni[?] cān ola

4887 Yūsuf’uñ gönlegini Yaʿkūb urur
Yüzine ol dem anuñ gözi görür

4888 Sen ki ey mü’min dünyāda delīm
Maʿşiyetler kılduñ andan irdi bīm

4889 Dā’imā cehdinde ki olduñ anuñ
Gözledüğüñ tāyine qaldı senüñ

4890 Çün ölüm qapusına ire özüñ
Maʿşiyetler bürimişti gözüñ

[198a]

4891 Ben dir Allāh’am seni var eyleyen
Şıdķı iqrārı saña yār eyleyen

4892 Ben cemālüm tevhīd gönlegin revān
Yüzüñe irüp dege çün negehān

4893 Maʿşiyetden gözlerüñ rüşen kıla
ʿİlletüñ bāğın güli gülşen bile

4894 Çün baqasın uçmağı göre gözüñ
Kendü ḥālünü göresin kendüzüñ

4895 İmdi geldük Yūsuf’ı gör ne kılar
Çün anı qardaşları anlar bilür

- 4896 Gör bu kez ne kıldı anı rey ile
Yükledür ol yükleri buğday ile
- 4897 Biñ deve hem yağ ile baldan virür
Degme hil' atler muraşsa' tonlar virür
- 4898 Biñ bedevî at buyurdi nîk-nâm
Eyeri uyanı altunlu tamâm
- 4899 Degme bir kız kardaşına şāhvār
On bedevî virdi eşkün üstüvār
- 4900 Hem otuz daği bile virdi deve
Her ki baķup göre anları seve
- 4901 Ne ki ziynet vardur anı itdürür
Her birine bir ' imārı itdürür
- 4902 Atasına bir maḥafā eyledür
Ortasına dizdi la' l incü dürr
- 4903 Kırķ deve yükletdürür hep sîm ü zer
Emr kıldı yola girüñ dir ol er

[198b]

- 4904 Bir uğurdan bunları aluñ gidüñ
Ehl-i Ken' ān'a kamu baḥşış idüñ
- 4905 Çünkü şādı rûzı kıldı Ḥaķ bize
Diyesiz şükrāne olsun bu size
- 4906 Biñ qaravaş biñ eyü at biñ de ķatır
Bunları cem' itdi virdi bir ü bir

- 4907 Yine iki beglerinden mu‘teber
Bile oşdı anlaruñla on biñ er
- 4908 Didi Ken‘ān illerin hāş u ‘am ile
Bunda aluñ dir geluñ babam ile
- 4909 Virdü elli kez alup yarağın itdiler
Girdiler Ken‘ān yolına gitdiler
- 4910 Söz üküş eyyāmla çün irdiler
Hem haber Ya‘kūb’a ol dem virdiler
- 4911 Kim gelür oğlanlaruñ uşde be-hem
Çalınur tabl u nekkāre ‘alem
- 4912 Ni‘met-i ‘ālem getürürler ‘azīm
At u atır k l aravaşlar delīm
- 4913 Çünki bunlar gelüp irdiler tamām
Genc-i ‘ālem buldılar ol hāş u ‘ām
- 4914 İrdiler oğlanları Ya‘k b elin
 pdiler v  yire vurdılar alın
- 4915 Y suf’uñ vaşfu bey nı⁵⁹ ıldılar
Ya‘k b ulu kiçi anı bildiler
- 4916 At u atır k l aravaş s m   zer
Virdiler ol halka h lince meger

[199a]

---

⁵⁹ ” vaşf -ı bey n” şeklinde olmalıdır.

4917 Her biri kıldı Hakk'a hamd ü sipāş
Kimesne kılmaz idi aña kıyās

4918 Yine kaç gün turdılar anda hemān
Aldılar Ya'kūb'u oldılar revān

4919 Kavmi kabile bile 'azm itdiler
Gönülüben Mısr'a andan gitdiler

Ez-İn-Cānib Hikāyet Yūsuf Çün Şod Āmeden Peder ü Cihān-Kerdendürür

4920 İşid imdi bu yañadan dāsītān
Kim Yūsuf kardaşlarını ol zamān

4921 Şaldı Ken'ān'a atasın alalar
Ehl-i kavm ile anda geleler

4922 Kendü kalmışdı anda gönli şād
Olmuş idi kayğu fikrinden azād

4923 Günler içinde turuben dutdı yol
Mālik-i Reyryān katına geldi ol

4924 Ser-güzeşte cümle hāli söyledi
Nice oldı kıl ü kālī söyledi

4925 Nice ol kardaşların bilmişdi
Anlaruñla n'ite kılmışdı

4926 Ken'ān'a şalduğunu kardaşların
Babasını kavmini yoldaşların

4927 Bunda getirüñ didügin her çe var
Yūsuf eydür işidür ol şehir-i yār

4928 Şāh pīr olmuşdı meger ol zamān
Āḥire irmişdi ‘ömri hemān

[199b]

4929 Yūsuf’a ısmarlamışdı tāt u taḥt
Mülk anuñ elindeydi raḥt u baḥt

4930 Ol taşarruf eyler idi mülk ü māl
Ḥalka andan ḥāşıl olur cümle ḥāl

4931 Ol ḥaber ki şāh-ı Yūsuf’dan bilür
Pādişāh aña delim alķış kılur

4932 Şādumān olğıl didi ey nev-cüvān
Bir ḥaberdan yine virdük baña cān

4933 Var ḥazīne aç didi ey nāmūdār
Al didi ne dürlü eksügüñ ki var

4934 Hep ḥazīnem ne ki mālum var senüñ
Sen benümsin didi çün cānum senüñ

4935 ‘Özr ile Yūsuf didi bunı aña
Genc ü māl u ḥazīne sensin baña

4936 Destūruñla didi karşı gideyüm
Ben yarağın bularuñ ideyüm

4937 Karşı varmağüñ yarağın herçe var
Düzeyüm anı didi ey şehr-i yār

4938 Pādişāh eydür ne kim iderseñ ayıt
İllā bir ögüt vireyüm dir işit

4939 Ataña dir çün tapuñ karşı yire
İnme atuñdan didi ol dem yire

4940 Bir yire gelüp dirilicek haşem
Pādişāhlara iricidür elem

4941 Ata göñli qalmaya senden emîr
Sakla seni olmaya tā Dārīgîr

[201]

4942 Eyle olsun dir Şāh ile qavl ider
Yūsuf andan yine qaşrına gider

4943 Dutmaz idi cān u göñli qarār
Atasına olmuşdı intizār

4944 Emr eyledi Yūsuf Mısr’uñ şehri
Ulu kiçi hep bezediler şehri

4945 Degme bir kız qardaşına köşki hem
Ayrı tertîp eyledi pür-kerem

4946 Uçmağa beñzetdiler cümle şehri
Geydürür hil‘ at ulu kiçi varı

4947 Yūsuf’uñ kırk biñ idi kûlı meger
İleyince giyürür zerrîn kemer

4948 On biñ atı yidilürdi üstüvār
Alâtı zerrîn licāmı zer-nigār

4949 Her birisini yider bir görklü kûl
Altuna ğarq idi başdan aşı ol

- 4950 Kırdılar fil arkasına tahtını
Altun ile bezediler rahtını
- 4951 Şāhıvār ol cümle tertīb itdiler
Dört yüz fil mengülesi yitdiler
- 4952 Hüküm kıldı dört yüz biñ er binür
Ulu vü kiçi yañu leşker bünür
- 4953 Hem Yūsuf bindi neķāre urdılar
Çevresinden neyi nefir urdılar
- 4954 Yola girdi leşkeri ‘ālem gider
Karşu Ya‘ķüb’a varur ta‘zīm idür

[200b]

Ez-İn-Cānib Der-Rāh-ı Girift Ehl-i Beyt-i Hūrna Mısr-ı Residendür

- 4955 Bu yaña Ya‘ķüb’dan işid dāsītān
Kavmi oğlanlarıyla oldu revān
- 4957 Anlaruñla bile seksen kişi
Yola girmişler idi irkek dişi
- 4958 Ya‘ķüb andan Mısr’a gelür dīn-penāh
Yūsuf andan hem gelürdi pā-sipāh
- 4959 İki ĥasret birbirine irer
İver idi ki geleler bir yir
- 4960 Vālih olmuşdı Yūsuf özine
Şāh-ı Reyyān ki didi ol sözine
- 4961 Kim atuñdan inme didi Şāh aña

Olmasun aygu ire didi saa

4962 Y suf eydür bu   ac y p i durur
Gönlüm içinde ulu tev  durur

4963  nme atundan didi ol ehr-i y r
Olm am bu h le dir h yr n u z r

4964 Ata   izzetin n'ideyüm dir   aceb
 kisinden anısın idem aleb

4965 Ara yirde bize olmaz yan
C numa dir irmeye andan g m n

4966 Yiisi dai gerekdür ki idem
 resin anu ılmazam n'idem

4967  ndi tatından yire ol dem em n
ıldı nam z iki rek  at hem n

[201a]

4968 Yüz g ge dutup didi ey p di h
Saa ılm am ezelden dir pen h

4969 M k l m her yirde as n eyled 
Luf ile derdüme derm n eyled 

4970  bu tev den dai urtar beni
Bilürem   ölüm     all msın seni

4971  ster idi Tarı falından y rı
Yüz yire urup Y suf itdi z rı

- 4972 Yire urmuş iken ol dem yüzini
Kudretiyle uyku alır gözini
- 4973 Karşusından nagehān bir er gelür
Ak şitālu bir ulu server gelür
- 4974 Yūsuf'a eydür 'ayān bilgil işi
Emr içinde didi olsa bir kişi
- 4975 Kendüden ulu sözün gerek tuta
Ol sebebdendir gerek uyun ota
- 4976 Tā ki andan halka ırmeye gümān
Tañrı kulllarına ırmeye ziyān
- 4977 Uyanugeldi düşünden añsuzın
Gördügi düşi 'acebler ol güzīn
- 4978 Didi ki bu Tañrı'dan in'ām olur
Gönlüme düşde gelen ilhām olur+
- 4979 Şāh-ı Reyyān'nuñ müsülmān olduğı
Ol sebebden oldu devlet bulduğı
- 4980 Bu yañadan yüridi Yūsuf be-nām
Ol yañadan yüridi Ya'kūb imām

[201b]

Yūsuf Āmeden Ya'kūb Nāzar Didār Ġulāmān-ı Ta'accüb Āset

- 4981 Ya'kūb andan irişüp kıldı nāzar
Gördi biş yüz kul gelür zerrīn kemer
- 4982 Göricek Ya'kūb anı hayrān kalur

Şād olup budur didi Yūsuf gelür

4983 Didiler ki bu gelen Yūşuf degül
Bu gelenler Yūsuf'a dir cümle kıl

4984 Buncılayın çok seksendür tamām
Kim gele degme bölük biş yüz gūlām

4985 Şoñra gelen dir Yūsuf'dur nāmūdār
Nice olmuşdur göresin şehr-i yār

4986 Çün beşer yüz irdi kūllar çok çok
Geydiği tonlar muraşsa' taht-ı fevk

4987 Her birinüñ üstine sāz u salab
Çarķ olmışlar idi altuna hep

4988 İşbu resme kırķ biñ kūllar gelür
Ya' kūb anı görüben vālih kalur

4989 Bī-ḥisāb andan şoña irdi ḥaşem
Dürlü reng ile gelür her bir ' alem

4990 Dögülür idi neķķāre bī-şümār
Çalınurdu degme bir sāz dengi var

4991 Görinür çetr-i hümāyün nāgehān
Ya' kūb' a ayıtdılar ey pāk-i cān

4992 Yūsuf oldur didiler üşde gelür
Görücek Ya' kūb anı taña kalur

[202a]

- 4993 Çok şükür dir saña ey Perverdigār
Yine dir gördüm Yūsuf'ı aşikār
- 4994 İrdi ta' zīmle cümle leşkeri
Oturur tahtında Yūsuf dīn eri
- 4995 Qurulur hem çetr-i hümāyūn aña
Doğunup virmeye zaḥmet gün aña
- 4996 Geldi Yūsuf irdi aña Şāh-ı dīn
Ya' kūb'a didiler uş irdi hemīn
- 4997 Deve üstinde maḥafā berkülü
Oturur Ya' kūb içinde bahtulu
- 4998 Çün Yūsuf yüzini gördi nagehān
Didi budur baña cānu ol cihān
- 4999 Budur ol maḥbūb cānānum didi
Kalmadı ayrık perīşānum didi
- 5000 Gördüm anı gitdi efġānum didi
Kalmadı ayrık perīşānum didi
- 5001 Gördüm anı gitdi efġānum didi
Budur ol Yūsuf u Ken' ān'um didi
- 5002 Anı görüp buldı derdinūñ āmīn
Bī-deste indi deveden hemīn
- 5003 İndiler oġlanları bile tamām
Anlaruñla her ki vardur ḥāş u 'ām

- 5004 Yūsuf Ya‘kūb iriřdi bahtlu
Bağrına başdı aluben ol ulu
- 5005 Fūrķatiyle olmiřdı bağrı bař
Ağlayuben ol ikisi dökdi yaş
- 5006 Anlaruñla ulu kiçi her ki var
Ağlayuben her birisi oldu zār

[202b]

- 5007 Bir ğızı eylediler ki ol zamān
Ařikār oldu kıyāmet eyle şan
- 5008 Gerçi öñ fūrķat řarābın içdiler
İllā řoñ kayġu bilini biçdiler
- 5009 řādılıġı buldular řoñ aşl ile
Hep amanla irdiler ol vaşla

şi‘r-i Goften Ķāyıl Ez-İn Hāl

(Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün)

Zî-sa‘âdetdür bula kimse murād

İrişüp sevgülüsine ola řād

Gönile fūrķad aradan maħv ola

Vařlatınuñ şerbetinden ala dād

Nice devrān ayruluķ zaħmetünün

Birbirine sergüzeştin ide yād

Eyleyenler kayġu bünyādın ħarāb

řādılıġuñ mülkin ideler abād

*Oturalar yār ile asr ü miřāl
‘Iř ider anlar ki akānu ubād*

*N’ite i Yūsuf’ı Ya‘ūb irdiler
Oldılar amdan ve uşşadan azād*

5010 Biribirisine řādān irdiler
Ağladılar řoñra andān oldılar

5011 ande ki yanmış cigervār fūrate
Anları ey a ki irgelūr vuřlata

5012 Her ne yırdede dertlū vū asretlū var
Mařūda irgör eyā Perverdigār

[203a]

5013 Yā İlāhī bu Hızır řeyyād’ı sen
Mařūda irgörivir izülmüşin

5014 Dilegi oldur ünāhı o atı
Fažluñ umar senden ister immeti

5015 Eksüine fažlı idüp bamasın
amu odına anı yamayasın

5016 Uçmağ ile viresin dīdāruñı
Göziyle baup göre rūhsāruñı

5017 Yine sōze başlayup sāz idelüm
ışşa sözinden ser-ağāz idelüm

5018 Ma‘nī cevherler ki ki özden gelür
Āřikāre olup ol sözden gelür

- 5019 Ulular maḳṣūda sözden irdiler
Ne ḳaṣu ne yüzi gözden irdiler
- 5020 Sözdür ol cevher kelāmullāhdur
Her ki emrini tutar agāhdur
- 5021 Dünyānuñ varlığı olur tārūmār
Sözün ögüdi dutar cānda ḳarār
- 5022 Söziyle buldı bulanlar Tengri'yi
Bulmadı münker olanlar Tengri'yi
- 5023 Tengri peygāmberi vardur cihān
Söz viripdi bulara Müste'ān
- 5024 Sözden eger yig olaydı nesne var
Muṣṭafa'ya geleydi āṣikār
- 5025 Her kiṣi ki söz işidür ṣād olur
Ma' nī anuñ cānına bünyā olur
- [203b]
- 5026 Söz delim Ya' ḳūb u Yūsuf irdiler
Şehir baḫçesi gülünü dirdiler
- 5027 Şehre döndiler bular andan hemān
Leşkeri bī-ḫadd ile ḫalk-ı cihān
- 5028 Şādliḡ ile giderler ḫāṣ u 'ām
Ya' ḳūb'ı araya aldılar tamām
- 5029 İster idi ki ideler ḫalk nazar
Ya' ḳūb'ıñ yüzün görelerdi meger

- 5030 Göremezler idi Ya‘küb’u ayān
Eyle çoğ idi ḥalāyık ol zamān
- 5031 Kudretiyle āşikār itdi Çalab
Ulu kiçi baqdı gördi anı heb
- 5032 Her ne deñlü var ise sancağ ‘ālem
Bir uğurdan boyı alçağ oldu hem
- 5033 Kamudan Ya‘küb olur qaddi yüce
Haş u ‘ām anı görür uçdan uca
- 5034 Ta‘zīm ile girdiler şehre meger
Gördiler şehri bezenmiş ser-be-ser
- 5035 Buyurur qardaşlarını yir yirin
Bir sarāya qondururlar her birin
- 5036 Ehl-i qavmi her ne kim var irdiler
Her birine qonmağa yir virdiler
- 5037 Atasını Yūsuf alur ol zamān
Qondurur ol qendü qaşrına hemān
- 5038 Bile qardaşları vü her ehli var
Şādümānü qayğusuz ol nāmüdār
- [204a]
- 5039 Yūsuf’uñ anası kız qardaşı hem
Ya‘küb’uñ ḥatunuydı muḥterem
- 5040 Kendü qaşrına getürdi anları
Qondılar hoş şādı ḥürrem cānları

- 5041 Atasınıñ gönlini şordı ‘ azīm
Hılasını nevḥat itdi hem delīm
- 5042 Şordı hem qardaşları gönlin tamām
Her ki vardur anlaruñla ḥāş u ‘ ām
- 5043 Ulu kiçi Yūsuf’ı hep bildiler
Tengri dergāhına secde kıldılar
- 5044 Aldı fūrḳat bunlara virdi vişāl
Bağdı gördi birbirisinden cemāl
- 5045 Hem bular Yūsuf’a i‘ zāz itdiler
‘ Özr ü luṭfıyla ser-āğāz itdiler
- 5046 Kim şükr gördük yüzüñi ölmedin
‘ Ömrümüz irüp fenāsın bulmadın
- 5047 Ol daḥi nevḥatı kıldı toyladı
Yūsuf ol qardaşlarına söyledi
- 5048 Eydür ol düşüm budur gördüm hemān
Siz yalandur dir idüñüz ol zamān
- 5049 Ay gün on bir daḥi yılduz baña
Secde kılmışlar idi düpdüz baña
- 5050 Bu sözi didi Yūsuf çün gördiler
Yüzlerini yine yire urdılar
- 5051 Didiler bu işde biz itdük ḥaṭā
Sen bize dirler keremden it ‘ aṭā

[204b]

- 5052 Yūsuf anlaruñ suçun bağışladı
Ne dile geldi ne hōd şağışladı
- 5053 Her birisi oldı güldi şādumān
İrdi hōn-silārı yine ol zaman
- 5054 Yüz sini qorlar şağa altun idi
Aña lāyık işleri hoş hōn idi
- 5055 Yüz gümüş sini şola qorlar tamām
Aña göre içlerindeki ta‘ām
- 5056 Yidiler ni‘ met götürdiler tamām
Şükr kılp otururlar ol maqām
- 5057 Gitdi ol gün ırte oldı şubh u dem
Halkı görmege gelür Ya‘kūb’u hem
- 5058 Kim anı görüp görürse bir nazar
Saçu kıllurlar idi çok sīm ü zer
- 5059 Göregelür Ya‘kūb’u Reyyān-ı Şāh
Tā ki gönli hoş ola ol dīn-penāh
- 5060 Girdi ol dem çün içerü şehr-i yār
Gördi Ya‘kūb anı tırdı nāmūdār
- 5061 Şāh-ı Reyyān çün nazar kıldı aña
Vālihi hayrān olup qaldı taña
- 5062 Tahta ikrām eylediler geçmedi
Salṭanatdan anda bir söz açmadı

5063 Ya‘kūb’a ayıtdı ki ey dīn eri
İşbu oğlanlar senüñ midür varı

5064 Didi ki oğlanlarum durur vü aña
Ulu kiçi alqış iderler saña

[205a]

5065 Şükr kıldı didi Şāh-ı ricāl
Yūşuf ile ki siz olduñuz rimāl

5066 Ben daği rāzīyam andan nīk-nām
Hükm ile memleket tutdı nızām

5067 Ya‘kūb anı Tengrii’den bil dir saña
Tengri kimdür dir şorar Reyyān aña

5068 Ya‘kūb eydür Tengri oldur bir ü bār
Ol yaratdı ‘ālem içre ne ki var

5069 Emr ile oldı gönüller dīn bütün
Ol viripdür yire şu üzre sükūn

5070 Ayı günü yerden oldur hākem
Yaradur kudret-i ‘ademden Ādem

5071 Hükümü anuñ kamuya irişmiş durur
Baña peygāamberlik ol virmiş durur

5072 Bir nazar kıldı Şāh’a ol pāk-ı cān
Gitdi küfri yaqīn oldı imān

5073 Şāh işidüp sözleri fikrin kıılır
Anı peygāamber durur girçek bilür

5074 Gördüm oğlundan kerāmet didi çok
Bu daḥi peygāmbir olur şekki yok

5075 Küfrini sürdi ve dīn kıldı kabūl
Ya‘kūb önünde īmān getürdi ol

5076 Kıldı Allāh luṭfı Reyyān’a yārı
Düşe görüp oldu küfürden arı

5077 Çün īmān lezzetiyle Şāh buldı dād
Bağduğınca bunlara olurdı şād

[205b]

5078 Kıldı anlar ol arada şād u hoş
Yimegi ki içmegi ‘ıyş ile nūş

5079 Birbirin Yūsuf Ya‘kūb buldılar
Sürdiler kayguyı vü şād oldılar

5080 Hem daḥi qardaşları irdi tamām
Birbiriyle vaşl olurlar ve’s-selām

Hikāyet Der-İn Ez-Zeliḥā-yı Nigār Ez-Derd-i Yūsuf

5081 İmdi qanı ol Zeliḥā dilisitān
Bundan öñden vaşfını kılduḡ beyān

5082 Hem anuñ daḥi diyelüm vaşfını
Ki kulaḡ ur aña sözüñ aşlını

5083 Gör aña daḥi nice olur murād
Yūsuf ile vaşl olur ol ḥūb-nihād

5084 Çok diledi begler anı varmadı

Birisine ol muhabbet kıarmadı

5085 Nice varsun Yūsuf'ı görmış idi
Bunca devrān 'ışkını sürmiŝdi

5086 Çünkü bir yire gönül bağılu ola
Cānı 'ışk odına tağılu ola

5087 N'ite ayruķ yire ol vire gönül
'ışkı yolında revā olur mı ol

5088 'Āŝıķuñ ma' ŝuķ ile kıla dirligi var
Cān içinde mehriyle birliği var

5089 Dost bir ve 'ışkı bir ve kıable bir
Ma'rifet ehli erenler eyle dir

[206a]

Ez-Īn Cānib-i Pirden Āmeden Bū Āmeden Yūsuf Ez-Ĥaber Ĥikāyet-i Ū

5090 Ol zamānda ki Zelīhā zār idi
Yūsuf'uñ 'ıŝkıyla yanar idi

5091 Yūsuf anuñ mehrine dil virmedi
Zelīhā vaşlına anuñ irmedi

5092 Ĥabse bıraķdı anı ol dilistān
Nice olduğını işitdük beyān

5093 Ŗonra Yūsuf çıkıcaķ zindāndan
Kim kişi gelmişdi Reyyān'dan

5094 Varmadı Yūsuf Ŗāh bilsün diyü
Suçumı fikri nedür bilsün diyü

- 5095 Şāh öñine ki Zeliḥā irdiler
Yidi ‘avrat ki ṭanukluḡ virdiler
- 5096 Zeliḥā çün ‘ışḡ ile olmuşdı zār
Kendü ḥālin kıldı Şah’a āşikār
- 5097 Çün ‘Azīz işitdi anuñ sözini
Ġayret ile uyandurdı kendü özini
- 5098 Virmişdi ol Zeliḥā’ya ṭalāḡ
Eydivirdüñ vaşfını ṭutduñ falāḡ
- 5099 Çün ‘Azīz-i Mışır terk itdi anı
Yūsuf’uñ ‘ışḡıyla ṭolmuşdı cānı
- 5100 Mihrini her dü cihāndan götürür
Yūsuf’uñ ‘ışḡına varur oturur
- 5101 Her ki Yūsuf’dan aña virse ḥaber
Bir kez ol aındı diyü seni eger

[206b]

- 5102 Anca ni‘met virür idi ol nigār
Kimesne ḡılmaz idi anı şümār
- 5103 Bunca yıllar böyle sürdi bu ḥāli
Anca Yūsuf ‘ışḡına virdi mālı
- 5104 Ḳalmadı hergiz anuñ zād u direm
Gitdi ḥüsni gör ki daḡı varı hem
- 5105 Ağlamaḡdan görmez olmuşdur gözi
Bili bükülüp şaḡır olup özi

5106 ‘Ömri hüsni mālî ve hālî gider
Kandeyse halk anı destân ider

5107 Yūsuf’uñ ‘ışkına böyle itdi dir
Varlığı anuñ yolına gitdi dir

5108 Vasla dağı irmedi vü oldı zār
Gitdi varlığı fakîr oldı nigār

5109 Bağrı yanar vü döker kan gözleri
Yūsuf idi dilde dā’im sözleri

5110 Dir idi ki ey Yūsuf-ı bahtüvār
Kılmađuñ benden yaña bir kez nazār

5111 Hūbluğum bî-hadd idi hüsni ü cemāl
Baña bir kez olmadı senden vişāl

5112 Ol muhāl ola şimdi ‘azîm
Ola mehri Yūsuf’uñ baña nedîm

5113 Kime idem derdümi dermân ide
Kim cânımdan hicr ü kayğusı gide

5114 Derd elinden olmışam üşde tebāh
Ola mı dermân aña ey pâdişāh

[207a]

5115 Tāç u tahtı salṭanat virdüm Nîl’e
Yūsuf’uñ ‘ışkını nüş itdüm dile

5116 Ata ana terk kıldum varımı
‘ışkına virdüm anuñ ikrārımı

5117 Anuñ ile daħi olmadı murād
Varluķumla ħüsnüm oldu cümle yād

5118 Ben ġarībe olmaya mı dır vişāl
Yā firāķından iriše mi zevāl

5119 Cümle ħālüm oldu il içinde fāş
Gözlerüm giryān u baġrım oldu baş

5120 Kendü ħāline münāsüb şî' ri bir
Eydür aġlar ider dā'ım nefir

Şî' r-i Goften Zelīḡā Ez-Ḥasret-i Yūsuf
(Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün)

‘Āşık olan kişide ki nice nām u ‘ār ola

‘Āşık olana gerek ki ırte gice zār ola

Görmeye kıla ki miḡnet dā'ım ola yoldaş

Ma‘şūķından dūr yaşa ki anuñla yār ola

Ger yārı cevır kıla yüz döndere aña ‘āşık

Maḡbūb añaķ adın dilde anuñ ki ‘ār ola

Ma‘şūķa söz ‘ışķuñ gülistānı olursa

İllā diler ki yüzi yārıñla gül‘ izār ola

Bir benüm bigi firāk odına düşse tañ mıdur

Bir cevır idici ki ancılayın bir yāru var ola

[207b]

Buncılayın kişi ki cihānda virmeye nişān

Bir anuñ bigi vefāsuza dil vire zār u dār ola

- 5121 Böyle eydürdi Zelîhâ zâr idi
Bir bucağda dâ'im ağlar idi
- 5122 On sekiz yıl hasret ile dün ü gün
Olmışdı 'ışkı derd ile cünün
- 5123 Gicelerde yine ol dil-ber meger
Ağlayu gözden döker hûn-ı ciger
- 5124 Yûsuf'ın derdiyle ol dil-rübâ
Yâkûtı kılmışdı kehrübâ
- 5125 Altuna dönmişdi mercânı şan
Terk kılmışdı cism-i cânı şan
- 5126 Göñli vâlih idi cânı kaygulu
Kılmışdı 'ışk aña şöyle gulû
- 5127 Kanı ol ki server-i hûbân idi
'Âlemüñ maḥbûblarına cân idi
- 5128 Eydür idi yâ İlâhi'l-'âlemîn
İşbu derdüñ dilerem senden emîn
- 5129 Tâḳatüm tāk oldu fermân ḳalmadı
Cānuma cismümde amân ḳalmadı
- 5130 Göñlüm avāre ġarîbem ḳanı yār
Olmuşam üşde 'âcüz ü hûr u zār
- 5131 Ne belālu Yûsuf idi bu 'aceb
Beni 'ışkına esîr itdi Çalab

5132 Yā bu derdüm gibi aña hāl vir
Yā benüm gönlümi andan alıvir

[208a]

5133 Yoḥsa cānum al ki toydum ez-cihān
Nice aḳa gözlerüm yaş ile ḳan

5134 Zārılığını melā'ik aldılar
Anı Allāh ḥazretine vardılar

5135 Didiler ki ey ḡanī Perverdigār
Aḡlayu ḳılur Zeliḡā āh u zār

5136 Ḥazretüñe yalvaruben zār ider
Dā'imā dilde aduñ tekrār ider

5137 Ḳaldı bī-ḳāre aña eyle midād
Senden umar ol dilegin yā Eḡad

5138 Ḥaḳ Te'ālā dā'im ü Rabbānī Ḥaḳ
Ey melā'ikler didi eḡleñ sebaḳ

5139 Vaşl-ı bī-hicrān ele girmiş deḡil
Bī-mehāba cān ele girmiş deḡil

5140 Çün irürdi derdi ol peyānına
Biz irürdük dir anı dermānına

5141 Biz ezelden ḳılmış idük zār ola
Anı sonra Yūşuf ile yār ola

5142 İrdi hicrān ucına oldu vişāl
Biribirine ḳılduḳ anları ḡelāl

5143 Gör nice virdi aña Allāh murād
Nicesi olur Zelîhâ gönli şād

5144 Ey ‘Azîz ir ‘aşîksañ şıdķ ile
Cānunu vir bilişi gör ‘ışķ ile

5145 Ola ki aķter güder ola saña
İresin ola ki gönül diler aña

[208b]

Ez-İn Cānib-i Hikāyet-i Yūsuf Her Ki Hüfte Dü Bār Seyrān-Gerder

5146 İşid imdi Yūsuf ahvālinde sāz
İdelüm gör ne kıılır ol ser-firāz

5147 İki kez bir haftada binür gider
Kūllarıyla ol güzîn seyrān ider

5148 Yine bir gün tañlacaķ ol nîk ü nām
Begleriyle bindi seyrāna tamām

5149 Uğrayu anda irişdi nāmūdār
Kim Zelîhâ anda kıılmışdı ķarār

5150 Anuñla var idi hem bir ķarı
Olmuş ıdı bile bir yirde yārı

5151 Ol Zelîhâ’ya didi ey dîn-penāh
Uş Yūsuf geldi geçer dir yā sipāh

5152 Zelîhâ eydür ķarıya lutf it
Al beni dir ol yoluñ üstine git

5153 Kim gelüp Yūsuf geçer iken revān

Āh ideyüm derd ile bir nagehān

5154 İşidüp sözümü ola ki bile
Özi göynüp derdüme dermān kıla

5155 Gözlerinüñ nūrı yoķ görmez yüzi
Ki za‘if olmışdı dirmez didi

5156 Ol qarı anuñ elin alur yider
Yūsuf’uñ ol geldügi yola gider

5157 Çıķdı bir yüksek yire kıldı qarār
Çünki Yūsuf anda geldi nāmūdār

[209a]

5158 Derd ile andan Zeliḥā açdı dil
Çağırur dir yā Azīz-i Mışr bil

5159 İřidüp sözüm baña kıl bir nażar
‘İřkuñ idüpdür beni zır ü zeber

5160 Ben ġarībe bir nażar eyle bugün
Gör beni ‘ıřkuñ nice kıldı zebün

5161 Ne ola bir kez nażar kılsañ baña
Cānumı kırbān ideyüm ben saña

5162 Bir daḥi böyle çağırdı ol nigār
Kim ey bī-ġayb ġanī Perverdigār

5163 Senüñ işüñdür kılı şāh eylemek
Şāhı kıul idüp işin āh eylemek

5164 Her ne işi kim sen idersin cümle öz
Zehresi yok saña kimse ide söz

5165 Bil Zelîhâ zârlığını alur
Tengri fermân ile Yūsuf'a gelür

5166 Yūsuf eydür çağıran kimdür görüñ
Ne diler benden didi anı şoruñ

5167 Didiler ki Yūsuf'a ey şehir-i yâr
Bir ğarîbdür dirler ağlar hûrı zâr

5168 Yūsuf işitdi vü cüş itdi cānı
İlerü yürüdi vü gördi anı

5169 Atı başın çekdi çağırdı aña
Sen kim olursın didi bildür baña

5170 Yūsuf'a ayıtdı ki gel bil beni
Ağurunca altuna aldum seni

[209b]

5171 Cevheri müşkü delim kıymetlü taş
Ağuruñca virmişem ben bağı baş

5172 Bunca kıymetlü virüp aldum şatun
Uş beni 'ışkuñ senüñ kıldı cünün

5173 Men van[?] ki hicrūñ od ile tamām
On sekiz yıl zârı kıldum şubḥ u şām

5174 Bildi Yūsuf ki Zelîhâ var idi
'İşkı zencîrine giriftâr idi

- 5175 Hüsni görki gidüp olmışdı pîr
Gözi görmez olmuş eylerdi nefîr
- 5176 Çün Zeliḫā Yūsuf'a söyler sözün
Düşdi yire yavu kıldı kendüzin
- 5177 Yüzine şu sebdiler anuñ revân
Yine 'aqlı başına geldi hemân
- 5178 Yūsuf 'a eydür n'ite oldı 'aceb
'Aşıkun eyledügi bir kez taleb
- 5179 Bunca yıldur derdüñle aḡlaram
Âh iderem yüregümi taḡlaram
- 5180 On sekiz yıldur tamām zâr eyledüm
Dilde dâ'im seni tekrâr eyledüm
- 5181 Hicr elinden bî-viṣâl veya ta'ab
Yüzüñi görmege bulmadum sebeb
- 5182 N'ite oldı dir 'aceb yâd eyledün
Ḳatuma geldün beni şâd eyledün
- 5183 Niçe bir vaşluña fūrḳat set ola
Fikr ü endişelerüm bî-ḫad ola
- [210a]
- 5184 Vaḳti oldı vara hicrândur kenâr
Tâ baña ola müyesser dir viṣâl⁶⁰

---

⁶⁰ Bu beyitte redifler farklılaşmıştır.

- 5185 Şordı Yūsuf ne diler göñlün aña
Dile anı dir virem anı saña
- 5186 Zelîhâ eydür şorarsın çün beni
Dilerem dir dünyāda ancaķ seni
- 5187 Yūsuf eydür ķanı mālũñ ķavarũñ
Naķd-i cinsũñ eldeki cümle varũñ
- 5188 Ƙadd ü ķāmetũñ ve ħũsnũñ ve gözũñ
Cümlesi gitmiş hemĩn ķalmış sözũñ
- 5189 Zelîhâ eydür senũñ ‘ıŝķuñ ķamu
Yağmaladı varumı ey nĩk-ķũ
- 5190 Yūsuf eydür ķanı ‘ıŝķuñ ey nigār
‘Arz ķıl anı görelüm aşikār
- 5191 Cān içindedür didi ‘ıŝķuñ hemĩn
Örügübdür şöyle kim naķşı ne ģĩn

İŝāre Goften Müfessirān ĩn Kelām

- 5192 Nite ki mü’minlere ola hemĩn
Uluca kez ki ola menzĩlsin
- 5193 Çün şora Münkir ve Nekir aña ħāl
Ol diye cem‘ eyledũñ ķanı māl
- 5194 Eyde mĩrāş-ķũrlar aldı anı
Yine eyde ki sarāylaruñ ķanı
- 5195 Eyde vārişler anı aldı hemĩn
Ben dütā ķaldum bunüva vü [?] ħazĩn

[210b]

- 5196 anı Tengri ‘ıřķı diyeler ey yār
Cānum içinde diye almış arār
- 5197 Tengri ‘ıřķıyla bulur kimse ayāt
Dünyānuñ varlığına yokdur ebāt
- 5198 Yūsuf ayıtdı Zeliā’ya nigār
Dile benden ne dileđüñ didi var
- 5199 Senden üç nesne dilerem dir emīr
Ger añı lu eylesen baa vir
- 5200 Biri üsnüm dilerem ikinci māl
Hem üçünci seni ey řāhib-cemāl
- 5201 Kim elāl idinesin server beni
Dā ’imā bulam atumda dir seni
- 5202 ünkü Yūsuf eyle işitdi sözün
At başın çevürdi gide ol güzīn
- 5203 Geldi Cebrā ’ıl hemān laza aa
a Te‘ālā emr ıldı dir saa
- 5204 şormaya kişi didi şayruya hiç
Ne diler gönlüñ diyü ben ir ü ge
- 5205 ün şoralum ne diler ise vire
Ol daı a’dan murādına ire
- 5206 Gitdi Cebrā ’ıl anı idüp hemān
Pes Zeliā’ya Yūsuf ol kāmūrān

5207 Didi ki bu hāliyle ey ҡande-leb
‘Işkıımı cānuñda saqladuñ ‘aceb

5208 Zelîhâ ayıtdı ey server aña
Şunıvir ҡamçuñ ucını baña

[211a]

5209 Göresin ‘ışk ile ne cān oynaram
Varlıgımı cümle yeksān oynaram

5210 Şunıvirdi ucını ol dīn-penāh
Aldı tutdı Zelîhâ itdi bir āh

5211 Bir pare od çıkar ağızından meger
Dutdı ol ҡamçıyı yandı ser-be-ser

5212 Tañladı Yūsuf anı ol nāmudār
Ol Zelîhâ’ya ayıtdı ki nigār

5213 ‘Işkuñ odun güçlü gördüm didi ben
İllā suçlısın yoluñda didi sen

5214 Ol mı suçum didi ‘ışkuñ gizledüm
Dā’imā anuñ tarıķın izledüm

5215 ‘Işkuñ odı cismümi eyledi hiç
Bunca toğru şanularum oldı pīç

5216 Her ҡara donlar ҡara bahtum hemān
Ağlar idüm gözlerümden dōke ҡan

5217 Her seher āh idicek ey nīk ü nām
Yanar odundan anuñ tağlar tamām

- 5218 İşbu resmiyle geüp leyl ü nehār
‘İřkuña şabr eylerem ey nāmudār
- 5219 Uş budur suçum benüm ey cān u men
Başuma neye řaķarsın ey sen
- 5220 Özi göyner Yūsuf’uñ yavlaķ añā
Viripdi anı sarāyından yaña
- 5221 Hoş řutuñ diyü ısmarladı anı
Řayġu sürüp řādumān olsun cānı
- [211b]
- 5222 Hüsni gidüp olmış idi ki şarı
İletüben řammāma yudılar anı
- 5223 Dürlü dībā añā şon geydürdiler
Yūsuf emr itmişdi geydürdiler
- 5224 Gözine gelmez idi ‘ālem hālī
Aġlamaķdan şa‘īf idi anuñ hālī
- 5225 Hālvetinde bir ġün ol Yūsuf emīn
Yāluñuz oturmış idi pāk-ı dīn
- 5226 İki rek‘āt kıldı namāzı ġüzīn
Allāh’uñ řāzretine řutdı yūzin
- 5227 Didi İlāhī saña ma‘lūm bu hāl
Kim Zelīhā’dan gidüp durur mecāl
- 5228 ‘İřķumı sen añā hem-rāh eyledüñ
Dā’īm işin derd ile āh eyledüñ

- 5229 İrdi anuñ āḥ u zārına felek
Sen buyur ki aña virem dilek
- 5230 Ol anı ister ki idinem ḥelāl
Kim gide gönlinüñ içinde melāl
- 5231 Buyruğuñ dutup eve getürdüm uş
Olmayupdur illā daḥi gönli ḥoş
- 5232İRte gice zār u efḡān diler
Dā ’im aḡlar derdine dermān diler
- 5233Maḡşūdı oldur benümle vaşl ola
İrişe diler ki ‘ ışkı aşl ola
- 5234Gözi görmez kendü olmuşdır ıarını
Kim meger senden ola aña yārı
- [212a]
- 5235Ancılayın kıldı çün Yūsuf niyāz
Cebrā ’il’e emr kıldı Kār u Sāz
- 5236Var Yūsuf’a di du‘ ā kılsuñ hemān
Kıla şun‘um Zeliḡā’yı nev-cüvān
- 5237Böyle bildi çünki Allah’dan sebaḡ
Geldi Yūsuf’uñ ıatına peyk-i Ḥaḡ
- 5238Ne ki emr itdiyse Perverdīgār
Cebrā ’il didi Yūşuf’a ne ki var
- 5239Ne ki Tañrı buyurupdur ‘arz ider
Yine Cebrā ’il maḡāmına gider

5240 Zelîhâ katına Yūsuf geldi hem
Haḡ Te‘ālā dir saña kıldı kerem

5241 Hācetüñ olur kâtında dir kabûl
İmdi nedür dir dilegüñ iste bul

5242 Zelîhâ eydür dilegüm ol hemân
Bayağılayın olam dir nev-cüvân

5243 Belki öñdünden dilerem hûb olam
Senüñle cān ile maḡbûb olam

5244 El götürüp Yūsuf eydürdi yine
Evvel ü āḡir saña yokdur fenā

5245 Sen yaratduñ ‘ālemüñ ḡalkın gözin
Her biri ḡazretüñe dutar yüzün

5246 Çün ezel ‘ilminde bu iş var imiş
Ol Zelîhâ benümle yār imiş

5247 Kim ola ki bilmedi luḡfın senüñ
Hācetini sen revā eyle anuñ

[212b]

5248 Bu niyāzı kıldı çün oldu revā
Zelîhâ’nuñ irdi derdine devā

5249 Hüsni hûb oldu cemāli ber-kemāl
Alnı ay ve ḡara ḡaşları hilāl

5250 Hāli kim aña Yūsuf kıldı naḡar
‘Āşık oldu aña cānıyla meger

- 5251 Yūsuf ayıtdı aña ey gül-‘ izār
Ḥamdulillāh luṭf idüp Perverdigār
- 5252 Ḥüsnüñi girü bağışladı saña
Her ki yüzüñi görür qalur taña
- 5253 Çün yine görür Zeliḥa’nuñ yüzin
Aya dönmiş şükür kıılur ol güzîn
- 5254 İrdi Ya‘ kūb’a daḥi hem bir ḥaber
Kim Yūsuf ol arı dinlü mu‘ teber
- 5255 Ol Zeliḥā’ya du‘ a kılmış hemān
Qarı iken yine olmuş nev-cüvān
- 5256 İşidür çünki Ya‘ kūb anı bilür
Yüz uruben Allāh’a şükür kıılur
- 5257 Hem Mālik Reyyān’a didiler anı
Şükr kıılur şādumān olur cānı
- 5258 Mısr ḥalkı bildiler añladılar
Vālih olup her biri tañladılar
- 5259 Ya‘ kūb’a geldi Şāh-ı Reyyān güzîn
Ḥoş selām idüp yire vürdi yüzin
- 5260 Didi ki ey Allah’uñ peygāmberi
Raḥmet irdüñ bize ey dīn server

[213a]

- 5261 Yūsuf ile ol Zeliḥā ḥālını
Söyledi bildürdi kııl ü qālını

5262 Birbiriyle bular ne kıldılar
Didi Şāh kavm-i Ya‘kub’uñ bildiler

5263 Nice olduğın hikāyet söyledi
Yine dir Allah ‘ināyet eyledi

5264 Kim Zelīhā yine oldı hūb-cemāl
Yūsuf’a olmak revā cift helāl

5265 İşidir Ya‘kub anı çün dīn-penāh
Eyle olsun dir aña ey pādişāh

5266 İşidirler Mısr halkı vü şehri
Ulu kiçi her ne kim anda varı

5267 Nev-cüvān olmuş Zelīhā dir yine
Yūsuf’a ikrār ider girür dine

5268 Yüzün urup dilemiş Yūsuf Hakk’a
Virmiş aña hūsn-i hūb hem liķā

5269 Çün bu sözi ulu kiçi bildiler
Tañrı birliğine ikrār kıldılar

5270 Ulu vü kiçi dirildiler hemān
Ya‘kub önünde getürdiler imān

Rivāyet-i Diğer Güyed Müfessirān

5271 Bir rivāyetden dağı diñle maķāl
Kim nice oldı Zelīhā hūb-cemāl

5272 Bir dağı kul ola ki Ya‘kub ol zamān
Mısr’a ki geldi kavmiyle bākī cān

[213b]

- 5273 Yūsuf işitdi vü oldı şād u kām
Bezediler şehri buyurdi tamām
- 5274 Atası gelür beşāret itdiler
Yūsuf'ıñ cümlesi qarşı gıtdiler
- 5275 Zelîhā daği haber andan alur
Ya' kûb ol Yūsuf atası ki gelür
- 5276 Yūsuf'ı Ya' kûb irişdiler bile
Ol aracuga beşāretler kıla
- 5277 Yā Yūsuf eydüp Zelîhā kıldı sâz
Bağ āhir bir baña dir ey ser-firâz
- 5278 Ol Yūsuf işitmedi anuñ sözün
İlerü sürdi atını ol güzîn
- 5279 Hağ buyurdi Cebrâ'ıl ol dem gelür
Yūsuf'ıñ atı licāmını alur
- 5280 Allāh emri böyle emr oldı saña
Varasın gerek Zelîhā'dan yaña
- 5281 Allah emr eyledi dir olsa gerek
Ol daği maşşūdını bulsa gerek
- 5282 Kıldı Allāh buyruğın Yūsuf kabûl
Sürdi Zelîhā katına vardı ol
- 5283 Anda söyleşür anuñla hûb-cemāl
İşidüben ulu kiçi bildi hāl

5284 Ya‘kūb’a eydür Zeliḥā dīn eri
Ḥaḫ Te‘ālā’nuñ gūzūn peygāmberi

5285 Vaşlı bulduñ Yūşuf ile dir bile
Beni daḫi luṭf kıl Ḥaḫk’dan dile

[214a]

5286 Nev-cüvān olam yine dir ol nigār
Yūşuf ile olaven dir çift yār

5287 Sizi iken Ḥaḫ Te‘ālā kıldı şād
Ben daḫi n’ola didi bulsam murād

5288 İşidüp tıldı Ya‘kūb’uñ yaş gözi
El götürüp ḥaẓrete dutdı yüzi

5289 Ḥaḫ Te‘ālā Ḥaẓretinden dile
Yine anı ḥüsn-i zībā kıladı

5290 Tengri taḫḫirinde çünki var idi
Faẓlı ‘avni anuñ ile yār idi

5291 Virdi yigitlik aña Perverdigār
Yüzini gören olur ḥayrān u zār

5292 Çünki Yūsuf anı gördi şād olur
Atasıyla daḫi hem vaşlat bulur

5293 Ol iki ḥāle Yūsuf dil-şād ider
Mışır ḥaḫkını ḫamu azād ider

5294 Çün Zeliḥā yüzini Yūşuf görür
Cān ile ‘aşık olup āh urur

5295 Eyle ‘ aşık ol didi Yūsuf aña
Tā gelüp andan ire şehirden yaña

5296 Aña yitmiş kez Yūsuf dil bile di
Zelīhā yüzini görmek diledi

5297 Şehre geldiler dökeli gönli şād
Virmişdi anlara Allāh murād

5298 Çünkü ol kayğu yüküni biçdiler
Bir iki üç gün yidiler içdiler

[214b]

‘Arūs-ı Kerden Yūsuf Bi-Emrillāh Sutden Zelīhā Çift Suden[?] Her Rū

5299 Halvetinde Yūsuf ol cān u cihān
Otururdu Cebrā’īl irdi revān

5300 Didi ki Allāh saña dād eyledi
Kayğu aldı gönlünü şād eyledi

5301 Hem bilesin ki Zelīhā’yı Çalab
Saña virdi vaşlını eyle taleb

5302 Ben digil oldum didi Allāh saña
Tanuğ oldılar melā’ikler aña

5303 Aña bin itdi anı Rabbü’l-Celīl
Saña ey şāhib-nübüvvet belü bil

5304 Fazlını gör nice kıldı Girdigār
Her feleklerde melā’ikler ki var

5305 Her biri düvk ü beşāretler kıılır

Dürlü 'ıyş ile şetâretler kıılır

5306 Sekiz uçmağı dağı Rıdvânîler
Bir uğurdan bize diler anlar

5307 Hep ferîşteler bezendiler tamâm
Vaşluña senüñ olurlar şād u kām

5308 Her biri olmış ki var şād oldılar
Sürdiler kayguyı āzād oldılar

5309 Kim Zelîhâ'yı alır Yûsuf bugün
Zevk ile her biri iderler düğün

5310 Gitdi Cebrâ'îl ol oldu şādumân
Yûsuf'ıñ kalmadı gönlinde gümân

[215a]

5312 Yûsuf eyledi düğüne hem yarağ
Mısr kıavmi anuñla ittifâğ

5314 Yidi gün ayı düğün eylediler
Yiyüp içüp dürlü hon eylediler

5315 Kaşr u köşk ü tâc u hâne düzdiler
Adıyla bir ki nişâne düzdiler

5316 Şehri gezdürüp Yûsuf'ı aldılar
Yüz uruben girdegine geldiler

5317 Her ne kim var dürlü ayin itdiler
Kıydı kâbini[?] ikisine itdiler

- 5318 Girdege koydılar anları hele
‘Āşıkı ma‘ şuk virürler el ele
- 5319 Girdi halvete buyurdılar meger
Kaldı girdekde ol iki mu‘ teber
- 5320 Zelîhâ gördi Yûşuf’ı hûb-nihâd
Şükr idüp yüz yire urdı oldu şâd
- 5321 Çok şükür dir saña ey Perverdigâr
Kim baña virdiñ Yûşuf’ı hûb u yâr
- 5322 Yûşuf eydür yâ Zelîhâ imdi bil
Allâh’uñ birliğine ikrârı kıl
- 5323 Çünkü ben peygâmbëriyem dir Hakk’uñ
Bizüm ile Hakk yola toğru bađuñ
- 5324 Yûşuf’a eydür Zelîhâ ey güzîn
Hakk buyurur dir tapuñuz Hakk sözün
- 5325 Çok zamân oldu Hakk’a dir tapmışam
Küfr kapusun zamândan yaymışam

[215b]

- 5326 Bilmişem dir Allâh’uñ birliğini
Kamular andan bulur dirliğini
- 5327 Nice tâlibdür ki ol mađlûbuñ
Girmeye dir dînine mađbûbuñ
- 5328 Yine uş katuñda dir ey nâmodâr
Yola geldüğüm ideyüm aşikâr

5329 Çün gidermişdi göñlinden gümān
Parmağın götürdi götürdi imān

5330 Yūsuf işitdi vü şād oldı cānı
Gördi dīne girdüğün çünki anı

5331 Ol iki arı vüçüd u hūb-nihād
Aldılar birbirinden hoş murād

5332 Yirlerinden yine tırı geldiler
Aldılar abdest şuya taldılar

5333 Yine yatdı ol iki cān u cihān
Eyle şankim gerdek olmışdı cinān

5334 Tırdılar irte ol iki nīk-hū
Şu getürdiler ve aldılar vuzū

5335 Hāk namāzın kıldılar erķān ile
Tengri'den raḥmet umarlar cān ile

5336 Geldiler begler Yūşuf'a her ki var
Dürr ü gevher itdiler aña nişār

5337 Her birinüñ şādumān oldı cānı
Aldılar ḥamāma geldiler anı

5338 Yundı vü çıqdı yine ol nāmudār
Ol boyı servi cemāli gül-^c izār

[216a]

5339 Yine geldiler sarāya şādumān
Söz üküşdür şādiyle bir zamān

Ez-İn Cānib Şāh-ı Reyyān Bā-Hān Da‘vet-Kerden Ya‘kūb-Rā

5340 Şöyle eydürler bu kışşadan haber
Şāh-ı Reyyān ol yigāne mu‘teber

5341 Yola gelür çün dine rağbet kılur
Ya‘kūb’ı ol evine da‘vet kılur

5342 Dürlü ni‘metler döküldi yidiler
Allah’a şükür aña alkış didiler

5343 Ya‘kūb oğlanlarıyla mu‘teber
Yūsuf anda hem bile ol bahtüvār

5344 Şāh-ı Reyyān’nuñ sarāyı ki ulu
Otururdi begler içinde tolu

5345 Yidi degirmen taşınca ol maḳām
Kızıl altundan olur idi tamām

5346 Her birisi beş yüzer batman durur
Bir arada ulu kiçi hep görür

5347 Ol gün anları ki Reyyān oқıdı
Mışr şāhibi ki sulṭān oқıdı

5348 Ya‘kūb’uñ oğlanlarını boyladı
Gör bulara Şāh ki nice söyledi

5349 Her biriñüz kuvvetin gerek görem
Ne ḳadar dirilüben ḳadrin uram

5350 Kuvvetine bunlaruñ ḥadd yoğ idi
Şem‘un’ı Yūsuf ilerü oқıdı

[126b]

- 5351 Vardı Şāh öñünde urdı başını
El urup ol bir degirmen taşını
- 5352 Bir eliyle götürüp atar göge
Ol güci ol kuvveti ne ‘aql öge
- 5353 Eliyle iner iken tutar atar
Yarusına degin ol yire batar
- 5354 Söz üküşdür Ya‘küb’uñ oğlanları
Kim size şerh eylemişüz anları
- 5355 Her biri bir taş aluben atdılar
Her ki gördi anı taña batdılar
- 5356 Reyyān’a anlaruñ işi tañ gelür
Kendüzünden gidüben hayrān kalur

Hikāyet-i Birādār Īn-Yūsuf Her Ki Hüner H̱od Kerdend

- 5357 Yine bir gün günler içinde meger
Ya‘küb’uñ bir oğlu Levī pür-hüner
- 5358 Ol şikāra varmışdı oyun öter
Tağda bir gürbüz ulı arşlān dutar
- 5359 Sevgüsinden yide getürdi anı
Görüben deng oldu Reyyān’uñ cānı
- 5360 Yine bir gün binmişdi Şāh ava
Ya‘küb oğlanlarıyla av kova
- 5361 Ya‘küb ulu oğlu Yehūda olan

Kaçar iken irdi tutdı bir kavlan

5362 Götürüp atdı göge indi yire
Hürd oluben yatdı anda cān vire

[217a]

5363 Her birisi kendü hālince meger
Gösterürler Şāh ileyinde hüner

5364 Bunlara çün Şāh-ı Reyyān kadd urur
Memleket virür varına hoş görür

5365 Her birine bildürür çokluğ çeri
Ulu kiçi duta emrin her biri

5366 Bir gün eydür Yūsuf'a ol şehir-i yār
Bir dilek kardaşlarıñdan dañi var

5367 Hürmetümde her birisi çün kıla
Benümçün birisi bir şehir ala

5368 Yūsuf eydür hoş ola ey pādīşāh
Kıldı kardaşların ol işden agāh

5369 Her birisi Rūm mülkine gelür
Pādīşāh içün biri bir şehir alır

5370 Aldılar dir şehri on bir sipāh
Şādumān oldu anuñçün pādīşāh

5371 Ya' kûb oğlanları her ki biri var
Degme biri Mısrî yöresinde şehir

5372 Yaptılar kendülere mülk ü maḳām
Oğlu kızıyla ḳalır anda tamām

5373 Oldı anlar aşl-ı ben-i İsrāʿîl
Mısr elinde ḳaldılar anları bil

5374 Mısr'a ki gelmişdi Yaʿḳūb meger
Geçdi sākin yıl üç ay işit ḥaber

5375 İrdi Mālik Reyyān'a ḥükm-i İlāh
Gitdi dünyādan meger ol pādīshāh

[217b]

5376 Hem toḳuz yaşar anuñ bir oḒı var
Kim arı maʿşūmidi ol nāmudār

5377 Atası Firʿavn'ũn oldı muʿteber
Mūsā ḳışşasında bilesin ḥaber

5378 Şāh añā ısmarlamışdı memleket
İl ü şehir ü tāt u taḥt salṭanat

5379 Yūşuf'a eydür baḳasın ḥāline
Rūzına ṭavarına vü mālına

5380 Anı idüp teslīm itdi Şāh cān
OḒına ısmarladı çün ḥānümān

5381 Yumdı gözin dünyādan çün el yudı
Yūşuf iletüp anı yirinde ḳodı

5382 Geçdi bu ḥāl üstine yine zamān
OḒı Mālik'ũn yirinde şādumān

Ez-İn-Cānib Yūşuf Ya'kūb Çün Sedād

5383 Yūsuf'ı Ya'kūb ile gör n'itdiler
Çünkü böyle birbirine yitdiler

5384 Şordı bir gün atası Ya'kūb aña
Kim cānum kardaşlaruñ n'itdi saña

5385 Eydivirmedi niçe ki şordı ol
Yūşuf eydür ki ata edebde kûl

5386 Anı şerh itmek didi degmez baña
Eyde meger Cebrā'ıl gele saña

5387 Söz üküşdür geldi bir gün Cebrā'ıl
Ya'kūb'a bildürdi olan kāl u kıl

[218a]

5388 Ya'kūb oğlanlarına kıldı 'itāb
Ağlayuben añar [.....]⁶¹

5389 Biz yavuzluk dirler itdük pāk-ı dīn
Derdümüzüñ eylegil dirler emīn

5390 Yarlıgamağ dile Hāk'dan ey peder
Bizler ki tövbe kılduğ ser-be-ser

5391 Bunlar eyledi döğine gāyeti
Buyurur Kur'ān'da Allāh āyātı

Yā Ebānāstağfirlenā Zūnūbenā İnnā Āyeti

5392 Ya'kūb eydür umañuz dir bileyüm

---

⁶¹ Metnin bu kısmı tahrip olduğu için bu ifade okunamamıştır.

Tañrı'dan sizleri dir ki dileyüm

5393 Umañuz ki dileyem didi ol er
Ehl-i tefsîr eyle eydürler haber

5394 Diler idi şubh kılaydı du' â
Kim dilekler şubh olur idi revâ

5395 Ehl-i 'ilm eyle ta' rîz itdiler
Ma' nî boyunca tahrîr itdiler

5396 [.....] mühlete şaldı ol er
Haşmı hoşnûd olmak isterdi meger

5397 Yarlıganma ide bunlara taleb
Yalvara vü tâ ki ' afv ide Çalab

5398 Ger Yûsuf hoşnud olur ise bile
Ya' kûb anlara du' â andan kıla

[218b]⁶²

5399 Yitmez idi iki oğlana südi
Ya' kûb anuñ oğlanından el yudı

5400 [...] oğlanı qaravaşuñ na-gâh
Ol qaravaş ağlayuben itdi âh

5401 Ayrılıp oğlından oldıydı tûl
Yüz Hakk'a tutdı vü nefrîn itdi ol

---

⁶² Eser tahrip olduğu için bu varak sonradan arkaya eklenmiştir. Konu itibari ile daha önceki bölümlerden birinin devamıdır.

- 5402 Yine maħrūm itdi Ya‘kūb beni dir
Kıla maħrūm oġlanuñdan seni dir
- 5403 Çünkü derdiyle niyāz eyledi ol
Haḳ atında hāceti oldu abūl
- 5404 [...] irdi Ya‘kūb’a firā
Kim Yūsuf’dan bunca yıl oldu firā
- 5405 [...] Ya‘kūb anuñ gōñlin şıdı
Ol daḫi anuñūn ayġu yıdı
- 5406 Söz ūkūşdür böyle bil ey baḫtlu
Bislediler Yūsuf oldu ulu
- 5407 [...] hāşıl itdi oldu nev-cŭvān
Yoġ idi hūb ancılayın der-hūbān
- 5408 Yūzi ıldı Haḳ aña hūsn-i cemāl
Ay ġŭn yūzi atında ber-ḫayāl
- 5409 [...] yŭzine naar eyler gelŭr
Daḫi egmez kendŭzin vāliah ılur
- 5410 Böyle sever idi Ya‘kūb anı
Bir dem ayru dŭşse ıardı cānı
- 5411 [Hem] oġlanlarına hem ‘ilm-i Haḳ
İder idi ġŭn-be-ġŭn ol ez-sebaḳ

[219a]

5412 İllā meylin Yūsuf'a eylerdi hem
‘İlm-i dīn anuñla bahş eylerdi [...]

5413 Göñlinüñ içine ol tölmuş idi
Cān ile maḥbūbı ol olmuş idi

Kavl-i Diğer Gūyed Müfessirān Īn-Kıssa

5414 Bir daḥi ḳavül eydür ideyüm saña
Kim neden bunlar ḥased eyler aña

5415 Ya ‘ḳūb’un var idi çok rŭzı tavar
Kimse ḳılmazdı aña ḥadd ü [şümar]

5416 Virdi her oğlına üç biñ koyun hem
Andan artuḳ Yūsuf'a ḳıldı kerem

5417 Altı biñ virdi Yūsuf'a bildiler
O ḥased ḳardeşleri ki ḳıldılar

Kavl-i Diğer Gūyed Müfessirān Īn Sebeb

5418 Bir ḳavil eydem bilesin yine sen
Yūsuf'a bunlar ḥased ḳıldı neden

5419 Yandan ögüdin çün olan oğlanları
Ne ḳılurdu Ya ‘ḳūb işid anları

5420 Bir ağaç ol evi öninde meger
Dikmişdi Ya ‘ḳūb ol devlet [...]

5421 Hax Te'ālā aña virse bir 'ayal
Ol ağacdan bir yine biterdi [dal]

4. DİZİN

Âdem, 77, 84, 112, 136, 314, 315, 483,

653

Allâh, 3, 27, 37,39, 40, 44, 46, 47, 48, 49,

60,65, 70, 73, 75, 108, 113, 115, 118,

119, 120, 122, 124, 144, 148, 151, 153,

154, 163, 176, 177, 178, 192, 231, 232,

238, 249, 253, 264, 292, 307, 309, 316,

320, 321, 327, 336, 345, 347, 349, 362,

374, 400, 402, 420, 429, 435, 438, 442,

470, 471, 498, 505, 509, 510, 515, 531,

552, 553, 555, 562, 574, 605, 606, 622,

627, 631, 632, 654, 661, 662, 672, 673,

675, 676, 678, 680, 682, 683, 685, 690

Beşir, 167

Beşir, 569, 623, 624, 626, 627

Burak, 78

Cebbâr-ı ‘Âlem, 471

Cebrâ’îl, 35, 37, 65, 71, 72, 75, 117, 124,

125, 154, 155, 156, 158, 165, 166, 257,

308, 309, 310, 400, 401, 402, 403, 432,

433, 434, 436, 437, 438, 463, 464, 474,

498, 515, 518, 529, 530, 532, 567, 576,

584, 585, 605, 606, 669, 673, 678, 680,

681, 690

Celîl, 117, 154, 158, 320, 432, 433, 459,

464, 479, 567, 615, 680

Cennet, 37, 50, 207

Ceyhûn, 201

Çalab, 26, 32, 37, 51, 73, 105, 122, 142,

253, 269, 310, 387, 417, 436, 443, 467,

468, 474, 479, 515, 547, 557, 565, 577,

585, 590, 601, 617, 649, 661, 680, 691

Dâdiger, 71,121, 155, 161, 185, 192, 217,
231, 313, 373,502, 574

Ebu Cehil, 338

Ebubekir, 337

Ehad, 189, 662

Fahr-i Cihân, 71

Fâtma, 363

Fir‘avn, 689

Ġanî, 315, 543

Girdigâr, 89, 576

Hak, 26, 65, 69, 72, 73, 88, 90, 105, 110,

111, 113, 114, 120, 121, 125, 142, 143,

146, 153, 154, 155, 157, 166, 177, 178,

184, 190, 192, 194, 233, 242, 245, 246,

253, 265, 269, 288, 305, 308, 309, 310,

312, 313, 314, 320, 336, 337, 352, 362,

363, 365, 386, 391, 392, 403, 404, 405,

413, 417, 418, 420, 433, 434, 436, 438,

441, 442, 451, 467, 471, 472, 474, 475,

499, 500, 503, 509, 515, 547, 549, 550,

553, 555, 556, 560, 563, 564, 568, 569,

570, 572, 573, 574, 576, 584, 589, 595,

603, 604, 605, 621, 622, 623, 625, 631,

634, 647, 662, 669, 673, 678, 679, 682,

683, 690

Hak Çalab, 26

Halîl, 316, 459, 515, 567, 621

Halîllu’llâh, 319,619

Hüd, 119

Hüdâ, 499

Hüdâvend, 401, 499,557

İblîs, 84, 135, 136, 138, 139

İbn-i Doġar, 232, 240, 339, 429

İbn-i ‘Abbās, 26, 36, 67, 68
İbn-i Yāmin, 99, 100, 114, 182, 185, 187,
255, 256, 276
İbn-i Yāmin, 257, 258, 259, 260, 261,
262, 266, 267, 268, 270, 272, 273, 275,
276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 284,
285, 286, 289, 290, 291, 303, 305, 306,
307, 308, 311, 312, 317, 325, 326, 327,
460, 552, 572, 579, 583, 614, 615, 616,
618, 619, 620
İbrāhim, 289, 316, 459, 567
İbrāhīm, 320, 615, 621
İbrāhīm Ḥalīl, 320, 615
İlāh, 155, 177, 195, 197, 316, 348, 426,
515, 551, 688
İlāhe’l-‘Ālemīn, 458, 466
İlāhī, 189, 428, 429, 458, 595, 647, 672
İlāhi’l-‘ālemīn, 573, 661
İrem, 206
İşhāk, 288, 316, 615, 621
İslām, 69, 426
İsma‘īl, 525
İsmā‘īl, 320, 621
İsrā‘īl, 316
İsrā‘īl, 361, 447, 688
Kābil, 112
Kādir, 346, 468
Kādir ü Kayyūm, 346
Kār u Sāz, 673
Kār-sāz, 30, 71
Kāşid, 571, 572
Kaydār, 525, 526
Kaydār, 526

Ken‘ān, 159, 161, 163, 193, 234, 236,
258, 270, 324, 385, 418, 444, 445, 446,
447, 448, 449, 457, 466, 539, 540, 565,
566, 569, 571, 578, 579, 580, 581, 582,
589, 590, 611, 615, 622, 623, 628, 629,
634, 636, 645
Kıptice, 256
Kilim, 315
Kuds, 57, 241, 243, 244, 247
Kur‘ān, 337, 690
Lāvī, 271, 293
Levī, 686
Leylī, 205
Mālik, 159, 161, 162, 164, 165, 167, 168,
170, 173, 174, 175, 179, 180, 181, 182,
183, 185, 190, 191, 193, 232, 233, 240,
241, 242, 243, 247, 249, 251, 272, 328,
330, 331, 333, 334, 355, 356, 359, 360,
361, 362, 431, 475, 490, 503, 516, 599,
636, 675, 688, 689
Mālik İbn-i Doğar, 159, 162, 174, 179,
355, 490
Mecnūn, 201, 205
Medīne, 72
Merriḥ, 560
Mısr, 51, 58, 146, 149, 150, 159, 162, 166,
175, 180, 185, 193, 207, 211, 212, 213,
215, 216, 219, 220, 221, 222, 225, 226,
229, 231, 250, 255, 256, 258, 270, 293,
295, 296, 300, 318, 322, 323, 330, 331,
332, 334, 342, 347, 354, 355, 357, 358,
391, 393, 400, 401, 414, 419, 420, 421,
422, 430, 444, 448, 452, 464, 466, 467,

468, 475, 487, 490, 497, 508, 511, 516,
525, 528, 532, 533, 544, 545, 546, 547,
549, 553, 562, 565, 569, 574, 576, 577,
578, 579, 580, 581, 582, 590, 594, 602,
603, 608, 609, 613, 620, 623, 636, 638,
640, 657, 664, 675, 676, 677, 679, 681,
685, 688
Mıṣrī, 449, 546, 548, 549, 575, 688
Muḥammed, 152, 337, 471, 472, 577
Muḥammed Muṣṭafa, 337
Muḥammed Muṣṭafā, 152
Muṣṭafa, 338, 648
Muṣṭafā, 36, 68, 72, 152, 337, 338, 471,
525, 574
Müste‘ān, 74, 114, 262, 556, 606, 648
Nemrūd, 320
Nīl, 58, 251, 447, 475, 482, 658
‘Acem, 243
‘Ād, 118, 120, 121, 137, 163, 334
‘Alī, 337, 363, 364, 365
‘Anḵūr, 165
‘Arab, 418, 420, 446, 447, 448, 450, 451
‘Arāb, 243
‘Arap, 70
‘Arīṣ, 248
‘Āyiṣe, 73
‘Azīz, 211, 216, 219, 220, 221, 222, 225,
226, 230, 231, 232, 255, 264, 281, 292,
300, 303, 305, 306, 311, 317, 322, 325,
354, 355, 356, 357, 358, 359, 363, 366,
367, 391, 393, 396, 400, 401, 403, 405,
414, 420, 430, 487, 489, 490, 491, 495,
497, 500, 507, 510, 525, 526, 530, 533,

534, 549, 572, 580, 582, 589, 594, 596,
602, 604, 608, 609, 610, 612, 613, 616,
618, 619, 656, 657, 662
‘Azīz-i Mıṣr, 219
‘Azīz-i Mıṣrī, 356
‘Azrā’īl, 155
‘İbrī, 171, 190, 250, 258, 349, 444, 445,
446, 486, 505, 589
‘İbrice, 446, 505
‘İmrān, 116, 171, 172, 293
‘Oṣmān, 337, 363, 364, 365, 366
‘Ömer, 28, 36, 69, 70, 71, 337
‘Utarid, 560
Perverdigār, 68, 88, 106, 107, 116, 120,
123, 168, 187, 234, 264, 269, 316, 387,
427, 432, 435, 462, 465, 470, 472, 482,
502, 508, 513, 545, 549, 557, 558, 569,
574, 575, 584, 586, 587, 626, 644, 647,
661, 664, 673, 674, 679, 682
Rab, 11, 71, 189, 426, 479, 502, 585
Rabb’ül-‘Ālemīn, 463
Rabbānī Haḵ, 662
Rabbü’l-Enām, 70, 463, 581, 584
Rabbü’l-‘Ālemīn, 116, 436, 475, 529
Rāḥīl, 276
Raḥīm, 114, 585
Resül, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 152, 364,
365
Reyyān, 58, 219, 221, 295, 296, 301, 400,
430, 431, 433, 467, 469, 475, 476, 480,
486, 487, 489, 490, 493, 496, 503, 505,
506, 508, 509, 512, 516, 517, 518, 519,
521, 528, 541, 561, 636, 640, 642, 652,

653, 654, 656, 675, 684, 685, 686, 687,
688
Reyyānī, 321
Rıdvān, 353, 493
Rübīl, 105, 113, 261, 262, 273, 293, 317,
318
Rūm, 144, 221, 688
Rūze, 233
Selmān, 364
Sun‘-ı Dādiger, 142
Sübhān, 465, 568
Sübhān, 117, 402, 465, 568
Şāh-ı Mağrib, 213
Şāh-ı Reyyān, 490
Şām, 163, 368, 444
Şeddād bin ‘Ād, 118
Şem‘ ūn, 84, 85, 87, 104, 107, 261, 271,
283, 293, 296, 302, 304, 318, 589, 610,
611, 612, 616, 617, 618
Şeytān, 135
Şit, 315
Tengri, 105, 106, 107, 112, 113, 121,
132, 143, 145, 146, 149, 171, 176, 178,
183, 188, 232, 233, 234, 236, 237, 238,
242, 244, 269, 270, 309, 317, 319, 336,
359, 362, 364, 373, 382, 390, 391, 392,
415, 437, 445, 459, 482, 486, 512, 518,
525, 530, 531, 532, 534, 549, 565, 618,
641, 642, 648, 650, 653, 665, 668, 673,
676, 679, 684, 690
Te‘ālā, 69, 73, 88, 105, 121, 125, 146,
155, 157, 166, 178, 190, 192, 253, 308,
312, 320, 392, 403, 436, 442, 472, 475,

500, 503, 515, 549, 555, 556, 560, 573,
584, 662, 669, 673, 678, 679
Ūrker, 558, 560
Vahab bin Münebbih, 119
Yādiger, 88
Yahūdī, 70
Ya‘kūb, 65, 66, 75, 76, 77, 81, 82, 84,
85, 86, 88, 90, 91, 94, 95, 96, 97, 98, 99,
100, 101, 105, 107, 108, 131, 133, 135,
137, 140, 141, 142, 143, 145, 148, 149,
150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157,
158, 177, 255, 265, 271, 272, 287, 288,
289, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310,
311, 313, 314, 315, 316, 319, 321, 322,
327, 361, 419, 420, 448, 449, 450, 451,
457, 459, 464, 469, 470, 502, 567, 568,
569, 570, 571, 572, 573, 578, 579, 580,
582, 588, 589, 594, 595, 596, 602, 611,
612, 613, 614, 615, 617, 618, 619, 620,
621, 623, 625, 626, 627, 628, 629, 630,
632, 634, 635, 639, 640, 642, 643, 644,
645, 647, 648, 649, 652, 653, 654, 675,
676, 677, 678, 679, 684, 685, 686, 687,
688, 689, 690, 691
Yehūda, 172, 261, 300, 304, 308, 318,
566, 628, 629, 687
Yehūdā, 104, 108, 109, 111, 112, 114,
115, 116, 127, 128, 129, 130, 261, 271,
291, 293, 298, 302, 566, 567, 568, 569,
610, 622
Yūsuf, 26, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73,
74, 75, 76, 77, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88,
89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99,

100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107,
109, 110, 113, 114, 116, 117, 118, 119,
120, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128,
129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136,
137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 147,
148, 151, 153, 154, 156, 158, 159, 163,
164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171,
172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179,
180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187,
188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 201,
204, 205, 206, 232, 233, 234, 235, 236,
237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244,
245, 246, 247, 248, 249, 251, 252, 253,
254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 262,
264, 265, 266, 267, 268, 270, 271, 272,
273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280,
281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288,
289, 290, 291, 292, 294, 295, 296, 297,
298, 299, 300, 301, 304, 306, 307, 310,
311, 312, 317, 318, 319, 321, 322, 323,
324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331,
332, 333, 334, 335, 336, 338, 341, 343,
344, 345, 346, 348, 349, 350, 351, 352,
353, 354, 355, 356, 357, 359, 360, 361,
362, 363, 366, 367, 368, 370, 371, 372,
373, 374, 375, 376, 378, 380, 382, 383,
384, 385, 386, 387, 388, 389, 391, 392,
393, 394, 395, 397, 399, 400, 401, 403,
404, 405, 406, 408, 409, 410, 411, 415,
416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423,
424, 425, 428, 429, 432, 433, 434, 436,
437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444,
445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 453,

456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463,
464, 465, 466, 468, 469, 470, 472, 473,
474, 475, 478, 479, 481, 482, 483, 484,
485, 486, 487, 490, 491, 492, 493, 494,
495, 497, 498, 501, 502, 503, 504, 505,
506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513,
514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521,
522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529,
530, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538,
539, 540, 541, 542, 543, 545, 546, 547,
548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555,
556, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564,
565, 566, 569, 570, 571, 572, 574, 575,
577, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585,
587, 588, 589, 590, 592, 593, 594, 595,
596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603,
604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 612,
614, 616, 618, 619, 620, 622, 623, 625,
626, 627, 628, 629, 630, 632, 633, 635,
636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643,
644, 645, 647, 648, 650, 651, 654, 655,
656, 657, 658, 659, 660, 661, 663, 664,
665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672,
673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680,
681, 682, 683, 685, 686, 687, 688, 689,
691

Zebīḥu'llah, 319

Zelīḥā, 184, 193, 194, 195, 197, 198, 199,
200, 204, 209, 212, 213, 217, 221, 222,
224, 225, 226, 227, 230, 231, 232, 339,
341, 344, 355, 366, 367, 369, 370, 371,
372, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380,
381, 382, 383, 384, 385, 387, 388, 391,

392, 393, 395, 396, 397, 400, 404, 405,
406, 407, 408, 409, 410, 412, 414, 415,
416, 417, 420, 421, 422, 423, 424, 425,
427, 432, 451, 453, 454, 455, 456, 457,
461, 462, 463, 493, 494, 496, 497, 498,
500, 501, 502, 531, 533, 534, 535, 536,
537, 539, 540, 655, 656, 659, 660, 661,

662, 663, 664, 665, 666, 667, 669, 670,
672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679,
680, 681, 682, 683

Zuhal, 560

Zü'l-Celāl, 91, 319, 362

Zühre, 560

5. SONUÇ

Klasik Türk edebiyatında 13. yy. dan 19. yy. a kadar birçok örneği bulunan Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîsi işlediği konunun dinî, beşerî ve edebî özellikler taşıması sebebi ile çok sevilmiş; hikâye, birçok şâir tarafından işlenmiştir. Konusunu büyük oranda Kur’ân-ı Kerîm ve Tevrat’tan alan bu mesnevîlerde temel unsurlar aynı kalmakla beraber konunun işleniş tarzı ve kullanılan üslup bu mesnevîlerdeki farklılıkları ve kıymeti belirlemiştir.

Bu çalışmada Milli Kütüphanede 06 Hk 5024 numara ile kayıtlı bulunan *Manzûme-i Kısâ-i Yûsuf* adlı eserin çevriyazı çalışması; muhteva, şekil ve dil incelemesi yapılmıştır. Mesnevîde geçen özel isimler sayfa numaraları ile birlikte “*Dizin*” başlığı altında verilmiştir.

Tek bir nüshasına ulaşılan eserin künyesinde ve kütüphane kayıtlarında kim tarafından ve ne zaman yazıldığı belirtilmemiştir. Fakat metnin çevriyazısı yapıldığında eserin bir bölümünde müellif olarak Hızır Şeyyâd ismi tespit edilmiştir. Hızır Şeyyâd’ın kim olduğuna dair kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Fakat eserin dil özellikleri ve muhtevası incelendiğinde Hızır Şeyyâd’ın 14.yy. ile 15. yy. arasında yaşamış olması kuvvetle muhtemeldir. Hızır Şeyyâd’ın Şeyyâd Hamza olması ihtimaline karşı şâirlere ait olan iki mesnevi karşılaştırılmış. İki eser arasında muhteva ve dil özellikleri bakımından çok az benzerlik tespit edilmiş, Hızır Şeyyâd’ın eserinin beyit sayısı 5421 beyitken Şeyyâd Hamza’nın mesnevisi 1529 beyitten oluşmaktadır. Dolayısıyla *Manzûme-i Kısâ-i Yûsuf*’un Şeyyâd Hamza’nın eserinden farklı olduğu anlaşılmıştır.

Mesnevî, Eski Anadolu Türkçesi dönemi mesnevîlerinin birçoğunda kullanılan “fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün” kalıbı ile yazılmıştır. Eserde kahramanların ağzından söylenmiş on sekiz şiir yer almaktadır. Bunlar, ayrılık hasreti ile söylenmiş duygulu, lirik şiirlerdir. Bu şiirlerde kullanılan vezinler farklılık göstermektedir. İlk dönem eserlerinde aruzu Türkçe’ye uygulama noktasında birtakım aksaklıkların olduğu gerçeği *Manzûme-i Kısâ-i Yûsuf*’ta da tespit edilmiştir.

Muhteva ve dil hususiyetleri bakımından Sule Fakih, Şeyyâd Hamza ve Erzurumlu Darîr ‘in eserleri ile benzerlik gösterse de *Manzûme-i Kısâ-i Yûsuf*, bu eserlere göre daha hacimli bir eserdir. Beyit sayısı, ana temalara eklenen yan temaların çeşitlilik göstermesi, farklı müfessirlere ait görüşlerin varlığı eseri kendisinden önce yazılan eserlerden farklı kılmaktadır.

Eski Anadolu Türkçesinin birçok şekil ve biçim özelliğini gösteren eserin 14-15. yy. arasında yazılmış olduğu düşünülmektedir. Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait kelime ve deyimlerin kullanılması, dönemin en bâriz özelliği olan kelimelerdeki yuvarlaklaşmanın

varlığı, sade ve yalın bir dilin kullanılması, standart bir imlânın olmayışı gibi durumlar, eserin bu yüzyıllarda yazılmış olma ihtimalini güçlendirmektedir. Aynı kelimenin metnin farklı varaklarında hatta bazen aynı varakta farklı yazılması, dönemin bir özelliği olan dil ve üslubun ihmal edilip konuya önem verilmesi esasını doğrulamaktadır. Bu durum, aynı zamanda standart bir imlânın olmayışına da işaret eder.

Eski Anadolu Türkçesi döneminde gelecek zaman eki olarak kullanılan “-isar” eki mesnevîde kullanılmıştır: *görmeyiser, olısar, bulusar* gibi. Yine bu dönemde 1. çoğul istek kipi olarak kullanılan “-vuz” eki de “*idevüz, kılavuz, öldürevüz, inandıravuz*” gibi örneklerle mesnevîde yer almıştır.

Eserde geçen günümüzde kullanımdan düşmüş ya da çok az kullanılan Eski Anadolu Türkçesine ait arkaik kelimelerden bazıları şunlardır: *sanış-, üküş, ün, biti, yarag eyle-, yavu kıl-, kakı-, yavlak* gibi.

Döneme ait halk deyişi ve deyimler de sıklıkla kullanılmıştır: *söz kandini ye-, muhabbet kar-, özi göyün-, tâkati tak ol-, tuş ol-, tana kal-, ümidin üz-, nazar ur-, söze gel-* gibi.

Mesnevîde *Tañrı* kelimesi bütün eser boyunca *Tengri* şeklinde yazılmıştır. Bu durum dönemin genel bir özelliği olarak dikkati çekmektedir.

Eser, daha çok dinî ve didaktik mahiyette bir mesnevîdir. Kur’ân-ı Kerîm’de müstakil bir sûre olarak yer alan kıssa, mesnevîde sûrenin nüzul sebepleri üzerinde farklı rivâyetlerin olduğu bölümler ile yer almıştır. Bu bölüm, dönemin diğer Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîlerinde bu kadar zengin anlatılmamıştır. Mesnevînin bazı bölümlerinde müellifin konudan bağımsız birtakım nasihatlerde bulunması, okuyucuyu dinî konularda bilgilendirmek istemesi, bazı meselelerle ilgili farklı görüşlere yer vermesi eserin didaktik oluşu ile ilgili öne çıkan önemli özelliklerdir.

Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîlerinde görülen ana temalar, *Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf*’ta da genel itibari benzer şekilde ele alınmıştır. Yûsuf’un kardeşleri tarafından kıskanılması, kuyuya atılması, Züleyhâ’nın Yûsuf’a âşık olması, Yûsuf’un köle olarak satılması, zindana atılması, rüya tabiri, Mısır Azîzi olması, Mısır halkını kıtlık süreci boyunca idare etmesi, kardeşleri ile münasebeti gibi hususlar temelde benzerlik gösterse de bu ana hikâyelere eklenen yan temalar ile hikâye farklılaşıp zenginleşmiştir. Mesnevîde dikkati çeken bir başka husus, ana temalarla ilgili müfessirlerin farklı rivâyetlerine yer verilmesidir. Bu durum, eseri daha hacimli kılmış; aynı zamanda esere dinî bir hususiyet kazandırmıştır.

Mesnevîde geçen ve öne çıkan kahramanların bazıları, aynı yüzyılda ve sonraki yüzyıllarda yazılan Yûsuf ve Züleyhâ mesnevilerindeki isimleri ile benzerlik gösterse de bazıları farklılık arz etmektedir. Mesnevîde Yûsuf'un kardeşlerinden *Şem'un*, *Yehûdâ*, *İmrân*, *Rubîl*, *Levî* ve *İbn-i Yâmîn* isim olarak geçmektedir. Bu isimlerden bazıları, diğer Yûsuf ve Züleyhâ mesnevilerde farklı şekilde geçmektedir. Yûsuf'u kardeşlerinden satın alan kişinin adı, *Manzûme-i Kısas-i Yûsuf*'ta *İbn-i Dogar* iken, bu isim de diğer mesnevîlerde farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, mesnevîde geçen mekân isimleri için de geçerlidir. Yûsuf'un Mısır'a gidişi sırasında uğradığı şehirler aynı dönemde yazılan diğer mesnevîlerde benzer şekilde geçmiş, bu mekân isimlerinin bazılarında harf değişiklikleri bazen de isim değişiklikleri tespit edilmiştir.

Edebiyat dünyasına yeni bir eser kazandırmak, bu alanda çalışan araştırmacılar için önem arz eden bir durumdur. Yûsuf ve Züleyhâ hikâyesi, klasik Türk edebiyatında çok sevilmiş, her yüzyılda farklı şairlerce işlenmiştir. Bu hikâyeyi konu edinen yeni bir eserin keşfedilmesi de edebiyat tarihi için kıymetlidir. Bu sebeple yapılan bu çalışmanın, klasik Türk edebiyatı literatürüne yeni bir “Yûsuf ve Züleyhâ” mesnevîsi kazandırması bakımından hizmet edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, H. (2006). Abdurrahman Gubârî, Yûsuf u Züleyhâ: İnceleme-Metin, Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Altuntaş, H., Şahin, M. (2011). Kur'ân-ı Kerim Meâli. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Büyük Türkçe Sözlük. <https://archive.org/details/ByykTRkeSzlSk>, Erişim Tarihi: 13.07.2024.
- Bilge, M. (1991). “Arîş”. TDV İslam Ansiklopedisi (C. 3, s. 378-379). Ankara: TDV Yayınları.
- Cin, A. (2004). Ali, Kıssa-i Yûsuf. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Çetin, N. (2008). Roman Çözümleme Yöntemi. Ankara: Öncü Kitap Yayınları.
- Çetişli, İ. (2004). Metin Tahlillerine Giriş 2. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çiçekler, M. (2004). “Mesnevî”. TDV İslam Ansiklopedisi (C. 29, s. 320-322). Ankara: TDV Yayınları.
- Demir, R. (2006). Hatâyî-i Tebrizî ve Molla Câmi'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevîleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir İnceleme: İnceleme-Metin. Doktora Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Dilçin, C. (2009). Tarama Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.
- Dilçin, C. (2009). Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Ankara: TDK Yayınları.
- Dilçin, D. (1946). Şeyyad Hamza: Yusuf ve Zeliha. İstanbul: TDK Yayınları.
- Dokumacı, N. (2021). “Metinlerarasılık Bağlamında Mevlânâ'nın Mesnevîsi ile Beydebâ'nın Kelile ve Dimne'si”. Mecnua, 11, 135-151.
- Dolu, H. (1953). Menşeyinden Beri Yusuf Hikâyesi ve Türk Edebiyatındaki Versiyonları. Basılmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Durmuş, İ. (2003). “Mecnûn”. TDV İslam Ansiklopedisi, (C.27, s. 159-160). İstanbul: TDV Yayınları.
- Ertaylan, İ. H. (1960). Yusuf ile Züleyha. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Fayda, M. (1991). “Askalan”. TDV İslam Ansiklopedisi, (C.3, s. 487-488). İstanbul: TDV Yayınları.

Harekât, İ. (2003). “Magrib”. TDV İslam Ansiklopedisi, (C.27, s. 314-318). İstanbul: TDV Yayınları.

İlhan, M. (2021). Hızır Şeyyâd’ın Ebû Müslimnâmesi (İnceleme-Metin). Doktora Tezi. Ankara: Hacı Bayram-ı Veli Üniversitesi.

İpekten, H. (2004). Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kadioğlu, İ. (2009). Diyarbakırlı Ahmedî- Yûsuf u Züleyha (İnceleme, metin, dizin, sözlük). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Karahan, L. (1994). Darîr, Kıssa-i Yûsuf: Yûsuf u Züleyhâ. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Karahan, L. (1994). Erzurumlu Darîr Kıssa-i Yusuf Yusuf u Züleyha. Ankara: TDK Yayınları.

Karakaya, B. (2012). Garib’in Yûsuf u Züleyhâ’sı. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi.

Karakaya, B. (2012). “Garib’in Yûsuf u Züleyhâ’sı”. Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, 31, 129-168.

Kartal, A. (2007). “Eski Türk Edebiyatında Mesnevî”. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 5, (10), 353-432.

Kartal, A. (2013). “Türkçe Mesnevîlerin Tertip Özellikleri”. Bilig, 19, 69-119.

Kırca, C. (1988). “Âd”. TDV İslam Ansiklopedisi (C. 1, s. 332-334). İstanbul: TDV Yayınları.

Koncu, H. (2007). “Yûsuf ve Züleyhâ Bibliyografyası.” Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, V (10), 617-630.

Koncu, H. (2013). “Yûsuf ve Züleyhâ”. TDV İslam Ansiklopedisi (C. 44, s. 38-40). İstanbul: TDV Yayınları.

Köktekin, K. (1994). Sule Fakih’in Yûsuf u Zelîhâ’sı. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Köktekin, K. (1996). “Bir Yusuf ve Zelîhâ Şairi Sule Fakih ve Eseri”. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 4, 176-177.

Kurtubî. (1985). El-Câmiu’ li Ahkâmi’l-Kur’ân, XI, Beyrut.

Kurtuluş, R. (2013). “Fars edebiyatında Yûsuf ve Züleyhâ”. TDV İslâm Ansiklopedisi, (C. 44, 38-40). İstanbul: TDV Yayınları.

Manzûme-i Kıssa-i Yûsuf. Milli Kütüphane, Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu, No: 06 Hk 5024.

Onur, M. Naci. (1982). Hamdullah Hamdî, Yûsuf u Züleyhâ: İnceleme-Metin. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Şahin, H. (2003). Eski Anadolu Türkçesi, Ankara: Akçağ Yayınları.

Tekin, M. (2006). Roman Sanatı 1 (Romanın Unsurları), İstanbul: Ötüken Yayınları.

Timurtaş, F. K. (1976). Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri. Türkiye Mecmuası, XVIII, 331-368.

Tuğluk, İ. H. (2007). Ahmet Vesîm Efendi; Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Türkdoğan, M. (2008). "Yûsuf u Züleyhâ Mesnevîlerinde Sosyal Hayatın Yansımaları". Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 38, 51-70.

Türkdoğan, M. (2011). Klasik Türk Edebiyatında Yûsuf u Züleyhâ Mesnevîleri Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma. www.kulturturizm.gov.trhttps://ekitap.ktb.gov.tr, Erişim Tarihi: 10.07.2024.

Uygur, S. (2003). Ali'nin Kıssa-i Yûsuf'ı. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Ünver, İ. (1986). "Mesnevî". Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), (415-416-417), 430-453.

Üstün, M.C. (2014). Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Zelîhâ Mesnevîsi (Gramer-Metin-Dizin). Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Yazır, M. H. (1995). Hak Dini Kur'ân Dili. C. IV, İstanbul.

Yıldız, A. (2017). Çâkeri'nin Yûsuf u Züleyhâ'sı. www.kulturturizm.gov.trhttps://ekitap.ktb.gov.tr, Erişim Tarihi: 10.07.2024